המודיע

בטאון אגודת ישראל העולמית — ירושלים

בס"ד יום ד' ערש"ק, פ' במדבר ד' סיון מ"ח לעומר תשמ"ח (20 במאי 88) | שנה ל"ט גל' 11100
דף היומי: עבודה זרה יב; ירושלמי — סנהדרין לג | 1.50 ש"ח כ' מע"מ

12 הרוגים ו־95 פצועים בהפצצה כימית של העירקים

פאריס — 12 אזרחים נהרגו כאשר העירקים הפציצו בנשק כימי כפר אירני בקרבת העיר מאריבאן שבצפון מערב כורדיסטאן — על כך מסרה היום סוכנות הידיעות האיראנית.

בהודעה נאמר עוד כי בהפצצה שבוצעה על ידי 7 מטוסים עירקים נפצעו 95 אנשים נוספים.

עירק הודיעה ביום ג' על הפצצה עירקית תוך שימוש בנשק כימי של 5 כפרים בצפון מערב אירן. לפי ההודעה נהרגו למעלה מ־200 אזרחים בהפצצה זו.

ראש הממשלה:

על פרס להפגש עם שגריר בריה"מ רק בירושלים

דוחה דרישות לצעדים נגד שר החוץ

מאת סופרנו המדיני

גם לאחר שדיכך הפולמוס בין המערך והליכוד, בעקבות החדשת הבית הלבן, שכללה דברי שבח לשר החוץ פרס וכדברי גנאי לסרבני השלום, נתחדש היכוח על דרך ניהול המגעים עם בריה"מ. לדברי ראש הממשלה, יצחק שמיר, על שר החוץ, שמעון פרס, להיוועד עם השגריר הסובייטי לא בוושינגטון אלא בירושלים מקום מושבה של ממשלת ישראל.

שמיר הגמיך את רמת הויכוח, כאשר ציין שאין זה מתפקידו להתווכח בפומבי עם הודעות כ־משלתיות והוא הדין לגבי הודעת הבית הלבן. ידידים מבררים את הדברים בינם לבין עצמם — הוסיף. כולם יודעים שאם יש בכוה"ת גורמים המתנגדים לשלום, הרי הם ראשי מדינות ערב, בעוד שמדינת ישראל חתרה ומכריזה על נכונותה לשלום ולמגעים בכל עת ובכל שעה.

בתגובה לתביעות חברים בממשלה על צעדים נגד שר החוץ, טען שאין בדעתו לבצע שינויים בממשלה, מכיון שבחודשים הקרובים יכריע העם בבחירות הכלליות, מי ינהל את מדיניות החוץ של ממשלת ישראל.

שר החוץ, שמעון פרס, שנשאל על עמדתה של בריה"מ, הדגיש את ההודעה הסובייטית כי בחודש הבא ינתנו 1400 רשיונות יציאה מבריה"מ אם כי בשאלת תנאי הועידה אי אפשר להצביע על מפנה בעמדה הסובייטית.

"איתיהאד": מצעד של מיליון איש מאל־עריש לעבר ישראל

אבו דאבי — העתון "אלאיתיהאד" מוסר, כי המצביי הערבי של מליון איש לעבר גבולות ישראל יתקיים בין ה־17 וה־30 במאי.

פרטים על המצעד מסרו לעתון חבר הועדה הלאומית המצרית להתמיכה בהתקוממות, חלמי סאלם, וחבר מזכירות מפלגת הכבודה סמיר מחמד כראיד. הועדה מורכבת מכל המפלגות והגופים המדיניים והאגודות במצרים. היא פועלת למען הבטחת השתתפותן של משלחות ערביות בתהלוכה.

נקודת הריכה תהיה באל עריש. נערכים מגעים לערכת תהלוכות דומות בגבולות של סוריה, לבנון וירדן עם ישראל.

100,000 הפגינו שוב באזרבייג'אן

מוסקווה — 100,000 איש הפגינו ביום ד' בבאקו, בירת אז רבייג'אן, במחאה על שארמנים הצליחו באש את ביתו של אזרבייג'אני — מסר אתמול דובר של משרד החוץ של אזרבייג'אן.

היתה זו ההפגנה האחרונה במסגרת המתיחות האתנית באזור. ביום שלישי הפגינו 15,000 איש בירוואן, בירת ארמניה. (עי"ר וע"צ)

● אתונה — מרצה עיתונאי אתונה פירסמה הודעה, שבה היא מגנה את המשך גירושם ומעצרם של עיתונאים בישראל. (עטט"א).

הצבא הסורי הועמד בכוננות בביירות

לקראת כניסתו לפרברים שם מתנהלים הקרבות

ביירות — הצבא הסורי הועמד אתמול במצב של כוננות בבירה כעלת רוב מוסלמי של ביירות — ביום ה־14 של הקרב בין המתנהלים בין השיעים הפרו־סורים לשיעים הפרו־איראניים — על כך מסר לכתב סוכנות הידיעות הצרפתית מקור צבאי סורי.

מקור זה ציין, כי החיילים בחופשה החזרו ליחידותיהם והם מרוכזים בקסרקטינים, קרוב ל־10,000 חיילים סוריים מוצבים כאן מפברואר 1987 בביירות המערבית.

כ־5000 חיילים סוריים נוספים הגיעו למקום לתיגבור הכוח הקיים במסגרת ההכנות שעושה צבא סוריה לחדור לפרברים של ביירות שבהם מתנהלים קרבות בין ארגון "אמל" הפרו־סורי לבין ארגון חיזבולה הפרו־איראני.

בקרבות שהתנהלו אתמול נפצעו 34 אנשים. סיכום הקרבנות של הקרבות בין שתי הסיעות השיעיות מגיע כבר ל־199 הרוגים ו־1,152 פצועים. (ע"צ)

הפרו־איראנים פתחו אתמול אחר הצהרים באש לעבר אזורים שבשליטת הכוחות הסוריים, המכתרים את הפרברים הדרומיים.

אנשי אמל הפרו סוריים ואנשי חיזבולה המשיכו להחליף בתותחים, מרגמות ורקטות, בנסיון להשתלט על שכונות העוני. במהלך הקרבות נורתה על ידי אנשי חיזבולה אש גם לעבר ריכוזי הכוחות הסוריים.

אש על אזור הכוחות הסוריים

ביירות — אנשי חיזבולה

ירידה בשערי המניות

לונדון — שערי המניות ירדו אתמול בבורסות הבינ"ל, לאחר שבבורסות טבר ההשש מפני אינפלציה הלילת שערי הריבית. מחיר הזהב, הנשמם מקלט מועדף למשקיעים כאשר מהקבל הרושם שהאינפלציה מאיימת על ערכם של נכסים אחרים, עלה עד 457.25 דולר האונקיה — היה זה המחיר הגבוה ביותר של הזהב מאז 20 באפריל.

היום 20 עמודים

כל בתי החולים ישבתו ביום שני

צפויה הקמת ועדת חקירה ממלכתית על המצב במערכת הבריאות

כל בתי החולים ישבתו ביום שני הבא ל־24 שעות ההשבתה תתבצע במתכונת שבת. על כך החליטו אתמול בישיבה משותפת של רופאי המדינה ורופאי קופת חולים, שהתכנסו בתל אביב.

ביום שני יהיה כל הרפאות הערך בבתי החולים הממשלתיים הציבוריים ובתי החולים של קופת חולים סגורים. במחלקות האשפוז יהיו רק רופאים תורניים, ו־ברוצעו ניתוחי חירום בלבד.

צעד זה הוא במסגרת המאבק המשותף של רופאי קופת חולים ורופאי המדינה למען ההלת הסכם העבודה בשעות אחר הצהרים לקיצור התורים לניתוחים בבתי החולים.

רופאי קופת חולים נענו לפניה של שרת הבריאות להפגש עמם ושוחחו בפניה את המצוקה הקשה השוררת בבתי החולים. נשיא המדינה חיים הרצוג, קרא אמש להקים ועדת חקירה ממלכתית, שתבחן את סיבות המשבר במערכת הבריאות.

הנשיא אמר, כי "המשבר הזה מערער ומכרסם את התשתית האנושית והמקצועית של מערכת הבריאות, וזו פגיעה ארוכת טווח ומסוכנת מאד המטילה צל מאיים על עתידה ודמותה של הרפואה בישראל".

בתגובה להצעת נשיא המדינה הביעו אמש, ראש הממשלה, שר האוצר, ושרת הבריאות הסכמה להקמת ועדת חקירה ממלכתית. הממשלה עשויה להחליט על הקמת הועדה כבר בישיבתה בשבוע הבא.

שמיר ופרס בעד שלילת אשרות מיהודי בריה"מ שלא יעלו לארץ

הממשלה עשויה להחליט על כך בקרוב ★ שגרירות הולנד ממשיכה לתת אשרות

מאת סופרנו המדיני

ראש הממשלה, יצחק שמיר, הגיע להסכמה עם שר החוץ, שמעון פרס, כי מיתנה לא ינתנו אשרות ליהודי בריה"מ אלא אם יצהירו על נכונותם לעלות לישראל הדרישה על כך הועברה לשגרירות הולנד במוסקבה.

שגרירות הולנד במוסקבה, המייצגת את האינטרסים הישראלים בבריה"מ, מוסיפה להעניק אשרות לכל אלו המבקשים לצאת, וזאת בהתאם למדיניות ארגונית היהודים בעולם, וכן טענת ממשלת הולנד שאין להגביל את זכותם של היוצאים מבריה"מ ויש לאפשר להם להתישב בכל מקום שירצו.

ממשלת ישראל מודאגת ביותר לנוכח הנשירה הגוברת וההולכת. בחודש האחרון, למשל, לא עלו לישראל אלא 5 אחוז מכלל היוצאים מבריה"מ. אם כי כולם יצאו על יסוד אשרות יציאה לישראל. בין היתר מציעה ישראל שהיוצאים יוטסו דרך בוקרשט, שם אין אפשרות נשירה כמו בוינה. אולם לכך היא זקוקה להסכמת בריה"מ המתמהמהת לבוא.

כאירך מתנגדים הארגונים היהודיים בעולם למדיניות הנשירה להגביל את זכות היהודים לצאת ולהתישב כרצונם. סופרנו מוסיף, כי יש בין היוצאים הרוצים להתישב במקום שיש להם קשרי משפחה וכד'

ממשלת ישראל עשויה איפוא להחליט באחת מישיבותיה הקרובות על מתן אשרות יציאה רק לאלה שורצים להתישב בישראל והדבר יחייב את השגרירות ההולנדית.

קו תעופה ישיר בין בודפשט לישראל

מאת סופרנו המדיני

שלטונות הונגריה הסכימו להקמת קו תעופה ישיר בין בודפשט לישראל — נמסר אתמול רשמית.

נציגים מטעם "אל על" יצאו בימים הקרובים לבירה ההונגרית כדי לקבוע את הסידורים הטכניים לכך.

ההסכמה העקרונית ניתנה לפני כשבועיים, בעת ביקורו של שר החוץ, שמעון פרס בבודפשט.

תחזית מזג האויר

השקע החם הנמצא מעל מצרים, מתקדם במהירות מזרחה הגורם להתחממות ניכרת, בעיקר בשעות הבוקר.

מזג האויר עדיין חם מהרגיל לעונה.

תשקיף לשבת חג, חם כרגיל לעונה.

טמפרטורות המינימום והמקסימום החזויות להיום: ירושלים: 17-33, צפת: 17-32, חיפה: 18-30, טבריה: 19-35, תל אביב: 19-32, באר שבע: 18-39. (עתי"ם)

אברהם אהרן בורזיקובסקי — חיפה — ישיבת שפת אמת
נחמה שרה רוזנברג — בני ברק ק. הרצוג
מאורשים
בס"ד, אור ליום ו' עש"ק במדבר ד' סיון תשמ"ח

"שיח ישראל" הוצאה לאור והפצת ספרי קודש
רח' בר יוחאי 26 ירושלים ת.ד. 5606 טל. 380181
הופיע! חדש! הסדרה הנפלאה בת 5 כרכים בספר חדש מנוקד ומאויר
נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ
לרגל ההופעה במחיר מיוחד בסך 60 ש"ח
מוריק, נפלא, מוסרי, עשיר וכדאי

הדלקת הנרות:

	עריש	מוצ"ש
י־ם	6:54	8:14
ת"א	7:12	8:16
חיפה	7:07	8:17
ב"ש	7:09	8:07
ר"ת		8:46

תביעה משפטית על הוצאת דיבה חמורה

באחד השבועונים פורסמו לפני שבוע דברים הפוגעים בי בצורה החמורה ביותר, בדברים שאין להם שחר ולמרות שעורכי השבועון הועמדו על חומרת הדבר, חזרו ופרסמו גם השבוע גירסתם שאין לה כל בסיס וכל יסוד

אי לזאת נתתי הוראה לצוות ו.עו"ד של משרדי מר יגאל ארנון ושות' להגיש נגד אותו שבועון שהרהיב להעליל עלי עלילה פוגעת זאת, תביעה עבור הוצאת הדיבה הפוגעת

מנחם פרוש

הקמת מצבה

הננו מודיעים בזה שביום רביעי ט' בסיון תשמ"ח תתקים הקמת מצבה על קברו של בעלי אבינו סבנו

הרה"ח ר' ירוחם פישל טהאלער ז"ל
כאנטוורפען בלגיה
בהר המנוחות חלק ג'
אוטובוסים יצפו לרשות המשתתפים בבנייני הגור בשעה 8.45 בבוקר

המשפחה

אזכרה

בכלאת שנה לפטירת בעלי, אבינו, סבינו, ואחינו היקר
הר"ר ישראל יצחק יוסף רוזנצוויג ז"ל
ב"ר דב בעריש ז"ל
נעלה לקברו בבית העלמין בנחלת־יצחק
ביום ב', בסיון תשמ"ח (23.5.88) בשעה 5 אחה"צ
המאספים ליד השער

המשפחה

מלאכת מחשבת

רח' חפץ חיים 25, ע"י ביהכנ"ס "זכרון־משה" י־ם
02־246320 פתוח 5־8 אחה"צ

כל הדרוש לסופר!!

★ קלף - ממספר יצרנים ★ שולחנות מיוחדים
★ כסאות אורטופדיים ★ דיו ושאר מוצרים
★ ★ ★ ★ ★ ★
נמשכת ההרשמה לקורסים נוספים
כתב ספרדי - ע"י סופר מומחה

ברכות מאליפות מעומקא דליבא

לאחינו גיסנו ודודנו היקר איש החסד ורב הפעלים
הרב ברוך שמחה כהן שליט"א
ורעיתו מרת בלה שתחי' (ממונסי ניו־יורק)
לרגל קבלת "אות כבוד" אגוד"י דאמריקה
על פעילותו הרבה באגוד"י למען הפרט והכלל
יה"ר שתזכו לשנים רבות ותראו אך אושר ונחת בהמשך פעלם המבורך
מאחלים משפ' שנפלד ב"ב משפ' קליין י־ם משפ' כהן ב"ב
עדינה בלס ב"ב

כיף — אופנה עילית לתינוקות ילדים ונוער
ר' עקיבא 102 טל: 704384

מבצע מיוחד מיום ב' עד ה'
25% הנחה
על כל המלאי
מכבדים כרטיסי אשראי

חדש ויחיד מסוגו
מסעדת דגים בסגנון אחר
נפתחה בתל־אביב
גלאט כשר ■ שני משגיחים חרדים צמודים. ■ כל המוצרים בהשגחת הבד"צ.
* כל סוגי הדגים בנוסח ארופאי, סיני ותאילנדי.
* טרי יום יום * הזמנות לארועים עד 50 איש.
פתוח ברציפות מדי יום (פרט ליום ו')
מ־12.30 עד חצות
במוצ"ש — משעה אחרי צאת השבת
PATTAYA פאטייה אוניברסל
יורדי הסירה 1, ת"א, טל: 441438

ברכות חמות לגלידה קרה!
שפע ברכה והצלחה לגלידה סנטר
רש"י 22 ב"ב
לרגל פתיחת החנות
מאחלים ההורים
ביקל נקי ויבש
עקיבא 91 ב"ב

ברומניה
תוכלי להשיג השנה אוכל כשר
במקומות המרפא — פליקס, קובסנה
בורסק, אפוריה נורד
ובעוד תשע ערים נוספות
פרטים
בחברת הנסיעות
שלך
"תור תבל"
03־292922

בס"ד
יונה קינן
שירותי הדפסה, כריכה, גרפיקה וצילומי מסמכים
מתכבד להודיע כי נפתחה:
מחלקה מיוחדת לעיצוב הזמנות לבר מצווה, חתונה ואירועים שונים. בעיצובים נאים ובמחירים נוחים.
ש! למציג מודעה זו
אנו נמצאים 22 שנה
ברח' אחד־העם 41, תל־אביב
טל. 290890

גזור ושמורו! גזור ושמורו!
בריכת "גלי גיל"
מאחורי בורסת יהלומים רמת גן
טלפונים 7521721 7511332

שעות הפתיחה לרחצות נפרדות

נשים
שעות הבוקר: ימים א' עד ו' 12 — 8.15
שעות הערב: ימים א' עד ה' 19.30 — 17.00
מתאריך 3.7.88 — 22.7.88
הרחצה בבוקר עד שעה 10.30 בלבד

גברים
שעות הצהריים: ימים א' עד ו' 16.30 — 14.00
שעות הערב: ימים א' עד ה' 22.15 — 20
מוצש"ק: 22.15 — 20.15
לימוד שחיה לכל הגילים
בגלי גיל לומדים עד שיודעים לשחות
ההנהלה אחים פינחס
איטובוסים: 40, 42, 51, 54, 59, 60, 61
גזור ושמורו! גזור ושמורו!

אנו בונים לנו בית...
בבנין של קבוצה מתגבשת דרושים מועמדים נוספים.
הבניה בפיקוח מהנדס ואיש בניה ותיק ואמין
כל הקודם זוכה
טל. 5793150
בין השעות
09.00 - 13.00
17.00 - 19.00

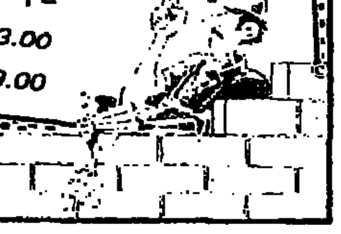

THE NORMANDIE נורמנדי
מלון מפואר
גלאט כשר
(כדת"א)

בעיר הנופש הנפלאה
בורנמות - אנגליה
מלון "נורמנדי" ממוקם על חוף הים, ושוכן בתוך גינה בי גדולה ומטופחה
ומכיל 70 חדרים מפוארים, אמבטיה וטלפון צמודים.
מלון ברמה של 4 כוכבים מלאים
פרטים והזמנות "עקיבא טורס" נסיעות ותיירות בע"מ
בני־ברק, רח' ר' עקיבא 106 טל. 5709141-4

בס"ד
נוף נשיפים בהר־נוף
דירות 4, 5 ו־6 חדרים וקוטג'ים
ברחוב שאולזון פינת האדמו"ר מרוזין. במיקום מעלה ונוף מרהיב.
כניסה נפרדת לכל דירה בבניין מדורג עם מרפסות לכוון דרום.
חניה צמודה ומקורה, מחסנים בגודל לפי בחירה ומעליות.
בוא למשרדי המכירות של מ. אביב וקח חלק בפרוייקטים של אביב בהר־נוף.
עכשיו הדירות גדולות יותר, נוחות ומרווחות יותר, עם כל השיפורים שעושים את החיים טובים יותר.
פרטים והרשמה: מ. אביב, מפעלי בניה בע"מ
רח' מודש 10, ירושלים טל' 231331/2, 246535
משרדי המכירות פתוחים לקהל:
בימים א'-ה': 09.00—12.00, 16.00—18.00
אביב
כל הקיום אביב
וידר סינאווי

חוג חתם סופר פתח תקוה

בנשיאות רבינו הגאון רבי יעקב שמרי' דייטש שליט"א

מזלא טבא וגדיא יאה
ברגשי גיל ושמחה וכבוד ויקר שגורה בזה ברכותינו הלבביות לכבוד רבינו הגאון הצדיק המפורסם תהל לשם ולתהלה כש"ת
הרב יעקב שמרי' דייטש שליט"א
אב"ד דקהלתינו ונשיא התו"ת
לרגל שמחת אירוסי נכדו
הי"ב החתן החריף מופלג בהפלגת חכמים עדיו לגאון ולתפארת
מרת פרץ טובי' שטיינמץ נ"י
מבחירי התלמידים בישיבת וויזניץ־בני ברק
בן חתנו המנוח הבלתי משכח
הרב ר' יוסף שטיינמץ ז"ל
עב"ג הכלה המהוללה והמושלמת תחי'
בת הרה"ג ר' יואל טוביאס שליט"א
אב"ד שיכון ו' — בני ברק
ענבי גפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל
יהי"ר שיהיה קשר של קיימא לבנין עדי עד לתהלה לשם ולתפארת ורב נחת דקדושה ברכה מיוחדת לכבוד מחותנו של רבינו שליט"א הוא ידידנו החריב עצום
הרב ר' שלום זעליג שטיינמץ שליט"א ומשפ'
מתפללי בית המדרש הנהלת הת"ת צוות המלמדים והמורים

תלמוד תורה "הדר ציון" ירושלים

רח' יחזקאל 38, ת.ד. 57 טל. 821885

ברכת "מזל טוב" נאמנה
למנהלנו הדגול איש המעש ורב הפעלים לחינוך ילדי ישראל על טהרת הקודש ראש וראשון לכל דבר שבקדושה
הרב מרדכי מילר שליט"א
ומשפחתו הכבודה שתחי'
לרגל הולדת הנכדה בשעטו"מ
בת לבנו העסקן הנפלא, מקדיש זמנו לפתרון בעיות הכלל והפרט בכל אתר ואתר ומסייע להתפתחות מוסדנו
ה"ה הרב חיים מילר הי"ו
יו"ר ארגון פ.ה. פ ניות ה ציבור בירושלים
תזכו לרוות נחת רב כל הימים מכל יוצאי חלציכם מתוך הרחבת הדעת וכל טוב
מברכים
צוות המלמדים והעובדים התלמידים והוריהם
ההנהלה והמזכירות

הרב ש. י. נסים קרליץ
רמת אהרן
רח' ר' מאיר 6, בני־ברק

בס"ד, יום ג' סיון תשמ"ח

הבאו לי מכתב פ"ג מזכ"ר הרבני בירושלים נגד אגודת ישראל והר"ר ז.ב. בואלסקי על סירובו להופיע לדיון עם הר' שמחה מירון הנני לקבוע שבשעות התשובה שני הב"ד הנ"ל לבטל את התביעה לפי מה שקדמתי. [illegible]

[illegible]

נסים קרליץ

עכבו מן הלאחול

[illegible]

ועדת הכספים דחתה ל־10 ימים הצעה לתיקון תוך מימון מפלגות

מאת סופרנו הכלכלי

ועדת הכספים, דנה בהצעת חוק פרטית, הקובעת שאם מבקר המדינה קבע, שסיעה שנבחרה לראשונה לכנסת, לא הפרה התחייבויותיה, כנדרש לפי חוק מימון מפלגות, יורה יושב־ראש הכנסת, שלא ישולם לאותה סיעה, כל תשלום לפי החוק, עד אשר יתן מבקר המדינה, דו״ח חיובי על כל החשבונות שלה בהגיש. הוועדה סיכמה, כי ההצעה תנוסח, כך שהסעיף יחול על כל סיעה ולא רק סיעה חדשה.

כן דנה הוועדה, בהצעת חוק הקובעת, כי לא יקבל שר, סגן שר, או עובד ציבור, מאת אדם כסף, או שווה כסף, בכל דרך שהיא, המיועד לסיעה, ולא יעשה בעל תפקיד, כל פעולה שיש בה, או עשוי להיות בה משום השפעה על אדם כדי שיתרום לסיעה כסף או שווה כסף. העובר על הוראה זו דינו — קנס.

לא תקבל סיעה, בין במישרין ובין בעקיפין, כל תרומה מאדם או מתאגיד, בין בארץ ובין בחוץ לארץ; אולם רשאית סיעה לקבל תרומה מאדם בסכום שאינו עולה על 15,000 שקלים חדשים פעם אחת בשנה; ועדת הכספים של הכנסת רשאית לשנות את הסכום האמור עקב שינוי במדד המחירים לצרכן ובהתאם לשיעור השינוי.

מצא מבקר המדינה, כי קיבלה סיעה תרומה בניגוד לאמור בסעיף קטן (ב), יורה מבקר המדינה להעביר לאוצר המדינה, במועד שיקבע, סכום ששווי פי שניים מסכום התרומה הבלתי־חוקית; לא היתה כל יתרת זכות בחשבון עתידה הבנקאיים של הסיעה לצורך העברת הסכום לאוצר המדינה, ישלול יושב ראש הכנסת מהסיעה, סכום הזהה לפי שניים מסכום התרומה הבלתי חוקית ויחזיר את הסכום לאוצר המדינה".

חברי הוועדה היו בדעה, שיש להחיל הצעה על כל אדם שהבוחר תלוי בו מבחינה כלכלית (ולא רק שר, סגן שר או עובד ציבור) וכן יש להתייחס לענין של שימוש לרעה בסמכויות. חברי הוועדה גם אמרו שיש להבחין בין שנה בחירות לשנה רגילה לגבי תקרת התרומה, וכן האפשרות לחלק את הסכום במשך השנה ולהחליט אם אדם כולל את בני משפחתו הקרובים.

בתום הישיבה, הוועדה החליטה לדחות את ההצבעה ל־10 ימים.

נער ערבי נהרג ו־9 נפצעו באזור רמאללה

נער בן 16 נהרג ו־9 אחרים נפצעו, 4 מהם באש חיילי צה״ל, בתקרית שהיתה אתמול בבוקר, במהלכה הותקף כח צה״ל ע״י מאות מתפרעים ליד הכפרים אבו עין וביתרה שבאזור רמאללה.

כתב עת״ים מוסר, כי לדברי מקורות צבאיים, היה כוח של צה״ל באזור, במסגרת פעילות יזומה. הכוח הותקף ע״י מאות מתושבי 2 הכפרים אשר הקיפו את הכוח. במהלך רגימת הכוח גיורקו ממטרסים אבנים ולדברי המקורות חלקם מרוגטקות.

הכוח ניסה תחילה להחלץ ע״י ירי גאז מדמיע וכדורי גומי. כאשר מפקד הכוח חש, כי נשקפת סכנה לחייליו, נורו מספר יריות שמהם כאמור נהרג הנער, ו־4 אחרים נפצעו. 5 תושבים נוספים נפצעו מירי כדורי גומי. ועל המקום הוטל סגר. (עתי״ם)

ילד טבע בבריכה

איל שפירן בן 6, מקיבוץ "שניר," טבע למוות בבריכת הקיבוץ.

בדיקה של המשטרה העלתה, כי לא היה מציל בבריכה ולפיכך נפתחה חקירה בחשד לרשלנות.

הקשיש מירושלים שנעלם נמצא ללא רוח חיים

— מאת כתב "המודיע" —

הקשיש מירושלים, ר׳ יעקב מנשה, שנעלם ביום שני בצהריים, נמצא אתמול לפנה״צ מוטל ללא רוח חיים, בחצר בית בסנהדריה המורחבת.

הנפטר יצא ביום שני בצהריים מהמועדון קשישים בשכונת הבוכרים, ומאז נעלמו עקבותיו. משך כל זמן העדרו נערכו חיפושים נרחבים בכל האזור, ע״י בני משפחתו ומתנדבים רבים, בהם אברכים ובני ישיבות.

ע״פ עדויות נראה הנפטר ביום שלישי בערב משוטט באזור ונמסרה על כך הודעה למשטרה, אולם זו לא הגיעה. אתמול בשעת צהריים נמצאה גופתו ללא רוח חיים.

בהלויתו שנערכה אתמול לפנות ערב השתתף קהל רב ובהם עשרות אברכים ובני ישיבות שהשתתפו בחיפושים. בטרם צאת הלויה הספידוהו רבנים שציינו את תמימותו, יושרו ואהבת תורה ומצוות שפיעמו בקרבו והכוהו שהניח אחריו דור ישרים יבורך.

רבין הורה להמנע מפעילות גדנ״עים ליד מתקני מעצר

שר הבטחון, יצחק רבין, הורה להמנע מלמקם גדנ״עים בבחנות אימון, השתלמויות, סיורים וכל פעילות מאורגנת אחרת, בקרבתם הגדודית של מתקני מעצר, בהם שוהים עצורי השטחים הן בשטח מדינת ישראל הן בשטחי יהודה שומרון וחבל עזה.

נהרג נהג משאית שהוביל אשלג בנגב

רוכב קטנוע נהרג ו־5 נפצעו בתאונות דרכים

צעיר בן 22, ממושב אחוזם בדרום נהרג, כאשר משאית הסמיטריילר בה נהג התהפכה מצפון לאילת, האשלג שהיה על המשאית התפזר על הכביש וחסם את הדרך, עד פינויו.

משאית הסמיטריילר, נסעה מכיוון שדה התעופה "עובדה" לאילת, סמוך לשעה 09.00 בבוקר. היא הגיעה לעיקול ימינה בכביש, 7.5 ק״מ מצפון לאילת, כשמסיבה שטרם הוברה, איבד הנהג את השליטה על ההגה, המשאית סטתה שמאלה, התהפכה על גבה ונצמדה לצלע ההר שבצד הכביש. נהג המשאית נהרג במקום.

שקי האשלג נפלו מהמשאית והאשלג התפזר על הכביש. כבאים הוזעקו למקום ועסקו בפינוי הכביש מאשלג ופתיחתו מחדש לתנועה. המשטרה והכבאים לא הצליחו לחלץ את גופת הנהג והזעיקו עזרה מצה״ל. יחידת צה״ל שיגרה למקום צוות חילוץ. מצוייד בשני מנופים גדולים, שפינה את משאית הסמיטריילר מהכביש וחילץ את גופת הנהג.

רוכב קטנוע בן 20, נהרג אתמול בצהריים, לאחר שאיבד את השליטה והתנגש במשאית שהגיחה מולו.

מחקירות המשטרה עולה, כי רוכב הקטנוע, פגע בעוצמה רבה באחד מגלגלי המשאית והועף למרחק רב.

הוא נפצע באורח אנוש, ומת בדרך לבית החולים.

חמישה אנשים נפצעו אתמול בהתנגשות בין אוטובוס לבין מכונית פרטית, בצומת איזור התעשייה באשקלון.

תושבת אשדוד בת 51 נפצעה קשה בראשה וארבעת הנוסעים האחרים נפצעו פצעים קלים יותר. הם הועברו לבית החולים ע״ש י. ברזילי באשקלון. (עתי״ם)

הפגנה נגד בואם של יהודים משיחיים

יהודים משיחיים שהגיעו אתמול אהה״צ ללוד, נדהמו כאשר קבלו את פניהם קבוצה גדולה של מפגינים עם כרזות גדולות נגד בואם לארץ.

המפגינים חילקו לאותם יהודים מוכרים עלונים ובו הם מזהירים לבל יעשו בארץ פעולות מסיונריות.

אנשי משמר הגבול שהיו במקום עצרו חלק מהמפגינים ששוחררו לאחר מכן.

מחבר הפעילים נמסר, כי נעצוד הפגנות למשך כל שהות היהודים המשיחיים בארץ שחלקן עם כרזות וזקנים.

הביופיזיקאי רוזנשטיין קיבל אשרת יציאה לישראל

מסורב העלייה ד״ר בריגורי רוזנשטיין, ביופיזיקאי מהנודעים בבריה״מ, קיבל אשרת יציאה, לאחר 20 שנות המתנה.

סרוב השלטונות הסובייטים להעניק לד״ר רוזנשטיין אשרת עליה, נבע מטענת השלטונות הסובייטים, שהינו מקורב לנושאים הקשורים בבטחון המדינה. במקביל למסירת הידיעה, על הענקת אשרת היציאה נימסר לו מאירך גיסא, כי בנו מיכאל לא יוכל לצוות את בריה״מ מ אותן סיבות ביטחוניות. (עתי״ם).

טבע בחוף הסלע בבת־ים

משה כהן (29) תושב חולון טבע בחוף הסלע בבת־ים.

הצעיר נכנס למים בעת שחתנת ההצלה לא היתה מאויישת, לאחר שהמצילים סיימו את משמרתם והלכו לביתם.

מתרחצים ששהו בחוף, משו אותו מן המים וצוות של מד״א הגיע למקום ואולם לרופא לא נותר, אלא לקבוע את מותו. (עתי״ם)

סגן שר האוצר:

ב־4 החודשים הקרובים צפויה ירידה תלולה במדד המחירים

מדד מאי ינוע בסביבות 1%

— מאת סופרנו הכלכלי —

סגן שר האוצר, יגאל אמוראי אומר, כי ב־4 החודשים הקרובים, צפויה ירידה תלולה של מדד המחירים לצרכן, בשל ירידה גדולה במחירי הירקות והפירות.

בדיון שנערך אתמול בכנסת, ב־5 הצעות לסדר היום בעניין העליה הגבוהה 2.7% של מדד אפריל 1988, אמר אמוראי, כי מחירי הפירות והירקות, עלו בחודש שעבר עלייה תלולה, כי לא הופעל ההסדר המבטיח מחירי מינימום שהיה בתוקף בשנים הקודמות, כי החקלאים לא פנו לאוצר בעניין זה.

אמוראי אמר אתמול, כי יש ירידה של 35% במדד בשליש הראשון של השנה, לעומת אשתקד בביכורי הירקות והפירות. ידוע, כי כ־5 החודשים הראשונים של השנה האחרונה, הירקות והפירות תורמים לעליית המדד, אך מחודשים יוני ועד ספטמבר 1988, צפוי המדד של תשעת החודשים הראשונים של השנה, נמוך מהתקופה המקבילה אשתקד.

הממונה על התקציבים באוצר, דוד ברעז אמר אתמול, כי היעד של 12% שנקבע לאינפלציה בשנת התקציב 9־1988, הוא עדיין בר השגה, למרות המדד הגבוה של חודש אפריל 1988.

הוא העריך, כי מדד מאי ינוע בסביבות 1%, וביוני צפויה התייקרות נמוכה יותר. יצויין, כי מדד מאי ישפע לפי הערכה קודמת של האוצר ב־0.7% עקב התייקרות המיצרכים המסובסדים בראשית החודש.

בג״צ יחליט היום בעתירת אשה להכלל במועצה הדתית בירוחם

שלושת שופטי בג״צ יתנו היום את החלטתם בענין מינוייה של לאה שקדיאל, חברת המועצה המקומית בירוחם, למועצה הדתית של הישוב.

בעתירתה שהוגשה ע״י עו״ד הדין יהושע שופמן ונטע גולדמן מהאגודה לזכויות האזרח, העלתה הגב׳ שקדיאל, בפעם הראשונה בפני בג״צ, את הנושא של זכותה של אשה לכהן כחברה במועצה הדתית.

היא הגישה, את העתירה נגד שר הדתות וועדת השרים לחוק שרותי הדת היהודיים. היא מונתה לתפקידה להיות מיוצגת במועצה הדתית ב־1986, אך שר הדתות סרב לאשר את מינוייה. ועדת השרים לא נקטה עמדה בענין ואז פנתה גבי שקדיאל לערכאות.

בתשובת המדינה לעתירתה נאמר, כי אם תתמנה אשה לחברת מועצה דתית, לא תוכל המועצה לתפקד, משום שהרבנים המקומיים לא ישתפו עמה פעולה.

בדיון ישבו השופטים בן פורת, מנחם אלון ואהרון ברק. (עתי״ם).

נתפסו דרכונים גנובים

יחידת הבילוש של משטרת באר שבע, תפסה אתמול 19 דרכונים ריקים, שנגנבו לפני כשנה בפריצה למשרד הפנים בעיר.

● בת ים — אשה בת 67 נשדדה בעת שיצאה מסניף בנק ברמת יוסף ונגנבו ממנה 7,500 ש״ח. (עתי״ם)

הסתדרות אגודת ישראל סניף בני ברק
ר׳ עקיבא 57, טל. 783613

הצגת פנקס הבוחרים
לכנסת ולרשות המקומית
לתושבי בני ברק

נמצא לעיון אצלנו בסניף. בית אגודת ישראל ר׳ עקיבא 57, בשעות המשרד
9.30-12.30 לפנה״צ
4.30-7.00 אחה״צ
ובטלפונים 783613, 787375

תאריך אחרון להגשת ערעור — 23.5.88
זכור! כל קול קובע

מורי אגודת ישראל בארץ ישראל
שליה 2 בני ברק
המחלקה להשתלמות ת.ד. 184 בני־ברק טלפון 701266

הקורס לטבע
שהיה אמור להפתח ביום שני ז׳ סיון 23.5.88
נדחה עקב סיבה בלתי תלויה בנו
על המועד החדש של פתיחת הקורס נפרסם הודעה נפרדת.

בס״ד
עירית בני־ברק
המועצה הלאומית למניעת תאונות
המינהל לבטיחות בדרכים

תושבים נכבדים,
קורס לנהיגה מונעת
קורס לנהיגה נכונה, מטעם המכון להכשרת נהגים, יחל אי״ה ביום שלישי כ״ב בסיון התשמ״ח (7.6.88) בשעה 7.00 בערב
הקורס יתקיים באולם בית התחנה לכיבוי אש, רח׳ אהרונוביץ (השומר 25)
הרשמה ופרטים נוספים: מחלקת התנועה של העיריה רח׳ דוד המלך 9, טל: 03־701122
קוים פנימיים: 301, 302
לתושבי העיר הנחה בשעור 20% בשכר הלימוד
בברכת נהיגה בטוחה
משה אירנשטיין — ראש העיר
ד״ר אחיעזר שאקי — חבר הנהלת העיריה, יו״ר סניף המועצה למניעת תאונות

חברת "קובעי עתים לתורה"
שע״י ביהכנ״ס הגדול "זכרון־משה" ירושלים
כוס תנחומים
למשפחות הכבודות וגובסקי ווינטר הי״ו
בהלקח מהם ראש משפחתם הוד תפארתם, מגבאי חברתנו הקדושה, תפארתם, אשר תרם מהונו ואונו להחזקת השיעורים והכשיכשי קום לתורה ולחסד, האי גברא רבא ויקירא
הרה״ח ר׳ **יהודה ארי׳ הלוי וגובסקי** ז״ל
מי יתן לנו תמורתו
בוכות החזקת התורה, המקום ינחם אותם ולא יוסיפו לדאבה עוד
הגבאים

הסתדרות בנות אגודת ישראל בא״י
ארגון "בנות־בתי־ה"
ההנהלה הארצית, ת.ד. 6033 ירושלים
הופיעה חוברת
"הד בתי־ה" אייר תשמ״ח
החוברת מכילה תוכן עשיר הכולל הרצאות ומאמרים של אישים תורניים ואנשי חינוך ותיקים, על דרכי ההדרכה, וכן חומר מגוון מהנעשה והנשמע בסניפי התנועה
החוברות נשלחו לסניפים —

לאור הדרישה הגדולה
הגיע מלאי חדש של שמלות לנשים נערות וילדות
מבית״ר מובחר במחירים מוזלים
ברח׳ אבן־האזל 18
משעה 8.00 עד 10.30 בערב

עכשיו קונים לילדים את הקלטות
1. "אהבת תורה"
2. "חכמת דוד"
מומלץ במיוחד לתקופה הנוכחית

קופת חולים מאוחדת
רח׳ צפניה 8
קופת חולים מאוחדת
הקופה המובחרת
ביותר בארץ!!

משכנות ירושלים
רח׳ מלכי ישראל 35
טל. 381797, 382051
יעוץ אישי למשכנתאות
היום
ובכל יום ה׳
8 — 7 בערב

דהיטי נעורים
לחתן ולכלה
עד 20% הנחה
חדרי שינה ארונות שולחנות וכסאות
רח׳ ר׳ עקיבא 18 — 16 ב״ב
טלפון 03־703934

בס״ד
סגולה מיוחדת
לכל מיני ישועות
בדוק ומנוסה
לתת זוג תפילין לבעל תשובה
בשלושת ימי הגבלה לפני קבלת התורה
נ.ב.
זוג תפילין גסות מהודרות מחירן $400
ויש אפשרות לסדר בתשלומים לשנה
תנועת "הסעד הרוחני"
ירושלים: רח׳ ברסלב 7 גאולה
טלפון 02־815074, 02־271649
בני ברק: הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט״א
רח׳ רשב״ם 23

ישיבת כולל אברכים בוהוש
בנשיאות כ״ק מרן אדמו״ר שליט״א
צנא מלא ברכתא
למעכ״ת הרב הגאון מו״מ מחשובי הרבנים ברומני״ה לא פסיק פומי׳ מגירסא וכו׳ כש״ת
הרה״ג **שמואל טוביאס** שליט״א
אב״ד פיאטראניאמץ — שביב — הרצליה
ורב בית מדרשינו
ולנות־ביתו הרבנית הנכבדה תליט״א
ולבנם הרב המופלג מרביץ תורה לעדרים גריס באורייתא תדירא מתמסר למען הכלל והפרט וכו׳ כש״ת
הרב הגאון **יואל טוביאס** שליט״א
ראש כוללנו וראב״ד שיכון ו׳
ולנות ביתו הרבנית הנכבדה תליט״א
יו״ר ארגון נשי בוהוש
לאירוסי בתם־נכדתם
הכלה המהוללה והחשובה תחי׳
שאו ברכות מלא חפניים לרוות נחת וברכת שמים מתוך בריות גופא ונהורא מעליא שפע הצלחה וכל טוב
ההנהלה והאברכים

קודסיה
אירוסים חתונות בר מצוה פגישות
טלפון 02־381998

הישיבה ליד הכותל המערבי
שע״י מוסדות התורה "חיי עולם"
רחבת הכותל המערבי עיה״ק ירושלים ת״ו
הודעה חשובה
כבכל השנים בחג השבועות תתקים אי״ה גם השנה
תפילת ותיקין
בחג השבועות הבעל״ט
בהיכל הישיבה שליד הכותל המערבי
קידושא רבה במקום
בברכת חג שמח
ההנהלה

בס״ד
נטפי תנחומים
לך חברתינו היקרה
המנהלת הדגולה המוסרת את נפשה לחינוך בנות ישראל לתורה וליר״ש, ומידות
מרת **לאה גיאת** ו.תחי׳
מנהלת בית יעקב "נווה אחיעזר"
על השבר הגדול בפטירת בעלה הדגול
הרב **שלמה** ז״ל
בהמשך פעולותיך הברוכות לביצור חומת החינוך הטהור תנוחמו
מאיתנו המשתתפות ביגונך המנהלות והמורות בבתי הספר
בית יעקב — מרכז
בית יעקב — זכרון מאיר
בית יעקב — שכון ג׳
בית יעקב — רמת אהרן
בית יעקב — גור
בית יעקב ויז׳ניץ
בית יעקב — פרדס כץ
בית יעקב — רמת אלחנן
בית יעקב — כהנמן
בית יעקב — ק. הרצוג
בית יעקב — ישמח משה

מבצע לחג השבועות
מֶעד אמיתי (שכר דבש)
מיוחד במינו ובטעמו
(שנוהגים לשתותו בחג השבועות)
להשיג בקיוסק גולדמן
רח׳ ירושלים 22 בני ברק
או בטלפון 03־701221, 03־706021
קבלנו כמות מצומצמת נוספת
והקודם זוכה

שוד
אינסטלטור
שתמיד לשירותך
בדיקת נזילות ע״י מכשיר אלקטרוני
03-799996

המזרן היוצר
רח׳ חזו״א 2 ב״ב
הגיעו סירות, גלגלים, כדורים ובריכות
מבל הדגמים בטיב המעולה ובמחיר הזול בארץ

הסדר
סוד צלום * שירותי הדפסה
בני ברק, רח׳ ר׳ עקיבא 86 (קרב)
טל. 5700434 – 705896 (מעום 771139)
למחברים ולמו״לים
אנו הכתובת לשירותי סדר לספרים וחוברות
התמחות בעבודות מורכבות (לוחות שנה וכדו׳)
* שתת אישי * מחירים נוחים *
סיסמתינו = איכות ומקצועיות בשיא המהירות

היום!
מכירת חג מיוחדת
הנחה 20%-40%
"בת מלך" סוקולוב 4
פתוח 8.00-5.30 אחה״צ

מבצעים עד שבועות
ב"חבקוק"
מלכי ישראל 14 ירושלים
הליכון דמוי "פישר פרייס" רק 34 ש״ח
מכונית סמיטריילר רק 3 שקל
משחק חותמות רק 3.50 שקל
רמי קסון רק 14.90 שקל
אופנים 3 גלגלים רק 38 שקל
פול הכותל 80 חלקים 4.50 שקל
חוברת לפיתוח החשיבה 0.99 אג׳ במקום 1.40 שקל
הגיעו מימיות מיוחדות לילדים עם קש צמוד

מסיבת סוף שנה
מצוה גוררת מצוה
לגיל הרך
טל: 06־535315

אדיר
ר׳ עקיבא 60 ב״ב
מבצע לחג!
* מכנסיים אחכים 15 ש״ח
מכנסי ברמודה 11 ש״ח
* חלוקי נשים וחלוקי ילדות, מבחר מוצרי טריקו
* חליפות טריקו 7.80
להתראות

בהנהלת חנה בוק
הגיעו מבחר דגמים לחג תוצרת הארץ ותוצרת חוץ
אופנת S
להתראות
חג שמח
פתוח כל יום 9.30-6.30 בערב וכן בתאום מראש בטלפון 02־813081
בלוי 3 במרתף סנהדריה ירושלים

"דני־קאר"
שירותי רכב ונסיעות מיוחדות
בהנהלה דתית - דני ירקוני
287924 * 02־286761 * מענו 02־345314
הודעה משמחת לציבור הדתי
נפתח בגאולה משרד לקבלת הזמנות
להשכרת רכב פרטי ונסיעות מיוחדות
בעיר ולכל חלקי הארץ בטנדרים ואוטובוסים
המשרד ברח׳ יואל 3 ירושלים
קבלת הזמנות בטלפונים הנ״ל
סע ב"דני־קאר" ותהיה מאושר!
* שרות אדיב ויחס לבבי *
להתראות!
נסיעה נעימה - וחג שמח!

רח׳ יפו 51, ק״ב, (בחצר) ירושלים
מבצע לשבועות!!!
"שפיצר"
* ספריות * ארונות קיר * ספות משולשות
בתנאים נוחים!!
* פינות אוכל * סלונים * חדרי שינה * ריהוט לגינה ולמרפסת * סטנדרים * קולבים * סולמות
המחירים הזולים ביותר בעיר!
מבחר ענק!
שווק לכל חלקי הארץ
רח׳ יפו 51 (בחצר)

קרן "צדקה וחסד"
ת.ד. 2100 בני ברק טלפון 03־784563
גמ״ח מרכזי להשאלת תפילין
הננו שמחים להודיע על פתיחת סניף בעיר נתניה אשר בו גם ניתן לשאול תפילין גסות מהודרות תמורת ערבון. הגמ״ח מקבל פניות אך ורק במועדים הבאים:
במרכז בני ברק: טלפון 03־784563 בימים א׳ ד׳ ה׳ בשעות 10 — 8 בערב
בסניף ירושלים: טלפון 02־819218 בימים א׳ ג׳ ה׳ בשעות 10 — 8 בערב
בסניף חיפה: טלפון 04־677168 בימים א׳ ג׳ ד׳ בשעות 10 — 8 בערב
בסניף נתניה: טלפון 053־818068 בימים א׳ ג׳ ה׳ בשעות 8.30 — 7 בערב
בברכת המצווה ישראל דרוק מנהל הקרן

מהיום ב ספקו
כל החנות בהשגחת הבד״ץ של העדה החרדית
עוף כדורי בשר פסטרמה מרקים קוגל שניצל דגים
סדי: באריזה
ספקו מלכי ישראל 43 טל: 382877

"המרתף"
הכל בו הגדול
רח׳ ר׳ עקיבא 42 ב״ב
* הלבשה לכל המשפחה
במבחר עשיר ומגוון
מחירים זולים במיוחד
* חנות המפעל של "בית היוצר"
מתנות וקרמיקה
40% הנחה
* כלים לשימוש חד פעמי לכל ארוע
כניסה עם עגלות ורכב מרח׳ הרב קוק 2

היימיש יותר טעים מהבית
בהכשר הבד״ץ של העדה החרדית ירושלים
המפעל מרכז ספיר גבעת־שאול מול הצי׳מרקט טל. 02־536932
הסניפים * רח׳ יחזקאל 3 טל. 271037 * רח׳ מאה שערים 18
טעמת כבר פעם את הטעם הטוב של העוגות הטעימות
מקונדיטורית "היימיש"
הכנס ל"היימיש"!!! לכבוד שבת ויו״ט שבועות!!!
אפשר להשיג אצלינו את הרולדות הידועות והטעימות מקצפת חלבית, וכן כל מיני עוגות ועוגיות טארטים פאסים ובורקס ועוד ועוד מיני מאפה גבינה טעימים
בברכה ולהתראות
היימיש בע״מ
נ.ב. כמו־כ אנו מקבלים הזמנות לאירועים מיוחדים

"מהיר ירושלים"
מא״ש 83, טל: 282281, 285103/4
הנהלת החברה שמחה להודיע לכל לקוחותיה וציבור הנוסעים שקבלה צי חדש — מודל 1988, של אוטובוסים (54 מקומות) מידיבוסים (30 מקומות) מיניבוסים (20 מקומות) זוטובוסים (11 מקומות) מפוארים וממוזגים (כסאות ריפוד) ומבצעים כל סוגי הנסיעות בעיר ומחוץ לעיר
כגון: * הקפצות בעיר * טיולי סוף השנה לבתי ספר * הסעות לחתונות ולכל חלקי הארץ * הסעות לאזכרות * מחירים סבירים * שרות מסור ואדיב, חיוך לכל נוסע!! * נהגים ותיקים ומנוסים, מדריכים * קשר אלחוטי בכל הרכבים * חברה ששומרת שבת * שרות מיוחד להזמנת אוטובוס נוסף ע״י הקשר האלחוטי
המשרד פתוח רצוף מ־8 עד 8
נסיעות וטיולים — עם "מהיר" נוסעים!!

"טוטפות"
מוצרים חד פעמיים בסיטונאות
רח׳ עין יעקב 21, שוק מאה שערים י־ם
100 צלחות מרק 10 ש״ח

מכירה חד פעמית!
* שמלות סקוטה לנערות וילדות
* חלוקים קיציים - מודל קוס
* בגדי תינוקות
* כותנות לילה "ממחי"
רק היום בערב 8.00-10.30
ברמות פולין גני הקר 86 (גן רותי)

"אלקטרופון"
ר׳ עקיבא 137 ב״ב
השכרת ציוד וידאו לצפית אירועים
השכרת מצלמת וידאו
צלום והסרטה בשמחות ברמה סופר מקצועית
הטלפון או המזכירה לא תקינים?
"אלקטרופון" המומחים לתקון טלפונים מזכירות ומע׳ ססריאן

משה עקיבה דרוק

אי לאו האי יומא

אנו חיים בעידן של מערבולת קשה, מרובים הם הסיבוכים מבית ומחוץ, עד שיש בהם להטריד דעתו של האדם ולשבש את צלילותו. אנו עדים להתפוררות של ערכים, כאלה שבמשך שנים ארוכות פירנסו את הלכי הרוח של יהודים רבים, כאלה שנתפסו ברשת של רעיונות כזב, אלה נמוגו במגע עם המציאות, עד שאתה מתקשה להבין, כיצד החזיקו מעמד עד עכשיו בתהפוכות הימים ההם, דווקא בעת שהרעיון הציוני הגיע לכלל הגשמה, על ידי הקמתה של מדינה, שהיא היתה שיא שאיפתה של הציונות מאז היא התימרה לתת גאולה לעם. בשנת הארבעים מאז יסודה ותוך סערת מלחמה, נתגלו בקיעים חמורים, ולא רק תושבי הארץ שאינם בני ברית, השייכים לאומה אחרת, מערערים היום על זכותם של יהודים לחזור לארץ מולדתם, אלא גם יהודים מזרע ישראל מצטרפים למקהלה זו.

החברה הישראלית שרויה בימים אלה במצב רוח קודר. משל, אדם רואה כיצד עולמו חרב עליו וכל התקוות שהזינו אותו במהלך השנים הולכות ונמוגות כחלום יעוף. ומרובים הם גם התהיים על הראשונות. על אותן מלחמות קשות, שהוסיפו מכות על שבע המכות הראשונות שהאומה נתיסרה בהם בדורות האחרונים, כפי שלא נתנסתה כל אומה ולשון. ובתוך עומדת קבוצה לא גדולה של אנשים, כאלה שמעולם לא נתפסו לרעות הכוזבות, קבוצה שהיא רואה את עצמה השאור שבעיסה, שאולי סבלה יותר מכל חלק אחר של האומה, בסבלות שנפלו בחלקה, אבל היא לא איבדה את צלם האלוקים. לא החליפה את אורחות חייה ולא שינתה את השקפת עולמה, שהיא מיוסדת על נצחיותה של תורת ישראל. מתוך אמונה, שלא תהיה מוחלפת ולא תהא תורה אחרת. אהבת ארץ ישראל שהיתה תמיד טבועה עמוק בדמה, לא החלפה אצלה בשאיפות למדינה יהודית ציונית שתבנה על יסודות רעועים שחולפים עם הרוח.

חלק זה של האומה סבל בכפליים, היה שותף לחבלי הלידה של אותה מדינה, אף שהוא לא היה שותף ונאלץ להשלים עם קיומה כעובדה שצריך לחיות עמה, חלק זה עבר סדרה ארוכה של יסורים, למראה הנסיונות לעקור מלבם של רבבות ילדי ישראל אותם יסודות האמונה שהם החזיקו את העם במהלך כאלפיים שנות גלות, מהם שנים קשות ומרות של רדיפות ונגישות, שלפעמים היו מלווים בנחלי דם ודמעות, אותו חלק התהלך לא פעם בהרגשה, כי הנה מתגשמת והולכת תחזיתו של אדם שהכיר מקרוב את הציונות, יותר מכל משהו אחר, כי על כן הוא היה זה שיצר את המושג, "ציונות" ולכן היה לו העוז לומר דברים, שבודאי צרמו את אוזניהם של רבים בימים ההם ולא פחות מזה בימים האלה, כאשר טבע את מטבע הלשון הציורית, "בגלות בין היהודים", שהוא חשש שהיא תהיה הקשה ביותר בין הגלויות, כי על כן הגלות של הרוח היא הרבה יותר מסוכנת ומאיימת, מפני שאם אתה נוטל את נשמתו של האדם, הגוף נדון להיות מתפורר וחוזר לעפרו ללא תקנה.

* * *

יש הזדמנויות למכביר, לחזור ולקונן על שכך עלתה לאומה זו, שהחזיקה מעמד תקופה ארוכה יותר מכל אותן אומות ולשון שהיו באותו זמן מאז ועד היום, אף שפקדו אותה אירועים ויסו־רים ששום אומה ולשון לא ידעה. רק לעתים נדירות אנו מרשים לעצמנו לעשות חשבון נפש, חשבון כזה שיש בו להעניק לנו לא רק שעה קלה של קורת רוח המחליפה את קדרות הרוח, אלא יש בה גם להעניק לנו מקור של עידוד וחוויות חיים מתוך בטחון מלא, שיש להקב"ה [illegible] עתיד גדול ומבטיח לאורך ימים [illegible] בנחמה כאשר תחזור העטרה ליושנה, ולפי כל הסימנים, הימים אינם רחוקים ולכן לא צריך להתפס לרוח נכאים, חזרה לרוחה של תורה. ולמרות שאנו חוזרים ומתריעים חוזרים וזועקים על כל נגע שנראה בבית, צריך ואולי גם חובה עלינו, לתת מבט, גם הוא קצר על כל אותו "יש" גדול שנוצר, למרות הכל ועל אף הכל. ואין זה אלא אחד מפינות החיים שבתוכן אנו חיים.

במבט כולל זה אנו אכן רואים, שיש כאן לא רק שני מחנות של קרוב זה אל זה כל היום וכל הלילה, שני מחנות שהמפריד ביניהם גדול ויש בו לעשות אותם כשני עמים, שאינם מתערבים זה בזה, ויש נושאים שבהם כבר אפשר לומר, כי איש לא יבין את שפת רעהו. די לנו אם ניטול לדוגמא, את המצווה הראשונה שעליה נצטווינו בתורה שניתנה לנו בהר סיני, פרו ורבו ומילאו את הארץ וכבשוה, עד כה נפרדו הדרכים תתרחקנה. ואילו אותו חלק שבתוך העם לא רק שהוא שומר ומקיים אותה מצווה ללא סיג ופגם, אלא אף דואג לתת כתף שעליה נשענים רבים וטובים, על מנת שלא יפלו מעמסה.

מערכת הבריאות הממלכתית לכל זרועותיה המתפארת בהישגים גדולים בשטחים שונים, לר־בות נושא הילודה, ואין לנו שום כוונה לזלזל בהישגים אלה, שבכמותם עסקו כבר חכמי ישראל בכל הדורות מאז שניתנה רשות לרופא לרפא, מערכת זו שולחת לבית את היולדת, ולא חשוב אם זה תאומים או לידה יחידה, תוך 48 שעות מאז כרעה ללדת ביסורים, ואינה יודעת כי בדרך זו היא פוגעת באחד מעיקרי הבריאות, כאשר היולדת חוזרת לביתה ונאלצת לטפל עם עולליה הרבים, אך אם מערכת הבריאות אינה מודעת מספיק לחומרת הדברים, הרי קיים הכלל של, אדם קרוב אצל עצמו, ומי זה אשר דואג למצוא פתרון אשר יקל מעט על חומרת הדברים? שוב אנשים שהם דואגים למצוה ראשונה זו, הם הלכו והקימו בתי החלמה ליולדות, דבר שאינו קיים ואינו ידוע לחברה החילונית.

חלק זה של האומה הקים במהלך שנות קיום המדינה, רשתות עניפות של מוסדות חינוך ישיבות ותלמודי תורה ההולכים אף הם ופרים ורבים, כהמשך לאותה משימה שנטלו על עצמם. לעתים אתה עומד ומתפלא, כיצד קמו כל אלה בתוך תקופה קצרה, ולמרות שלפעמים נדמה שהפילוג והפיצול אינו מביא בכנפיו ברכה, אתה בהכרח בורח ממחשבות כאלה, כאשר רואים בפריחתם, המסעירה את הנפש ואת הרוח. לא רק בתי אולפנא לקטנים מתרבים והולכים, יש מהם הבונים לעצמם בתים לתפארת. גם אם המימשל מקמץ את ידיו. יש המקטרגים השכם והערב על הגידול המופלא של מספר לומדי תורה שזוכים לדחייה מן הגיוס, גידול שגורם בהכרח לשמחת חייהם של אלה הדבקים בתורה. ומי שעוקב, ולוא במעט, אחרי גידולם של אותם פרחי תלמידי חכמים הפורחים כשושנים בין החוחים, מתמלא סיפוק על שכך עלתה לנו חמישים שנה אחרי שיהודי אירופא העלו על המוקד וחרב אותו אילן פאר שעיטר את חיינו, מאורע עצוב שעקר מאתנו את דור הביניים, שאילו זכינו היה מאיר את חיינו באור יקרות פי כמה.

ואין זו הפינה היחידה שמתוכה בוקע אור נגוהות, די לנו אם נצביע, על כל אותם בתי אולפנא בית יעקב שבתוכן מתחנכות אלפי בנות, אלה שהן ורק הן מבטיחות את עתידה של האומה, כאלה שהן עומדות כחומה בצורה נגד הרוחות הרעות המנשבות ברחוב היהודי, המשמשות עזר כנגדו לאותם גדודי חיילים השומרים על שלומו וקיומו של העם, ללא נשק חמרי, שכמותו יש גם בידי אויב העומד מנגד וחורש מזימות רשע על עתידה של אומה זו, אומה שקבלה עשר ידות של שנאה שירדה לעולם.

* * *

האמת היא שאנו היינו צריכים לחזור ולשנן זאת באזנינו, לא אחת בשנה, כי אם בכל ימות השנה, כאשר הגלים עוברים עלינו ואנו רואים את הצד האפל, אלא שתמיד אנו עוסקים יותר מדי בנושאים המטרידים את שלוות הנפש וש־עתנו אינה פנויה ליטול לעצמנו מנה אחת של נחת רוח. אבל מותר, ואולי גם חובה, עלינו לראות את צדדי האורה, גם כאשר מראה לנו כי אור וחושך משמשים בערבוביה.

יש גם לומר, שלא אחת אנו גם מתריעים על הקלקלות שבתוך המחנה, נוכח בילדים שיש בהם כדי לעורר דאגה, שמא יש תהליך של הסתאבות, הסתאבות שאין לה מקור טהור. אולי יש [illegible] דגש גדול ימני, על הנעשה ומתרחש בחלק השני של העם, אותו חלק שבמעט הכל ניתק את עצמו, הוציא את עצמו מן הכלל וכופר בעיקר, ובדרך זו הוא מטיל, לעתים קטגוריה בין תלמידי חכמים, בצורה שיש בה כדי לעורר חשד, שכל זה נעשה בכוונה תחילה, כיון שדרכם לילך ולהזיק ולא את טובתנו הם דורשים. אלא שהסך הכל, למרות הכל ועל אף הכל, הוא מעודד ומרענן את הרוח.

ומי שמחזיק את היד על דופק החיים, כפי שמתחייב על העומדים בשער, יודע, אולי לא מספיק, שדופק החיים של שומרי אמונים מתנהל בקצב מעורר הפתעה. ניטול, קטע קטן של מערכת החיים, שיש בו מדד שבו יכולים למדוד את קצב ההתפתחות שחלה בציבור זה. ואלה הספרים החדשים בכל תחומי ההלכה האגדה, הפרשנות ואסופות למיניהם, שלא לדבר על כך שמעולם לא נדפסו כל כך הרבה ספרי ראשונים כמלאכים, תלמוד בבלי ותלמוד ירושלמי; ספרי היסוד של ההלכה כמו היד החזקה של הרמב"ם, ספרי השולחן ערוך ונושאי כליהם, ספרים שבהם מתפאר כל בית יהודי, שבו אין מכניסים מכשירי קשר אחרים, שמהם ומהמהם ושאותם מתרחקים אנו כמטחווי קשת, כמו שמתרחק יהודי כשר מכל סמל של נושאי הצלב ואחרים, שעליהם היינו מפטירים כל פעם את הכתוב: שקץ תשקצנו.

החיים הללו מלווים בחויות מרטיטות גוף ונפש כאחד, כאשר אתה רואה, בשעת בוקר מו־קדמת, את ילדי החמד כשהם ממהרים לבית תלמודם, בשעה שאחרים נמים עוד את שנתם, ואתה פוגש אותם בבתי המדרש עד לשעות הלילה המאוחרות, שוקדים על תלמודם באותן ישיבות ערב שכמותן רבו בכל מקום, במין קנאת סופרים, הם משננים מאות ואלפי משניות ודפי גמרא, גם אם עושים זאת על מנת לקבל אותם פרסים שמטרתן עידוד ותמריץ. וגדולה היא החוויה שאנו שותפים לה כאשר בני תורה רוקדים ומקפצים וחוזרים ומשננים לעצמם מנגינות היוצאות מן הלב, "מה אהבתי תורתך, כל היום היא שיחתי", ובניהם רבים, אשר הם בנים להורים, שמבקשים להעניק לילדיהם מה שלא היה להם בדורות הקודמים.

לא צריך ללכת ולמנות כרוכל את כל אותם חוויות, שמרוב הרגל נעשו לנו כטבע דברים, שאי אפשר אחרת. כל אחד מאתנו נתקל בהם, אלא שכאמור, ההרגל נעשה טבע ואין בעל הנס מכיר בניסו, לא באנו כאן לחדש הרבה, אלא כדי להזכיר, שיש צד שאינו אפל, צד שהוא מעניק לנו בטחון ותקוה לעתיד. ואין מועד נוח יותר מאשר ערב חג מתן תורה, באותם שלשה ימי הגבלה, מתוך הכרה עמוקה, כי אי לאו האי יומא, יום מתן תורה, כמה ישראל איכא בשוקא, והלא כה למדנו מפיו של רבי סעדיה גאון, את כלל הברזל: אין אומתנו אומה אלא בתורותיה. ומי שאינו יודע זאת, מי שאינו שותף לכך, הוא שהוציא את עצמו מן הכלל. ועלינו לומר לו זאת. ויש מי שמוכן להאזין לדברים של טעם.

הרב משה שרר, ניו־יורק

חינוך יהודי ואחריות־הכלל

חנוך היה תופר מנעלים ועל כל תפירה ותפירה אמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד (מדרש תלפיות — ענף חינוך).

התורה מספרת לנו, כי קין, אחרי שהרג את אחיו הבל, נולד לו בן שקראו בשם חנוך, ועל שמו נקראו תקראים ילדים מישראל גם במרוצת הדורות. בעלי־המוסר רואים בשם חנוך דבר סמלי. קין, לאחר שהתחרט על הריגת אחיו, חיפש תיקון לחטאו הנורא. בראותו עד היכן עלול האדם להי־דרדר ולשקוע עד כדי ביצוע מעשה מבהיל של רציחה, רצה הוא ללמד את הדורות הבאים כיצד לבנות עולם טוב יותר, והדרך לזה. כפי שהבין עתה, הוא באמצעות חינוך, לחנך את האדם, מצעיר כזקן, ולכן הוא קרא לבנו בשם חנוך.

ועל זה מספר לנו המדרש: "חנוך היה תופר מנעלים ועל כל תפירה ותפירה אמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". ואחד הגדולים ביאר פעם מדרש מיוחד זה בתור משל, חנוך, בתור המחנך הגדול של דורו, קיבל על עצמו את המ־שימה לתפור מנעלים רוחניים, שבאמצעותם יוכל המין האנושי לדרוך על האדמה בצעדים יותר בטוחים ולעבור על כל המכשולים ואבני־הנגף העומדים לו בדרך להשיג לעצמו אורח־חיים נעלה יותר.

אבל חז"ל הולכים כאן צעד אחד נוסף: הם מספרים לנו שעל כל תנועה שעשה בתפירת מנעלי־החינוך הללו הוא היה מכריז בצורה הפגנ־תית "ברוך שם כבוד מלכותו" — שכן היעד הסופי הוא ריבוי כבוד שמים. ויותר מזה: עבודת החינוך צריכה להיות מכוונת לא רק להתלהבות רגעית ולהתרשמות חולפת, אלא היא צריכה להשפיע על התמדה, "לעולם ועד", נצחיות.

הדרך להשיג זאת, אמצעי־ההצלחה היחיד שעל הלכות שמים יתמיד ולא ייפסק, הוא על־ידי שנוטעים בתודעת ובהכרת האדם את החשיבות של "כל תפירה ותפירה", החל מן התפירה הרא־שונה ועד לאחרונה. כל צעד וכל שעל של האדם צריך להוביל אל הכיוון הזה. ואת זאת אכן לימדונו החכמים: כיצד כאשר תינוק מתחיל להראות סימנים ראשונים של התפתחות רוחנית, "משהתחיל לדבר מלמדים אותו תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב".

כזו היתה שיטת־החינוך שעל ברכיה גידלו דורות בעם ישראל. החינוך היהודי היה תמיד שונה מזה שמקובל אצל אומות־העולם. הוא אף פעם לא היה תיאורטי ואקדמי, העומד על הנחלת ידיעות והכמות, אלא הסתמך במובן של "על כל תפירה ותפירה". כל צעד ושעל של יהודי מבוסס בצורה איתנה על דינים והלכות המלווים אותו מיום לידתו ועד לכתו בדרך כל העולם. ורק בשיטה המיוחדת הזו של החינוך בעם היהודי, ניתן למצוא הסבר לסוד המופלא של ההמשכיות היהודית, חרף כל הרדיפות והנסיונות שעברו עליו באש ובמים בכל הזמנים.

* * *

אנו חיים בדור שבו יהודים שומרי־תורה ובעלי־הכרה עומדים בפני התביעה ההיסטורית למלא את התפקיד והשליחות של חנוך, להעמיס על השכם את המשימה של חינוך כלל־ישראל. מוטלת עלינו החובה לתפור את המנעלים להמוני יחפים רוחניים בעם היהודי, יהודים שצריכים ללמדם איך להתהלך בדרך־החיים היהודית וכיצד להתגבר על כל הנסיונות והמלכודות האורבים לנשמותיהם היהודיות. וזהי אחריות שאין אנו יכולים להימלט או להסתתר מפניה, זאת בתקופה שבה אורח־החיים וכל הדרכים שמסביב זרועים קוצים וברקנים וכל מיני נחשים ועקרבים.

האחריות היא גדולה עוד יותר בתקופה שבה הרחוב היהודי מלא כל מיני גורמים וגופים המת־יימרים לשחק את התפקיד של "חנוך תופר מנע־לים". הכופרים אשליות כאילו מגמתם היא לדאוג לחינוך יהודי עבור יהודים, אבל בהבדל אחד: במקום להכריז על כל תפירה "ברוך שם כבוד מלכותו", מכריזים הם בכל תנועה שלהם את סיסמת ינן: "אין לנו חלק ונחלה באלקי ישראל".

* * *

דברים אלה נכתבים בימים שלפני חג השבועות, "זמן מתן תורתנו", שהוא יום־ההולדת של עם ישראל: "היום הזה נהיית לעם". וזהו בכלא גם היום שבו אנחנו נקראים לחדש את החינוך היהודי שלנו, החינוך הקובע והעושה אותנו "ממלכת כהנים וגוי קדוש". וכמה מעיק הוא לחשוב, כי דוקא בימים אלה מרחיקים המוני יהודים בגלל שיטות־חינוך זרות מן האידיאל של יחוד מלכות־שמים, אידיאה שנקבעה לנו במעמד הר סיני.

מזה שנים רבות יודעים אנו שישנם חוגים יהודיים המתיימרים "לתפור מנעלים" שבהם יצעדו יהודים בדרך־החיים שלהם, אבל השלטים בדרכי־החיים שלהם מכוונים אל הכיוון ההפוך: הליכה ופניה מדרך ה'. שמותיהם של אלה מוכרים וידועים היטב: רפורמים, קונסרבטיבים, אנטי־ממסדיים כמו גם חילוניים ומתבוללים לאומיים. אימת ממדי החורבן הרוחני שאלה חוללו בכרם בית ישראל ידועה היטב לכל מי שיש לו שמץ של ידיעה בהיסטוריה היהודית.

רק בחודש האחרון "התבשרנו" ביסודו של "זרם" חדש ב"דת" היהודית. בועידת־היסוד הרשמית של קבוצה זו שהתקיימה במדינת מישיגן באמריקה, בהשתתפות משלחות מלא פחות מאשר 10 ארצות, הוכרז על הקמת אותו "זרם יהודי חדש", הקורא לעצמו: "הפדרציה הבינלאומית של יהודים הומאניסטיים־חילוניים". קבוצה זו, לגודל ההדהמה של כל מי שיש לו רק קורטוב של שכל ישר, מצהירה על דרך חדשה של "אמונה בהמשך מסורת היהדות בלא להאמין בבורא" (ר"ל).

די עצוב היה לנו, כפי שכל אחד יודע, קיומן של כל אותן קבוצות אשר בעבודות־זרות לביניהן שדוגלו בהן, מסלפים הן את מהות היהדות ועוד תובעות להכיר בהן בתור "זרמים לגיטימיים ביה־דות". אבל דומה שאין פשוט מלים כדי להגדיר בצורה הולמת את הנסיון המחוצף החדש הזה, להכריז על הקמתו של זרם "דתי" העוקר מראש אפילו את העיקרון של המושג האלוקי.

תנועה חדשה זו של "דת יהודית" ללא דת (שהיא, כמובן, סתירה מניה־וביה), היא תוצר של התנועה הרפורמית. המציא אותה עוד לפני כמה שנים, אחד הראביים הרפורמיים הבולטים, שרמן וויין, אשר הרגיש את עצמו לא בנוח במסגרת התנועה הרפורמית, משום שנשארה לטעמו קרובה מדי לאמונה היהודית העתיקה. "ראביי" זה (הוא נזהר שלא לוותר, חלילה, על התואר הזה...) ייסד לצורך זה "דת" חדשה, ללא אלקים, מבוססת על חילוניות.

ואולם, המאלף הוא, כי כאשר שרמן ייסד את התנועה שלו בשנת 1963, הוא זכה לתגובות נלעגות של כל האנשים המפוכחים, בראותם בכך רק פרדוקס או קוריוז פראי. והנה עובדה היא, כי כעבור 25 שנה מודיעים מנהיגי "היהדות ההומאניסטית־חילונית" שיש להם 55 "קהילות" באמריקה עם סניפים בארצות אחרות כמו ישראל, בלגיה, צרפת, ארגנטינה, קנדה ועוד, עם שלושים אלף חברים.

שרמן וויין שימש ל"צאן קדשים" הבלתי־יהודים לו מעין "תופר מנעלים". כאשר על כל "תפירה" עמד והכריז "אני לא מאמין"...

* * *

קשה לדעת באיזו מידה מנופחים ומוגזמים המספרים בהם מתפארים "כהני" דת־הכפירה החדשה, אבל מעניין הדבר, שראביי א־רווינג גרי־נברג, אחד שעדיין מעיז לקרוא לעצמו "רב אורתו־דוקסי", למרות שהוא הקים תנועה בשם "כלל", במטרה לעודד ולטפח "פלוראליזם דתי". מיהר לקפוץ על "מציאה" חדשה זו של התנועה החילונית־הומניסטית.

כפי שמציג את עצמו, כאמור, בתור "ראביי אורתודוכסי", הרי די בזיון וקצף יש בעבודה הכרוכה ברפורמים ובקונסרבטיבים בתור מייצגים לגי־טימיים של דת ישראל". אבל כי יכול להאו לעצמו, שיבוא מישהו ויכיר כ"דת" בקבוצה המכריזה בצורה ברורה ובריש־גלי כפירה וולגארית בכל עיקרי האמונה היהודית?

ופלא־על־פלא: ראביי גרינברג רואה גם בתנועת־כפירה קיצונית זו "התפתחות חיובית". כך הוא פירסם בפומבי בעתונות, כי "הגם שאיננו מסכים עם התיאולוגיה שלהם... הרי הם בכל זאת נושאי־דגל של הברית היהודית". גרינברג מעניק להם אגב כך גם זכות־קיום. באומרו: "אני מאמין שהתפקיד העיקרי שלהם יהיה לשמור על נאמנות אותם יהודים המרוחקים מבית־הכנסת"...

כך עומדים אנו כיום בפני מצב שעל הרפורמים, הקונסרבטיבים והאנטי־ממסדיים, נוספה גם מכה נוראה זו על גופו של העם היהודי. בשם ה"פלורא־ליזם", מושג שנעשה לחרפתנו פופולארי גם בקרב חלק של הרבנות האורתודוכסית־מודרנית, ינסו גם אלה, המכריזים בקול שר"ל "לית דין ולית דיין", לקבל הכרה בתור חלק מן הדת היהודית... ראביי גרינברג עם תנועת "כלל" שלו יקבל בודאי גם אותם למסגרת הכלל ביחד עם אלה שהוא נאבק על הכרתם במסגרת מדינת ישראל והוא מנהל מערכה נגד "האורתודוכסיה הימנית" שאינה מגלה מידה מספיקה של "סובלנות"...

* * *

אין שום ספק, כי התחזקותם של כוחות הכפירה ההרודה מטילה עלינו חיובים גדולים. אנו היהודים המאמינים, היודעים כי בלא אמונה נעשית כל ההיסטוריה המארטירולוגית שלנו ללא יותר מאשר לעג מר, חובתנו היא כיום להשמיע בקול יותר גדול וחזק את הקריאה של "ה' הוא האלקים"!

התשובה היחידה לכל זה היא חינוך. וחינוך יהודי אמיתי ובר־השפעה משמעו "על כל תפירה ותפירה", שבו יש לזון כל ילד יהודי. דבר זה צריך להיעשות על־ידי "תופר מנעלים" המושפע כולו מהרוח של "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם". כבר מלמד־הדרדקי חייב להיות כי שכולו חדור אמונה עמוקה ושכנוע יסודי לכוון את הילד לחרוט קדושה בכל תנועה.

וכאשר ילדי ישראל יספגו בנעוריהם הראשונים את הלימוד, כי תכלית חיי היהודי היא קידוש שם שמים ברבים, לא נגיע למצב כה עגום שחלק גדול מהציבור שלנו "יתייחס" בשאננות כזו לכל מה שקורה ומתרחש בעולם היהודי הרחב. אראה יצמחו קדושים של יהודים שיבינו, כי העניין של "ברוך שם כבוד מלכותו" שספגו בעומק נפשם קשור בצורה הדוקה עם הקריאה המהכרת של "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".

בימי "נעשה ונשמע" של קבלת התורה, שיסודם הוא ברגע של "ויחן שם ישראל נגד ההר — כאיש אחד בלב אחד", צריכים אנו לחזק את שאיפתנו לאחריות מחודשת, כי לבבות כל היהודים יפעמו באותו הדופק האחד של שמיעת "אנכי ה' אלקיך". דרוש לנו כיום מעמד חדש של "קיימו וקבלו" עם תחושת אחריות שלא לתת לסלף ולטשטש את האמונה שהחזיקה אותנו ושמרה עלינו דרך כל מוקדי־האש במהלך כל הדורות. ה"נעשה ונשמע" שאבותינו הכריזו על הר סיני קורא לנו להגן על השרשות של המשך יהודי־אמיתי עד לאחרית־הימים שבהם כל הבריאה תכריז בקול והקרא: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד!

א. מרגלית

הרווח הנקי

"אסון כבד נמנע בזכותו של פועל נקיון אשר גילה, תוך כדי עבודתו, מטען חבלה על רצפת התחנה המרכזית בתל אביב". — בעיתון

הכל, הכל היה כדאי בשביל הרגע הזה.

היה כדאי —

כל יום לצאת בטרם שחר אל העיר השרויה בתרדמה עמוקה, ולהתחיל, בעינים מושפלות ובשפתיים חשוקות בטאטוא הרחבה.

כל יום לנשום את אבק רגליהם של המוני עוברי כרכים, לנשום אותו העמק, אל תוך הריאות, המבחוכות במין מחאה תרתרנית.

כל יום לנחות אל המרצפת, ששמה "רשות הרבים" — להיות לה למין אסקופה נדרסת, למחות מעל פניה את אותות הצחנה, את הזלזול האיומי של משליכי אריזות, בהינף לא־אכפת.

* * *

ואולם — הכל, ממש הכל, היה כדאי בשביל הרגע הנצחי הזה.

היה כדאי — להיכנס, דבר יום ביומו, לתוך הסרבל, שאי אפשר לטעות במלאכתו של זה שעוטה אותו.

היה כדאי — למשוך במטאטא את פחי האשפה, להעמיס אותם על המנוף המיוחד, ולחוש איך צחנת הרחוב נושאת כל היום את מתאותה — הישר אל תוך ריאותיו.

היה כדאי. לעמוד — חשוף, כמו בצריח, על מפתן המשאית, להחזיק הישר בקורת המסגרת, כך שאה פעמים ביום, כדי להיעצר אחר כך ולהרקן את "הלמבשבולים" את "המיכלים", את הפחים, ולשוב עם קיפה — הישר אל הצחנה הבאה.

* * *

הכל זה היה כדאי. הו, כמה כדאי היה — בשביל הרגע האחד הזה.

הרגע האחד, שכמהו מזומן לאדם אם בר מזל אמיתי הוא, רק פעם אחת בחיים — ולו גם חיים עלובים, עלובים אך בני מזל, כחייו של פועל נקיון עירוני.

בשביל הרגע הנדיר הזה כדאי היה, מזה שנים, להאחז כל יום במוטות המשאית ההולנדית. שלא ליפול. שלא ליפול. ולשמוע בכל פעם האין־ספור את שיר הילדים הפופולרי, המנוגן הישר לעבר המחזר שלו, צורבת השמש:

"אושר פח הזבל
האיש בתוך הזבל".

כן. גם זה, אפילו זה, השיר שהפך שלא בטובתו להימנון חייו, אפילו הוא — היה כדאי, אף על פי שבכל פעם, כאשר הוא מלכסן מבט אל ילדיו, הוא רואה על פניהם את צל המרירות, הכלימה, הרצון לעבור לסימטא הקרובה ולהיבלע שם בתוך קהל האנשים המתרוצץ.

ועל כל זה — היה כדאי. הכל. הכל. בשביל הרגע הזה.

* * *

הרגע הזה. שבו אלף בני אדם ממשיכים לחיות. ממשיכים לחייך. רגע, שאחריו אין זעקות מרוסקות, יללת צופרים, דממת איזמלים חותכים בבשר החי. רגע ההצלה המופלא של אלף עולמות ששייכים כולם לו — לו, מפני שהשגחה זימנה לפועל הנקיון, שעיניו תמיד למטה, אל המרצפת, את הזכות הגדולה, להציל המוני עולמות מאבדן, מעינוי פציעה, מאסון קטיעות אברים. הוא, בחיר ההשגחה, נבחר להיות השליח, שבזכותו המטען לא התפוצץ — על האנשים, בקרבתם, ביניהם. ועל כן — כל אלה שלו הם עכשו: עולמם של הניצולים, ועולמות הוריהם וילדיהם ואחיהם ואחיותיהם.

ובשביל הרגע הזה — הן הכל, ממש הכל היה כדאי.

* * *

הנה הם כורעים לפניו אפים ארצה. אילי ההון. האנשים. השבעים. הדשנים. בעלי התארים. הדיפלומטים. אנשי השררה. אנשי הכישורים. המעצבים. אלה המבהיקים, המדהימים ביכולתם, במשאבים שלהם, בנכסים שלהם — כולם כולם כורעים לפניו אפים ארצה. להם — בכל רגעיהם המפתיעים, המפולים, המצליחים — רגע כזה, שבו אלף אנשים נושעים בזכותם — רגע כזה לא היה להם מעולם, וקרוב לודאי שגם לא יהיה להם אף פעם.

כי זה רק הרגע שלו, של פועל הנקיון, שבצאתו לעמל יומו, ובהרגלו לגחון אל המרצפת ולהתוות על קנקנם של חפצים מיותרים — זכה.

מלמטה למעלה מביטים בו חייהם רבי העלילה. רבי החשיבות, של כל הנכבדים, הגאותנים. בתחושת מזידות מסתכלים חייו של העשירון העליון אל החיים האפורים, המלווים תמיד אדי צחנה, החיים הנכלמים, הנדחקים הצידה, חייו שלו, של בן העשירון הכי תחתון.

בקנאה מביטים בגדיהם המגוהצים בבגדיו הצואים, בסרבל הצהוב של פועל הנקיון העירוני. אשר אלף עולמות מתחככים עכשיו זה בזה בשביל ללחוץ את ידו המגויידת.

נתן גילרנטר

מצוקת הגבינה...

תושבו לפניכם: לקראת חג השבועות שיבוא עלינו לטובה אי"ה בשנה הבאה, תתחילו לקנות את הגבינות ואת הלֶבֶּנים לשבועות כבר ממחרת שביעי של פסח! בשנה שעברה רשמתי לפני שלקראת שנה זו שנת תשמ"ח, נתחיל בסי"ד לאגור את הלֶבֶּנים הגבינות לשבועות החל מל"ג בעומר. אבל כשנכנסתי למכולת, למחרת ל"ג בעומר, השגתי בקושי לבן אחד לארוחת הבוקר. ומאז הייתי צריך יום יום לעמוד על המשמר בצפייה לאוטו של תנובה. השבוע עמדו יחד אתי עוד כמה מנינים יהודים, אנשים נשים וטף עם שקיות ניילון בידיהם וחיכו ללֶבֶּנים ולגבינות כמו למשיח... המחזה הזכיר לי ממש את תקופת מלחמת תש"ח, כאשר תושבי ירושלים צבאו על פתחי החנויות בימי ההפוגה כדי לקבל קצת אבקת חלב לשבו־עות...

* * *

כשהגיע סוף סוף האוטו של תנובה, הסתערו עליו עוד לפני שנעצר, התחילו לחטוף מהמגשים מכל הבא ביד: גבינה רזה, גבינה שמנה, גבינה 5%, אשל, גיל, שמנת, יוגורט מכל הצבעים...

"כולם להחזיר למגשים... אני לא אוהב בלאג־נים!" צעק הנהג בגרון ניחר "מה יש לכם? אני לוקח הכל בחזרה"...

המכולתניק יצא החוצה בבהלה: "מה אתה בורח? הנה כולם החזירו"...

עמדנו כמו ילדים טובים עד שהוריד את כל הסחורה, וקיבל את המגשים הריקים ואת השיק — ואז התורה הרצועה... המכולתניק הוא אדם טוב ולא מפחדים ממנו. כולם הצטופפו יחד סביב המגשים כמו דבורים מסביב לכוורת.

איפה האשל? איפה הגבינה הרזה? היכן ארג־דים, הפכו מגשים, דרכו על לֶבֶּנים... ושקיות הניילון נתמלאו עד אפס מקום... 20 גבינה חמשה אחוז, 15 רזה, 30 גיל...

פגזים לא התעופפו ב"ה ברחובות, מהחומות לא ירו, אין ח"ו מצור על ירושלים — ואף על פי כן אוגרים האנשים את מוצרי החלב, כמו שיוסף אגר את התבואה במצרים לפני שבע שנות הרעב... בשביל מה צריכים האנשים כל כך הרבה לֶבֶּנים לשבועות — קשה להבין. מילא, גבינות צריכים בשביל עוגות ובשביל בלינצס, אבל לֶבֶּנים?

אני קצת ירושלמיאלי, ולא יכולתי להידחק בין ההמון, גם חסתי על החליפה שלי, שקיבלתי השבוע מהניקוי, ולא רציתי לקשט אותה בטיפות של לֶבֶּן... עמדתי איפוא בצד וחכיתי בסבלנות שגלי ההסתערות יעברו, אך כשהצלחתי לבסוף להגיע למגשים היו כולם ריקים להפליא...

* * *

פגשתי עוד אחד לצרה, שגם הוא יצא בידים ריקות, והתחלנו לטכס עצה איפה לרכוש כמה גבינות וכמה לבנים, בלי קרב אגרופים וללא מלחמת אחים...

"הכי טוב זה לגשת להיפרשוק" אמר איש שיחי "שם יש תמיד כמויות עצומות של דברי חלב ואין צפיפות... אני צריך גם לקנות כמה ק"ג דגים חיים. אתמול התרוצצתי בכל המקומות, מזה כמה שבועות יש מחסור בקרפיונים... ב"ה שעופות קניתי כבר לפני חודש... היה כתוב בעתון שיש בעיות עם העופות. עכשיו מהחום הזה גם מתו הרבה עופות... הה, הנה מביאים לו קנקלים. אתמול כבר לא נשאר לו אף אחד... בתום כמה חוטפים את המשקאות, אל תשאל... אח"כ לשבו־עות לא יהיה... ואכן הצבור לא שקט על שמריו, ולאחר שאיחסן את הגבינות והלבנים במקפיא — חזר למכלת להסתער על ארגזי המשקאות... ועד שהצלחנו ברוב עיתותינו להגיע לארגזים כבר נחטפו כל הבקבוקים הצהובים ונשארו רק הלבנים "מילא שיהיו לבנים" אומר שותפי החדש "בימים של מצוקה אי אפשר להיות בררנים"...

* * *

העלינו את הבקבוקים הביתה ויצאנו להיפרשוק. שם כבר גדש ההמון את כל המעברים, ומלחמת העגלות התנהלה במלוא עוזה. בלי עגלה בהיפר־שוק הרי אתה כחתול בלי זנב. איך יכול להסתובב בין המדפים עם עשרות מוצרים בידים. בתוך כבר לא נשארה אף עגלה אחת. היית חייב להיתלות במישהו ולבקש ממנו שיתן לך את העגלה שלו כשיצא החוצה. בפנים קידם את פנינו מר פילדבים כשעיניו יורות ברקים: "אתה צריך לכתוב על כך בעיתון... חוצפה כזאת! היתה לי עגלה, שכבר הספקתי למלאות אותה בחציה. השארתי אותה לרגע כדי לקחת משהו מהמדף, והנה אני חוזר ומגלה שמישהו הוציא את כל מה שהכנסתי בתוכה, והוא בורח עם העגלה הריקה... ועכשיו לך תוכיח את העגלה בין כל העגלות... אמרנו לו שהוא צריך לפנות לבי"ד, אך עד שיצא פסק הדין עליו לבקש בינתיים מאחד היוצאים שיתן לו את העגלה כש־תתרוקן...

אתם רואים איפוא שגם בהיפרשוק, החיים לא קלים בערב החג בימים טרופים אלו. אך אם אתם סבורים שבסופו של דבר השגנו את מבוקשנו, סימן שאתם חיים עדיין בתקופת הקדם. דגים חיים לא נשארו לרפואה... ועשרות המדפים של מוצרי החלב והגבינות, היו ריקים ויבשים כאילו לא ראו תוצרת חלב מעולם. לא נשאר לפליטה אפילו יוגורט אחד...

* * *

נו, טוב, לא צריך להגזים. לא נשארנו בלי דברי חלב לשבועות. כמה ימים לפני החג כבר עמדו קופסאות הגבינה וגביעי הלבן מסודרים לתופת במקרר, והעופות והדגים שכבו כבוד במקפיא למעלה, והירקות והפירות מילאו את המגרה.

נשארה רק הבעייה בקשר לחלות לשבת ולשבו־עות... אנו זוכרים את הבלאגן של החלה בערב ראש השנה... כן... העיקר שכחנו: עוד נצטרך לדאוג לגלידות!...

בינתיים התחלנו להעלות זכרונות מהימים הרחוקים ההם, כאשר עדיין לא היו צרכניות וסופרמרקטים והיפרשוקים עם עגלות וקופות רושמות, ומדפים המתפוצצים מרוב שפע, ולא חנויות מלאות כל טוב, ולא היו מקררים ולא מקפיאים ואפילו לא קרח...

ואף־על־פי־כן היה הכל רגוע, ובשווקים לא היתה מהומה, ואנשים לא התרוצצו עמוסי דאגה בערב החג, שמא לא ישיגו מיצרך זה או אחר. אינני זוכר שאי פעם בערב החג הסתובבו אנשים באווירה של מתח וחוסר מנוחה, מפני שעוד לא השיגו דגים או בשר, או שהיתה הסתערות על מוצרי החלב לשבועות. הרי הדבר מפליא ביותר: לא יכלו להכין בשר ודגים כמה שבועות לפני החג ואפילו לא יום יומים לפני כן. לא יכלו לקנות גבינות בל"ג בעומר. את הכל קנו בערב החג ממש. ובכל זאת למרות תנאי הצנע והאפשרויות המצו־מצמות, לא היה קיים אף פעם מחסור בדבר זה או אחר לקראת החג (חוץ מימי הפגזים). תמיד השיג כל אחד את כל מה שהיה צריך, והכל בנצע ביום אחד בלבד, ובלי התרוצצויות של שבועות מקודם! איך הצליחו בכך? מה הסוד שבדבר?

* * *

על הפסוק בפרשת בהר "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וכו' וצויתי את ברכתי לכם וכו'" מקשין העולם: לשם מה צריכים את ה"וכי תאמרו"? למה דווקא אחרי שישאלו אז יהיה "וצויתי את ברכתי"? מדוע לא נאמר בתורה באופן ישיר: "וצויתי את ברכתי בשנה השישית כדי שיהיה לכם אוכל לשלש שנים — מבלי שישאלו שאלות?

ומביא הרבי רבי אלימלך מליזענסק זצ"ל בספרו "נועם אלימלך" ("בשם אחי החסיד המפורסם הרבי רבי זושא זצ"ל): תראה שהשי"ת כשברא את העולם, השפיע ממנו צינורות משפיעים שפע לצרכי בני אדם, והדרך השפע שלא להפסיק כלל. אלא כשהאדם אין לו בטחון בבורא ב"ה, הזן ומפרנס ברחמיו בלי הפסק כלל, אז עושה האדם ההוא במחשבתו פגם בשלמות הצינורות, ואז נפסק השפע חלילה, וצריך השי"ת לצוות מחדש השפע שילך כמו בתחילת הבריאה. התורה מלמדת לאדם שיהיה שלם בבטחונו של אלקיו ולא יאמר כלל מה נאכל. וזהו וכי תאמרו וכו' פירוש כאשר תאמרו כך ואז תצטרכו אותי "וצ־ויתי". אלא לא תתנהגו כך, ותבטחו בה' בכל לבבכם, ואז תלך השפע בלי הפסק כלל תמיד, לא תחסר כל בה.

* * *

אפשר איפוא להבין מדברי הרבי רבי זושא, שכאשר האדם מתחיל לשאול "מה נאכל?", כאשר אין הוא בוטח בה' שישיג הכל בעתו ובזמנו, אלא מתחיל להתרוצץ עם העגלות, כמה שבועות מראש, ולדחוף לתוך המקפיא בכל האפשר יותר, מתוך חרדה שמא לא יהיה, שמא לא ישיג... ואז למרות שיש שפע גדול בעולם, נוצר אצל כל אחד הרגשת מחסור, כאילו בשבילו נפסק השפע. וכאילו אומרים לו: אתה רוצה להיות "מבוטח"? אתה רוצה לתכנן הכל מראש? בבקשה... התרוצץ עם העגלות, הסתחב, הסתער, תהיה מלא מתח, תחיה חיי מהומה ובהלה...

ואילו בימי אבותינו, בלי פלאי הטכניקה והא־לקטרוניקה, אף אחד לא התכונן מראש. אף אחד לא פחד שמא לא ישיג. כולם ידעו שרק בערב החג כמעט קונים את כל צרכי החג. וכולם הלכו באותו יום לשוק וכל אחד השיג מה שהוא רצה — הכל היה בנמצא! אף אחד לא נשאר בלי בשר או בלי דגים או בלי גבינה...

* * *

פירוש נוסף מובא במפרשים על פי דברי הרמב"ן: "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית" הפסוק מסורס. והכוונה היא 'וכי תאמרו בשביעית מה נאכל'. כי הדאגה להם עבור השמינית. כלומר רק בשנה השביעית כשהם יראו שהשדות לא נזרעו והתבואה לא נאספה הביתה. כשהם יעמדו ממש בפני בעייה של מחסור באוכל. אז הם ישאלו את השאלה מה נאכל. (וכפי שאומר בעל אור החיים: "כבן שאומר לפני אביו מה נאכל"). פירוש הדבר. שהם לא יתחילו להתכונן ולשאול בשנה השישית או לפני כן: מה יהיה? עוד מעט תהיה שמיטה — איך נסתדר? מנין נקח אוכל בשנה השמינית?! צריך לחטוף צריך לאגור צריך למלאות המחסנים... אלא הם ישאלו את השאלה ממש ברגע האחרון. כאשר כבר לא יהיה להם מה לאכול. זו שאלה סבירה! לחם שאלו כהוגן! ואז אומר הקב"ה: אם אתם דואגים רק על לחם לאכול — "וצויתי את ברכתי". אתן לכם שפע כזה. אשר אין לשער.

* * *

כיום שואלים. לא רק מה נאכל ומה נלבש. אלא מהיכן ניקח את הכסף לתכנית חדשה מרגע 1989! ומתכננים דברים לא למחר אלא חדשים רבים ולפעמים גם שנים לפני המאורע. למשל: כשהילד מגיע לגיל 11 כבר מזמינים את האולם בשביל הבר־מצוה. ועוד לפני שמשכירים את האולם בחגיגת האירוסין, כבר דואגים לאולם בשביל החתונה שתתקיים בעוד חצי שנה. וכבר מצלצלים להזמנות ולצלם ולסטנדר־אורכסטרא... ולמהרת היו כבר רצים להזמין את שמלת החופה בשביל הכלה. ומשם קופצים אל המתווך בענין הדירה. ובדרך קונים מכונת כביסה ותנור חשמלי ומקרר עם מקפיא ענק... ואולי כבר מתחילים לאחסן בתוכו בשר ודגים. על כל צרה שלא תבוא... הכל צריך להיות פיקס! אין סומכין על הנס...

ואם פעם שכרו בשביל זוג צעיר דירה בת חדר אחד או בת 2 חדרים לכל היותר, וסמכו על הקב"ה. שכאשר יבואו ילדים והמשפחה תגדל. יוכלו לעבור לדירה גדולה יותר — הרי עתה חייב הכל להיות מוכן מראש! מוכרחים בשביל הזוג דירה בת 3 או 4 חדרים... "נו, אתם מבינים... אחר כך כאשר הילדים יגדלו צריכים חדר בשביל הבנים וחדר בשביל הבנות"... וחייבים להכשיר את הדבר כבר עכשיו!

* * *

ומפני ששואלים שאלות כאלה. ומפני שבכל דבר ודבר רוצים להיות מסודרים ובטוחים מראש. לכן שורה תמיד בפחד ובדאגה שמא מחר לא יהיה, שמא אח"כ לא נשיג. ותמיד חיים בהרגשת מחסור.

עם ישראל זכה לקבל את התורה מפני שלא שאל שאלות. אומות העולם שאלו: "מה כתיב בה?" הם רצו להבטיח את עצמם מראש. עם ישראל לא ביקש ערבויות. בני אברהם יצחק ויעקב ידעו שאם הקב"ה נותן את התורה אפשר לסמוך עליו. הם אמרו: "נעשה ונשמע!".

עֹמֶר לִתְנוּפָה

יָרַדְתִּי לְשַׁדְמוֹת אַרְצִי
לָבוּר לִי
שְׂדֵה שְׂעוֹרִים
רַךְ וָטוֹב,
כִּי כֵן יִסַּד הַמֶּלֶךְ.

★

וָאַבִּיט בְּשְׂעוֹרֵי אַרְצִי
וְהִנֵּה, רֹאשָׁם חִוֵּר
גַּם מִתְנוֹדֵד.
שְׁקוּעִים הֵם בִּתְפִלָּה
עוֹמְדִים צְפוּפִים
וּמִשְׁתַּחֲוִים רְוָחִים.

★

שְׁלֵוָה הָיְתָה תְּפִלָּתָם
חֲכָּה,
וְעָנָן קָשׁוּר עַל גַּבֵּי
רֹאשָׁם,
וָאוֹמַר, מִכָּאן אֶשְׁאַל
כִּי אֵלֵךְ —
יָשְׁרוּ בְּעֵינַי.

★

יָדַי כָּרְכוּ כְּרִיכוֹת
שְׂעוֹרָה,
וְלִבִּי רָעַד
בְּרַעַד תְּשׁוּקָה,
וְיָדַי אָדְמוּ —
עוֹד מְעַט קָט
יָרֻמוּ לִתְנוּפָה.

★

וָאָקִץ מִשְּׁנָתִי
וּמִשִּׁכְרוֹן הָאַהֲבָה
וְיִתְמָה לְבָבִי
וְיִצְרִי לָעַג
אַיֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים,
וְלָמָּה לְךָ
עֲבוֹתוֹת שְׂעוֹרָה.

★

וַתָּפֵר דִּמְעָתִי
אֶת עֱנוּי הַשְּׁתִיקָה,
וַתִּפֹּל עַל רֹאשׁ הַשְּׂעוֹרָה
וַיִּבְשׁוּ שְׂפָתוֹתַי
וּבְבוֹאָתִי נִרְעָדָה.

★

וָאֶשְׁמַע
קוֹל אֱלוֹקִים מִתְהַלֵּךְ
לְרוּחַ הַיּוֹם, וַיֹּאמַר —
יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת
הַדָּבָר הַזֶּה

★

וָאֶסְפֹּר
חֲמִשִּׁים יוֹם
אַחַת לְאַחַת
וָאֶקְרַב אֶל מוּל
הָהָר הַהוּא,
וְאוֹמַר אֶל הַתּוֹרָה
זֹאת תְּנַחֲמֵנוּ
מֵעִצְּבוֹן יָדֵינוּ
וּמִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֵרְרָהּ ה'.
וְאַט שִׁכְמִי לִסְבֹּל
וָאֱהִי לְמַס עֹבֵד.

מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה

هكذا من الأصل

הד היום

זר קוצים לחג מתן תורה

מ/ה. אין לנו הגדרה אחרת להחלטה שנתן אתמול בית המשפט שנקרא בשפת המדינה: כבג"צ, כי יש לצרף את לאה שקדיאל למועצה הדתית בירוחם, החלטה שיוצרת תקדים משפטי, שיגרור אחריו תביעות דומות בכל רחבי הארץ, דבר שיש בו כדי להרוס עד היסוד את הקיום של מועצה דתית ולהפוך אותה למוסד מטעם, מוסד שכל שומר דת הין לפי ההלכה יתרחק ממנו כמטחווי קשת. אין אנו יודעים אם השופטים שנתנו החלטה זו, ידעו את מלוא משמעותה של החלטתם, שניתנה בשלושת ימי הגבלה שקדמו למתן תורה בסיני, ביום בו נהיינו לעם, עם סגולה וממלכת כהנים וגוי קדוש. אילו ידעו את משמעותו של יום זה בתולדותיה של האומה היהודית, שהיא איננה אומה אלא בתורתה, אולי היו נמנעים מלעשות זאת, עכשיו כשלא עמדו, או לא יודעים לעמוד על כך, יש לראות בהחלטה כהגשת זר קוצים לשומרי התורה לקראת חג מתן תורה לישראל.

נאמר זאת בכל הבהירות: אין בהחלטה זו שום דבר הנוגע לכבודה של האשה בישראל, שכבודה בת מלך פנימה היתה מאז וכתמיד. שומרי תורה דוחים בשתי ידים, את הנסיון שעשה בית המשפט להחליק חושים לכבוד של מעמד האשה בישראל, אין זה המקום להוכיח, כמה גדול ונכבד מקומה של האשה בישראל מאז ועד היום. לא נבוא להתחרות עם האנשים הרומסים את כבודה של האשה ומתעללים בכבוד זה בכל הזדמנות, ויש בזה הרבה מן הצביעות. לצאת להגנתה דוקא במה שנוגע לייצוג במוסד שנועד לשרת את עניני הדת, מוסד שהוא צריך להתנהג לפי כללי ההלכה ללא סייג.

אין אנו יודעים מה תהיה תגובתם של אנשי המפד"ל אשר מקרבם יצאה אותה עסקנית להרע. מתוך קול עצות הלרצה של השר לעניני דת במדינה, אין אנו יודעים לקבוע, מה תהיה יחסה הסופי של מפלגה זו להחלטה ומה יהא השלכותיה של כל מערכות שרותי הדת, כי אותה גברת בירוחם לא תשאר בודדה בתביעה זו, יש לה תומכים מצד חוגים המעיזים לדבר בשם הדת לשוא, והם הולכים בדרך הריפורמה. כיצד תחזור ותתעורר מחדש שאלת השתתפות נשים בגוף הבוחר את הרב הראשי, לא רק בעיר תל אביב. על עגלה זו של הפסיקה המשפטית יקפצו גם אחרים, ובמקרה כזה תהיה המועצה הדתית מנושלת כליל מעצמאותה ואי תלותה, אם נשתמש בלשון זהירה. אולי יהיה זה רק חשד, כי בית המשפט בהחלטה זו ביקש לתת דחיפה אחרונה לקראת הפרדה מוחלטת של דת ומדינה, או ליתר דיוק את מה שנותר עוד ממושג זה.

לא זה המקום לבוא ולייעץ לנציגי היהדות החרדית שהסתחפו אל המועצה הדתית, כיצד ומה עליהם להגיב אחרי החלטה זו. יו"ר המועצה הדתית בירוחם כבר הקדים להצהיר הצהרה המעידה על אומץ לב, כאשר הודיע, כי לא תהיה לו ברירה אלא להתפטר מתפקיד זה. המעט מן הסמכות של מוסד זה יתערער לגמרי, אחרי שתבוצע החלטה זו הלכה למעשה. יתכן שהמועצה הדתית תישאר נחלתן של אותן מפלגות דתיות ולא דתיות, אשר במוסדותיהם פנימה הגשימו נוהג פסול זה גם ללא החלטה של בית המשפט, ובאופן חופשי צירפו את שני המינים למוסדות המפלגות, ולכן סתמו את פיהם מלטעון. אולי זה מצב שיהיה לרצונם של חוגים מסוימים, שבמשך שנים רק דיברו על הצורך להתרכז ב"אחדות", לפחות, סביב מוסד שהוא צריך לדאוג אך ורק לביצורם של השרותים הדתיים תוך שמירה על עצמאותו ועתה ינצלו את המצב בדרך זו יוכלו להחזיר לעצמן את השלטון הבלעדי.

אין כל תקוה, כי אפשר יהיה להעביר תיקון בחוק, אשר יסכל את ההחלטה, אנו לא רואים את הסיכוי לכך בתנאים הקיימים בכנסת, שבה יש רוב המסכל כל נסיון לחקיקה דתית, שלמטעתם יש בה לשנות את מה שנותר מן הסטטוס קוו האומלל, סטטוס קוו שזה מזמן הפך להד ספורי. השאלה העומדת על הפרק היא זו בלבד, כיצד על היהדות החרדית לנהוג לאחר שהחלטה זו תגיע לביצוע ומה יהיו השלכותיה בעתיד, לא רק בירוחם, או שהיא לא צריכה לחכות עד אז, והיא צריכה כבר לקבל הכרעות שנראות כבלתי נמנעות.

שאלת הפרדת הדת מהמדינה, או ליתר דיוק, הפרדת המדינה מן הדת, היא מן השאלות החמורות שמעסיקות את דעת הקהל, כמעט מאז ימיה הראשונים של המדינה. המעט שהושג בעיקר בעניני דיני המעמד האישי הולך ומתפורר בשיטתיות על ידי חוגים המבקשים לכרסם בו ללא כל התחשבות עם ההשלכות החמורות הצפויות, השלכות שמהן יסבלו דוקא אותם חוגים חילוניים. יותר מהציבור הדתי וביחוד החרדי שימצא לעצמו את הדרכים והאמצעים כיצד לספק את צרכיו ולהסדיר את חייו גם מחוץ למסגרת הממלכתית, מסגרת שבועטת בציבור דתי בבעיטות חוזרות.

מבלי להרבות דברים, דברים נוקבים המתבקשים מהחלטה תקדימית זו, אנו רוצים לחזור ולומר שאין זה אלא זר קוצים שהוגש לציבור שומרי תורה, דוקא בראשון של שלושת ימי ההגבלה, ימים שיש בהם קדושה יתרה, שנועדו לקדש את העם לפני שקבל תורה מהר סיני, אותה תורה שהיא שמרה על ישראל גם בהיותו בגלות בין העמים, שישראל שמר עליה לכל פרטיה ודקדוקיה, גם כאשר נכרים גזרו עליהם גזירות וביקשו לעקור מלבם את האמונה, שתורה זו לא תהיה מוחלפת ואינה נתונה לרוח שאינה מצויה, כזו המנשבת כיום בחלקים גדולים של העם.

בראשות גדולי התורה ובהשתתפות למעלה מאלפיים איש:

הדינר השנתי של אגודת ישראל בארה"ב - בסימן התרחבות וזינוק מפעלים חדשים

הגר"א שורי: הצלחת יהדות התורה באמריקה רק בגלל סירובה להתפשר עם העולם החילוני והמודרני ★ אגו"י פותחת משרד מרכזי בוואשינגטון לריכוז ייצוג צרכי יהדות התורה בפני מוסדות הממשל

מאת: סופר "המודיע" בניו־יורק

כוחה העולה של יהדות התורה המאורגנת בארה"ב והפופולריות הגוברת של אגודת ישראל בקרב כל חוגי האורתודוכסיה, באו לידי ביטוי מרשים ומרהיב ב"דינר" השנתי ה־66 של התנועה בארה"ב, שהתקיים ביום א' השבוע ברוב עם, בראשות גדולי התורה ובהשתתפות למעלה מאלפיים איש כסלתה ושמנה של היהדות החרדית במטרופולין הניו־יורקי ולכל ערי הסביבה.

האולם הגדול של מלון "הילטון" במנהאטן צר היה מה־כיל את כל זרם הבאים להשתתף במפגן שנתי מסורתי זה של אגו"י, כאשר בולטים בהשתתפותם חברי מועצת גדולי התורה, ראשי ישיבות ורבנים דגולים, ראשי אגודת ישראל, נשיאי ומנהלי כמעט כל הישיבות ומוסדות החינוך, במגוון רחב ומייצג של כל החוגים, חסידים ולא־חסידים, חוגי עדות המזרח ועוד.

במקום מרכזי ב"דינר" עמדה הכרזת נשיא אגודת ישראל בארה"ב, הרב משה שרר, על זינוק קדימה לעבודה תנועתית מורחבת עוד יותר, במנותו שלושה פרוייקטים חדשים: הקמת משרד מרכזי של התנועה בוואשינגטון הבירה, לריכוז ייצוג כל הנושאים בפני הממשל; הרחבה משמעותית של עבודת "הועד להצלת נדחי ישראל". למען יהודים בארצות של מצוקה חומרית ורוחנית: וכן יסוד מפעל זכרון והנצחה מרכזי לקדושי השואה, באמצעות לימוד יומי של משניות ע"י אלפי חניכי "פרחי אגודת ישראל".

רושם בל־יימחה על כל המשתתפים עשתה הקרנת סרט מיוחד שתיאר את הפעילות המסועפת והנרחבת של אגודת ישראל בתחומי החינוך והנוער, המקיפה קרוב ל־50 אלף ילדים בכל רחבי ארה"ב.

הגר"א שורי: גדול חלקה של אגו"י

בדריכות ובהקשבה האזינו כל באי המפגן האגודאי המרכזי לדברי הברכה של ראש ישיבת פילדלפיה. הגאון רבי אלי' שורי שליט"א, בשם מועצת גדולי התורה, אשר התעכב במשאו הנרחב על ההצלחה המיוחדת והמופלאה של האורתודוכסיה התורנית באמריקה, כאשר בולטת בה העובדה ההיסטורית, כי הה־צלחה היא דוקא מנת־חלקם של אלה שאינם מוכנים לעשות פש־רות עם החיים החילוניים והמו־דרניים של אמריקה. הוכח שוב ושוב, כי מי שיראתו קודמת לח־כמתו, חכמתו ויראתו מתקיימת.

יהדות־התורה שאמרה לאו לרעיון של כניעה ל"דרישות הזמן" עומדת כדוגמה ניצחת מול כל האחרים, ובתוכם האורתו־דוכסיה המודרנית, שפתחו בנסיון ליצור תערובות של תורה ומדע, אבל דבר לא נשאר בידם ואין להם אפשרות קיום. הללו אמנם מותחים ביקורת עלינו, אבל עוב־דה חותכת היא, כי ההצלחה היא בידי אלה המחזיקים בעקשנות ובמסירות באורח־החיים העתיק והישן של היהדות ההיסטורית.

כאן העלה הגר"א שורי על נס את תרומתה וחלקה של אגודת ישראל בפריחתה וגידולה של יהדות התורה, בעשותה כה רבות בסיוע לקיום התורה ובמפעלי החסד המגוונים והרבים שלה. בהביעו הוקרה ושבח לעסקניה המסורים של אגודת ישראל, הד־גיש ראש ישיבת פילדלפיה, כי אסור להסתפק בקיים, שכן הה־צלחה מוכיחה שאפשר להוסיף עוד ועוד, במיוחד בהוספת קדושה וטהרה לחיים היהודיים.

הרב שרר: "כתב־יחוס" חדש...

נאומו הפרוגרמטי של נשיא התנועה בארה"ב, הרב משה שרר, עמד בסימן איזכור השריפה שפקדה את משרדי התנועה, שבה עלו באש אוצרות היסטוריים שנ־אספו בעמל של שנים במסגרת הארכיון המרכזי. אחרי מה שקרה, אמר, נתחיל מעתה התחלה חדשה, עם יותר עבודה, עבודה שתהיה מבוססת על ההיסטוריה הקודמת. כשהוא מסמיך לכך את הסיפור הידוע במגיד הק' ממעזריטש, שבהיותו ילד פרצה שריפה בבית וכשראה שאמו מתייפחת בבכי עז, אמר לה ה' יבנה את ביתנו מחדש, ועל כך הגיבה ואמרה כי במהלך השריפה עלה באש כתב־הייחוס המופלג שלהם, ואז אמר המגיד: אל תדאגי, אכתוב כתב־ייחוס חדש...

כאן פירט הרב שרר את שלושת הפרוייקטים החדשים, בהטעימו כי המשרד החדש של אגודת ישראל שיוקם בוואשינגטון, שב־ראשו יעמוד בן־תורה ומשפטן מנוסה, ירחיב את המסגרת של העבודה המסורה הנעשית מזה שנים בייצוג כל האינטרסים של יהדות התורה בפני הממשל, כש־הוא יוכל במסגרתו את כל עניני החקיקה וכל מה שקשור בנושאים החיוניים של הציבור החרדי. עוד אמר, כי הרחבת עבודת ההצלה למען יהודים בארצות המצוקה תיעשה מתוך ניצול האפשרויות החדשות שנוצרו עתה ברוסיה, כדי להפיץ שם יהדות.

בדברו על הפרוייקט השלישי, סיפר, כי בהסכמת גדולי ראשי הישיבות, מתחילים מעתה כל אלפי הילדים החברים במסגרת "פרחי אגודת ישראל" בלימוד יומי של 2 משניות לזכר הקדושים, ובאופן זה תציין היהדות החרדית את זכר השואה לא יום אחד בשנה ולא בצורה של טכסים וצרמוניות, אלא באורח יומיומי ובדרך המ־קודשת של מסורת היהדות מדורי־דורות.

עוד אמר הרב שרר. כי מלבד הפרוייקטים החדשים, ננקטו צע־דים להחיות מחדש את הארכיון שנשרף, שממנו ניתן היה ללמוד איך חיו קיבוצי יהדות התורה במאתיים השנים האחרונות במ־קומות שונים בעולם, איך פעלו ואיך יצרו.

הנשיא רייגן: בנצחון הערכים העתיקים

נשיא ארה"ב ששיגר מכתב־ברכה מיוחד ל"דינר" השנתי של אגודת ישראל, ציין במכתבו, בין היתר, כי אגודת ישראל היא הוכ־חה שהערכים העתיקים של תו־רתנו הם חיים ואקטואליים גם היום, מפני שהם נצחיים וניתנו לנו ע"י בורא העולם. בהמשך מכתבו שיבח ביותר את עבודתה הציבורית של אגודת ישראל וכן הביע את הערכתו המיוחדת להנ־הגתו של נשיא אגו"י, הרב משה שרר.

את ברכת הנשיא רייגן קרא בפני הנאספים, אורח מרכזי ב"דינר", שר השיכון הפדראלי של ארה"ב, המצטיין בסיוע וב־עזרה הרבה שהושיט מאז החל בכהונתו להחייאתה ושיקומה של שכונת בורו־פארק בברוקלין. השר ציין כי הודות לאגו"י נבנו באותה שכונה מאות רבות של יחידות דיור, וביניהן למשפחות עניות, זוגות צעירים וכן לקשישים, ובאמצעות פעולה זו ניצלה בורו־פארק מניוון. כן שיבח ביותר את מפעלי הצדקה והרווחה הסוציא־לית של אגודת ישראל.

בחלקו האחרון של ה"דינר" שנוהל בכשרון רב ע"י היו"ר הרב שמואל בלום, סגן נשיא אגו"י בארה"ב, חולקו אותות־ההוקרה לשלושה עסקנים מצטיינים בת־חומים שונים: הרב בעריש רפפר־רט, שקיבל את אות שארית הפ־ליטה ע"ש הרב אלימלך טרס ז"ל, מר ראובן שרון שקיבל את האות ע"ש הגר"א קוטלר זצ"ל והרב שמואל לפקוביץ, שקיבל את האות ע"ש מורנו ר"י רוזנהיים ז"ל, בין היתר על פועלו הרב למען שיקומה של בורו פארק.

מרת יפה שינדל פיקרש ע"ה

בבני ברק הובאה שלשום למ־נוחות מרת יפה שינדל פיקרש (ווידיסלבסקי) ע"ה. נולדה לפני פ"ח שנה בעיר צ'נסטכוב פולניה לאביה הרה"ח ר' שמחה דרזבס ז"ל מחשובי חסידי גור בפולין המעטירה ולאמה מרת רבקה ע"ה לבית שמיבל.

נישאה בזו"ר להר"ר פנחס ווידיסלבסקי ז"ל בנו של הרה"ח ר' העניך ווידיסלבסקי ז"ל מלודז'. אמם עלתה ארצה בשנת תרפ"ה כשהם מקיימים הלכה למעשה את מאמר חז"ל: "ארץ ישראל נקנית ביסורים". לאחר שנתאלמנה נישאה בזו"ש להר"ר חיים אהרן פיקרש ז"ל שו"ב דמת אביב בתל־אביב.

בעשור שנותיה האחרון היתה למודת סבל כשסועדת אותה בתה יחידתה אשר טיפלה בה במסירות נפש בל־תתואר. נטמנה בחלקת החסידים בבית העלמין קרית שאול בהותירה אחריה את בתה הנשואה להר"ר לייבל אלתר נכדים ונינים הממשיכים בדרך התורה והחסידות. תנצב"ה.

בשאילתות נציגי אגודת ישראל:

יש לפעול נגד כניסה לרחבת הכותל בתלבושת שאינה הולמת ובלתי צנועה

מאת סופר "המודיע"

ח"כ הרב מנחם פרוש פנה בשאילתה אל שר הדתות, וציין כי לאחרונה הגיעו אליו תלונות רבות על כניסת אנשים ונשים בתלבושת שאינה הולמת ובלתי צנועה אל רחבת הכותל. גם ועד מתפללי הכותל, בראשות דיינים ורבנים חשובים, התלונן על מצב זה. העומד בסתירה לחוק המקומות הקדושים (תקנות — תשמ"א סעיפים 1 ר"ב (א) (2) ר"ב (ב).

הרב פרוש שואל. האם ידוע לשר המצב ומה בדעת משרדו לעשות כדי להביא את הדבר על תיקונו? האם יורה למנות סדרנים מוסמכים ומתאימים לשמירת החוק כנ"ל וכללי צניעות ההתנהגות נאותים? האם יבדוק האפשרות להורות למדריכי תיירות, להנחות תיירים ומבקרים בנושא זה בטרם היכנסם לרחבת הכותל? מה בדעתו לעשות כדי לנקוט צעדים המתחייבים כחוק נגד העוברים על ההוראות כנ"ל?

מדוע מחויבים צעיר דתי לעבוד אצל הרפורמים

ח"כ הרב אברהם יוסף שפירא פנה בשאילתה אל שר העבודה והרווחה, לאחר שפורסם, כי בוטלה זכאות לדמי אבטלה לצעיר דתי, לאחר שסירב לעבוד ב"בית שמואל" של הרפורמים.

הרב שפירא שואל, האם מקובל על השר הנסיון לחייב צעיר דתי לעבוד במקום עבודה רפורמי? אם לא — האם יורה לבדוק מחדש את האפשרות להעניק לו זכאות לדמי אבטלה או להציע לו מקום עבודה חליפי?

ספינות תותחים איראניות העלו באש מיכלית פנמית

דובאי — 3 ספינות תותחים איראניות תקפו אתמול והעלו באש מיכלית ששטה תחת דגל פנמה "איים חמיי" בדרום המפרץ.

מקורות ימיים ציינו כי ספינות התותחים פתחו באש לעבר האר־ניה בת 6,730 טונות במיצרי הורמוז.

לא ידוע על אבידות בנפש. זו הפעם הראשונה שהאיראנים תוקפים אוניה מאז פירסמה ארה"ב ב־29 באפריל הודעה, שבה היא מבטיחה להגן על אוניות ממדינות ניטראליות במפרץ.

אף אוניית מלחמה אמריקנית לא היתה בקרבת מקום כאשר הותקפה האוניה הפנמית.

ביום ג' איימה איראן כי תמנע מעבר נפט במפרץ אם ימשיכו להפריע ליצוא הנפט שלה.

ביום ב' תקפו מטוסים עיראקיים את מיכלית הנפט האיראנית בת 224,607 טונות "ביזוסטון". כתוצאה מההתקפה פרצה דליקה, שכובתה כעבור זמן.

בינתיים נודע כי אין כל אפש־רות להשיט מחדש את האוניה הגדולה ביותר בעולם "סיוייז ג'איינט" בת 564,739 טונות ומיכלית העל בת 235,000 טונות "ברצלונה". התפוצצות במיכלי הדלק של "ברצלונה" שאירעה ביום ג' גרמה למותם של כ־12 אנשי צוות בספינות גרר סמוכות.

2 מיכליות על נוספות "בורמה אגר אנדבר" בת 457,841 ו"ארגר די" בת 152,404 טונות נפגעו אף הן בהפצצות העיראקיות, אך לא נגרם להן נזק חמור. (רויטר־עתי"ם)

● בת־ים — אשה בת 67 נשדדה בעת שיצאה מסניף בנק ברמת יוסף ונגנבו ממנה 7,500 ש"ח. (עתי"ם)

החיילים הסובייטים נתקבלו כגיבורים בשובם מאפגניסטן

תזמורות ניגנו, צנחנים הד פעלו ודגלים התנופפו בשעה שהשיירה הראשונה של 1200 חיילים סובייטים שחזרה מאפגניסטן, נתקבלה כגיבורים בשובם הביתה.

חיילים חייכנים נופפו בידיהם להמונים המריעים מעל הטנקים שלהם, בשעה שהטור חצה את גשר־הידידות מעל לנהר אמו דאריה, והגיע לעיירת־הספר הקטנה טרמז.

אלפי אנשים המתינו על גדות הנהר מהשעות המוקדמות של הבוקר, לבואה של השיירה אשר עברה תוך 3 ימים מרחק של 740 ק"מ, מג'אלאלאבאד במזרח אפגניסטן לקאבול ומשם צפונה לעיירת־הגבול באוזבקיסטן.

"ברוכים הבאים לחיילים שמילאו את תפקידיהם בגבורה", הכריזו כרזות שקישטו את הרחו־בות. ילדים לבושים במדי תנועת הנוער הקומוניסטית, רצו אל הח־יילים וקידמו אותם בפרחים.

כאשר השיירה הגיעה לעיירה, ניגנה תזמורת שיר לכת צבאי וה־נהגים צפרו בצופריהם.

בסך הכל הגיעו 230 טנקים ונגמ"שים, והם התרכזו לטקס חגיגי בכיכר הראשית של העיירה. דגלים התנופפו ברחובות ולצד הכבישים הוקמו דוכני־מזון, בהם הוצע לחיילים מזון אוזבקי, וכן פירות, ירקות ומשקאות.

סוכנות הידיעות טאס ציינה כי היחידה שחזרה שהתה באפגניסטן מאז 1979, כאשר בריה"מ פלשה לאפגניסטן, "על פי בקשת ממש־לת כאבול". (רויטר־עתי"ם)

45 תכשיטים - חינם לאברכים ובני ישיבה

45 תכשיטים הולקו ביום ג' הבא היגב בין 1500 אברכים ותלמידי ישיבות שקיבלו כרטיסי הגרלה היום בחנות התכשיטים "ברמי" בבני ברק.

כרטיסי ההגרלה הולקו בש־בועות האחרונים לכל אברך וכן ישיבה שבא לחנות. ההגרלה יחד עם חלוקת התכשיטים תיערך בח־נות ברמי ברחוב רבי עקיבא 92 בני ברק בשעה 7 בערב, ביום ג' הקרוב.

מבצע חד פעמי **לתכשיטים ופיתוח תמונות** רק היום ערב חג השבועות ובשבוע הבא **רפאלי** רבי עקיבא 115 ב"ב

חדש חדש חדש
הופיע הספר המבוקש
שערי אהרן
חלק שמיני
במדבר - בהעלותך
מחיר 20 ש"ח
כל הסט 10 כרכים
150 ש"ח ב־4 תשלומים
בני ברק: הרב חנוך רח' הרצל 30 טל' 03-5700875
בירושלים: פרקוביץ, שאול המלך 15 ירושלים טל' 02-520486
וברשת חנויות "המוצב"

שמוליק
בי"ס לשחיה לחרדים בלבד
שמוליק פותח קבוצות קטנות לילדים גיל 8-5 בנפרד מהילדים הגדולים יותר
לימוד שחיה ע"י שמוליק אישית עד שיודעים לשחות
אתי
בי"ס לשחיה לילדות ונשים
קבוצות לילדות ונשים
לימוד ע"י אתי אישית עד שיודעים לשחות
חשוב: אחיות שירשמו לילדים שלמדו אצל שמוליק יקנו זכות לשפור לאח והנחות לבני משפחה
טל: 9304968

תלמוד תורה תפרח
זקוק למלמדים
לכיתות נמוכות
בשנת הלימודים תשמ"ט
להתקשר טל.
057-924902

אוצר ב"ד כרמי יין
בראשות הגר"נ קרליץ שליט"א

אין מזרזין אלא למזורזין!

למרות! שבסיעתא דשמיא הצליח בית הדין לחלק כשני מיליון בקבוקי יין ומיץ ענבים, עדיין נותרה כמות לא גדולה של יינות איכות במחסני בית הדין בזכות תנובת שיא שבכרמים

הואיל! ובית הדין חייב להשלים ולשלם את כל התחייבויותיו, הרינו פונים לאלפי ורבבות המשפחות שומרי תורה ומצוות שכבר קנו ונהנו מיינות מאוצר בית דין להוסיף וליטול כמות נוספת אפילו ע"מ לאכסן למשך השנה ... צל ע"פ הוראת ביה"ד לאחר שעבר מועד הביעור מותר ליטול כ... גדולה של ארגזים מתחנות החלוקה

זכור! כל יום בו נאלץ בית הדין להמשיך במבצע החלוקה גורם נסלכספי גדול. בידך לתת יד למבצע הגדול של שמירת שמיטה, חלוקת שני מיליון ורבע בקבוקים של יין ומיץ, על ידי שתזדרז ליטול יין מתחנות החלוקה הנך מוסיף נדבך להשלמת המבצע!

ארגז מיינות איכות מחולק במחיר עלות 36 ש"ח

תחנות החלוקה בירושלים ביה"מ להלכה בהתיישבות
רח' יוסף בן מתתיהו 19
בין השעות 9.00-1.00 לפנה"צ טל: 02-381579
ובשאר תחנות החלוקה הפזורות בשכונות
בבני ברק רח' עזרא 21
בין השעות 1.00-4.00 אחה"צ
חנות ר"ע 144 בין השעות 5.00-8.00 אחה"צ
חנות כל הקפואים ר"ע 50 בכל שעות היום

בברכה
מזכירות בית הדין

ישיבת אור ברוך
מתכבדת להזמין את ציבור בוגרינו ידידינו ואורחינו לבוא להשתתף בשמחה של מצוה

חנוכת הבית
של קרית הישיבה

שתתקיים אי"ה ביום חמישי י' בסיון בשעה 4 אחה"צ בשכונת בית וגן, רח' תורה ועבודה 8

בהשתתפות גדולי הדור, ראשי ישיבות ואישי ציבור

בשעה 3.00 יתקיים בהיכל הישיבה שיעור לבוגרים מפי ראש הישיבה הרה"ג **גבריאל טולידנו** שליט"א בענין בנין בית המקדש

ברכת התורה
ההנהלה

בית מדרש להלכה בהתיישבות
אוצר בית דין תחנות חלוקה בירושלים ת"ו

שלמי תודה

עם סיום חלוקת פירות שביעית בתחנות החלוקה שבפיקוחנו הננו להודות

לרבותינו גדולי הפוסקים שליט"א

על הדרכתם ההלכתית המפורטת בכל השאלות שהתעוררו בניהול תחנות החלוקה
לאלפי בתי אב בעיה"ק ירושלים ת"ו שנענו ונטלו כמות גדולה של פירות שביעית מהתחנות
לעשרות האחראים שטרחו ויגעו בחלוקת הפירות והקפידו משנה הקפדה על הוראות בית הדין
והממונים למען תהא החלוקה כדין
לאברכי בית המדרש שפעלו ללא לאות לביסוס הענין כדת וכדין
הממונים חברי בית המדרש
הרב **משה יחזקאל ויג** הרב **שאול רייכנברג** הרב **רון שרון**
הממונים על תחנות החלוקה הרבנים האה"נ והמשפחות:

אבן צור — קרית מנחם
אידלמן — קרית צאנז
אייזנשטיין — גבעת שמואל
ביסמוט — גילה
בירנצוויג — הר נוף
בן ישר — בית וגן
גודלבסקי — ארזי הבירה
דימנטמן — מבשרת
ויספיש — גבעת שאול - סנהדריה המורחבת
זייצמן — סטוסדורף
כץ — אנסדורף
מייזליש — בית וגן
מידן — רמות ג'
סובול — תפארת רמות
רביץ — גבעת מרדכי
שטראוס — הר נוף

ולחקלאים הרבים, עם מקדשי שביעי ששמרו שביעית כהלכתה, ומסרו פירותיהם תחת פיקוח בית הדין לגבי המלאכות וחלוקת הפירות
יה"ר שנזכה במהרה לשמירת שמיטה מדאורייתא בשם האחראים בתחנות החלוקה, ובשם כל העוסקים בדבר הננו לבקש סליחה אם חו"ש טעינו בחישוב וכדומה
וחלוקת היין מאוצר בית דין בראשות הגר"נ קרליץ שליט"א ממשיכה בכל התחנות שפורסמו בהודעות

בברכה מרובה
מזכירות בית המדרש ותחנות החלוקה

הקהילה החרדית יפו
מיסודו של הגאון רבי משה זאב פרידמן זצוק"ל הרב דיפו
בנשיאות חתנו האדמו"ר מביסשקוב שליט"א

בשמח והודיה להשי"ת הננו להודיע לציבור החרדי על הקמת

קהילה חרדית בעיר יפו

★ פתרון נאות לזוגות צעירים דירות זולות
★ כל השירותים הדתיים במקום (מקוה וכו')
★ חינוך הילדים בתת"ים (הסעה מובטחת)
★ חינוך הבנות ב"בית יעקב"

אברכים רציניים המעוניינים להשתלב בהקמת קהילה חרדית ולהרחיב את גבולות הקדושה מתבקשים לפנות לטלפון 03-810820 בימים א'-ה' בשעות 10 — 6 בערב
ביום ו' 3.30-10.30 אחה"צ
או לפנות לת.ד. 8133 יפו
סודיות מובטחת
אין אנו מתחייבים לקבל לקהילה כל פונה
תשובה מובטחת לכל אחד
מינהלת הקהילה

בשורה טובה בירושלים
לציבור שוחרי התורה אנו שמחים לבשר לציבור הרחב כי ניתן להשתמש ולהנות

מאוצר התורה הממוחשב
(בבלי, ירושלמי, תוספתא וכו') בספרית חב"ד
החל מיום א' י"ג סיון בכל יום מ־8:00-10:00 בערב
הכתובת: רח' ישעיהו 22 ליד כבר השבת גאולה
הנהלת הספריה

הודעה חשובה
לבעלי שמחות, למורות ולגננות חדש בירושלים
צלם אומן ומומחה מקבל הזמנות לצילום אירועים ושמחות במחירים זולים ובתנאי תשלום נוחים
בדבר פרטים להתקשר לטל: 02-860046

בריכת הפועל
בריכת הפועל "לב העיר" פתח תקוה
בהנהלת איול את הרץ
רח' אברבנאל, טל: 03-9212039
בתשלומים נוחים רוחצים ונופשים
ברחצה נפרדת בכל יום
במחיר מגוחך הנך שוחה ונח!
עשה מנוי לכל בני ביתך ב"י
בבריכת לב העיר פ"ת
מבצע מנויים (מוגבל למספר מנויים)
בדבר פרטים אפשר לפנות
בבני ברק: משפ' כהן 790481
בפתח תקוה: משפ' ריגר 9323002

פתרון חדש לחברי קופ"ח
מכבי ולאומית
טיפול ללא נזק ויעיל ביותר
Total Nature Ltd
הומאופתיה
אקופונקטורה. פיזיותרפיה
מכון לרפואה טבעית
רח' בזל 1 תל־אביב, 5466844, 5466480, 03-5467930.

מרפאה
הומאופטית — ביולוגית
טיפול בבעיות גיניקולוגיות, פנימית, אלרגיה, ומחלות ילדים
לשם קביעת תור
טל. 03-382292

מפעלי השתלמות ורווחה של נשי אגודת ישראל
משרד העבודה והרווחה מפעל הקייטנות בני ברק

הבראה לאמהות ברוכות ילדים
שמחות אנו להודיע כי גם השנה תתקיים בס"ד הבראה לאמהות ברוכות ילדים במכללה בבית וגן ירושלים
י"א בתמוז. י"ח בתמוז, כ"ה בתמוז
זכאיות להשתתף אם שאינה עובדת ★ אם לשלושה ילדים מתחת לגיל 9, ★ או ל־4 ילדים מתחת לגיל 18
★ אם שלא השתתפה בהבראה אשתקד
זכות קדימה לאמהות שלא השתתפו בהבראה מעולם
הרישום יערך בס"ד ביום רביעי ט' בסיון וביום ראשון י"ג בסיון בין השעות 9.00-7.00 בערב
בבית אגודת ישראל רח' רבי עקיבא 9 בני ברק
נא להצטייד בדמי רישום ובתעודת זהות.
בברכת חופש נעים
המארגנות

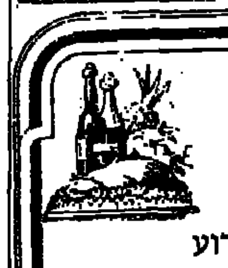

"קייטרינג הופמן"
בהשגחת הרב לנדא שליט"א
גלאט כשר
קייטרינג לכל ארוע
באולמות ובבתי מלון ★★★★★ 5 כוכבים
במחירים מיוחדים
בגינות ובתים פרטיים
"קייטרינג הופמן"
אפשרות לשכירת מקומות + שרותי קייטרינג
מחלקה מיוחדת להספקת סנדוויצ'ים למפעלים ומוסדות
בשרי, חלבי ופרווה
רח' שמשון הגבור 7 ב"ב טל. 776299, 766161

הרב שמחה אלברג, ניו־יורק

אחדות ואהבה בישראל - תנאי למתן־תורה

איזוהי השעה שבה עלו בני ישראל במדבר לאותה מדריגה נשגבה והגיעו למידה הגבוהה והנאורה של כוחות רוחניים, על־מנת שיוכלו לקבל תורה־מן־השמים? מהי אותה המעלה המו־פלאה שבגינה זכו בני ישראל לשמוע את קול ה' בהגלו המיוחד שבו כל הבריאה התעטפה בהוד־קודש? אותו הרגע המתואר בחז"ל: "כשנתן הקב"ה את התורה ציפור לא צווח, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש, הים לא נזדעזע, הבריות לא דיברו אלא העולם שותק ומחריש ויצא הקול: אנכי ה' אלקיך" (שמו"ר, כט).

מאז נברא העולם, על כל פלאיו ומסתריו, התרחשה תופעה רבת־פלאים כזו רק פעם אחת ויחידה: העולם שותק; המדבר כמו הדומם, האדם כמו המלאך, הכל שותק ודומם. וכמה מקודש הוא העולם ברגע שהכל מחריש ועטוף בשתיקה מוחלטת. ומתי זכו בני ישראל לעולם בעל־פנים חדשות, מתי ניתן היה לראות תמונה כה מקסימה? — בעת קבלת התורה.

מה היה הכוח אשר הגביה ורומם את עם ישראל לגבהים הנישאים ביותר, לעשות הכנה לשעה כה חגיגית וקדושה, שעה חד־פעמית, שאינה יכולה לחזור פעם נוספת? מה הביא את השעה המאושרה הזו לדורות, השעה של מתן־תורה, שבה שעם ישראל נעשה לעם סגולה, ממלכת כהנים וגוי קדוש?

היה זה הכוח השגיא והבלתי־מושג של אחדות. הוא אשר יצר את המצב שבו כל העולם וכל הבריאה יחרישו וידומו וקול ה' ישמע בעת קבלת התורה. "ויחנו במדבר ויחן שם" (שמות יט, ב) — "כאיש אחד בלב אחד, אבל שאר כל החניות בתרעומת ובמחלוקת" (רש"י ומכילתא).

התורה מספרת לנו, כי אחדות אידיאלית שורה אצל עם ישראל בשעת מתן־תורה, ולכאורה ניתן לחשוב כי הסיבה לאחדות הזו היא הזמן המסוגל והמקודש הזה של מתן־תורה, וכי נתינת התורה ואותו הרגע המיוחד הוא שהשפיע על המצב הרוחני וההדות לכך יהודים אהבו זה את זה ושורה אחדות במובן האידיאלי ביותר. אבל, טעות היא להבין את הדבר כך, שכן אין זה נכון שהאחדות היתה פרי ותוצר של הרגע הנשגב של קבלת־התורה, אלא להיפך, קבלת־התורה נעשתה אפשרית הודות לכך ששורה אחדות אצל יהודים. היא, האחדות, קידשה את השעה ויצרה את האפשרות שהתורה תינתן. וכך מלמדים אותנו חכמינו: "הר־אילו־שנאו ישראל את המחלוקת ואהבו את השלום ועשו חנייה אחת, הרי השעה שאתן את תורתי" (מס' דרך ארץ זוטא, פרק השלום).

ברור מכאן, כי המתין הקב"ה וחיכה ולא רצה לתת את התורה לבני ישראל כל זמן ששורה מחלוקת בקרבם. אכן לא ידוע כמה זמן עיכב הקב"ה את מתן תורתו לישראל, אבל בו ברגע שכל עם ישראל נעשה מאוחד, יהודים נעשו אהובים זה לזה, אחד מצא חן בעיני השני, כפי שמפרש הרב הזקן ר' יצחק מנרקה זצ"ל את המלה "ויחן" — מלשון חן, שהרגיש של חברו מצא חן בעיניו. וכן גם אמר, אמנם "ויחן שם ישראל" ויחנו שם בני ישראל, אין כתיב כאן אלא ויחן שם ישראל, אמר הקב"ה, הרי שעה שאני נותן התורה" וכו'. ברור ומוחזר, איפוא, כי אילו שורה אחדות בתוך ישראל, היתה התורה ניתנת בזמן יותר מוקדם ולא היו מחכים ליום ו' בסיון. הדבר זה בודאי דורש התבוננות.

* * *

גדול לאין־שיעור הוא ערך לימוד התורה. אפילו בלימוד של רגע אחד ושל מלה אחת מקיימים את המצוה של תלמוד־תורה. "אלו דברים שאין להם שיעור... ותלמוד תורה" (פאה א, א), כותב שם הגר"א בפירוש הארוך: "אין שיעור לא למטה ולא למעלה". תורה עושה את האדם כנולד מחדש. מצוות מעלות אמנם את האדם על מדריגה גבוהה, אבל האדם נשאר כשהיה. שונה היא פעולת כח התורה: התורה בוראת אדם חדש.

תורה מטהרת אדם מחטא, מסירה ממנו את כל החטאים. "בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא, א"ל הקב"ה, מכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאלו לא חטאתם מימיכם" (ירושלמי ר"ה ד, ה"ח). בתורה מצויים כוחות על־טבעיים והיא גם רפואה ומזור. "דברי תורה שנתתי לכם רפואה הם לכם שנאמר כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא" (משלי ד, כב).

אין האדם אלא בשר־ודם. כל רמ"ח אבריו נתונים לתנודה ומאויימים תמיד להיות אין־אונים או להישתק לזמן מה או לחלוטין. ובודאי שאין אומה שלימה יכולה להימצא, כולה כאיש אחד, במצב־בריאות איתן. אחד לוקה ברגלו, השני לוקה במעיו, השלישי — בלבו, וכך נתונים כל אברי האדם לתנאים שונים המשפיעים על מצבו הגופני. ומתי היתה השעה המאושרה שבה כל עם ישראל, מן הקטן ועד לגדול, כולם, בלי יוצא מן הכלל, כל אבריהם פעלו בצורה מושלמת? — בשעת מתן־תורה. "להודיע שבחן של ישראל, כשעמדו כולן לפני הר סיני לקבל את התורה לא היו בהם סומין, שנאמר: וכל העם רואין; מגיד שלא היו בהם אלמים, שנאמר: ויענו כל העם יחדיו; ומלמד שלא היו בהם חרשין, שנאמר: כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע. ומנין שלא היו בהן חיגרין, שנאמר ויתיצבו בתחתית ההר; ומלמד שלא היו בהם טפשים, שנאמר: אתה הראת לדעת" (מכילתא יתרו, ט).

* * *

מתי עוד מצוי היה עם ישראל במצב רוחני ופיסי כה טוב וכה שפיר כמו בעת מתן תורה? כל האברים של כלל־ישראל פעלו ותפקדו בזרם־חיים כביר, ובדיוק כמו שבני ישראל היו אז נעדרים מומים גופניים, כך גם היו אז מבורכים חוסן רוחני, לא היו אז בעלי גאוה, כולם היו אז נקיים מן המדה המגונה של גאות, מדה שמדיחה את האדם מדרך הטוב ועלולה להדרדרו למדריגה שפלה של חיה. האדם הפיקח ביותר הנלכד בגיאות עלול לסטות מדרך הישר, ואין לו לאדם כזה שום ביקורת על מעשיו ועל חשבונותיו. האדם הזה רואה קודם כל את עצמו, הוא הגדול ביותר והטוב ביותר. הגאוה עלולה להוריד אותו לתהום, ליצור לו המון של שונאים, להפכו דוגמה ללעג ושחוק ואמצעי בידי אנשים כדי לנצלו למטרות שליליות. אבל בשעת מתן־תורה לא היו אנשי־גאוה, כי גאוה מבוה מום נודע: "האי מאן דיהיר בעל־מום הוא" (מגילה, כט).

השעה של מתן־תורה היא המאושרה ביותר, לא רק לעם ישראל. היא הביאה אושר ורווחה לכל האנושות, לכל שבעים האומות. כל רגע של לימוד התורה לא־ניתן להעריכו בזהב ובמטמונים. "יקרה היא מפז ומפנינים, הנחמדים מזהב ומפז רב" (תהלים יט, יא). ורבי חיים מוואלוזין כותב ב"נפש החיים": "והאמת בלתי ספק כלל, שאם היה העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי חס ושלום, אף רגע אחת ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה, כרגע היו נחרבים העליונים והתחתונים, והיו לאפס ותהו ח"ו ושלום" (שער ד, פי"א). וכמה יקר הוא כל רגע של לימוד התורה — יכולים אנו ללמוד מדברי חז"ל: "ולא היו אומרים מרפא בבית־המדרש מפני ביטול בית־המדרש" (ברכות, נג). כשאדם מתעטש, מאחלים לו "אסותא", אבל בבית־המדרש אין צורך בכך. וכל כך למה? מפני שחבל על חלקיק השניה של הברכה הזו. שיעור זמן של נדנוד־עין אחת הוא עולם שלם.

כאשר היהודי לומד, לא רק הוא מתמלא שמחה, אלא אצל כל כלל־ישראל נעשה כעין יום־טוב. "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב... מאי היא, יום שפוסקין בו לכרות עצים למערכה" (תענית, כו). ומה כאן השמחה הגדולה לכל ישראל, אם כהנים פסקו מלכרות עצים למזבח? כותב רבינו גרשון (ב"ב. קכא.): "לפי שהיו עסוקים לכרות עצי מערכה היו מבטלין תלמוד תורה אבל אותו יום פסקו עשאוהו יום טוב שמכאן ואילך היו עוסקין בתורה". הבה נתבונן. כמה כהנים התעסקו בכריתת עצים? בודאי רק כמה יחידים, ובודאי גם שבאותו זמן שהתעסקו בכריתת העצים, הם גם עסקו בלימוד התורה, אלא מאי? לאחר חמשה עשר באב, כאשר הפסיקו את כריתת העצים, היה להם יותר זמן ולכן גם למדו יותר ורואים אנו מכאן בבירור, כי אם כמה יהודים לומדים מעט יותר משלמדו קודם לכן, הרי זה מביא שמחה לכל כלל־ישראל. "לא היו ימים טובים", כלומר, אין להשוות בכלל את שמחת הימים הללו לכל שמחות המועדים הקדושים, יו"ט של ט"ו באב עולה על כל שאר השמחות, ולמה? מפני שזה גרם שכמה יהודים יוכלו ללמוד עוד שעה או שעתיים ביום. מה גדול הוא, איפוא, לימוד התורה המחולל יום־טוב שאין עוד דומה לו.

* * *

הנה כי כן, לימוד התורה יש בו כוחות על־טבעיים כבירים, עד כדי יכולת לטהר את האדם מהחטא הכבד ביותר, לעשותו לבריה חדשה, וכל רגע של לימוד תורה יש בו כדי לחולל מהפיכות. התורה מושלת בכל הטבע, היא חזקה מחוקי־הטבע, בכוחה ניתן להגיע לכל המדריגות הגבוהות ביותר, להשיג אפילו מעל למדריגת מלאך. ולמה לא הקדים השי"ת את נתינת התורה? וכי למה מתאווה הוא? "מלמד שהמקום מתאוה שיהיו ישראל עמלים בתורה" (תו"כ, בחוקתי). "אם בחוקתי תלכו, יכול אלו המצוות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, הרי המצוות אמורות ומה אני מקיים אם בחוקתי תלכו, להיות עמלים בתורה" (רש"י, שם). ובמה נעשים ישראל עם ה'? בלימוד התורה, ולזו המטרה בחר בישראל: "והייתם לי סגולה מכל העמים" (שמות יט, ה) — "שתהיו לי ועוסקין בתורה. לא תהיו עוסקין בדברים אחרים". התורה מקשרת את עם ישראל לה', ורק בתורה מצדק עם ישראל להיקרא עם סגולה.

תורה מביאה לשלימות המדות. תורה היא רפואה, כאמור, היא מרפאה את האדם מכל הדו־פים ומשחררת אותו מכל היצרים והתאוות. "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה" (אבות, ו). בלי תורה אין "האדם המשוחרר" אלא עבד משועבד וכבול בכבלים לתאוותיו הפרועות, כפי שכותב האבן עזרא (פ' נשא): "כל בני אדם עבדי תאוות". וכך הוא טבע האדם, כפי שהבא מנסיון, וכותב: "רוב העולם הולכים אחרי תאוותם". ואנו רואים כיצד העולם שוקע בטומאה ובמכשולות ביותר ונרתק מהם לתהום. לא תרבות ולא מדע יכולים להציל את האדם משקיעה לתהום שאליה הוא נמשך מחמת החיים הארציים. יש רק אמצעי אחד שיכול להצילו, והיא התורה, שהיא רפואה יסודית ומבטיחה מכל שיתוק רוחני ונוסכת בו טיפות של חיות.

ישנם שני סוגים של רפואה. יש רפואה שתו־עלתה היא רק זמנית, היא מקלה את היסורים ומחלישה את הכאב רק לשעה, אבל אינה מרפאה לחלוטין את המחלה המכרסמת באדם ואוכלת את גופו. וישנה רפואה רדיקלית, המסלקת את המחלה לתמיד ומבריאה את האדם לגמרי. תורה אינה איזה תכשיר כימי המקלה רק באורח זמני את היסורים והם חוזרים לאחר מכן, ובדרך כלל בעוצמת כאבים יותר גדולה. תורה היא רפואה אלוקית, ולכן השפעתה היא על־טבעית. היא מרפאה ומ־סלקת את הכאב לחלוטין. רסיסי טל־החיים שה־תורה נוסכת באדם חודרים עמוק לגופו של הלומד, לכל תאיו ורקמותיו.

התורה היא "סם חיים". היא נוסכת באדם לא טיפות של חומרים כימיים, אלא טיפות של חיים, טיפות כאלה משפיעות ללא הפסקה. "מימינו אש דת למו — נמשלה התורה לאש, מה אש כל המשתמש בה עושה בגופו רושם, אף בני אדם שעמלים בתורה" וכו' (ספרי, ברכה). התורה משולה לאש, ומהו המשמע העמוק של הדבר? כאשר נופל אדם למים, הרי באמצעות חום הוא מתייבש מהר ואין להכיר אחר־כך שום סימן מן המים שבהם נפל. שונה מהם היא האש, המשאירה סימנים עמוקים לזמן ממושך ביותר, לשבועות, לחדשים ולפעמים גם לכל החיים. ואותו כוח יש בתורה, כוח של אש, גם היא "עושה בגופו רושם", והשפעתה, בדיוק כמו האש, היא לזמן ארוך. רפואה כה מופלאה היא התורה.

* * *

מיותרות, כמובן, כל החקירות הפילוסופיות התובעות ושואלות: מנין כח כמו זה לתורה, מפני שהתורה אכן יש בה כוחות על־טבעיים. תורה היא מן השמים ואין שום צורך בניתוחים מדעיים. וכיצד אמר החידושי הרי"ם: ישראל הוא עם סגולה, "בך בחר ה' אלקיך להיות לו לעם סגולה" (דברים ז, ו), וסגולה מועילה ומרפאת בלי שום טעמים וללא כל הצדקה רפאית. וכך גם התורה. וגם רבי נחמן מברסלב אומר: "אנחנו נקראים עם סגולה, כמו סגולה שעושין לרפואה, וזה למעלה מן הטבע, שאין שכל האנושי מבין זה, כמו כן לקח השי"ת אותנו לעם סגולתו" (מוהר"ן ח"א, כא, ט). תורה היא למעלה מן השכל, ולא על־ידי נוסחאות מעבדתיות נוכל להשיג את כוחה המ־טאפיסי.

והנה, על אף כל הכוחות הנשגבים והטמירים שיש בתורה וככל שיש בה גדולה וגבורה כה עצומה, עד שאין ביטוי מילולי שיוכל להגדיר זאת, ורגע אחד של לימוד תורה מטביע רושם עמוק עמוק בכל הבריאה, בכל זאת חיכה השי"ת במתנת התורה. שלא לתתה לעם ישראל, אלא רק באותו הרגע של השגת האחדות השלימה והצמודה, כאשר הוא נעשה "כאיש אחד בלב אחד". ומהו מוסר־השכל העמוק של פרשה מופלאה זו? הרי היא מוכיחה בצורה חותכת כמה מזיקה היא המחלוקת וכמה גדול הוא כח האהבה. מתן־תורה לעם ישראל התעכב, מי יודע לכמה זמן. עד ליום שבו ראה השי"ת שאהבה ושלום שורים בתוכם.

כאשר ראה השי"ת איך בני ישראל שונאים את המחלוקת ואוהבים את השלום, אז אמר: "הואיל ושנאו ישראל את המחלוקת", לא רק שאין לעשות מחלוקת, אלא צריכים לשנוא אותה, "ואהבו את השלום", כי אז "הרי השעה שאתן את התורה". מפרשה זו נוכל ללמוד את ההשפעה הארסית של המחלוקת, עד כדי כך שהשי"ת לא רצה לתת את התורה ליהודים שמנהלים מחלוקת, כל מחלוקת עלולה לגרום גם לקריעת התורה. "לא כך היה מעשה בבית הכנסת של טבריא בנגר שיש בראשו גלוסטרא שנחלקו בו ר"א ור"י עד... שנקרע ספר תורה בתמוך" (יבמות, צו). הבה נזכר היטב מה נוראה היא סכנתה של המחלוקת ועד כמה צריכים להתרחק ממנה ולהמנע מלהוסיף שמן למדורה. בגלל מחלוקת לא רצו לתת לנו את התורה, וכמה גדול הוא הנזק הרוחני של קבלת תורה ואפילו באיחור של שנה או גם רגע אחד.

ספר תורה — באדיבות גנזך קידוש ה'

א. מרגלית

הַסְּלִיחָה

"ויחן שם ישראל" — כאיש אחד, בלב אחד. (מכילתא)

הִיא חֲדֵלָה מִלְּהַדֵּק
כָּל מְשׁוּגָה וְכָל עֶלְבּוֹן,
עוֹמֶדֶת הִיא מְלַתֵּיק,
וּלְהַנְחִילָם כְּעִזָּבוֹן.
אִם רַק הַלֵּב אֵינוֹ כְּלִי רֵיק —
הוּא מִתְרוֹקֵן מִכָּל "חֶשְׁבּוֹן".

מָקוֹם שֶׁרַךְ נִקְרַע בּוֹ צֹהַר,
דּוֹלְפִים פִּתְקֵי הַהַקָּפָה.
סוֹגֵר הַלֵּב אֶת סְנִיף הַדֹּאַר
שֶׁל טַעֲנָה וּמַעֲנָה.
הוֹפְכִים שְׁמוֹת עֶצֶב לִשְׁמוֹת טֹהַר,
וְאֶבֶן נֶגֶף לְפִנָּה.

כְּאִישׁ אֶחָד — וְאֵין מְסֻגֶּרֶת,
טוּב־לֵב עוֹשֶׂה בְּתַעֲלוּל,

הַמְּגֵרָה מַמָּשׁ נִסְגֶּרֶת,
וְאֵין לִמְצֹא אֶת הַמַּנְעוּל,
וְלֵב דּוֹמֶה לְמִין עֲקֶרֶת
שֶׁמְּטַאטְאָה עַד קְצֵה הַגְּבוּל.

מְרַחֲמָה הִיא אָז נוֹפֶשֶׁת,
כְּמוֹ הַמּוֹדֶה וְהָעוֹזֵב,
רוֹבֵץ הַבַּיִת לוֹ בְּשֶׁקֶט
מִן הָאָרִיחַ עַד מַרְזֵב.

וְהַשַּׁלְוָה הַמִּשְׁתַּהָה,
אֵינָהּ שׁוֹאֶלֶת: "עַד מָתַי?
סְלִיחָה, סְלִיחָה, מָה הַשָּׁעָה?"
כִּי הַשָּׁעָה גְּדוֹלָה בְּלִי דַּי.

הרב אלחנן סורוצקין

מִנְיְנֵי בני ישראל במדבר

שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם במספר שמות. ג' פעמים נמנו בני ישראל, במשך שנה אחת: האחד בצאתם ממצרים, ושם נאמר "כשש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף" (שמות י"ב), בפעם השניה, אחרי יום הכי־פורים, כאשר ירד משה מן ההר, עם בשורת המחילה על מעשה העגל, והצווי לעשות את המשכן, נמנו על ידי מחצית השקל, ששקל כל אחד ואחד, ויצא המספר "לכל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה, לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים" (שמות ל"ט), ואחרי חנוכת המשכן, נמנו בני ישראל בפעם השלישית, אחרי חצי שנה "באחד לחודש השני, בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים", ושוב יצא בדיוק אותו המספר של "שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמשים" (וכבר הרגיש והדגיש את זה רש"י, בפרשת פקודי, במנין השני, כשהוכרז על עשיית המשכן: "כך היו ישראל וכך עלה מנינם, אחר שהוקם במדבר, ואף עתה בנדבת המשכן כך היו"). ועיין מה שכתבו מפרשי התורה ע"ז (ברמב"ן והר"י אברבנאל וב"אזנים לתורה" ואכמ"ל). אולם משונה המנין הזה השלישי מקודמיו, שהתורה מקציבה לו פרשה שלמה (פ' במדבר), והיא מגדירה את הנמנים בתאר "יוצאי צבא", שלא כבמנינים הראשונים: במנין הראשון, ביום צאתם ממצרים נאמר "כשש מאות אלף רגלי הגברים" (וברש"י שם — הגברים מבן כ' ומעלה), במנין השני — כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם — "כל העובר על הפקודים, מבן עשרים שנה ומעלה". ובמנין השלישי — נוסף על מבן עשרים שנה ומעלה "כל יוצא צבא בישראל תפקדו אותם לצבאותם". והמנין היה מפורט, למשפחותם לבית אבותם, ובמספר שמות — דבר שכפי הנראה מהכתוב בתורה, לא היה במנינים הקודמים. ולא רק למשפחותם, לבית אבותם, ובמספר שמות (שלא נתבאר לנו כל צרכו מה משמעותו של "במספר שמות"), אלא כל שבט ושבט נמנה בפני עצמו, ואח"כ סיכום כללי של כל השבטים יחד. ושוב צו "וידבר ה' אל משה ואהרן לאמר, איש על דגלו באותות לבית אבותם, יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד". ועוד הפעם, המספרים של כל שבט ושבט, וסכום כללי של כל מחנה ודגל, וסכום כולל לכל המחנות "שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים". ועוד מנין מיוחד לשבט לוי (שלא נאמר ע"ז במנינים הקודמים), מבן חודש ומעלה, ואח"כ מנין הבכורים, ושוב מנין הלויים, מבן שלושים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה, כל בא לצבא לעשות מלאכה באהל מועד, וזה מנינים נפרדים לג' משפחות הלויים (גרשון קהת ומררי). ויש להבין את כל המראה הגדול הזה, שהתורה האריכה בזה והקדישה פרשה שלמה, וחלק מהפרשה השניה (נשא) למנין הזה, בו בזמן שקצרה במנינים הקודמים, כדרכה של תורה.

ונראה, כי התורה מלמדת אותנו, על השנוי הגדול, שחל באותם האנשים "שש מאות אלף", בין יציאתם ממצרים, מבית עבדים (והללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז), לבין מקימי המשכן — מעמד הר סיני תמיד, כאשר השכינה שורה בתוכם, והם חונים "מנגד סביב לאהל מועד", ועל פי ה' יחנו ועל־פי ה' יסעו. ואם כי כבר קבלו את התורה בהר סיני. לפני המנין השני, אבל בין קבלת התורה ובין המנין השני — עשו את העגל, וחזרו לסורם לאמר "אלה אלהיך ישראל", והעמד הר סיני היה רק כנגד אירוסין, בין ישראל להקב"ה. ורק בהקמת המשכן, התקימה ה"חתונה" וכנאמר "ביום כלות משה" — ביום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה — רש"י ובמדבר רבה י"ב — ביום חתונתו, זה סיני — חיתנין היו שנאמר וקדשתם (לשון קדושין — עין יוסף) היום ומחר וכו', ד"א ביום חתונתו, זה אהל מועד וכו'. ומנין לאהל מועד שחתונין היו, דכתיב ביום כלת משה להקים את המשכן כלת כתיב ביומא דעלית כלה לגננא — ביום שנכנסה כלה לחופתה — עין יוסף.

ואז נהפכו שש מאות אלף רגלי הגברים, וכל "העוברים על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה", האלמונים והמספרים, ל"מספר שמות", למשפ־חותם לבית אבותם כל אחד מהוה "שם" בפני עצמו. בחינת "מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא" — כל יהודי הוא כמו כוכב בשמים (שאם כי הם נראים בעינינו כנקודות קטנות. הרי הם כל אחד עולם בפני עצמו, ולכל אחד ואחד תפקיד, שהועיד לו הקב"ה בעולמו) והם "יוצאי צבא" — צבא ה', ומסודרים במחנות ודגלים, הסובבים את אוהל מועד — מקום משכן השכינה. דוגמת כסא הכבוד, שמלאכי מעלה סובבים אותו, כד' רוחות השמים, כמו שראו בהגלות כבוד מלכותו בהר סיני — "בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים שנאמר רכב אלהים רבותיים אלפי שנאן", והיו כולם עשויים דגלים דגלים, שנאמר דגול מרבבה, כיון שראו ישראל אותן, התחילו תאווין לדגלים וכו'. אמר להם הקב"ה מה נתאויתם לעשות דגלים? חייכם שאני ממלא משאלותיכם — "ימלא ה' כל משאלותיך". מיד הודיע הקב"ה אותו לישראל ואמר למשה. לך עשה אותם דגלים (במדבר רבה ב'-ב')

(ועיין בספורנו ד"ה במספר שמות... כי היה אז כל אחד מאותו הדור נחשב בשמו המורה על צורתו האישית לפעלתו, על דרך "ואודעך בשם". ולא כן קרה לדור באי הארץ, ובכן לא נמנו במספר שמות וכו'. ועיין ברמב"ן שמביא מדרש... אמר לו הב"ה, למנותם בכבוד וגדולה לכל אחד ואחד; לא תהיה אומר לראש המשפחה. כמה במשפחתך. כמה בנים יש לך, אלא כולם עוברים לפניך באימה ובכבוד וכו'. וכאשר נפלו ממדרגתם והתאוו תאוה "מי יאכילנו בשר" וכו'. שוב קרא להם משה רבנו ע"ה, "שש מאות אלף רגלי העם".)

ולא חסכה התורה, מלים ופרשיות שלמות, כדי למנות את כ"א מישראל על שבטו ועל דגלו. ואת שבט לוי שנועד לשרת את ה' "ולשאת את המשכן ואת כל כליו, והם ישרתהו, וסביב למשכן יחנו. ולשמור את משמרת משכן העדות — כמו במעמד הר סיני, שהיו שם גבולות, לכל אחד ואחד. עד היכן הם רשאים להתקרב אל ה' — לחוד. מבן חודש ומעלה, שהוא כבר קודש לה'. ואת הבאים לצבא לעשות מלאכה באהל מועד. מבן שלושים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה — לחוד. כדי לסדר את צבא ה' בתחתונים, "איש על דגלו ואיש על מחנהו". יהי רצון שיבנה בית המקדש במהרה בימינו.

יצחק אנגל

עליונים ששו ותחתונים עלזו חג מתן־תורה

(שמות החג - בירור משמעותם ומהותם)

הנעלם והנסתר שבחג

אין לך חג בישראל שהכנותיו הרוחניות הן כה מרובות והוא גופו כה קצר. ארבעים ותשעה ימי הכנה לימממה אחת של חג; לאחר שבעה שבועות של התקדשות והטהרות, הזדככות והתעלות — יום מועד אחד. לאחר ספירת געגועים, ימי ציפיה ויחול ארוכים ומתמשכים — התיחדות התעוררות, קצרה עצרת של יום אחד?!

והחג עצמו ללא שום סימן מיוחד, ללא כל תו היכר. אין בו שום מצוה לפרט וליחיד, שתבליט אותו ותייחד כדוגמת אכילת מצה בפסח, תקיעת שופר בר"ה וישיבה בסוכה. כל עיקרו במניעת עבודה, בשביתה ממלאכה, בשב ואל תעשה המ־שותף לכל החגים, ללא שום "קום ועשה" מיוחד ומבדיל לו לעצמו.

אף יום תחולתו נעלם ונסתר הוא. אין התורה מציינת בפירוש את החודש והיום בו הוא חל, אלא תלוי ועומד הוא בחג הפסח, ביום הבאת העומר — "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה... עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'" (ויקרא כג, טו, טז).

וכאן רק לענין הקרבת שתי הלחם, חג הבכורים, אבל לא לענין מתן תורה שזה נזכר רק בדברי חז"ל (פסחים ס"ח ע"ב) ובתפילת החג, ומחולקות בו הדעות: לרבנן — שישי בסיון, ושביעי לפי ר' יוסי (שבת פ"ו־פ"ח).

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים

דומה שכל זה נובע מכלליותו של החג ממרכז־יותו, שאינו מצטמצם במצוה אחת, ביום אחד מוגבל ומסוים, אלא הולך ומתפשט הוא, מקיף את כל העתים והזמנים וחודר למעמקי התשתית של עם ישראל עם הנצח.

כי האירוע הנשגב של מתן תורה אינו מצטמצם לשעה מסוימת ליום אחד ויחיד. ירידת ה' על הר סיני ונתינת התורה לישראל אמנם חלו בעת שחלו, ברם כל זה לא נפסק ולא הסתיים; הקול הגדול שנשמע מתוך הענן והערפל — לא יסף: "כי קולו חזק וקיים לעולם" (דברים כו, טז, רש"י). אמור מעתה: קבלת התורה נמשכת והולכת מיום המעמד עד עתה, לפרט ולכלל. כן מתחדשת ומתרעננת היא תמיד מדי יום ביומו בכל הדורות ובכל הזמנים.

"שעל מתן תורה — כותב בעל "כלי־יקר" — לא רצה ה' להגביל יום ידוע, לפי שצריך שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה, כאילו באותו יום קבלה מהר־סיני ולמצוא בה בכל עת טעם חדש כמו שאמרו חז"ל (ספרי דברים שם): "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים". ואם כן כל יום הוא זמן מתן תורה אצל ההוגים בה — ועל כן אין יום נתינתה מבואר בתורה יותר ממה שרמז בהבאת מנחה חדשה להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום (ויקרא, כג, טז).

חג השבועות - יסוד התורה והמצוות

מתן־התורה הוא היסוד לכל היותנו וקיומנו כעם ה'. כל המצוות, חוקים ומשפטים צדיקים, שיש לנו מכח אותו מעמד הם באים; כל החגים והמועדים ממנו הם. על כן לא יתכן לצוות בתורה על שמירת יום מתן־תורה כמצוה יחידה, בדומה למצות האמונה, אשר כמה ממוני המצוות לא חשבוה במנין תרי"ג, מטעם שהיא יסוד כל התורה והמצוה.

ובלשונו של בעל "עקידת יצחק": כי אין דרך ומבוא כלל להזהיר על שמירת יום קבלת התורה, אחר שאם אין תורה ח"ו אין בכאן מצוה כלל; כמו שלא רצו למנות מציאות השי"ת בכלל המצוות, שאם אין מצוה ח"ו אין מקום למצוות.

מרכזיותו של החג והקפו מעלים אותו מעל ליום מוגבל ולשעה מתבלת, כי ללא תכנו של החג הזה לא יתכן כל חג; ללא מתן תורה אין מקום לשום מועד — הוא יסודם ושרש הויתם.

מעתה: חג מתן־תורה אינו זקוק למצוה מיוחדת שתיחד אותו ותבליטהו, אינו נדרש לשום עשיה ופעולה שתגביל ותגדיר אותו; מדוקף ועלולה הוא בכח ערכו המקיף, תכנו המכליל. נרצף וזהר מכח סגולתו החובקת והרעות עולם. כך היא המורה אין השרש זקוק לענף ואין הכלל נצרך לפרט. זהו חגה של כל התורה כולה על מצוותיה ומועדיה — חג החגים!

חג יסודו וקיומו של עם ישראל

זהו גם חגו המיוחד של עם ישראל — חג יצירתו קיומו ונצחיותו. יצירתו כיצד: "היום הזה נהיית לעם לה' אלוקיך" — "אחרי שאתה מקבל עליך שבועת התורה". (דברים כז, ט, וב"חזקוני" שם). קיומו — כדברי רבי סעדיה גאון הידועים: אין האומה הזאת אלא בתורותיה ובחוקיה. ונצח־יותו — "ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו", הברכה שאנו מזכירים אותה תדיר בכל יום.

כללו של דבר: תרי"ג המצוות הן השרשים של עם ישראל בהם הם קשורים לחי־העולמים; פקודי ה' ישרים הם הבסיס לנוגו המחליף תדיר. מכאן רעננותו התמידית והתחדשותו הבלתי פוסקת; תקומתו המופלאה מכל שפל תפילה וזקיפת קומתו הנצחית עולם ועד.

חג הבריאה והבורא

זהו חגה של כל הבריאה כולה, יום בו הושתת קיומה ונתבסס מעמדה. על ידי קבלת התורה ניצל העולם מהרס וכליון מתוהו ובוהו. וכדברי חז"ל הידועים (שבת פח, א') אמר ריש לקיש מאי דכתיב: "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי"... מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם: אם ישראל מקבלין את התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו".

"ביום חתונתו" — אומרים חז"ל — זה סיני, חיתנין היו, שנאמר: "וקדשתם היום ומחר" (לשון קידושין) וביום שמחת לבו — זה מתן־תורה שנאמר: ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות — ככלתו כתיב. (במד"ר נשא י"ב, י', שהש"ר ג')

לאמר: זהו יום שמחת לבו, יום חדותו של נותן התורה, "יום שעטרוהו למלך וקבלו עולו" (שהש"ר ג' י"א רש"י). זהו חגו של מלך מלכי המלכים, כביכול — ביום הכתרתו בהעמידו אפריון לעם סגולתו. זה היום עשה ה' — "בהופיעו מהר־פארן, ואתה מרבבות קודש", "בהראותו ביום חופתו מקצת הדרו ותפארתו ואש דת נתן למו" (דברים ל"ג, ב' רש"י).

"נגילה ונשמחה בך" — זהו יום שמחה העליונים והתחתונים. הגילה הדיצה מקיפה את כל העולמות, אשר כל חיותם ואורם נובע מהתורה "דאורייתא היא נהירו דכל עלמין וחיותא וקיומא ושרשא דכולהון" — "עיקר חיותם, אורם וקיומם של כל העולמות הוא רק כאשר אנחנו עוסקים בתורה כראוי" (נפש החיים, שער ד' פרק י', זהר הובא שם).

וכל זה בגין "האי יומא" בו עליונים ששו והתחתונים עלזו בקבלת תורה הכתובה כסיני. כאשר תאר כלה מאד נתלה בקבלת יום זה עשרת הדברים.

שבועות - כעין שמיני של פסח

הרמב"ן מציין את תלותו של חג השבועות בפסח. לפיו מקביל חג מתן־תורה לשמיני עצרת. כמו שבחג הסוכות לאחר יום החג הראשון וחולו של מועד היום השמיני האחרון הוא עצרת, כך גם בפסח ה"יום השמיני" שלו הוא חג השבועות, וכאן גם לו השם "עצרת". כל הימים שבינתיים הם כנגד חולו של מועד. (ויקרא. כג, ל"ו, ע"ש)

כמקור לדבריו יש לראות את דברי הפסיקתא דר"כ (פיסקא, ביום השמיני עצרת). גם שם מודגשת ההקבלה שבין שמיני־עצרת לשבועות ואלו דבריו: "ראויה היתה עצרת של חג (סוכות) להיות רחוקה ממנו חמישים יום כשם שעצרת רחוקה מפסח נ' יום אלא... שבפסח על ידי שישראל יוצאין מן החורף אל הקיץ — לפיכך היא רחוקה ממנו נ' יום, אבל בחג על ידי שישראל נכנסים מקיץ לחורף קשה טורח דרכים — אינה רחוקה ממנו חמישים יום".

סוד חמישים - אין עוד מלבדו

המספר ארבעים ותשע הוא בעל משמעות סמלית רבה, בהיותו שבע פעמים שבע. המספר שבע הוא כידוע בעל משמעות מקודשת בהיותו רומז על שבעת ימי הבנין בריאת העולם. חכמי אומות העולם הקדמונים, ראו במספר שבע רמז לשבעיות העולם. הם יחסו כוחות לכל הנמצאים לשבעה כוכבי לכת, אשר תחת חסותם שבעת חלקי תבל. מכאן הם הגיעו לאמונות כוזביות בכוחות ההשפעה של השמש והירח ויתר צבא השמים ונהגו גם להתפלל אליהם ולעבוד אותם. התורה באה לעקור ולשרש אחר אותם אמונות הבל וריק מבני ישראל, אשר על כן היא מזהירה: "ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים... ונדחת והשתחוית להם ועבדתם" (דברים ד' יט). "העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ וגו'". התורה מגלה ומודיעה לכולם כי רק לה' המלוכה, ה' הוא האלוקים ואין עוד מלבדו.

ועל כן — מציין בעל "מנורת המאור" — כדי למחות מלב בני ישראל האמונה הבטלה ולקבוע בהם אמונה ישרה, איך כל ממשלתם באה מאת השי"ת, צוותה התורה בימים ובשנים, לעשות אחר מספר ארבעים ותשע מספר חמישים קודש להורות לישראל כי שהוא על הכל...

ולפיכך צוה לקדש בשנים את שנת החמישים, לשחרור הגופים והקרקעות. ובימים צוה לקדש את יום החמישים לעומר; לפי שהיום הראשון (של פסח) היה יום שחרור הגופים (יציאת מצרים) לכל בני ישראל, ויום החמישים הקדוש, שהוא יום מתן־תורה היה שחרור הנפשות לישראל, שהיו בלא תורה עבדים — נפשותיהם לגופם. ולזה רמזו באמרם על הפסוק: חרות על הלוחות: אל תקרי חרות אלא "חירות".

וגם לזה רמזו באומרם שבשעת מתן־תורה, קרע הקב"ה שבעה רקיעים ופתח שבעה ארצות ואמר להם: ראו שאני יחיד בעליונים ובתחתונים ודעו שאין אלוק עמדי. מיד פתחו והקדימו: נעשה לנשמע — ללמדנו שכל התנועות הבאות בעולם אינן כאלו השביעיות, אלא הכל מאתו ואין זולתו ממשלה אלא בכוחו ובמאמרו (נר שלישי. כלל ד', חלק ה' פרק א')

כך מסמל יום החמישים, יום מתן־תורה המרומם והנעלה, את האמונה הצרופה והזקוקה שהתאמתה לעיני כל, כיום בו הורכן את העליונים לתחתונים. זה היום בו נתגלתה האמתה הבהירה כי לו לבדו המלוכה והוא המתנשא לכל לראש. התברר ללא צל של ספק כי אפס זולתו ככתוב בתורתו: "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד".

מקור וטעם השם "עצרת" לשבועות

השם "עצרת" לשבועות שאינו מצוי בתורה עורר תמיהה בכל הדורות, בפסיקתא זוטרתא אנו קוראים: אמר ר' טובי' ברבי אליעזר ז"ל חזרתי על כל עניני המועדות ולא מצאתי חג שבועות שנקרא עצרת, ורבותינו ז"ל קראו בכל מקום עצרת לחג השבועות והוא לשון תרגום דאמר אונקלוס הגר בעצרתכון (במדבר כח, כ"ו). בדורות אחרונים מוצאים אנו. בספר "קדושת לוי" להגה"ק מברדיטשוב זי"ע: "נשאלתי במדינת ליטא מפני מה נקרא חג השבועות בשם עצרת והלא לא נזכר בתורה שם עצרת רק בשמיני־עצרת?"

"והשבתי — הוא ממשיך — בשלושה אופנים. אופן אחד על דרך הפשט: הלא נראה בכל החגים יש בהם שני מיני עבודות להבורא ב"ה. הא' בעשית המצוה השייך לחג פלוני. כפסח — אכילת מצה ודומיהם והב' הוא איסור עשית מלאכה. ובשבועות אינו כן, רק מצוה אחת דהיינו, שאנו נעצרין מעשית מלאכה, ועל זה נקרא בשם עצרת"

עצרת אור אין סוף...

בהמשך דבריו ישנם ביאורים נוספים על האופ־נים האחרים. כן הראוי לציין אחד מהם שיש בו יסוד מוסד להבנה ערכית עמוקה של כל החגים. "כי הנה — הוא מציין — יש שני בהירות אשר הבורא מאיר על ישראל. האחד מחמת שעושים מצוותיו וחוקותיו. והאחד מחמת רוב קדושה אשר באלו הימים.

"והחילוק הוא: כי הבהירות עבור קיום המצוות יש לו צמצום וסוף, כי המצוה יש לה סוף. אבל הבהירות מחמת רוב הקדושה של הזמן אין לה צמצום וסוף. והנה בסוכות ובפסח הבהירות מאיר מחמת קיום המצוה שבאלו הימים כידוע. אבל בשבועות ובשמיני עצרת אין שום מצוה כלל הבהירות הוא עדיין בלא צמצום וצריכים אנו לצמצם הבהירות עד שהעולמות יקבלום".

דבר זה תלוי ביד כל אחד ואחד: "וצריך לצמצם הבהירות כל אחד לדבר הצריך לו דהיינו לשכל, לבנים, לחיים ולפרנסה, כל אחד ואחד כפי הצריך לו. ועל הבחינה הזאת נקראים שני הימים הטובים: שמיני של סוכות ושבועות "עצרת" — רומז על הצמצום מלשון "ותעצר" וכו', כי בשני הימים הטובים האלו צריך האדם לצמצם הבהירות בכדי שהעולמות יוכלו לקבל את השפע...

* * *

הנה כי כן ניתן בימים האלו ביד האדם מתנת חנם, כלי מחזיק ברכה, כל חד וחד לפום מאי דמשער בליביה, להאיר לו לכל העולמות, להוריד שפע הצלחות רוחניות וגשמיות. יש להתכונן ל"האי יומא" בתורה ותפילה זכה ובהירה, כדי לזכות לכוון את ה"צמצומים" הראויים ולהמשיך רב־טוב לכל ישראל. לבקש מאת החונן לאדם דעת לזכות לשכל התורה, דעת אמת, להאיר עינינו וליתן בלבנו להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות; ליחד לבבנו לאהבה וליראה את שמו הגדול יתברך וישתבח לעד ועד.

המודיע

"חוק נגד אונאת הרבנות"

חוק האונאה נגד כשרות שהוגש לכנסת על ידי המפד"ל בסיון תשכ"ו, נתקל בהתנגדותה התקיפה של אגודת ישראל, מתוך חשש שהרבנות תבקש לעצמה מונופול על כל עניני הכשרות ותאסור על בתי הדין והרבנים שיוציאו הכשרים למהדרין.

בישיבה של מועצת הרבנות הראשית שבימים ההם, הביע הרב הראשי אונטרמן התנגדות חריפה נגד הצעת החוק ואמר בין היתר שאין זה חוק אונאה נגד כשרות, אלא חוק להתאת הרבנות. החוק נגנז שנים רבות והוא נתקבל רק לאחרונה בלחצה של הרבנות הראשית לאחר שנבחרו שני הרבנים הראשיים שפירא ואליהו.

חבר המועצה הרב זורין אמר אז עוד, שיש לקבל את דעת הרב הראשי, שיש להתנגד לכל החוק ולא רק לסעיפים מסוימים. "כי אנו מתנגדים לחוק כולו. הצעתי לשר הדתות שיוריד הצעת חוק זו".

עתה נתברר שהחששות של הרב הראשי אונטרמן מחוורות, לעומת הדרישה של שר הדתות דהיום שהגיש בקשה לועדת החוקה של הכנסת להוסיף סעיף, כי כל בית דין המוציא הכשר יזדקק לפנות לרבנות המקומית.

שר הדתות הגיש בקשה זו לפי בקשתם של הרבנים הראשיים, המבקשים בדרך זו לחזק את יוקרתה של הרבנות, לאחר שזו ירדה בשנים האחרונות, ביחוד בעניני כשרות ולכן הם מבקשים שכל יצרן יתחייב גם לפרסם אם המוצר קיבל הכשר של הרבנות הראשית.

בועדת החוקה צפויה גם התנגדות מצד חוגים המתנגדים לכל חקיקה חדשה בעניני דת.

החטא ועונשו - או חסינות לצווארון הלבן

מה דינו של אדם שעבר עבירה שבגללה הפך אדם חי לצמח? אין צורך להיות משפטן כדי לקבוע מה צפוי לאדם כזה מבית המשפט, אשר על עבירות קלות יותר יודע לגזור עונשים כבדים של מאסר בפועל.

אך לא כן, רופא שהורשע ברשלנות שגרם למנותחת נכות של 100 אחוזים והפכה לצמח למגינת לב בני משפחתה כל זה בגלל רשלנות, לאחר שהרופא נקרא תוך כדי ניתוח לשוחח עם אשתו שקראה לו מחוץ לחדר הניתוח.

סחנות הצדק מחונות, אבל לאט מאוד, עד שהרופא הועמד לדין עברו עשר שנים, המשפחה מתיסרת ביסורים, אם האשה עדיין חיה כצמח ללא תקנה. אבל השופט היה רחמן ביותר. הרופא נידון לעבודת שרות לחצי שנה, ותשלום אלף שקל קנס. עכשיו אנו יודעים מה הם ערכי החיים בעינו של בית המשפט. אמנם על הרופא עברה תקופה קשה בנופלו מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. אך, מי זה אומר שאין רחמים במשפט הישראלי? אך תמיד זה לצד אחד.

באותו יום נידון לחמש שנות מאסר בפועל, מי שהיה סמוכה על תעסוקת אסירים, שנאשם בקבלת שוחד משני אסירים. השופט קבע שהוא "אדם מושחת ורקוב עד היסוד". באם היה רופא, היה זוכה בפסק דין אחר?

ד. ירושלמי

בורות בין תלמידי הממלכתי

"שמעון המכבי היה חבר אש"ף" זאת כתבה שחור על גבי לבן תלמידה בבית ספר תיכון ממלכתי, לא באחד העיירות שבנגב או בצפון אלא במרכז הארץ, כך מגלה השבוע אחד העתונים בארץ.

המורה, שנדהמה מן התשובה, שאלה את התלמידה, מה הקשר בין השנים? על כך השיבה התלמידה שהמורה עצמה אמרה את זה. לשאלה נוספת התברר שהמורה אמרה "כי שמעון המכבי היה "אשף" בדיפלומטיה", והתלמידה שלא הבינה את המשמעות, הניחה שמדובר באש"ף.

כתוך הדברים מתברר, כי רוב התלמידים אינם לומדים, מכיון שהאוירה היא, "אנטי לימודית", כך טוענים מורים וותיקים וזה בבתי ספר עיוניים ולא רק בבתי ספר מקצועיים.

מורים טוענים שיש הרבה רמאות בעת הבחינות, עד שמשרד החינוך כאיים צכשיו על מורים ומנהלים שיעמדו לדין אם ייתפסו ברמאות.

עוד חידוש בבית המודיע

אולי קצת באיחור. אבל בכל זאת.

לאחר עיכובים ארוכים של הרכבת הקו הטלפוני, המכשיר כבר נמצא במשרדי המודיע, והוא מכשיר הפקסימליה, במכשיר זה ניתן לשדר ולקבל כל חומר כתוב מכל מקום בעולם על ידי התקשרות ישירה.

עד עתה נאלצנו להיעזר בשירותיהם הטובים של מפעלים ומוסדות אחרים מעתה יוכלו כל העומדים בקשר עם המודיע ויש בידם מכשיר מתאים להתקשר למספר 539108(02) ולהעביר הודעותיהם או מודעותיהם.

עוד צעד אחד ובעקבותיו יבואו בעז"ה צעדים נוספים.

בתמונה, מכשיר הפנאפאקס תוצרת החברה היפאנית נשיונל פאנאסוניק, המשווק בארץ ע"י חברת תדיראן.

אפילו על פתחו של גיהנום אינו חוזר בתשובה

שר החינוך והתרבות יצחק נבון, אינו מוכן לחזור בו מרעיון המיפגשים בין נוער יהודי ונוער ערבי — השבוע הצהיר, כי למרות המצב הקשה צריך לקיים את המיפגשים. הוא אמר זאת בטכס פתיחת שבוע התרבות הערבית שעורך המרכז היהודי ערבי בחיפה.

הוא גם הודיע כי משרד החינוך ינהיג לימוד חובה של השפה הערבית בבתי הספר היהודיים. ולמרות הקימוצים והקיצוצים הוקמה יחידה מיוחדת למטרה זו.

במיפגש מנהלי בתי ספר יהודיים וערביים מסר אחד המשתתפים, כי למרות המתחים וההמהומות מתכוונים להמשיך בתוכנית, ולדבריהם נוצרו יחסי רעות בין התלמידים שהתארחו אלה אצל אלה.

לעומת זאת, נמסר כי תלמידים ערבים מכיתה י"א שהשתתפו במרכז היהודי הערבי בחיפה, הנחילו אכזבה קשה, כאשר נתבקשו להגדיר את ההרגשה שלהם על יהודים, הם הגדירו אותם כאנשים התוקפים סכין בגב, רוצים מלחמה, רוצחי ילדים. תלמידים יהודיים באותו גיל כתבו על הערבים, שהערבים הם נגד שלום, לא נורמליים, מחבלים, מפחידים, גיס חמישי, רוצחים.

אחד המורים שראה את התשובות, שאל כיצד אפשר לקיים מיפגשים ביניהם.

ד. ירושלמי

שר החינוך מגביל את סמכויות האגף לחמ"ד

הוראה שנתנה על ידי שר החינוך והתרבות לאגף לחינוך ממלכתי דתי, להביא לאישורו כל חוזר של האגף, עורר תרעומת בחוגי המועצה לחמ"ד, הטוענת נגד התערבות בלתי מוצדקת של שר החינוך בסמכויות המיוחדות שניתנו לאגף זה מאז יסודו.

ההוראה ניתנה, כפי שהתברר, לאחר שחוגים שמאלניים התלוננו אצל השר על התבטאויות לאומניות, שנכללו בחוזרי האגף. תקיפת עמדה פוליטית ובעיקר ביקורת חריפה נגד החוגים השמאלנים.

מחוגי האגף לחינוך ממלכתי דתי אמרו, כי התערבות יתרה של השר תגרום להסלמה בין השר לאגף, והם מצפים שמשרד החינוך ימתן את הביקורת נגד האגף, שהגיעה בזמן האחרון לכמה ביטויים צורמים, כד כדי איום לפטר את מנהל האגף שהוא לדעתם קיצוני מידי.

י. ירושלמי

לצנזור הראשי של משרד החינוך:

צנזור עצמך ואח"כ צנזר אחרים!!!

למי שעדיין לא יודע: צו יצמאת הצנזור הראשי של משרד החינוך, קרי: השר לעניני חינוך ותרבות בכבודו ובעצמו, שכל פרסום ומינשר מאת האגף לחינוך דתי לא יובא למדפיס הממשלתי בטרם עבר צנזורה מאת השלטונות.

מזכיר לכם משהו מההיסטוריה היהודית? (ראה הוספות ושינויים אשר באו בתלמוד מחמת הצנזור של הקיר"ה).

אמר מי שאמר: "מה טעם להתווכח עם הצנזור הראשי באם אמנם נכונה העובדה ש"טלית ותפילין הם מגן מפני בגידה", אם הוא לא יודע שילך ויוכח במוסדות שהשתיקה יפה להם כמה "כיפאלאך" מסתובבים שם, ואת מי מעדיפים האחראים לבטחון שיתעסקו בעניינים סודיים".

חזקה על השר נבון שהוא מכיר את הנושא ולא מרחוק. אם הוא רוצה אפשר להפנות אותו אבל כמובן לא מעל העתונות. כך שלא צריך לשבוע את השר שיהודים עם כיפאלאך טובים יותר "לנצור לשונם".

אבל מה שרצינו לומר לצנזור הראשי, שקודם שהוא מצנזר אחרים שיצנזר את עצמו. עובדה: ב"לוח תכנון פעילויות גופניות ואירועי ספורט" מופיע חג השבועות השתא ביום... שני!

ובכן. כל ילדי בתי הספר של "משרד החינוך והתרבות" לא צריכים להופיע ללימודים ביום שני הקרוב. על הלוח מופיע יום זה בצבע כחול (יום חג!!!) ויום ראשון שלפניו בצבע ורוד (ערב חג!).

צנזור חינוכי ראשי: הלוח לפניך. נא צנזר אותו!

אבל ילדי ישראל של טלית ותפילין. אתם יודעים גם בלי הלוח הבלתי מצונזר מתי חל באמת חג השבועות. כמובן ביום ראשון, ו' בסיון (מי לא יודע זאת?...), ולא ביום שני, כנכתב כחול על גבי לבן (בדיוק כך!...). בלוח הגופני והספורטאי של משרד החינוך והתרבות?

יפה. נכון?!, אבל חבל שהצחוק הזה בכל זאת קרוב אלינו...

א. שין.

27 אחוז מתלמידי תיכון מוכנים לרדת מן הארץ

27 אחוז מבין תלמידי בתי ספר תיכוניים רואים את עצמם מועמדים לרדת מן הארץ לאחר שיסיימו את שרותם הצבאי. אחוז קטן יותר אמר, שהם היו שמחים אם המשפחות היו יורדות, אחוז גבוה יותר הצדיק את הירידה מטעמים כלכליים ובטחוניים, איש מהם לא אמר כי הוא סובל מכפייה דתית כסיבה לירידה.

דברים אלה נתבררו מתוך סקר שהקיף יותר מאלפיים תלמידים מכל רחבי הארץ, כולל ירושלים, תל אביב חיפה וערים אחרות. הסקר הדהים את עורכיו. עד שהם נאלצו לחזור ולבדוק את הדברים בסקר שני באותם מקומות.

חנוך סמיט שערך את הסקר, סבור כי בעוד עשר שתים עשרה שנה יהיו בחוץ לארץ 800 אלף יורדים, הסקר שפורסם על ידי המועצה הציונית מגלה עוד כי רק 10 אחוז מבין הנשאלים הגדירו את עצמם כציונים. 18 אחוז כיהודים 27 אחוז הגדירו את עצמם כישראלים. הוא גילה עוד כי 60 אחוז מן היורדים הם צעירים בגיל צבא. הוא אומר כי החילונים מבין הנשאלים מועטים מהם הזדהו עם הציונות והיהדות.

שבועות תקי"ח - תשמ"ח

מאתיים עשרים ושמונה שנה לפטירתו של מרן רבי ישראל בעל שם טוב זי"ע

מז'יבוז — עיירה אוקראינית עתיקה, בה איווה למושב לו מרן, רבן ומאורן של ישראל, רבי ישראל בעל שם טוב, זכותו תגן עלינו.

מאות שנים פקדו יהודים בחג השבועות את העיירה, להתפלל בבית מדרשו של מרן זי"ע, ולהשתטח על ציונו בבית החיים.

ליד טמון ותלמידו הקרוב והאהוב רבי זאב וולף קיצעס זי"ע, נבדיו: בעל היודל מחנה אפרים" זי"ע והרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זי"ע. סמוך מלפניו — שני אהלים הבנויים שלא כנהוג על עמודים ועליהם כיפות ופתוחים לכל הרוחות, אלו הם אהליהם של הרה"ק מאפטא זי"ע (באוהל הנסמך על ששה עמודים מימין), ושל הרה"ק ר"ב ממעזיבוז (באוהל על ארבעה עמודים משמאל) בתווך, בין שני האהלים, שביל צר של כמה מטרים ולאחריהם מצבת קדשו של מרן הבעש"ט זי"ע.

מצבתו של מרן הבעש"ט חודשה בשנת תשל"ח, על ידי כמה יהודים שהגיעו בחשאי למעזיבוז, שכן רק בשנים האחרונות התירה רוסיה לבקר במקום ולהתפלל על קברי הצדיקים.

לאחרונה ביקר במעזיבוז הרה"ח ר' אשר אנשיל באבד שליט"א מניו יורק, והתמונתיו מובאות כאן באדיבותו.

אין מה להוסיף בעניני תערובות אחרי "מעדני השלחן"

אין לך מה להוסיף בעניני הלכות תערובות, לאחר שראה אור הספר מעדני השלחן של הגאון הירושלמי רבי לוי רבינוביץ — דברים אלה אמר אחד מגדולי הדור מרן הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך שליט"א לאחד מרבני ירושלים הצעירים, כאשר זה בא לומר לו, כי הוא מתכונן להכין ספר על נושא זה שבו הוא מתמחה זה שנים.

החלק הראשון של מעדני השלחן על תערובות, כבר הופיע לפני שנתיים וזכה להדים מרובים בארץ ובחוץ לארץ, ועלה על שלחנם של רבנים ומורי הוראה, תלמידי חכמים צעירים ומבוגרים ששמעו על ספר מקיף זה. וזה אחד מן הספרים שזכו כבר לכמה מהדורות. וו אחרי זו כדי לענות על הביקוש הרב.

עתה הופיע ספרו השני של הגאון, שמאז ילדותו נתיתם מאביו שהיה ראש ישיבה בקישינב, והוא עצמו התחנך בבית יתומים וכבר נתקיים הכתוב, הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה. ספר זה דן בהלכות בשר בחלב, וכמעשהו הראשון, זכה לשורה של הסכמות מגדולי הפוסקים שברכו על הספר, המאיר עיניהם של כל היושבים על מדין והם נתבעים להכריע הלכה למעשה.

מי שזכה ללמוד במחיצתו של הגאון רבי לוי רבינוביץ בנערותו, לא יכול לשכוח את מדת התמדתו, שלא הופרעה גם כאשר פגזים התעופפו מסביב וחברים נאלצו להפיל אותו בכח על הארץ ולהתגונן בדרך זו מפגיעתם רעה של הפגזים שרעמו בחוצות ירושלים, וגם תחת רעם זה לא פסקה התמדתו והרי כח הלומד תורה לשמה וזוכה לדברים הרבה.

מ. ד.

חוויה קשה של יהודיה בטיסת "אל על" שהביאה לארץ 400 מסיונרים משיחיים

עם בוקר יום אותמול התקשרה למערכת "המודיע" הגברת רחל ב. מניו יורק, ושיטחה לפנינו את החוויה הקשה אשר עברה עליה בטיסת "אל על" השבוע מניו יורק לישראל ובה 400 מסיונרים משיחיים.

היא הביעה תרעומת על הכינוי אשר נדבק למסיונרים אלה: "יהודים משיחיים", שכן אין להעלות על הדעת לקרוא עליהם בשם ישראל.

כיהודיה בודדה כמעט במטוס הענק היא חשה את המסיונריות של הקבוצה בטיסה הארוכה על כל צעד ושעל. כנוסעת קבועה ב"אל על" היא רגילה לטיסה של "מניינים" בשחרית ובערבית, ולא בשירים נוצריים. הדוגמה הקשה, היא מספרת, היתה בעת הנחיתה, כאשר כרגיל בטיסות אלה, כל הנוסעים שמחים להגיע בשלום למחוז חפצם ושרים "הבאנו שלום עליכם", אבל הפעם נהם המטוס כולו בשירה נוצרית לשבחו של אותו האיש...

לדבריה, עוד לפני העליה למטוס בניו יורק, כאשר ראתה את הקבוצה, בהם גויים שחורים, סברה שהם אגודה וולונטרית אוהדת לישראל. אך כאשר פתחה איתם בשיחה, הרעיפו עליה שבחים לנצרות במקום לישראל.

"באתי לישראל, היא אומרת, כדי להיות כאן עם בני וחתני ביום כתן תורה, בחג השבועה, אך את הדרך לארץ — לא אשכח לעולם, זו הייתה חוויה קשה של נצרות ומסיונריות, וגם אל על ההרגשה חיבה יתירה לקבוצה זו...

— אנו אוהדים בישראל, אמרו המסיונרים, ולא איכפת להם אם אנו עוסקים ב"משיחיות"... והרבה יהודים מאמינים כבר כמותנו".

כך אמרו, ויפה עשה "יד לאחים" אשר ארגן "קבלת פנים" חמה למסיונרים. זאת היתה לגברת רחל מניו יורק נחמה פורתא — יש עדיין כאן בארץ יהודים שאיכפת להם.

יוד מם.

מי נלחם נגד גירושו של עוואד

עוואד, הוא ערבי, יליד הארץ קבל אזרחות אמריקאית חזר ארצה ומתימר להיות האידיאולוג של האינתיפאדה הפלשתינאית יש אומרים שהוא יותר מזה, במסווה של המרכז לאי אלימות. הוצא נגדו צו גירוש, עתר לבג"צ בהשפעת אבירי היהודים שנחלצו להגנתו.

[illegible]

תגים בצבא בודקים, מה הביא אנשי אוניברסיטה להיות בין התומכים הנלהבים של עואד. עד שהם הכריזו על שביתת רעב. (הלא החודש היה רמדן. בו צמים המוסלמים כמצווה היום את צומם), האם יש קשר בין המשכילים במוסדות להשכלה גבוהה לבין הפלשתינאים והדוד מתוכם דוקא יוצאים להגנתם של הפורעים הפלשתינאים.

ד. ירושלמי

מי רוצה בשלום ומי מנצל את השלום לצרכים מפלגתיים

"לאנשי ירושלים של הישוב הישן בישוב החרדי, היו קשרים הדוקים עם תושבים ערביים, הם ניהלו לעתים עסקים משותפים, גרו בתוך חצר אחת בעיר העתיקה ומחוצה לה, הם היו הראשונים שהזהירו את ההנהגה הציונית מאותה התנהגות מחוצפת שהכניסה שנאה בלבם של הערבים".

"אותם יהודים לא היו גלהבים מהקמתה של מדינה יהודית בחלק מארץ ישראל, הם היו מוכנים להסתפק, בעליה יהודית חופשית ופתיחת שערי הארץ לפליטים. עתה נהפכו הדברים, אותם מאשימים בלי הפסק כל המנהיגים הציוניים כאילו הם נגד שלום ובעד ארץ ישראל השלימה..

האשמה זו, חסרת יסוד. המצב הוא כיום הפוך, היהודים רוצים שלום ואילו הערבים מקשיחים עמדתם ומבקשים לגרש את כל היהודים חזרה לפולין לרוסיה. לגטבריא ולהונגריה. אין שום איש בעולם הערבי המוכן לדבר על שלום. אין אפילו שלום עכשיו. ואין ערבי המוכן ללחום בעד זכותו של יהודי לחיות בארץ" — וזהי תוכן כיתותו של אחד מאנשי הישוב הישן עם אישיות ציונית שניסתה, כמו רבים אחרים, להאשים את הציבור החרדי שאינו מצדד בשלום. תנו לנו ערבי אחד המכריז, כי רוצה בשלום.

יחידת השתלת כליות משותקת זה ארבע שנים בגלל סכסוך בין רופאים

זה ארבע שנים משותקת יחידת ההשתלות בבית החולים תל השומר רק בגלל סכסוך מתמשך בין שני רופאים על ריב סמכויות, זאת על חשבון חייהם של חולים, של חולי הכליות, לפי הערכת אחד החולים נפטרו בשנתיים האחרונות כשלושים חולים.

מנהל המחלקה ישב בלשכתו כאדם נטוש. דלפק האחיות ריק. שש מיטות החולים ריקות, אין צוות רופאים. סיפור ההסיפה של הכליות שביצע רופא כבר זכה לפרסום, לא הממשלה ולא ההסתדרות הרפואית יכולים להתגבר על הסיבות.

אילו היתה המניעה תלויה ברבנות, בשל חששות הלכתיים ומוסריים היתה הקהיליה הרפואית גועשת. לא זו בלבד שבגלל סכסוך ילדותי בין שני רופאים, כתברר שגם אין שיתוף בין בתי חולים בארץ בענין זה. יש גם מיעוט תורמים. בינתיים נאלצים חולים רבים לצאת לחוץ לארץ לצרכי השתלה ובגלל המצב השורר בבית החולים על שם ד"ר שיבא — תל השומר, נאלץ משרד הבריאות להוציא אישורים הסוכים את החולים בהנחות ובהשתתפות מצד קופת חולים.

שרת הבריאות הגב' אלמוזלינו, אינה מצליחה למצוא פתרון לסכסוך אישי זה, כשם שהיא אינה מצליחה לפתור את השביתות בבתי החולים, שם יש לה על כי להטיל את האשמה, על סר האוצר שלדבריה מקשיח את לבו לשמוע אנקת החולים, אך כאן, אין לה על מי להטיל את האשמה.

סגנון הדיבור של הרופאים המסוכסכים יש בו כדי להדהים, באחד כמכתבי התלונה נגד מנהל המחלקה נאשם כי התבטא בצורה גסה על חולה ואמר לאחות: תדחפי את החולה, תמגני את החולה. במקרה אחר נאשם הרופא, כי ביצע ניתוח בכליה של ילד שלא היה זקוק לניתוח, ולאחר שהכליה המושתלת הוצאה מבטנו, התברר שהכליה הראשונה מתפקדת סבעית והילד החולים לגמרי.

המוסלמים יבצעו את החוק נגד החזיר

מה שלא הצליחו חברי הכנסת הדתיים במשך שנים רבות, עלול להיוצר מצב שמלאכתם תיעשה בהצלחה על ידי רשויות מקומיות מוסלמיות.

השבוע הפגינו 15 מגדלי חזירים יהודיים, נגד המגמה של כמה מן המועצות המוסלמיות, לאסור את קיום הדירים בתחומי המועצות, כיון שאכילת חזיר וגדולו אסורה לפי האמונה האיסלאמית. 15 מגדלי החזירים שהפגינו עם חזירים בידם, כסמל טענו, כי המוסלמים מבקשים להכרית את ענף הפרנסה שלהם, כיון שהם מספקים לשוק היהודי את מחצית האספקה של בשר חזיר.

לפי החוק שנתקבל בזמנו על ידי הכנסת, אסור לגדל חזירים ליד ישובים יהודיים וליד ישובים מוסלמיים. אולם איסור זה לא מנע עד כה את התפתחותו המדהימה של ענף גידול החזירים, שנעשה גם על ידי כמה מבין הקיבוצים במסווה של "מחקרים מדעיים".

עתה נוצרה תקווה, כי דוקא המוסלמים הם שידאגו לעקור את נגע הדבר אחר מישראל, ויאמר בגלוי, יבוא הנס מכל מקום שיבוא. נגיש אם יש למוסלמים כוונות אחרות.

"בשורה גדולה" ל"עבודה"

מה הבשורה הגדולה החדשה של מפלגת העבודה? דומה שאם היינו שואלים שאלה כזו במסגרת של בית ספר או קבוצת עסקנים מודעים למשאים הפוליטיים, היינו מקבלים את התשובה — המאבק לשלום, או הסכמת חוסיין וכיוצא בהנה. אך לא כך התבטאה באחרונה אישיות חשובה במפלגה זו שגם קבעה שדעתה היא דעת רבים.

ובכן "הבשורה החדשה" (מזכיר את "הברית החדשה") היא הצטרפותה למועמדות למירוץ לכנסת של גב' נצרתית אחת. נצריה ישראלית המתמודדת על מקום פנוי ברשימת מפלגת העבודה ולא במקומות המשוריינים לערבים.

כל כך התלהבה אותה אישיות שמצאה בעבודה זו את השני המיחול, כמעט את הגאולה. מרחק רב צעדה אותה מפלגה ציונית "כשרה למהדרין". מענין לשמוע מה הן דעותיה הציוניות של הגב' כרכבי. הגב' הזו רוצה מקום בכנסת בזכות היותה אישה ולא משום שהיא ערביה, שהרי אותו מקום שמור כנראה למישהו אחר, שראשי המפלגה ביקרו והם יעניקו לו תמיכה בעת הבחירות הפנימיות.

ב"עבודה" מתכונים עתה לבחירות הפנימיות שבהם יבחרו 29 מועמדים במרכז ר-23 על ידי המחוזות הללו יוצבו ברשימת ה"עבודה". במסגרת זו הוחלט לשריין מקומות ל-5 נשים, ל-2 צעירים ל-2 בני מיעוטים ונציג אחד של השכונות. זאת אומרת שאם יבחרו אנשים כאלו בבחירות הרגילות טוב. ואם לא, הזכות בידי הועדה המסודרת להוציא נבחרים כדי לשבץ את נציגי הקבוצות שלא נבחרו במספר מספיק.

המענין הוא שהגב' הזו שהיא נוצריה ויש מראשי העבודה הרוצים מאוד בבחירתה וזאת, משום שהמקום השני הקבוע הוכטח למוסלמים, אך היא נתקלת דוקא ביחס של קנאה מצד המוסלמים העושים הכל כדי לסכל בחירתה.

השבוע שמענו מפיה של אישיות פוליטית במפלגת העבודה, הערכה פסימית מאוד על רמת המתמודדים על המועמדות. מתוך 86 החברים המתמודדים על רשימת המרכז בת 29 המועמדים לא ניתן לדלות אפילו 20 שמות של אנשים הראויים להתפקד. משום כך גם היה האיש אופסימי שלא יהיו גם טעיות בנושא המסובך כשאלה נשארה מקופחת. מצפים כי ... להעניק אותם לקבוצות השונות והאיש הביע תקוה שכך ינהגו החברים...

דיאגנוזה של רשימה ציונית.

א. צבי

חיים אשר ברגמן

סוף שבוע

לאחר הצלחתו בביקורו בארה"ב והשבחים שקיבל מהנשיא רייגן, שואף פרס לקבל הזמנה לביקור רשמי גם בבריה"מ.

אולם זאת אין הוא לוקח בחשבון, שבמוסקבה נכלל גם הוא בקטגוריה של "מנהיגים סרבניים לשלום".

*

הדולר התחזק באירופה לעומת המארק והיין.
המערכניקים מייחסים את עלית הדולר לביקור המוצלח של... פרס בושינגטון.

*

במשרד החקלאות ערוכים לקדם את מכת הארבה, שעשויה להגיע גם אלינו, לאחר שפקדה את שכנותינו.
ומה שנותר זה להתפלל שלא נעמוד בפני סכנת מכת החושך הבאה אחריה...

*

"בר-לב מוכן להעביר חקירות שוטרים לגוף חוץ-משטרתי".
במציאות, ימשיכו גם בעתיד להתעלם מתלונות של נפגעים חרדיים נגד שוטרים, ולחקירת גוף חוץ-משטרתי יועברו רק תלונות של... ערבים.

*

"גם אחיות בתי החולים מאיימות בעיצומים מיד אחרי החג".
הן מתכוונות לחגוג יום טוב שני של גלויות...

*

עירית ירושלים מציבה לאחרונה תחנות חדשות בכל שכונות העיר, כולל בשכונות הדתיות.
חבל רק שלא נערכות בחירות אחת לשנה לפחות...

*

החזאי: צפוי לנו השנה קיץ חם.
...סוף כל סוף עומדים אנו לפני בחירות.

אנשי "העולם הגדול"

קצת התחשבנות עם קולגות. היה זה לפני כשנה, על קו הטלפון היה עמית, חבר מערכת עיתון "הצופה" בטאון המפד"ל ובפיו טרוניה הלמאי זה, בידיעה מסויימת על נושא פוליטי דתי, הושמט כאילו חלקם של אנשי המפד"ל. על ההבדל בינם ובינינו.

מתוך דברי של האיש נשמעה כאילו ההצלפה "אתם, קליין שטעטלדיקע", "לא הפרגנים" בסגנון צברי. ויותר מזה נאמר גם במפורש, "אנחנו אחרת", עיתונאים אנשי העולם הגדול, מלומדי חכמות חיצוניות. מתוך המשפטים הקצרים נשמע לנו כל מה שהללו יכולים לומר על ההבדל בינם לבינו.

אתרי ששמענו את הדברים ביקשנו את האיש לקנות שוב את העיתון לידיו ולבדוק והוא נאלץ היה להודות כי טעות בידו, שלא קרא עד הסוף.

השבוע הם סגרו את החשבון. "אנשי העולם הגדול" מיהרו לדווח לקוראיהם בעמוד הראשון על ידיעה שהגיע "מן הדעיך" מאמריקה הגדולה, היא מצטטת עיתון יהודי אמריקאי, פרובינציאלי להחריד. המספר לקוראים בבליון שלפני שבת שעברה, על החלטת ממשלת פולין להכריז על ביהכ"נ בגור כאתר היסטורי. סיפור יפה, גם יהודי, גם מתרייל, גם דתי וגם מענין. אך מה לעשות, אינננו רוצים לקלקל את הגאווה המקצועית:

אותו סיפור בעיתון הוא העתק מן הכתבה של יוסף דדוק שהופיעה בעיתוננו ביום י"ב אייר ערש"ק אמור אך בעוד העיתון האמריקאי ייחס את דבריו למקורם הראשון הוא הרב אברמוביץ, הרי עיתון "הצופה" שידע לציין את שמו של העיתון האמריקאי "שכח" שמדובר בראיון עם הרב אברמוביץ ואף לא ידע או התעלם מן העובדה שהדברים כבר פורסמו לפני כארבעה שבועות ב"המודיע".

סלחנו להם.

א. צבי

עונת הבחירות החלה, וזמירות חדשות בפיו של קולק

"מספר האנשים שעזבו את ירושלים בגלל שהיא חרדית מדי לטעמם, אינו עולה על כמה מאות אנשים, ומי שאומר זאת פשוט לא מדבר אמת" — דברים אלה אמר טדי קולק בתוכנית רדיו שהיתה מוקדשת ליום ירושלים.

קולק אמר עוד, "כי הלק מבתי הקולנוע שנפתחו בשבת כבר נסגרו כי אין בהם כבר צופים, כל זמן שהיו הפגנות באו לשם. עכשיו חלק גדול מהם כבר נסגר".

לשאלת כתב הרדיו גבי מזית, מדוע שלא יערכו משאל בקרב תושבי העיר. השיב קולק. כי הוא מניח שהרוב רוצה במצב הקיים ואף הוסיף כי הוא יציע לוותר על כך.

יחד עם זה אמר קולק, כי "אין כל תקוה להסתדר עם החרדים, אני לא חייב להם דבר, אבל ההיסטוריה חייבת להם משהו. הם לא הולכים לשום פשרה ומי שהושב שיכול לקנות את החרדים ע"י שמירת שבת או על ידי משהו אחר אינו אלא טועה. אני לא עושה את זה על מנת לקנות מישהו, כפי שאני לא עושה שום דבר על מנת לקנות את הערבים".

מ. דרורי

מה עושים קומוניסטים באוניברסיטה הקוראת לעצמה דתית?

בבחירות לועד הסטודנטים של אוניברסיטת בר אילן, משתתפת רשימה של רק"ח, שהיא המפלגה הקומוניסטית בישראל, באוניברסיטה זו מעיזה רשימה זו לפרסם מודעות נגד, "שפיכות הדמים המתבצעת, ליד דהריה, בגדה."

רשימה זו כוללת גם מועמדים המזדהים עם ר"ץ, שהיא מפלגה אנטי דתית. אוניברסיטה זו נתיסרה על ידי המפלגה הדתית הלאומית, כדי שצעירים דתיים לא יצטרכו לפנות למוסדות לא דתיים, אולם רבים מבין הסטודנטים הם לא דתיים וביניהם גם מספר ניכר של ערבים, רבים מהם קומוניסטים, בין חברי ההנהלה של המוסד נמצאים רוב אישי המפלגה דתית לאומית.

באחת הישיבות של ההנהלה הציע חבר ההנהלה, שר לשעבר להוריד כן המוסד את השם "דתית" מפני שמה שמתרחש בין כותלי המוסד הוא פשוט מכפיש את היהדות הדתית הלאומית, לא רק במה שנוגע לאורחות החברה, גם מפני שהיא בשמשת קן לחוגים אנטי דתיים ואנטי לאומיים גם יחד. להצעתו לא נמצאו תומכים, כיון, שבדרך זו לא יוכלו לגייס תמיכתם של תורמים דתיים שהם עיקר תומכיה של אוניברסיטה זו.

"המשיחיים" בישראל מרגישים כמו בבית

מלון "דיפלומט" בירושלים, מארח את הכינוס של המסיונרים המשיחיים, אשר באו לשהות בעיר הקודש בימי חג השבועות.

המשיחיים הם מאמינים בנוצרי ועיקר עבודתם להביא דווקא יהודים להאמין באותו האיש. לדאבוננו השיטה המסיונרית שלהם, המדורבבת לכבות של יהודים תמימים, שהם יכולים להישאר יהודים באורח חייהם, שאין הם חייבים לעבור את תהליך השמד והטבילה לנצרות, כדי להאמין בנוצרי — היא שיטה שעשתה שמות באלפי יהודים בארץ ובתפוצות.

המשיחיים מתהדרים באהדה ל"מדינת ישראל" ועל ידי כך רוחשים את חיבתם של יהודים תמימים. אהדה יתירה זו מוכחת גם מה"הודעה לעתונות" של כת מסיונרית זו, מתוך תשובה לשאלה: "האם אתם חוששים מהתנגדות?". "לא! הם עונים, העקרון שעליו נוסדה מדינת ישראל הוא חירות הביטוי הדתי, אנו בטוחים שהעקרון הזה מתייחס גם אלינו".

פשוט. חד וחלק. הם אינם אלא עוד "ביטוי דתי" של מדינת ישראל.

פירושים מיותרים. הם מרגישים פה כמו בבית. מלון "דיפלומט" מארח אותם. 500 מסיונרים מסוכנים באמונה השיקרית שלהם ובציוד הנשמות היהודיות. הם לא מסתירים שמדינת ישראל היא "מרכז היהדות העולמית" וגם היא בתוכם.

אוי לאותה בושה — אוי לאותה כלימה!

יוד מם

המודיע
העתון של היהדות החרדית

כיצד מסלפים דברים והוגים בהקיץ

שר החוץ וממלא מקום ראש הממשלה שמעון פרס שהופיע בועדה המדינית של אגודת ישראל, לא היה מוכן להודות, כי בלונדון הבין יחד עם המלך חוסיין מסמך, כאשר נשאל על כך, אך שירטט דברים כאילו נפגש בחלום עם המלך..

דברים אלה פורשו שלא כהוגן על ידי אנשי הליכוד, עד שמצאו כאן מקום לגבות את חובם מידידים, עד שקראו לו. הנה בעל החלומות בא, ומיכה רייסר אף הרחיק לכת, להציע לו לקבל עצת קוסם כדי להיגאל מן החלומות, כפי שהצליח להיגאל מעישון הסיגריות בעצת מומחה...

מ.י.

בחג השבועות הבעל"ס ימלאו ארבעים שנה להסתלקותו של רבן של כל בני הגולה כ"ק מרן אדמו"ר רבי אברהם מרדכי אלתר זצ"ל מגור, בעל ה"אמרי אמת" זי"ע.

במשך השנים הללו, נכתבו מאות מאמרי הערכה על האדמו"ר זצ"ל, ובפרט בעתוננו, המאמרים הקיפו נושאים רבים, בענייני כלל ישראל, בהם היה האדמו"ר זצ"ל ראש וראשון, אם בנושא "אגודת ישראל" בכלל, שהאדמו"ר זצ"ל היה ממייסדיה וממקימיה, ותמך בה בכל מאודו עד יומו האחרון. אם בייסוד עתונות חרדית שהרבה מאמצים השקיע בזה עד שביססה לתפארת היהדות החרדית. אם בהקמת ותי"ם לבנים ובית יעקב לבנות בפולין שלפני המלחמה, בהם התחנכו מאות אלפי בני נוער, וביוזמתו ובשליחותו הוקמו בתי חינוך אלו. אם בפעילותו הנמרצת, ללא הפסק, למען עליה חרדית לארץ ישראל, והודות לכך נשתלו גרעיני היהדות החרדית בישוב החדש בארץ ישראל. רבות אף נכתב על חלקו המכריע בייסודה של העיר "בני ברק", על הליווי העיקבי שלו לצד מייסדי העיר, עד שקמה והיתה לעיר. בהרבה מאמרי הערכה באו לידי ביטוי, גאונותו המפורסמת, התמדתו הבלתי מצויה בתוה"ק, מדותיו הנעלות, שלאורן התחנכו המוני בני ישראל.

תודות לעזרתו של הר"ר אברהם מרדכי סגל, המכין את ספרו החדש על תולדות חייו של מרן זצוק"ל יכולנו לבחור הפעם בנושאים שכמעט לא באו לידי בטוי בעתונות והם פרקים מראשית ימי הנהגתו את העדה החסידית הגדולה ביותר באירופה שלפני המלחמה. זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

המערכת

/כצאת השמש בגבורתו

אהרן סורסקי

דפים מתוך ספר תולדותיו של ה"אמרי אמת" זי"ע (בהכנה) שנכתב בהסתמך על עדויות וסיפורים מהימנים אשר רשם הר"ר אברהם מרדכי סגל מפי זקני החסידים ואנשי בית רבינו זצוק"ל

איתני עולם

אדמו"רי גור לדורותיהם, איש צדיק כברכתו, היו מאותם פרנסים טובים שהעמיד הקב"ה להאיר לעם סגולתו בימים הקשים והאפלים של תקופת עקבתא דמשיחא. קבלה בידינו מצדיקים הראשו־נים, ומטו ביה משמו של הרבי ר' שמחה בונם מפשיסחא זצ"ל, כי בה במידה שהדור ירוד יותר, מעמידים לו מן השמים רבי ומנהיג נעלה ומרומם יותר, המגביהי לשבת ומשפילי לראות. כה זכתה יהדות פולין במאה האחרונה לאלף שנותיה, עד לכליון האיום והנורא בכבשני הנאצים ימ"ש, שתנן אותה הקב"ה ותלה ברקיע חייה את המאורות הגדולים האלה, צדיקי שושלת גור, שהיו טובים לישראל "יותר מטיפה של גשמים", "יותר מגלגל חמה", ו"יותר מאב ואם" ואבוקתם מאירה לכל ההולכים בתורת ה' את הדרך ילכו בה.

בית גור היה לחסידי פולין בבחינת מה שאמרו חז"ל: "ואהי להם למקדש מעט, זה בית רבינו שבבבל". מכאן זרחו קרני אורה וקדושה לכל לב יהודי המשתוקק לקרבה אל ה' ולדבקה בו באמת. מכאן שפעו טללי תחיה ורסיסי עידוד ונוחם לכל נפש עלופה וכואבת. האלפים והרבבות שבאו הנה הרגישו כי פה "בית חיינו", זה המבוע שממנו זורמת חיות אל נשמתם, כאן נקודת־התמצית של כל הוויתם. אותם ערלי הלב משאינם בני־בית שהדביקו, בכוונות בלתי טהורות, לעיירה גור את הכינוי "ירושלים החדשה" (="נעבו יזהואליםסקא") — לא ידעו כמה היטיבו לקלוע אל המטרה. כל הבא בקהילות צדיקי השושלתא, אראלים ותר־שישים, נפעמה רוחו מן הגילוי, שמתקיימת אפילו בדור עני ההבטחה האלקית "והתהלכתי בתוככם" כמאמר לפירושו המופלא של רבינו שפת אמת זצ"ל. כאן אף נתקיים בפועל, אם כי בזעיר אנפין, המשכה של ההבטחה "ואולך אתכם קוממיות" — בקומה זקופה! גור הגידה לשטן "גידא בעיניך" ותזקוף קומתם של כשרי ישראל דוויים וסחופים יחיד כרבים.

בלב־לבה של גלות קשה ומרה, בעולם שטוף תמרות אכזריות ושנאת ישראל, מדוחי יצה"ר וקטנות המוחין, מתוך מערבולת של רעב וחלאים גזירות וצרות ושאר מרעין בישין לגוף ולנפש עד כדי עיפרון החושים, התנוססה בגור לעיני החסידים מובלעת שלא מעלמא הדין: משהו מעין הר סיני שנעקר מהר המוריה, כולה מעיסתה — כמסופר במדרשי חז"ל — להינתן מעליו את התורה. דורשי רשומות היו אומרים: רק הר שבקרבו רוחות העקידה, מוכשר למעמד הנשגב, מפני שאי אפשר לזה בלא זה — ואת הצירוף העילאי הזה מצאו בגור.

הרב הדומה למלאך

אחרי הסתלקות רבינו ה"שפת אמת" זצוק"ל, ה' בשבט תרס"ה, הקים ה' תחתיו את בנו הבכור רבינו אברהם מרדכי זצוק"ל, בעל "אמרי אמת", שהיה כל־כולו בעצם הוייתו עדות חיה שהשכינה שורה בישראל. הוא האדם הגדול בענקים, אביר רועי האומה בימיו, אשר אותו העיד קורא הדורות מראש להיות מנהיג ואב רוחני לעדה החסידית הגדולה ביותר, בתקופה הסוערת והאיומה ביותר. בימיו — ב־35 השנים האחרונות לפני חורבן בית ישראל באירופה — גדלה והתעצמה מאד עדת החסידים, הן בכמות הן באיכות, עד שהגיעה לשיאים לא נודעים מימות הבעש"ט. יותר מאלף "שטיבל'ך" של גור התקיימו בפולין ערב השואה, והוא זצ"ל האיר הלבבות והמוחות לכל האלפים והרבבות שחסו בצלו, בעיקר לבני הדור החדש, ליראה ולאהבה את ה' ולעבדו בכל לב נפש ומאד. הוא אשר רוחו זיכך נשמות, וטיהר נפשות עמך ישראל מזוהמתן, הכין והכשיר את הלגיון האדיר הזה לעקידה הנוראה ולמסירות נפש על קידוש השם בתקופת השואה. לא בכדי קרא אחריו בנו רבינו ה"בית ישראל" זצוק"ל כשנאסף אל אבותיו הקדושים בחג השבועות שנת תש"ח: "מי עוד כמוהו בדורות האחרונים שהחדיר כ"כ הרבה אמונה ויר"ש בלב המונים כה גדולים".

מלבד השפעתו הרוחנית המקרינה בתוככי העדה הענקית הקדושה, עדת חסידי גור, נתעלה עוד ה"אמרי אמת" זצוק"ל לדרגת מדברנא דאומתיה וראש גולת אריאל. היה הולך כעמוד האש לפני כנסת ישראל בכללותה, ונחלץ כמלאך מושיע לגונן ולהציל את היהדות וקדשיה מפני כל הרוחות הרעות שביקשו לעקור אותה משרשיה, בהימוט מוסדי תבל. לבו היה "לב כל קהל ישראל" — כלשונו הזהב של הרמב"ם בהלכות מלכים — והיה תופס בידו אומנותו של רעיא מהימנא כפי המרומז בדברי חז"ל: "משל לרועה שנפלו גדרות צאנו סמוך לחשכה, גדר אותם משלוש רוחות ולא הספיק לגדור את הרביעית עד שחשכה, מה עשה? עמד במקום הפירצה בא ארי וגרשו, בא הדוב ונלחם עמו", בימים של שריפה רוחנית נוראה, בעת אשר השתות יהרסון, כשברחוב ובכל פינות הבית היהודי אחזה אש הכפירה וההדוד תרועות הזמן ה"השכלה" ה"סוציאליזם" וה"ציונות", כשבתי מדרשות התרוקנו מלומדיהם והמוני הדור הצעיר נסחפו בזרם העכור של הכפירה, הוציא ה"אמרי אמת" את תיבת החסידות לרשות הרבים, יצא מכל גדריו והזעיק את יהדות פולין המעטירה למלחמת ה' בגבורים, כשהוא נאזר בגבורה עילאה — לשדד מערכות ולחולל מהפכות בדפוסי החיים של רבבות אלפי ישראל — כדי להציל מרדת שחת את הדורות הבאים, ולהבטיח את המשך קיום עם ה'.

הופעת רבינו ה"אמרי אמת" זצוק"ל בתקופתו היתה תופעה שמימית נשגבה שאין בכח שום ביטוי מעלמא הדין להגדיר אותה. כאשר נשאל פעם גאון אדיר מגדולי העדה, הוא רבי מאיר דן פלוצקי זצ"ל, בעל "כלי חמדה", מה היא גדולתו היתירה של האדמו"ר מגור? השיב ברתת וזיע: "הרבי הוא נשמה קדושה תשגבה מאד, מאותן נשמות עילאיות שהצפין הקב"ה בבית גנזיו והוריד אותה לעולמנו בדור הזה, כדי שנוכל להיזוק מעמד במערבולת הזמנים הטורפים ביותר". נטל קודשא בריך הוא וחצב מכסא כבודו יתי"ש נשמה מופלאה גבוהה, נשמת הכוללת, אשר אליה השתפכו נשמותיהם של למעלה ממאה אלף יהודים בגלות פולין הדוויה כנחלים ההולכים אל הים הגדול. בעיצומו של עידן הסתר פנים נורא מכל נורא, ערב השיא, נשתלשלה לעולמנו הנשמה הקדושה הזה־ מופלאה הזאת, כדי להבעיר על ידה משואות של תורה ויראת שמים, שיאירו מתוך מעבה החשכה לכל נפש יהודית שוקקה, ובכדי לנווט את ספינת ישראל סבא בין גלי המאורעות הסוערים של התקופה.

עין־בעין ראו בני הדור לפניהם את האיש על העדה, ההוא איש האשכולות במובן הנעלה הנשגב ביותר של המושג: לא בלבד "איש שהכל בו", כל המעלות והסגולות שמנו חכמים בזהב המין הא־נושי, כפי שנזכר בדברי חז"ל, אלא גם "איש שהכל תלויים בו", כאשכולות בגפן, הכל ממש, יהודים בלי מספר מכל גיל ומכל דרגה, ומכל בחינה, למן בני העליה העומדים בבית ה' בלילות ועד לפשוטי העם האומרים אולי משפה ולחוץ "שמע ישראל", הכל באו לגור כדי לראות וליראות, ועיני כולם אליו ישברון, הכל תלויים בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם.

ברומו של רקיע

משזרח שמשו של רבנו זצ"ל בשנת תרס"ה התחיל להאיר בבת־אחת אור צהרים. תיכף "כצאתו" היה "כגבורתו". משמים השפיעו לו מיד בימים ראשונים את הכוחות המופלאים, למעלה מנגד אנושי, הדרושים לקדוש ישראל אשר נועד להיות רבם ומנהיגם כאחד. עד מהרה נתגלה להמוני החסידים בכל הדר גדולתו וקדושתו, הן כממשיך השושלת והשיטה הצרופה של פשיסחה קוצק וגור, מתוך דורות של בני עליה, והן כמנהיג הדור וקברניטו. כל זאת מלבד אותו עושר רוחני שגיא שהיה מבורך בו משחרית ימיו, כשרונות מופלאים והלכי נפש נדירים, גאונות וצדקות בממדים מרקיעים, אשר שיוו לו ארשת של מלאך ושרף.

ראש־לכל היה מקרין אור רוחני נערב לכל החסידים עובדי השם שנעשו מקושרים אליו ודבקים בו ויונקים חיות ממנו כענפים מן השורש. היה מפרה כחותיהם הרוחניים, ומשפיע בהם דעת תורה ויראת שמים, עד שנתקיימו בו דברי הבעש"ט הקדוש ד"כשיש צדיק וחכם מנהיג בדור העולם כרוכים אחריו ודבקים בו אזי כולם נעשין חכמים כי הכל הולך אחר הראש וגופא בתר רישא גרירא".

עוד בשבת שקדמה לחג השבועות הראשון בהנהגתו, שבת פרשת "במדבר" שנת תרס"ה, דיבר בקדשו דברי אלקים חיים על שתי בחינות של רועי ישראל, בחינת משה ("שושבינא דמלכא") ובחינת אהרן ("שושבינא דמטרוניתא") בהזכירו מדברי אביו השפ"א: "לעולם יכנס אדם שני פתחים, אלו משה ואהרן. פתחו לי שערי צדק זה משה רבינו שפותח שערי רקיע להכניס תפלותיהם של ישראל. פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי זה אהרן שפותח לבות בני ישראל לקבל השפע". הרמזים שבדבריו בנוגע להנהגת העדה החסידית היו ברורים למדי. הוא קיבל על עצמו תפקיד כפול ומכופל, להעלות את הציבור אלי גבהים רוחניים מחד גיסא, להמשיך בעדם ישע וברכה שופעת מאידך גיסא. בהמשך דבריו אמר בין השאר, כי אף שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כדברי חז"ל, אולם "להעלות כל נשמות ישראל יכולים רק צדיקים גמורים... צדיק יסוד עולם... שהוא מחבר את כולם לשרשם..."

המעיין בספר "אמרי אמת" בשיחות הקודש שהשמיע רבינו זצ"ל בשנים ראשונות להנהגתו, מתרס"ה ואילך, ימצא לפניו רעיונות עמוקים ונשגבים שנאמרו לשעתם ולדורות, והתמצית שב־כולם תביעה לגדולות בנוסח הקמאי של החסידות הצרופה, והוראת דרך לבני עליה המשתוקקים לטפס בהר השם. היו אלה גדודים גדודים של חסידי אמת, זקנים וצעירים, אשר חתרו לשלימות והלכו אחריו בנפש מסוערה להבקיע את כל החר־מות הארציים, ולהשיג תיקון ועליה לנשמותיהם, כדי שיזכלו למלא חובת איש יהודי בעולמו.

הרבי, מַעְיָן המתגבר של קדושה וטהרה. צדיק מושל ביראת אלקים, זיכך וטיהר מזוהמתה כל נפש הצריכה תיקון שהתקשרה והתבטלה אליו. בבית מדרשו נתחדשה הלכה זו, לבל ידח ממנו נדח, שיש ביד הצדיק לגזור כי תועיל תשובה אף לחטאים שאמרו בהם דלא חזאן אפי שכינתא, שתירצה תשובתם ויזכו לקבל פני השכינה. ודין הוא: אם בענינים גשמיים, צדיק גוזר והקב"ה מקיים, כל שכן בענינים רוחניים, בכל מה שנוגע לעבודת השם. וקל־וחומר בן בנו של קל־וחומר: אם לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו המקורים לאור ועורגים לקירבתו יתברך כאיל על אפיקי מים — על אחת כמה וכמה. ואמנם כן: האנשים שבאו במחיצתו הרגישו שלבם מתמלא יראת הרוממות, דחילו ורחימו, אף באין אומר ודברים.

רבינו אברהם מרדכי זצוק"ל, בעל "אמרי אמת", הוא האדם הגדול בענקים, אביר רועי האומה בימיו, אשר אותו העיד קורא הדורות מראש להיות מנהיג ואב רוחני לעדה החסידית הגדולה ביותר, בתקופה הסוערת והאיומה ביותר. בימיו — ב־35 השנים האחרונות לפני חורבן בית ישראל באירופה — גדלה והתעצמה מאד עדת החסידים, הן בכמות הן באיכות, עד שהגיעה לשיאים לא נודעים מימות הבעש"ט. יותר מאלף "שטיבל'ך" של גור התקיימו בפולין ערב השואה

עוד בשבת שקדמה לחג השבועות הראשון בהנהגתו, דיבר על שתי בחינות של רועי ישראל, בחינת משה ובחינת אהרן הרמזים שבדבריו בנוגע להנהגת העדה החסידית היו ברורים למדי. הוא קיבל על עצמו תפקיד כפול ומכופל, להעלות את הציבור אלי גבהים רוחניים מחד גיסא, להמשיך בעדם ישע וברכה שופעת מאידך גיסא

רבינו זצ"ל קיצר בדיבוריו באופן מופלג. אפילו חסיד מבעלי עבודה, בעל מדרגה, כי נכנס אצלו ושטח בקשתו — או שאלתו — במלין דשמיא, היה מקבל ע"פ רוב תשובה קצרה שבקצרה, אולם היה די באותן מלים מעטות כדי להבעיר לפידים בחביון הנפש ולהאיר הדרך

ורבינו זצ"ל קיצר בדיבוריו באופן מופלג. מלבד השיחות שהשמיע בשולחנות, מדי שבת בשבתו, לא שמעו החסידים מפיו דברי חסידות וכיוצא. אפילו חסיד מבעלי עבודה, בעל מדרגה, כי נכנס אצלו ושטח בקשתו — או שאלתו — במלין דשמיא, היה מקבל ע"פ רוב תשובה קצרה שבקצרה, משפט אחד או שניים ותו לא. אולם היה די באותן מלים מעטות כדי להבעיר לפידים בחביון הנפש ולהאיר הדרך. מה מאד נאה לו הדברים שפירש פעם בפיסקא מן המדרש: "וירא ה' כי סר לראות, ראה הקב"ה במשה שסר מעסקיו לראות בסבלותם, ראה משוי גדול על קטן ומשוי קטן על גדול והיה מניח דרגון שלו והולך ומיישב סבלו־תיהם" שהכוונה לא רק בעבודת הפרך כי גם בעבודת הבורא, ביהדות, "שסייע משה רבינו לכל אחד ואחד ליישר מעשיו, וכן כל צדיק הדור מסייע לכל אחד מישראל ליישר אורחותיו, כי כל אחד מישראל נשלח לעוה"ז בשליחות מיוחדת שזו עבודתו, וכשמתקן שליחותו נפשו מתעלה", והיא הנדה, וזו אומנותו של רעיא מהימנא אשר רבינו זצ"ל תפס בה בבחינת "אתפשטותא דמשה רבינו" אשר בכל דור.

יתירה מזו: מסופר, פעם שאל מישהו את האדמו"ר מאוסטרובצה רבי מאיר יחיאל זצ"ל, מה תועלת יש לאנשים הנוסעים לגור, ויש שמרוב המון אדם לא מספיקים לשמוע מן הרבי מאומה, אלא בקושי נוטלים שלום וברכת פרידה? והשיבו: "זה לעומת זה עשה האלקים, כשם שיש בטומאה דרגות שונות, יש דוקא במגע ויש אפילו באוהל גרידא, כך בקדושה — וע"פ הכלל "מדה טובה מרובה" — יש צדיקים בבחינת כל הנוגע בהם יקדש, ויש צדיקים שאף "כל הבא אל האהל" ביאה בעלמא, יטהר".

מלבד זאת שימש רבינו זצ"ל כמעין חי לחסידים מכל דרגה. אלפים ורבבות, שלא היו עושים צעד בחיים — קטן כגדול — בלא שאלת פיו, ותשובותיו מאירות להם כאבני החושן באורים ותומים. השאלות הקיפו את כל גותי החיים ובעיותיהם, שאלות בענינים מסובכים של רפואה ושידוכים. פרנסה והסחר, ילדים, משפחה, וכיוצא. התשובות הכריעו, קבעו עובדות, התירו את הספיקות. דברי רבינו זצ"ל היו עצת השם: "רבות מחשבות בלב איש — ועצת ה' היא תקום". דברו היה קובע אף בנוגע לצביון הבית והמשפחה, גדרי קדושה. סדרי החינוך לצאצאים.

ולא רק דיבורו אלא לפעמים היתה גם שתיקתו ממלאת תפקיד נשגב. כי לא לכל שאלה השיב תשובה. ומעשה ששאל חסיד בעצתו, ונתעטף רבינו זצ"ל בשתיקה, עד שהתפלא האיש במבוכתו והרבי הסביר לו: כתוב במשה רבינו "והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתיו", לא כתוב בכלל שיחזירם תשובה כלשהי, משמע שיש לפע־מים ענין מוקשה ואינו טעון כי־אם להקריבו אל הרבי שישמעהו. ודי לו בזה... הלא זו אשר ביקש שלמה המלך ע"ה בתפלתו: "ונתת לעבדך לב שומע..."

נוסף לכל זה פתח רבינו זצ"ל פרק חדש בחסידות, כשמיד בצעדיו הראשונים נתן את דעתו על תקנת הדור, ונתגלה כמנהיג דגול מרבבה, מדברנא דאומתיה. זקני החסידים היו אומרים עליו, שהוא דומה בנקודה זו לזקנו החידושי הרי"ם זצ"ל, אשר נכנס כידוע בעובי הקורה לטובה בצורכי כלל ישראל. לאמיתו של דבר התרקמה בהשפעתו מציאות חדשה, הוטבעו כטבעות — מושגים חדשים של עשיה בלתי פוסקת להרבות כבוד שמים, החיים הציבוריים בכללם הוחתמו בחותמו של כהן גדול. וחסידות גור הפכה להיות חומת אש להגן על היהדות מפני העומדים עליה לכלותה.

הנהגת העדה והנהגת כלל ישראל התמזגו אצלו לענין אחד כולל ומקיף. בעת צרה, בשעת הסכנה, אמרו חז"ל, מוציאין ספר תורה לרחובה של עיר. כאשר קמו על היהדות מרעים בבית ובחוץ לסכן את עצם קיומה. הסיק הרבי. כי תפקיד החסידות בתקופה כזאת להציל את נפש האומה בכל הדרכים שהשעה מחייבת. כה הפך בית גור להיות מעצה הרוח של כנסת ישראל. אשר הפנוי לניתוחיו מחונכים לאחריות ציבורית. ורגש של ערבות כלל־ישראלית פועם בחובם.

הנהגתו ברמה

משנטל בידיו את השרביט כאיש על העדה. נהג רבינו זצ"ל את הנהגתו ברמה. הדבר בלט במיוחד כאשר החליט תיכף בצעדיו הראשונים לשנות סדרים ולהחליף דפוסי חיים שהיו מושרשים בקרב חסידי גור כימים ימימה.

איש לא ירד לסוף דעתו הנשגבה כשקיבל החלטותיו, איש לא הבין מה ראה על ככה. היו לו בודאי בכל דבר כוונות וטעמים רמים ומופלאים שנסתרו מבינת בני תמותה רגילים ונגלו לרבינו זצ"ל לבדו מסוד ה' ליראיו. אך ימים ידברו. השנים הבאות לימדו גם בשכל פשוט ושטחי. מה מאד צדיק בשיקוליו, וכאיזו מדה הציל בצעדיו את הדורות הבאים.

בני בינה אשר ניסו בתקופה מאוחרת להעריך ולנתח את מהלכיו הראשונים בהנהגת העדה. הגיעו בנקל לידי מסקנה, שהחל מן הרגע הראשון היו צעדיו מכוונים לקראת העתיד, כתוך היערכות לימים קשים, כי "ראשו לא ברעיונים" אלה ראו במחוש כי נתקיים בו הכתוב "ותמונת ה' יביט". בהתאם לביאור שהיה חוזר משמו של הרה"ק מפאנו ז"ל, כתמונת הקב"ה שהוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות, כך היה גם משרע"ה צופה ומביט.

אדמו"ר זי"ע יצר מהפכה בסדרי התפילה והורה לחסידים בביהמ"ד ובבתי החסידים להקפיד מעתה על תפילה בזמנה. (על יחוסו והצלחתו בתחום זה, ראה במסגרת).

לא ארכו הימים ותקנתו החדשה של רבינו זצ"ל להקפיד על תפלה בזמנה היתה לעובדה קיימת, ורבבות חסידים נאמני בית גור, כהם אנשי תורה ובעלי עבודה, כהם פשוטי עם, קיבלו עליהם ועל זרעם את הוראת האדמו"ר הקדוש כמפי הגבורה, החליפו כליל את סדרי יומם ופרנסתם וכל המסתעף בזה, והתאימו את עצמם לשעון חדש: "השעון של השולחן ערוך". "בקנא אני"

בשבתי מדרשות התרוקנו מלומדיהם והמוני הדור הצעיר נסחפו בזרם העכור של הכפירה, הוציא ה"אמרי אמת" את תיבת החסידות לרשות הרבים, יצא מכל גדריו והזעיק את יהדות פולין המעטירה למלחמת ה' בגבורים

"דורש אני מהבחורים שלי" אמר פעם רבינו זצ"ל "מה שדרש מחסידיו הרבי מקוצק בשעתו, שיהיו משומרים מכל חטא ועון, לא מפני שאסור לחטוא, אלא מפני שלא יהיה להם זמן ופנאי לחטאים..."

המהפכה בזמני התפלה

את המהפכה הראשונה יצר בתחום סדרי התפלה. במשך דורות נהגו חסידי גור, כדוגמת חסידי פשיסחא וקוצק, לעמוד בתפלת שחרית בשעה מאוחרת קרוב לחצות היום. חסידים הראשונים לא ערב לבם לגשת אל התפלה רק אחרי שעמלו שעות מרובות בהכנה נפשית וזיכוך עצמי, מי שהזהר בתשובה ושפך שיחו בפרקי תהלים, ומי שהתייגע בלימוד גפ"ת או שקד על הזוהר והמדרש, לימוד המטהר והממרק את הלב והנשמה. אמנם קרה בימות החול, משנתמעטו הלבבות ודבו הטרדות, שנמצא פה ושם מי שהתעסק לפני התפלה גם בשאר דברים — אך באותו מקדש מעט של הרבי בגור וכן בחלק נכבד של בתי החסידים ברחבי פולין עסקו התמד בעבודת שמים צרופה. כאן היה בית הועד למאות חסידים שהיו פרושים מהוויות עולם החומרי וכל מעיינם בקודש. פה ניטשטשו התחומים בין היום והלילה, הבוקר והצהרים, לפני התפלה ולאחר התפלה, אף פעם לא הת־הלכו בטל וכל רגע היה מנוצל לתורה ולעבודה ברוך שהודו אבות החסידות.

וזאת לדעת, על אף האמור למעלה, כי התפלה באיחור היתה למעשה בגור כעין עובדה קיימת גרידא — שמשלימין עמה בדיעבד — ולא מצוה לכתחילה. היו אמנם מגדולי הצ־דיקים בדורות קודמים, אשר איחרו תפלתם במחשבה תחילה, מפני טעמים כמוסים, ומי יעמוד בסוד קדושים, אבל צדיקי בית גור כשל־עצמם הקפידו תמיד להתפלל בזמן הקבוע בשו"ע, אם כי לא מיחו בציבור העניי שהתפלל בשעה מאוחרת. בעל ה"שפתי צדיק" האדמו"ר מפילץ זצ"ל העיד עד כמה שהי' זקינו בעל החי' הרי"ם זצ"ל מקפיד על נכדיו שיתפללו תפלה בזמנה, ומפעם לפעם הי' מוכיחם על כך. כן נהג היה ה"שפת אמת" זצ"ל להתפלל שחרית בכל יום בחדרו בשעה מוקדמת, לפני שיעבור הזמן ע"פ הלכה, והוא נכנס אח"כ לבית המדרש כשהציבור מתפללין כדי לענות "ברכו" ו"קדושה". אף הוא השתוקק להחזיר עטרה ליושנה, שיתפללו כולם בזמן, אולם סבור היה בשעתו שהציבור לא יוכל להיגמל מהרגלו שכבר דש בו זה שנים מרובות.

אך הנה נפל דבר בגור. בנו ה"אמרי אמת" זצ"ל עושה חדשות: מכאן ואילך יתפללו בגור תפלה בזמנה, בהתאם להלכה, בשעה שבע ומחצה בבוקר. הן בימות החול הן בשבתות ובחגים, וכמו בגור כן יראו ויעשו בשאר מקומות, לפתע פתאום נקרא כל אותו צבא אדיר של רבבות החסידים, המפוזרים על פני כל־מדינת פולין באלף שטיבל'ך ויותר, להקדים בבת־אחת את מועד התפלה בשלוש שעות ולשנות את כל סדר יומם, אף שמזמות הקשיים המתלוים לשינוי דראסטי כזה, לא דרש זאת רבינו זצ"ל במפורש, בתור ציווי מחייב, אלא כאמור, ממנו יראו וכן יעשו, בבחינת "די לחכימא ברמיזא".

היו שהתקשו לעכל השינוי הקיצוני במועד התפלה ולהסתגל אליו, בבת־אחת ושלא בהדרגה, כאילו היה המדובר בשינוי חוקות יומם ולילה. ניסה האדמו"ר מפוריסוב רבי אברהמ'לי זצ"ל, שהשפעתו היתה רבה בקרב הדור הקשיש, להפיס דעתם "יהצדק עם הרבי" טען לפניהם "משל לאדם שחזר הביתה עייף מעבודתו, ונאלץ להמתין הרבה לסעודה, כיון שהגישה לו הנהגת לבסוף ארוחה דשנה אמר בלבו: כדאי היה לי להמתין! אולם למחרת כשנאלץ שוב לאכול באיחור רב, וארוחתו דלה ועלובה, נתמלא תרעומת וטען כלפיה: תינח בשביל סעודה כמו אתמול צריכים הכנות הרבה, אך לסעודת עניים כמו היום, הכנות למה?" הנמשל: בעבר, כשה־תפלות היו תפלות, והמתפללים השקיעו בה לבם ונפשם, היה מקום אף להכנה רבתי כדין חסידים הראשונים, אבל האידנא שמתפללים תפלה פשוטה אין מקום להכנות יתרות...

אולם הזקנים קשה היי להם להשלים עם זה בבת אחת. הם היו מוכנים לתת כל הון דעלמא למען יוכלו לקיים, ומיד, את רצון רבם ולהתפלל בהקדם, תפלה בזמנה, אולם הרגלותם עשרות בשנים להכין עצמם בהכנה רבה לפני תפלתם, הביאה אותם לידי כך שחשבו שלא יהיו מסוג־לים להתפלל בהקדם, ויחד עם זאת שתפלתם תהא כדבעי למהוי. ולכן חפצו הם לעשות את השינוי בהדרגה, ובמשך הזמן יוכלו להתאים עצמם גם בו כן.

תפלה דרבנן ומחלוקת דאורייתא

לעומת הזקנים התייצבו לדגל צעירי הצאן, חסידים מושבעים, שתבעו לקיים מיד כל אשר ידרוש הרבי ללא נטוד צפעף. בכמה בתי חסידים לא יכלו להגיע לידי עמק השוה. ישישים באים בימים טענו, שקשה להם לשנות בבת אחת את זמן התפלה מכפי שהיה נהוג מקדמת דנא, בשעה עשר ומחצה, בעוד האבר־כים נתושים בדעתם שיש להתפלל באותו זמן שמתפללים בבית מדרשו של הרבי בגור, דהיינו בשעה שבע ומחצה. ורבינו זצ"ל ידע מראש שהמעבר לסדרים החדשים לא יהיה קל, אך היה איתן בדעתו שהדבר חייב להתבצע, וסופו שיתבצע, מבלי להתפעל מהקשיים שמתלוים לזה. אולם כאשר נודע לו אודות ויכוחים שנישטשו פה ושם בשטיבל'ך על הנושא, הגיב באנחה: "תפלה דרבנן, ומחלוקת דאורייתא, וכל הענין אינו כדאי..."

"הנה נפל דבר בגור: "מכאן ואילך יתפללו תפלה בזמנה הן בחול והן בשבת, וממנה יראו וכן יעשו"...

לפתע פתאום נקרא כל ציבור החסידים, כל אלו שהורגלו והתרגלו לעבודת התפלה באחור. כי על בן גור היתה למעלה מן הזמן. שם נטשטשו התחומין בין היום לבין הלילה, הבוקר והצהריים. אף שאדמו"רי גור עצמם נהגו לקיים תפלה בזמנה ואף הקפידו על כך עם בני ביתם. היו מזקני החסידים שהתקשו לעכל כאילו היה מדובר בשינוי חוקות יומם ולילה. קשה היה כח ההרגל, כשהביאו את הויכוחים בין הזקנים לצעירים הגיב האדמו"ר רא"מ באנחה: תפלה דרבנן ומחלוקת דאורייתא וכל הענין אינו כדאי... אך תוך החלטיות ובאורך רוח הצליח האדמו"ר זי"ע להשפיע על זקני החסידים: "יכולים ללמוד אחר התפלה — יכולים, גם ללמוד אחר הסעודה, קבע והוראתו הפכה מאז לחוק קבוע ועומד.

גם במכתב ששלח רבינו זצ"ל באחד הימים לר' חיים יוסף סנדק ע"ה, גבאי בית החסידים בוורשה, יכולים לראות איך היתה גישתו בנדון: "אבקש להגיד בשמי להאברכים שלא ידקדקו להנהיג זמן התפלה והקריאה בס"ת כמו שהוא בפה, רק אם יקדים או יאחר כחצי שעה (אין קפידא) ואין שום אחריות, הארדבה כמה שיבטלו בזה דעתם ויופצו אל הזקנים החסידים תכבדים זה יקר בעיני יותר, ושיהיה שלום ואחוה בינ־הם בזה יצליחו בכל, נאום ידידך הדו"ש אברהם מרדכי אלטר".

מחד גיסא, דרש רבינו זצ"ל במכתבו זה, שהצעירים יבטלו דעתם להחסידים הזקנים, ושיהיה שלום ואחוה ביניהם, וזה יותר יקר בעיניו. ומאידך גיסא, דימו רבנו זצ"ל להקנים במכתבו, שמסכים הוא על שינוי של חצי שעה מכפי הנהוג בגור. ומובן מאליו שעל איחור של יותר מחצי שעה מכפי הנהוג בגור, מזה כבר לא מדובר כלל.

זמן תפלה לחוד

אולם הוא עמד על המשמר בתקיפות הדעת שיחזור להתפלל תפלה בזמנה, וכקורבו החסיד רבי בנציון אוסטרובר ע"ה נהג לומר: "צאו וראו כמה נפיש חיליה, שאפילו אחד כמוני שהורגל למעלה מיובל שנים — מימות קוצק והחי־דושי הרי"ם — להתפלל כפי שהתפללו, צלחה ביד הרבי החדש להטותני לתפלה בזמנה".

כשנכנס אצלו הגה"ר נח מפיסצנא ז"ל, מחו־שובי הרבנים בחסידי גור, והעיד ביראת הכבוד וברמז קלוש, שהחסידים למדו בעבר שיעורי תורה קודם התפלה, החזיר לו: "יכולים ללמוד אחרי התפלה!" גם כשהזכיר, שלאחר התפלה מקדשים קידושא רבה ונוטלים ידים לסעודת שבת, ענה: "אם כן, ילמדו אחרי הסעודה!" וכאשר רבי נח לא הרפה וטען, שאחרי האוכל מתעייפים וחוטפים תנומה, פסק קצרות כדרכו: "אזי ילמדו לאחר השינה!".

סמוך לאותו פרק זמן, שלח רבינו זצ"ל אגרת לחסידים בלשון זו: "לאנ"ש ה' עליהם יחי'. שמע שמעתי כי חפצו באיזה מקומות להנהיג להתפלל ש"ק בהשכמה כאשר הנהג פה בביהמ"ד, ומסיבה זו מתבטלין בש"ק מהלימוד תורה שהורגלו, הנני בזה לבקש ול־הזהיר שבכל אופנים שינהגו לא יבטלו מה־לימוד הרגיל, אך יקבעו שיעור בלימוד ביום ש"ק וכמאחז"ל שבת יעשה כולו תורה, ואין לנו שיור רק התורה הזאת — וגם בימי המעשה נחוץ להוסיף אומץ בשקידה בבית החסידים או בביתם עכ"פ — ואבקש להודיעני אם מתמלא מבוקשי בכל הנ"ל. נאום הדו"ש אברהם מרדכי אלטר כפה גור". ולכן הנהיג רבינו זצ"ל לעבוד זמן קצר את ה"הפסקה" הנמשכת שעה שלמה בין שחרית לקריאת התורה — היא נהוגה עד היום בכל בתי מדרשות ושטיבלך של גור — כדי שישליכו בה את מיכסת לימוד התורה שלמדו בעבר לפני התפילה. כמה וכמה פעמים הדגיש והזהיר, כי ה"הפסקה" הותקנה אך ורק כדי שיעסקו אז בתורה, ולא לשם אתנחתא בתפלות או "קידושא רבה" וכיוצא. חסידים הכירו באותו ענין את דברי זקנו החידושי הרי"ם זצ"ל: "רבי של חסידים זו הלכה, וכשבא רבי חדש הלכה כמותו. אלא שצריך לסדר את הישנות בסדר נכון. אחרת אין מוצאים טעם בחדשות..."

להסיר פלוני שהתאונן באוזניו, כי ההכנות לתפלה שהורגל בהן בעבר חסרות לו עכשיו, ובגלל כך אינו מרגיש טעם ערב בתפלתו, השיב ואמר: "יתגיד הני בר קפרא, אילו היה נותן בו קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה, ולמה אין מערבין בה דבש? מפני שהתורה אמרה..." לשני חסידים מבנדין, ר' יצחק מאיר פוליטינסקי ע"ה ור' משה גוטהרדיס ע"ה, שהתאוננו ג"כ כי לא יספיקו להתכונן כדבעי אם מתפללים בשעה כה מוקדמת, פסר בשאלה: "וכשמתפללים בשעה עשר ומחצה אתם מוכנים כדבעי?" וכפי שסיפרו בעצמם נתמלאו בושה וכלימה משאלתו הנוקבת, עד כי נלאו למצוא הפתח... להחסיד רבי מנדל מליסמנודסק ע"ה, ששאל, מה לעשות והוא טורח להתכונן לתפלה איזה שעה מקודם? העיר: "תתחיל בהכנותיך מבעוד לילה... הלא יש דעה שברכת "המפיל" שייכת כבר לענין מאה ברכות שלמחרת..."

גיסו הגה"ק רבי צבי חנוך זצ"ל מבנדין סיפר לפניו דרך דמיא באותו ענין, שמובא בספר פלוני, כי ישנו אבר (או עצם) מסוים בגוף האדם אשר אינו בצירות מלאה רק אחרי שחלפו כמה שעות מיקיצתו, ומאחר שצריך להתפלל בהדרגה "כל עצמותי תאמרנה" מן הראוי להרחיק את שעת התפלה משעת היקיצה בבוקר... נהנה הרבי: "אם ככה, יש להקדים בלילה לישון, וקמים בבוקר שעות אחדות לפני תפלה בזמנה..."

באו לפניו עוד חסידים נשואי פנים, מזקני העדה ונכבדיה, מי בטענת אונס ומי באמתלא אחרת. קשה עליהם להתפלל בשעה כ"כ מו־קדמת. הקשיב להם רבינו זצ"ל בסבלנות רבה. אף התקין, כדי להפיס דעתם, שבכל מקום שהזקנים ידרשו זאת, יקבעו להתפלל בשני מנינים: מנין ראשון במועד שמתפללים בגור. — מנין שני במועד מאוחר יותר. אולם הוא לא הסתיר את דעתו ורצונו המפורש, כי בסופו של דבר יכפו הכל את עצמם לתקנה זו, ויתרגלו לתפלה בזמנה.

אף כשנזדמן לו להיפגש באחד הימים עם חותנו רבי נח שחור ע"ה מביאלה, ונוכח לדעת שמתפלל בשעה מאוחרת, לא היסס להעיר לו על כך (ור' נח כיבד והתנצל בפני חתנו רבינו זצ"ל שלא ידע כי התקנה היתה אף לשאר מקומות מחוץ לגור), כאשר הרהיב כשהה ושאל: "הלא בימיו של השפ"א לא נהגו ככה?" ענה: "אלמלי רצו בשמים שישאר על כנו הסדר הקודם כבימי אבא, בודאי עוד היה מוסיף וחי הלאה כתוכר."

ואני תפילתי...

هكذا من الاجل

ספר "זוהר הרקיע" להתשב"ץ ז"ל על תרי"ג מצוות ועל אזהרות הרשב"ג

"אגלה לך סוד ד' נהרות וכו' ולא מצאתי לאחד מהגאונים שפירש זה הסוד רק להרב שלמה בן גבירול ז"ל בעבור שהיה בקי גדול בסוד הנפש". מילים אלו כותב הרב ראב"ע בפירושו לתורה על גדול משוררי ספרד הרב שלמה בן גבירול ז"ל, וכן כותב אבי הראב"ע הרב משה בן עזרא "קלע אל מטרה היותר גבוהה והשיג את המחשבה היותר עליונה".

על הרשב"ג שגם הראב"ד בספרו סדר הקבלה האריך בשב־חו. התהלכו אגדות שונות, על גדולתו ועל כוחו הגדול בקבלה מעשית, וכן כותב הרב יש"ר מקנדיאה (מצרף לחכמה פ"ז): "שברא אשה שהיתה משרתת לו, וכאשר הלשינוהו למלכות הראה להם שלא היתה בריה שלמה והחזירה לקדמותה לחתיכות וחוליות עץ שמהם נבנית".

אין פלא איפוא, שאזהרות הרשב"ג שהם כינוי לתרי"ג המ־צוות שכתב בחרוזים, נפוצו בכל קהילות ישראל, והיה נהוג לשור־רם בעניכה ובקדושה, בחג הש־בועות, עוד בדורות קודמים, כפי שמעיד האבודרהם (סוף סדר ימי העומר ושבועות) "ונוהגין בכל המקומות לקרוא בשני ימים טובים של חג השבועות אזהרות החכם המשורר ר' שלמה בן גבירול ז"ל שעשה על מנין המצוות". ועדיין מנהג זה קיים בימינו בעיקר אצל קהילות הספרדים.

אזהרות אלו שכפי שמעיד הרב משה בן תיבון ז"ל "נעשו ברוח נפלאה כאילו נעשו ברוח הקודש", מצטיינים בצחותם וקיצורם, ביפי סידורם, ובלשונם העשירה. פעמים שאותה תיבה משמשת בכמה פנים, למשל: שמח ואמור הָאָח, כהחיותך הָאָח, והנותר בָּאָח, ישלך על אורים. בקטע זה מנה מצות החייאת אח, ושריפת נותר. או למשל: ומעשר ממעשר, וגם וידוי מעשר, ומבהמה תעשר, וראש גז מעשרים. כאן נמנו מצוות תרומת מעשר, וידוי מעשר, מעשר בהמה, וראשית הגז. וכן לאורך כל האזהרות המעיין והלומד בהם מופתע שוב ושוב מהלשון הצרי־בה, מהקיצור הנמרץ, ומהחכמה הנפלאה המבצבצת מבין שורות השיר.

על אזהרות אלו חיבר התשב"ץ ז"ל את ספרו "זוהר הרקיע", לפרשם ולבארם. אולם תוך כדי כך נגלה לעינינו "ספר המצוות להתשב"ץ", שכן בספר זה חושף ומבאר התשב"ץ את שיטת הרמ־ב"ם במנין המצוות מול שיטת הבה"ג, ומיישב את קושיות הרמב"ן על הרמב"ם. חשיבות רבה נודעת אם כן לספר זה, שכן הוא מהבודדים, אם לא הבודד, שנכתב ע"י אחד מהראשונים על סדר המצוות, ומוסב ברובו על דברי הרמב"ם והרמב"ן. ואכן כל מוני ומפרשי המצוות בכל הדורות קבעו ספר זה כעטרה לראשם, ולא זזה ידם מספר זה, אם זה המגלת אסתר והקנאת סופרים, או המנחת חינוך המהר"ם שיק והג־ר"י פערלא ז"ל.

ברם דא עקא, הספר נכתב בקיצור. כדרכן של ראשונים, ובמרוצת הדורות נפלו בו מאות טעויות דפוס, ופעמים הושמטו ממנו קטעים שלמים. הקושי הנו־סף והעיקרי בספר זה שנכתב לפי סדר האזהרות הרשב"ג, שכידוע לא נכתבו לפי סדר מסויים, אלא לפי סדר אקראי שקבע הרשב"ג.

המהדורה החדשה והנכחית של הספר "זוהר הרקיע", באה לתקן חסרונות אלו. בהוצאה החדשה נרשמו ע"י המהדיר הרב דוד אברהם שליט"א מעל חמשת אלפים מראי מקומות, ציונים לדברי האחרונים שנשאו ונתנו בדברי התשב"ץ, ציונים לשאר ספרי התשב"ץ שבהם הרחיב הע־נין, מראי מקומות לספריו של בנו של רבינו, הרשב"ש, וכן לספרי תלמידיו ותלמידי תלמידיו כה־מהר"י עייאש ועוד. בספר תוקנו מאות טעויות, והרב המהדיר עמד על חילופי ושינויי הגירסאות שיש בהם כדי לשפוך אור על דברי הראשונים והאחרונים בעניינים אלו.

בסוף הספר באו ארבעה סוגי מפתחות שונים. לש"ס, לתנ"ך, למאמרי חז"ל, ולפי סדר אל"ף בי"ת, על הספר "זוהר הרקיע". דבר ההופך את הספר לרב שי־מושי, ופותח את שעריו לכלל הלומדים. כמו כן נדפסו בספר הערותיהם של גדולי ישראל כבעל ה"שואל ומשיב" ז"ל ה"צפנת פענח" והגרי"פ פערלא שהעירו והאירו על דברי התשב"ץ. בראש הספר נדפס מבוא מקיף ומצויין על האזהרות, על הרשב"ג, תקופתו, וגדולתו, על הספר זוהר הרקיע, על התשב"ץ, ספריו, משפחתו, ותולדות חייו.

אין ספק שהמהדורה הנוכחית, המצטיינת בהידור רב ובעריכה משובחת, תגביר את לימוד הא־זהרות, ואת העיון בעניני תרי"ג מצוות, ותסייע רבות להחזיר עטרה ליושנה להתאסף בבתי כנ־סיות ובתי מדרשות בחג השב־עות, ללמוד בצוותא את אזהרות הרשב"ג כמו שכותב הרב נטרונאי גאון: נהגו לפרש את האזהרות לפני קהל וציבור שהתאספו לש־מוע וכו' כדי שישמעו תרי"ג מצו־ות כולם ע"פ הסדר ביום נתינתם על הר סיני ויזכרו עליהם ויהיו סדורות בלבבם ובלשונם".

ב. אחיטוב

ספר אבני שהם על מסכת עבודה זרה ועניני רבית

במסכת יומא דף י"ח ע"א דרשו חז"ל על הפסוק והכהן הג־דול מאחיו שיהא גדול מאחיו בכח בנוי בחכמה ובעושר [וה־רמב"ם מוסיף במראה וכבר העידו שכבר כתב בנוי, ואולי הרמז שצ־ריך להיות לו ראי' טובה על כל אחד מישראל וד"ל]. למדים אנו מזה שהמושג של "גדול" אינו מתייחס למי שיש לו גדלות בדבר ופרט אחד אלא צריך שיהא לו גדלות בכל. וכן המשיל הגאון רבי נפתלי טרופ ז"ל את זה שיש לו גדלות רק בפרט מסויים, שדר־כה לאדם שראשו גדול ביותר ביחס לשאר אבריו הרי אדם זה בעל מום הוא, כך מי שגדלותו מצטמצמת בפרט אחד ובשאר הדברים אינו הולך בגדולות הוא בעל מום, ומה שמצינו בחז"ל בלשון זהו שאומרים עליו "אדם גדול" הוא, הכוונה כמו כה"ג שהוא גדול בכל מדה נכונה.

אותו ענין בשיטת הלימוד, מה נקראת שיטת לימוד שמביאה את האדם לידי גדלות בתורה זו שנ־בחנת בכל מקצועות התורה ומ־פיצה אור בכל סדרי הש"ס. וכמו שיכולה להאיר סוגיות מסובבות בעניני ממונות שתלויים במשכ־לות וכמאמר חז"ל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות, כך יכולה להאיר עמקות והבנת סוגיות בע־ניני איסור והיתר השייכים לחלק יור"ד. וכן סדרי מועד קדשים טהרות. אבל אם זה שיטת לימוד שא"א להשתמש אותה אלא לסדר מסויים כמו קדשים וכשמגיעים לסוגיא ששייכת לסדר נשים נזיקין מדלגין עלי' ולומדים אותה מקר־פא מסתבר שאין זה שיטה המ־ביאה את האדם לגדלות בתורה.

מחבר ספר דנן "אבני שהם" על מסכת ע"ז ועניני רבית הוכיח לנו כי דרך ושיטת הלימוד שלו היא מן הסוג שיש בהם גדלות. אחר שהוציא לאור עולם עשרה כרכים בשם "אסיפת שיעורים" הכוללים חמש מאות שיעורים שנאמרו בישיבה גדולה על עניני סדרי נשים נזיקין ומקצת מסדר מועד. ועתה השלים בכרך זה על עניני ע"ז ורבית חמשה כרכים לסדר יורי"ד על עניני שחיטה טריפות תערובות וכו' נדה מקוואות בכורות חלה שביעית, וכותב בהקדמתו על עיסוקו עתה בה־שלמת חידושיו על סדר מועד וליקוטים על קדשים וזרעים ועוד. ובכולם שולטת אותה שיטת לימוד להסביר בהגיון ויסודות מרצקים שרשי הסוגיות בכל מקצועות התורה. ולא נעדרו סממני ה"לומדות" גם בהלכות מליחה ובשר בחלב. כל זה מוכיח כי אמנם שיטה שיש בה שלימות לפנינו ויכולה להביא את ההולך בה לגדלות. וכמו שהמשילו חז"ל התורה לאור היום שעל ידה ניצול מן החיות ומן הקוצים ומן הליס־טים כך מי ששונה ולומד בשיטת לימוד ברורה ומרצקה הוא הוכה לאור התורה המאירה מחשכי השכל.

באבות פ"ו מ"ג, שנינו, הלומד מחבירו פרק אחד או דבור אחד אפילו אות אחת צריך לנהוג בו כבוד, שכן מצינו בדוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד, קראו רבו אלופו ומיודעו, הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או דבור אחד אפילו אות אחת עאכו"כ שצריך לנהוג בו כבוד. ובספר הק' תולדות יי־הביא בשם הבעש"ט שהקשה הרי דוד למד מאחיתופל שני דברים ואיך נלמד ק"ו על הלומד הלכה אחת או דבור אחד ואפילו אות אחת. ופירש הבעש"ט שבשעת שהרב הגון כל מה שלומד עם תלמידו מהוה כיסוד ושורש שמתפשטים מזה ענפים ושריגים ותורתו פרה ורבה. אבל כשהרב אינו הגון אין תלמודו פרה ורבה, ולכן דוד למד מאחיתופל "שני דברים בלבד" שלא הי' לזה המשך, והק"ו הוא למי שלומד מרב הגון אפילו אות אחת שכל מה שלומד ממנו מהוה בסיס ויסוד שהתלמיד יוכל להמשיך להבין ולהשכיל עפי"ז.

וכמו כן יש שני סוגי ספרים, יש סוג של ספר שהוא בגדר "שני דברים בלבד" שהן אמנם הכתוב בהם מאיר את הסוגיא ואת הענין שהמחבר דן עליו, אבל אין זה מפתח הילוך מחשבה אצל הלומד בו שיוכל להעתיק דרך מחשבה זה לסוגיא אחרת. ויש סוג ספרים שיש בהם גם מעלה של לומד מחבירו "אות" אחת שממשמעותו אות רציון איך להמשיך ולהבין סוגיות אחרות. ספרי "אבני שהם" ו"אסיפת שיעורים" להגר"מ לורי"א שליט"א הם מסוג הספרים שה־לומד בהם יש לו לא רק את ה"שני דברים בלבד" אלא לומד מאופן ושיטות הלימוד שלו דרך מיוחד איך להבין שמועות ולהאיר סוגיות מסובכות בכל מקצועות התורה.

נתגלו מפות עתיקות של ארץ ישראל בכתב־יד של בעל "מרכבת המשנה" - רבי שלמה העלמא

השבוע עומד לראות אור בירושלים ספר "חוג הארץ השלם", המופיע מכתב־יד של רבי שלמה מחעלמא זצ"ל הנודע בשם ספרו "מרכבת המשנה" על הרמב"ם.

ספר זה הוא הראשון העוסק בחקר גבולות ארץ הקודש שנתחבר בידי יהודי, מחברו נודע למשגב כאחד מגאוני ישראל הנודעים ביותר, שחי בתקופתו של הגר"א מוילנא והארץ האירה מכבודו.

המחבר שרטט גם מפות לפי חלוקת הארץ לשבטים, סדר חניית השבטים, ומפת סיבוב בני ישראל ממצרים לכנען דרך המדבר. המפות נחותו בסיכה על נייר עבה, ומצויינות בהם נוסף לערים, גם זרמי נחלים, הרים וחורשות, כפי המקובל במפות מן התקופה ההיא.

כתב היד נחשב במשך הדורות לאבוד, עד שנתגלה בימי השואה ברשות יהודי בגיא ההַ־ריגה, וצוואתו האחרונה היתה להביא את כתב היד לארץ הקודש. כתב היד היה שמור בידי החוקר ר' יהודה ליב ביאלר ז"ל שתיאר אותו בקובץ "מן הגנזים". חלק מכתב־היד ראה אור לאחרונה בספר הזכרון להגר"א ראם זצ"ל "אדרת אליהו".

אל הספר נלוה מבוא גדול על תולדות המחבר ודרכו בלימוד התורה, ובו מאיר עורך הספר הרב שבתי ד. רוזנטל את דמותו השגיבה, כגאון ישראל, וכאיש האשכולות, אשר מצודתו היתה פרושה בכל מכמני התורה ובקיאותו בכל־ משלה.

הספר המופיע בהוצאת מפעל לחקר ההלכה שע"י מכון הרב פראנק בירושלים, נדפס בעזרת הרה"ח ר' בן־ציון ניס הי"ו מפלעטבוש נו־יורק, לזכר העיר סוקולוב שבגליציה, אשר עלו על המוקד בשואה. ונשארו בחיים רק שני יהודים מעיירה זאת.

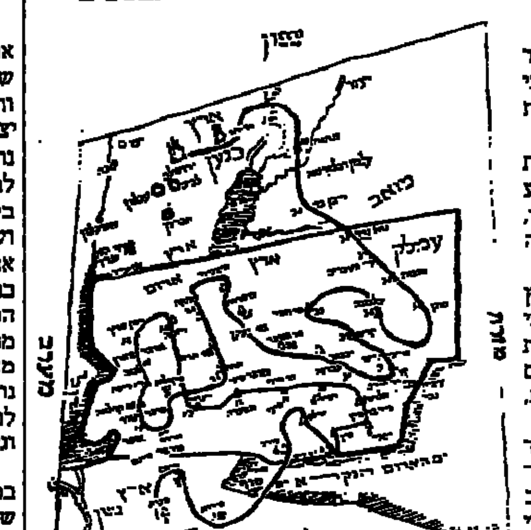

מפת סיבוב בני ישראל ממצרים לכנען דרך המדבר

הופעת הספר תעורר ודאי ענין רב בקרב העוסקים בחקר גבולות ארץ הקודש, ובקרב חובבי משנתו של גאון ישראל בעל "מרכבת המשנה", אשר שלמה הוא ושלימה משנתו.

לפלגות ראובן גדולים חקרי לב

בהדפסתן של חוברות חידושי תורה נתן עולם הישיבות, בדורות האחרונים, פירוש חדש למטבע שטבע רב דימי מנהרדעא: "קנאת סופרים תרבה חכמה" (בבא בתרא דף כ"א ע"א). שיטת הוצאתן לאור של חוברות, או ספרים, המכנסים בתוכם את חיבוריהם של טובי הלמדנים וחשובי הבחורים, היתה נהוגה עוד בישיבות ליטא, ומאז ועד לימינו משמשות החוברות הללו ככלי לאותה קנאה רצויה.

בימים האחרונים יצא לאור הספר "חקרי לב", ובו אוסף מחידושיהם וחיבוריהם של אברכי הכולל בישיבת "הגרי"ז בעגניס". הכולל הוקם לזכרו של הגאון רבי זעליג ראובן בעגניס זצ"ל, באב"ד ירושלים ומחבר הספר "לפלגות ראובן", על ידי נכדו הרב הגאון ר' שמואל צבי הלוי ויטשיק שלי־ט"א מבלטימור, ובראשו עומד חתנו, הרב הגאון ר' אהרן גולד־בציג שליט"א.

עיקרו של הספר העוסק בבעי־ות הלכתיות סבוכות מתחלק לשני חלקים, האחד דן בעניני ציצית, ואילו השני דן בעניני סת"ם, בשני חלקי הספר דנים אברכי הכולל בסוגיות קשות, במבט עמקני ול־מדני מובהק, תוך כדי נסיון להת־מודד בבעיות חמורות אקטואליות כבדות משקל, הנוגעות הלכה למעשה ממש. המעיין בחידושי התורה שכתבו ראש הכולל והא־ברכים, יוכל, עד מהרה, לעמוד על דרך הלימוד המיוחדת של הכולל, דרך המשלבת את ליבון כל העניינים בסוגיא הדורשים בי־אור בפשט ובסברא, בעיון מעמיק ובפלפולים חריפים, עד אשר בסופו של דבר מתבררת ההלכה היוצאת מן הסוגיא באופן הבהיר והברור ביותר. ומשום כך יש להני־ח כי מלבד חידודי שמעתתא וסברות מחודשות, יוכל הלמד בספר למצוא גם תועלת מעשית, בהבנת עניינים קשים הצריכים ביאור, וכן בהלכה למעשה.

בפתח הספר עוסק ראש הכולל, הרה"ג ר' אהרן גולדבציג שלי־ט"א בסוגית גרדומין, הידועה כאחת מן הסוגיות הקשות בהלכות ציצית. בהירות אמיתית וחדשנה מיוחדת נמצאים בדרכו לבאר את שלושת השיטות בענין: שיטת ר"ת, שיטת היראים, והשיטה האשכנזית המובאת בבית יוסף.

בהמשך הספר עוסקים אברכי הכולל, בחלקו הראשון בעניני ציצית הבאים: כלאים בציצית, ציצית ממין הכנף, כסות יום וכסות לילה, בענין גדול כבוד הבריות ביאור שיטת הרמב"ם בענין גר־דומי ציצית ועוד. בחלקו השני עוסק הספר בביאור ובירור עניני סת"ם, כגון: בירור שיטת רש"י בסדר הפרשיות בתפילין, בענין כתיבת מקצת השם מחוץ לשיטה, בענין פרשיות פתוחות וסתומות בתפילין, ביאור בדין ריבוע דתו־רא, שיעור תפילין, היסח הדעת בציץ ובתפילין, בגדרי כתיבת ס"ת, ועוד.

אחד מן החיבורים המיוחדים שישנו בספר הוא חיבורו של הרב מיכאל לוי, העוסק בענין קשר תפילין של ראש. הרב מיכאל לוי מוכיח את צדקת הנוהגים בקשר המרובע הנקרא: "פשוט", אשר נגדם יצא הרה"צ הצדיק ר' חיים ש"פ פראנק זצוק"ל, והוציא קונ־טס שלם כדי לבטל דברי המחזי־קים בקשר זה, הרב מיכאל לוי טוען, כי הנוהגים בקשר פשוט עושים כשיטת הבית יוסף. ואמנם, אלה הנוהגים בקשר "די" הרגיל, עושים כשיטת ה"תקון תפילין". הקא־שיטה זו צריכה ביאור מפני התמיהות שרבו עליה ואשר רבים רבים התקשו מאד בהבנתה. אולם ליישוב שיטת ה"תקון תפילין" מצא בכל הזיבוד דרך ישרה, והוא מבארה בטוב טעם ודעת, בדרך אשר תוכל להניח את דעתם של הנוהגים בקשר "די". כדי לבאר היטב את דבריו משתמש הכותב בציורים מוחשיים ביותר, אותם צייר הרב שמעון אסולין.

את הספר חותם ראש הכולל במילי דאגדתא, כאשר בדרכו המקורית, בא לבאר את י"ד לשונות ההודאה ב"על הניסים", ואת הסיבה לכפלי הלשונות כמו: "רבת את ריבם" ו"דנת את דינם". כדי ליישב את הדברים הוא מביא את דברי המגילת תענית שחז"ל קבעו שלושה עשר ימים טובים כאשר גברה ידם של בני חשמונאי, וי"ט דחנוכה הוא אחד מהם. ומבואר במאירי במסכת שבת די"ט דחנוכה נקבע על שני ניסים, על הגאולה ועל נס פח השמן. ולפי"ז נמצא דשלושה עשר ימים הטובים נקבעו על ארבעה עשר הניסים והישועות, ועל אותם ארבעה עשר הניסים אנו מודים בי"ד לשונות של "על הניסים". ומפירוט סיפור מעשי הניסים במגילת תענית נמצא גם שאין כאן כפל כלל, אלא אדרבא ואדר־בה, נמצא קשר מפליא בין לשונות ההודאה ב"על הניסים", לבין הישועות שעליהן נקבעה ההודאה. בהמשך מבאר הכותב ומוכיח את דבריו שלב אחרי שלב.

ולסיום היינו אומרים כי הספר חקרי לב מעיד על אמיתתו של מאמר חז"ל: "תורה מחזרת על אכסניה שלה". (בבא מציעא דף פ"ה ע"א), אכסנייתו של בעל ה"לפלגות ראובן". וראוי הוא הספר והדברים הנידונים בו לפני ולפנים.

מ. ג.

תורת היולדת

גם בדורות האחרונים, כאשר לצערנו נתקיימו כמה מנבואות הנביאים ואזהרות חז"ל על האי־רועים בתקופת "עיקבתא דמשי־חא" עד שרבה אמר "ייתי ולא איחמיניה" בהתאסף לדברי רבי אבהו יתקיים הפסוק "כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים", אולם זכינו גם להמשך הפסוק "ועליך יזרח ה' וכבודו עליך ייר־אה", ואורות אלו הם ההתפתחות המופלאה של מוסדות התורה המצמיחים רבבות בני תורה הן בארץ והן בחו"ל כאשר בני הדור הצעיר הגיעו להכרה מוחלטת "כי טוב סחרה מכל סחורה", ומקדי־שים את כל זמנם לעלות ולהתע־לות באהלה של תורה.

ואף זאת מאורות התקופה האחרונה, שזכינו לגדולי תורה הרועים את בני דורנו על משכנות הרועים, ומכוונים את דרכנו ללכת באורחות חיים בד בבד עם הופעת שאלות בעקבות ההתפתחויות הטכניות זכינו לגדולי תורה הנ־כנסים לעובי הקורה ופותרים את הבעיות והם מכוונים את דרכנו לשמור ולעשות ככל התורה הזאת, והם עומדים על המשמר לפתור בעיות העלולות לעלות על הפרק גם בעתיד.

אין חולקים על כך שאחד מחשובי הפוסקים בדורנו האחרון הוא רבי יצחק זילברשטיין, אם כי מיראי הוראה ובפתח ספרו "תורת היולדת", הוא מצטדק על ההכרח לכתוב דברי תורה ברבים, מתוך גודל הזהירות הדרושה. הוא מתעטר בענוותנותו ומדגיש בפתח כל פרק ופרק והוא חוזר ומדגיש שאינו בא לפסוק הלכה למעשה אלא להפנות תשומת לבו של הלומד והמעיין, שיוכל להציע את הבעיות לפני מורה הוראה מבעוד מועד.

הספר הוא "תורת היולדת" נועד להדריך את בנות ישראל המתכוננות לכך. והשיתוף עם ד"ר משה רוטשילד שהבהיר את הב־עיות הרפואיות מסייע לספק את השאלות לכל הבעיות המתעוררות בעניינים אלה, למנוע כל חילול שבת או חילולים אחרים ובששים וארבע הפרקים המלאים והגדו־שים, מגיש לנו הר"י זילברשטין את כל הדרכים והעצות לכוון את האדם בדרך הרצויה ביותר.

מעניא דיומא נציין את המובא בעמ' רצ"ו מדברי חז"ל כי בימי אחשוורוש בשעה שנקראו סופרי המלך לכתוב את גזרותיו של המן הרשע, היתה אסתר עסוקה במצ־ות ביעור חמץ, ובזכות זאת סבבה השי"ת מרעת המן הרחיק ממנה את הגזירות הרעות, וכאן מכוון המחבר את האשה המתכוננת לכך, כיצד להתכונן בימים שלפני הפסח והן בפסח עצמו. לא רק לעניני הלידה וההכנה אלא גם בעניני אכילת ה"כזית", שיעורו וכל הב־עיות המתעוררות בימי הפסח.

בספרו "תורת היולדת" מכוון הר"י זילברשטיין כיצד לנהוג כאשר מגיעה שעת הלידה בשבת בקשר ללידה, וגם בימות החול, ישנו חשש של ייחוד. נכנס לעובי הקורה לכל הבעיות המתעוררות ומיעץ את הדרך הרצויה ביותר. בענין ניתוח קיסרי הוא מפרט את החששות ומציע פתרונים כגון הצעתו שהיולדת תברר לפני הלי־דה את סוג דמה, כדי להימנע מבדיקה זו בשבת במקרה הצורך.

בדיון על בעיות שיחה טלפונית בשבת הוא מפרט בראש וראשונה את האיסורים, ומציע גם כיצד להתגבר על כך, ואין צורך להדגיש את כוחו הגדול של המחבר בכל חדרי תורה. בעינו הטובה הוא מציין גם הערותיהם ופסקיהם של גדולי דורינו.

בהביאו את התשובות לשאלות שנתעוררו בדור האחרון ובכללם הכרעות הפוסקים ומורי ההוראה בני דורנו ולשבחו יצויין שאין הדברים כתובים בצורה פסקנית אלא בתוספת דברי הסבר להסבר יסודות ההוראה. בעינו הטובה הוא מציין גם בני דורו שהעירו בעניינים שונים.

לפעמים נידונים עניינים שחורגים לכאורה ממטרתו המ־רכזית של הספר. הנה, למשל, בפרק "הכנות בערב שבת למניעת חילול שבת", הוא דן בקשר לה־פרשת תרומות ומעשרות בשבת, ובדרך אגב בקשר ליציאת מהת־חום בשבת.

סימן טוב הוא למחבר שמה־דורה ראשונה של הספר אזלה תוך זמן קצר, והנה לפנינו המה־דורה השניה מורחבת ומתוקנת וההוספות במהדורה שלפנינו מאירות את עינינו.

בין השאלות אשר לפנינו, ענין מיוחד באותה שאלה אם הגון לנסוע לחו"ל ללדת שם, כדי שהנ־ולד יקבל אזרחות של אותה מדי־נה, הוא מציין דברי המדרש על הפסוק "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה" ברור הוא שיש מעלה להיולד בארץ ישראל, ואם ישנה סיבה מיוחדת לקבל אזרחות מחו"ל, יש להיוועץ עם מורי הור־אה מה עדיף.

הכל הולך אחר החיתום בסיומו של הספר הובאו גם תפילות של החיד"א שהכל ילך כשורה ויקויים כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרו־עיה תצמיח.

הפרק האחרון כולל מנפלאות הבורא שנתגלה בדורות האחרונים ומציין את התרצאה הרפואית של חומר זה, ליבנו אומר לנו שפרק זה חובר ע"י הד"ר משה רוטשילד השותף לעריכת הספר ואיננו יכו־לים לסיים את סקירתנו, מבלי לציין את הסדר הנפלא של הספר שלפ־נינו. שלחן ערוך בכל העניינים הנוגעים לתורת היולדת.

בפתח הספר הצב זכרון לבנות ישראל הגבורות הקדושות אשר בשנות השואה מסרו נפשם לה־שי"ת בקדושה ובטהרה, תכתום הגן לבנות דורנו להקים דורות ישרים חיים וקיימים. ממלכת כה־נים וגוי קדוש.

ב. לנדוי

הרב שלום חיים פרוש

שמירת הגוף והנפש

דורנו נתברך בכינוס וליקוט אוצרות תורניים, בפרסום תורתם של ראשונים כמלאכים, ובעריכת ותימצות חכמת אחרונים, יחד עם יצירות בעלות היקף רחב בהבהרת נושאים הלכתיים, ואשרינו שזכינו לתלמידי חכמים בעלי כשרון, בקיאים וחריפים ועל כולם יד ושם להם בסידור דבר דבור על אופנו, וכך הם מגישים משנה ברורה והלכה מסודרת לדעת את המעשה אשר יעשה ישראל, לל־מוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים מצות השי"ת כדת וכדין ללא שי־נוי, ומתוך רצון לעשות נחת רוח לבורא כל העולמים ב"ה שאמר ונעשה רצונו.

ברם, יש לפעמים והלב מתרונן במיוחד נוכח גילוי יוצא מן הכלל, של היקף רב־ממדים, תוכן עשיר ומלא כעמיר גורן, אל יחסר המזג, משני התלמודים, מדרשים, וזה"ק וספרי חכמה ומוסר, עד שהנך מופתע כי גם בדור אחרון תי"ל לא אלמן ישראל, והתורה הק' פורחת ועולה בגדולות בלתי שכיחה.

לסוג הספרים האמור ניתן לשווק את האוצר הבלום של שני כרכי חיבורו המופלא מעשה ידי יוצר אבורך כמדרשו הרה"ג רבי יוסף יצחק לרנר שליט"א מגדולי וטובי הלומדים בעיה"ק ירושלים ת"ו, שזכה להסתופף באהלי תורה תחילה במרכז התורה בליקווד, ולאחר מכן בבריסק שבירושלים בצל הגאון המפורסם כש"ת רבי משולם דוד הלוי סאלאווייציק שליט"א ולאחרונה בישיבה הגדולה "שער השמים" שייעודה בשילוב נגלות התורה וסתריה, ואשר הודות לה ראה אור הספר "שמירת הגוף והנפש" ברוב פאר והדר.

לפנינו יצירה מושלמת אשר — ללא הגזמה — לא נראה עדיין כבושם הזה בשטח בלתי נודע, אשר עד עתה לא עובד כהלכתו, הוא חובת הזהירות בכל העניינים האסורים משום סכנה, ודברים הקשים לשכחה ועניות — כהגדרת הרב הגאון המחבר שליט"א — מיוסדים ומושתתים על פי מקורות חז"ל והפוסקים, צואת רבינו יהודה החסיד, ומספרי קבלה וחסידות.

בתקופה הקצרה מהופעת הספר, עורר התפעלות עצומה בציבור לומדי תורה, בנוסף לה־סכמות החשובות של גדולים וטובים ורבים וכן שלמים מביעים הערכה ללא גבול לעמל המפרך שהשקיע הרה"ג רבי יוסף יצחק לרנר שליט"א במלאכת מחשבת שערך ביצירתו הכבירה, ממש שולחן ערוך מלא וגדוש בכל ההלכות הללו, שחשיבותם אינה צריכה לפנים, כפי שנצטוינו בתוה"ק בחובת השמירה בכתוב מפורש: ונשמרתם מאד לנפשו־תיכם (וראה פרק א במבוא המצ־ויין לספר בהרחבה). לפנינו רס"ט סימנים הדנים בכל השטחים הנוגעים להלכה זו. אכילה ושתיה, לבוש ורחיצה, צניעות והנהגה בדרכים, תורה ותפלה, זמנים ומועדים. שידוכין נשואין. עיבור ולידה, חול ושמחות, עין הרע, דירה, צדקה וכו' כמש לא הותיר שום ענין שלא דן בו והפך בו מכל הצדדים.

בטוחני כי לא ימצא מי שחרד לדברי התוה"ק, והכל חפצים ליראה את שמך, שלא יזדרז לקבוע עיונו בספר נחוץ זה, לפחות לה־שתדל לעיין בדבריו בכדי להיזהר בכל מה שטעון זהירות ושמירה.

מלבד כל המעלות שמנינו ב"שמירת הגוף והנפש" חייבים לציין כי זכות גדולה נתגלגלה לידי המחבר, להוכיח לדור זה שרובו בו החכמים בעיניהם. הר־גילים לבטל כל דבר שלא שמעו עליו, או שאינו נוח להם כאילו אין לו מקור בהלכה, ואילו לא בא ספר זה אלא רק להודיע לכל לומדי תורה שיש עוד הרבה דברים שנ־עלמו מאתנו, וארוכה מארץ מדה, ומנהג ישראל תורה הוא, ואף אמרות "אמותינו הכשרות" (כביטויו של רבינו הרשב"א זללה"ה) יש להן יסוד מוצק בתורת אמת — דיינו!

אנקוט דוגמא קטנה. זכורני בילדותי כיצד הקפידה אמי מורתי ע"ה שאם תינוק שוחק בעת שנתו, צריכים להכות באצבע על החוטם, וכמובן שהדבר היה תמוה מאד, עד שזכיתי למצוא מקור מפורש בכתבי האריז"ל ב"שער הפסוקים" מלכים ב' שכתב כן, והנה המחבר מביא זאת בסי' קכט בשם רבינו החיד"א זי"ע ב"דבש לפי" (מערכת י אות יח) בשם לקוטי גורי האריז"ל ובהערות ציין משער הליקוטים (בטעות כי שם הספר אינו שער הליקוטים אלא ספר הליקוטים מלכים ב' ולא כמו שנדפס בטעות מלאכים) ולפענ"ד יש לכך גם יסוד בזוה"ק ע"פ ח"ב רסז, ב שבכל ר"ח מתגברת כוחה של אותה קלי' ר"ל ועי"ש שם ח"ג עז, א וב"ניצוצי זוהר" שם) והרי זה רק פרט אחד שיצא ללמד על הכלל כולו. כי אין אתנו יודע עד מה הנח להם לישראל אם אינם נביאים, בני נביאים הם!

ברכה מיוחדת במבוא המצויין בן עשרים הפרקים בו הרחיב את הדיבור אודות היסודות של ענין זה, ודבריו מסודרים בטוב טעם ודעת וראויים למי שאמרם.

כן הוצאתי להעיר למחבר הנכבד אודות מה שציין (שם במבוא פי"ז) בשם הקדמת הסמ"ג שגילו לו משמים ששכח את העיקר: השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך. וכן ציין בסי' רסט בשם השר מקוצי סגולה לזכרון להחזיק עצמו שהוא שכחן ובהערותיו שם הביא מסח"ק תשואות חן להגה"ק רבי גדליה בלוהין זי"ע פרשה יתרו, שהביא "דאיתא בתוס' בשם השר מקוצי סגולה זו, כי באמת שני הדברים הם דבר אחד, וכבו שה־גיה מו"ר שר התורה מרן אדמו"ר מאוז'רוב זי"ע שהכוונה היא להקדמת הסמ"ג שהוא רבינו משה מקוצי זי"ע (ועי' "אש דת" ח"א — שזכיתי לערוך אותו — עמ' לו שכתב כן במפורש שהתשו־אות חן" ביאר כך את כונת הסמ"ג בהקדמתו).

מהראוי לשבח את המחבר על רוחב דעתו ובקיאותו העניפה שלא הניח פנה אחת שלא פלפל בה, וכגון אודות מנהג כמה אנשים שאוכלים זיתים בשמן זית, ראה סי' ח, שהאריך בזה ומה שהביא מהגאון האדיר רבי חיים קנייבסקי שליט"א דשדי ביה נרגא בהיתר זה ב"ספר זכרון" שלו, והוסיף הוא עצמו מדיליה לפלפל בדבר בטוב טעם ודעת.

מהענין לציין את הוראות והנ־הגות גאון דורנו מרן החזון איש זי"ע שיש מהם דברים שרואים אור לראשונה. ונמסרו לו ע"י הג־און האדיר רבי חיים קנייבסקי שליט"א, ובוודאי הוא זיכוי הרבים הראוי לברכה והערכה מיוחדת.

ענין מיוחד בקונטרס "זכרון שניאור" הוא סי' רסט דברים המועילים לזכרון, שנקראו על שם רבו הגאון הגדול רבי יוסף חיים שניאור קוטלר זצ"ל ראש הישיבה הגדולה בליקווד. ואין ספק כי קיים בכך מכבדו במותו. והוא לנחת רוח לנשמתו של אותו גאון וצדיק, מגדולי מרביצי התורה ושלמי המדות בדורנו ויבורך על כך מהשמים.

כאמור, קשה "לתפוס" את המחבר בהשמטות והעלמות, אך בקונטרס זה היה מקום להוסיף מה שכתב הגה"ק מקומרנא זי"ע בספרו "נוצר חסד" (אבות פרק ד משנה ה) אודות אזהרת חז"ל להקפיד להתחיל ללמוד במקום שפסקו שציין דבר נפלא בשם אור שבעת הימים רבינו הבעש"ט הק' זי"ע "ולזה הש"ס של מרן הרי"ב"ש זצ"ל (הבעש"ט זי"ע) היה מלא שריטות, שהתחיל מהמקום שפסק".

כן ברצוני להוסיף אודות מה שהביא מהר"ש כשמואל" על התורה (פרשת שמות עמ' כד) בשם מרן מקוצק זי"ע "שהעתקת דירת אדם מעיר לעיר הוא ענין גדול מאד, ואם הוא נשאל בזה הוא אצלו לשאלה חמורה מאד, שהוא ענין העתקת שורש נשמתו" (עמ' תשצט בספר זה). כי מקור הדברים הוא בזוה"ק (ח"ג רטז, א) ששינוי דירה ממקום למקום הוא מעין גלגול (וע"יש בניצוצי זוהר להג"ר ראובן מרגליות זצ"ל שציין מקור משנה מפורשת במס' מכות פ"ב מ"ז שמשכונה לשכונה הוא בכלל גלות ודפח"ח).

לסיכום חמרא למריה וטיבותא לשקייה. יבורך הרה"ג המחבר שליט"א על אוצרו הטוב ועמו תבורך ישיבת "שער השמים" על הוצאת ספר נפלא זה ובימים אלו של ירחא תליתאה בו זכינו לכתן תורה וראה סי' קלג בשם הסגן אברהם סי' תסה אודות השכירה בערב שבועות) נזכה כולנו להיות נשכרים על ידי שומר ישראל ב"ה שישמור ויגן על עמו וצאן מרעיתו ובמהרה דידן נזכה לשמוע שנית את דבר הש"ת בהבטחת חז"ל (מדרש שיר השירים רבה א) בהגלות כבודו לעיני כל חי יראו עינינו וישמח לבנו בקרוב אכי"ר.

הדר זקנים

אין לך דבר נאה מזה, כאשר בחור צעיר מנסה את כחו דוקא בנושא של הדר זקנים, וכחו לא כח פיסי, כי אם כח רוחני שבו הוא מבטא כח נעורים, סובב והר לך על מצוות "מפני שיבה תקום" והדרת פני זקן כפי שעשה זאת בהצלחה הבחור רבי בנימין הכהן, אדם צעיר שהיה אלמוני ועדיין הוא עלום בשבילנו. כאשר זכה בקילוסין כאלה כפי שמעיד עליו הראשל"צ הגאון רבי עובדיה יוסף אשר בהסכמתו כתב בין השאר.

"מעשה ידי אומן, נטע נאמן, שוקד על דלתות התורה לילה כיום יאיר כחשכה כאורה חכו ממתקים וכלו מחמדים, תהלתו בקהל חסידים שמן תורק שמו רבי בנימין הכהן".

בתעודת כבוד כזו אין צורך להרבות דברים על הספר, שהוא צריך להיות לנגד של כל בר בי רב והרי זו מן המצוות החביבות שמ־גיעות לידי אדם כל יום, כצאתו ברחוב, בעליתו לאוטובוס ובכל מקום שהוא בא, עומדות לפניו השאלה: כיצד ומתי הוא חייב במצווה זו.

ולכן זכה שספר מעט הכמות ורב האיכות יתעטר בהסכמותיהם וברכותיהם של גדולי תורה, כמו דבריו של הגאון רבי בצלאל שטרן שליט"א בעל "בצל החכמה", שמכתירו בתואר הבחור המופלג בהפלגת חכמים.

וראויים הדברים להיות עולים על שלחן מלכים, גם תלמידי חכ־מים, גם בעלי בתים ובעיקר אותם צורבא מדרבנן המתלבטים בשא־לה זו לעתים קרובות. מתי הם חייבים במצוה של "ומפני שיבה תקום והדרת פני זקן".

מתוך הדף הראשון של הספר אנו למדים, כי המחבר הצעיר כבר התאבק בעפר רגליו של הצדיק הנסתר, המקובל רבי יוסף ולטוך זצ"ל אשר לאור תורתו הלך המחבר וסייע לו, כמו לרבים אח־רים, בעצה ותושיה, נשמתו עלתה למרום ביום כ' אייר במערה האידרא על אם הדרך לצפת־מירון. כמה ימים אחרי יום ההי־לולא של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זכותו יעמוד לנו ותורתו מגן לנו. כי היא מאירת עינינו, והוא ימליץ טוב בעדנו, רבי שמעון בר יוחאי.

מ. ד.

מוסד הרי"ם לוין
רח' הטורים, 5, ירושלים. טל: 02-539035
יצא לאור הספר
אוסף מכתבים
מכ"ק מרן האדמו"ר זצ"ל מגור
בעל ה"אמרי אמת"
להשיג בכל החנויות לספרי קודש.
הפצה ראשית: "אחים גיטלר"
תל אביב. רח' בילו 4 טל: 03-252362 ,222904
בני ברק. רח' הרב קוטלר 18. טל: 03-5792612

סמ"ג (ספר מצוות גדול)
במהדורה חדשה ברוב פאר והדר פעם הראשונה לאחר 450 שנה חלק א' מצוות לא תעשה במחיר ללא תקדים לרגל מתן תורה עד שבועות 20 ש"ח בלבד
כל הקודם זוכה
להשיג בחנות ספרים רח' הרצל 2 ב"ב
חנות ספרים רח' הפסגה 10 ירושלים
משפ' ליברמן רח' דסלר 9 בני ברק
משפ' פרבר רח' ורנר 1 בני ברק

מוסד הרב קוק
ת.ד. 642 ירושלים
הופיע הכרך הי"ד של
חידושי הריטב"א על הש"ס
במהדורה מתוקנת
מסכת ראש השנה
יוצא לאור על־פי כת"י ודפוסים ראשונים בצירוף מבוא, ציוני מקורות ומקבילות, הערות וביאורים
מאת
הרב אליהו ליכטנשטיין
המחיר: 25- ש"ח
עד עתה הופיעו:
מסכתות: ברכות, עירובין, פסחים, יומא, סוכה, ביצה, תענית, מגילה, מועד קטן, כתובות, גיטין, קידושין, נדרים, עבודה זרה, מכות, חולין, נידה; תשובות הריטב"א; והלכות ברכות להריטב"א
עומד להופיע:
מסכת יבמות
בדפוס ובהכנה לדפוס: מסכתות: בבא מציעא, בבא בתרא

ברק - פוליש והדברה
מבצע לקיץ הדברה עד 4 חדרים רק 50 ש"ח
אחריות לשנתיים
02-780595 02-233269

היום
היום האחרון למכירה הגדולה במלכי ישראל 39
תהיה חלוקת ספרים בודדים לכל דורש בשעה 1.00
בשעה 3.00 תהיה ההגרלה הגדולה לכל הקונים

סלע
הדברת מזיקים
רשיון משרד הבריאות 197
עם ריח ובלי ריח
ללקוחות ללא הוצאת כלים
מחלקת לפוליש ולנקיון
03-473271 ,03-494936

חשוב לסובלים מגמגום
★ מכון צליוק מודיע על פתיחת קורס קיץ לטיפול אינטנסיבי בגמגום.
★ הטיפול באמצעות שיטה חדשנית ומוכחת המבטיחה הצלחה ב־90% מהמקרים.
★ הקורס ייערך בחודשים יוני־אוגוסט
★ לפרטים והרשמה:
מכון צליוק - מומחים לשיקום הדיבור, הקול והשמיעה מזה 30 שנה.
כתובתנו: רח' מלצ'ט 35 תל־אביב טל' 202130 - 03-284539

לקראת יום השנה של
הרב הגאון רבי משה הכהן אלויצקי זצ"ל
ניתן להשיג שוב את ספרו
"מנחת כהן"
על הלכות נדה
אצל משפחת מילר
טלפון: 02-9224486

הוצאת ח. וגשל בע"מ ירושלים
MOZNAIM
4304 — 12th AVE. BROOKLYN, N.Y. 11219
(718) 438-7680 (718) 853-0525
בשורה טובה לשוחרי התורה
הופיע זה עתה
תלמוד בבלי
דפוס וילנא — ב־20 כרכים עם הרי"ף
מהדורת "נהרדעא"
בהוצאת ח. וגשל בע"מ
בפורמט בינוני 31x21
הדפסה חדשה באותיות זהות בכל העמודים, מאירות עיניים
נייר משובח בצבע קרם, נח לקריאה
כריכה מהודרת וחזקה במיוחד
במחיר השווה לכל נפש
מתאים במיוחד לבני ישיבות וללומדי דף היומי
מתנה נפלאה לחתנים
להשיג בכל חנויות הספרים בארץ ובחו"ל

מתוך מכתבי קדשו של האדמו"ר זצ"ל בענין לימוד בספרי מוסר

"... כי הנה מה שהשיב וכו' אינו להצעירים שיש להם לדעתי ענינים יותר נאותים ולהעיר אותם למוסר כמו שהחכם. מכ"א הזהיר שמע בני מוסר וכו' כי זה יסוד הצעירים שלא להתבייש גם ללמוד ס' שבט מוסר וכו' ובספרי חסידים קדמונים כמו ספרי הר' יונה ע"ה והר"ר יוסף יעבץ ז"ל אשר לשונם אש אוכלת להמעמיק בהם. פי' הר' יונה משלי ואבות ושערי תשובה ופי' החסיד הר"י יעבץ המה על אבות ותהלים ואוה"ח (=אורחות החיים) כהנה וכהנה, שיטת ר"י סלנטר להנהיג בכל הישיבות לימוד המוסר פרקים בחוה"ל וכו' הוא טובה מאד גם לכל בר אוריין לזאת נצרך שהצעירים יקבלום לטובה ע"י שמנהיגי הצא"י ישכילו להבינם".

(מתוך מכתב קדשו לגיסו וחותנו הגאון ר' יעקב מאיר בידרמן זצ"ל אודות צעירי אגודת ישראל — נדפס באוסף מכתבים מכתב מג).

"... ההשגחה נמסר לב"א ראיים שי' משר מרתו שיהי' אצלו רשימה מכל התלמידים, וישגיח על בואם בזמנם ואם אינו מקיים מי מהתלמידים תקנות הישיבה יתיישב בהצנע עם איזה חברי הוועד כדי לתקן הדבר, גם יפקח בענין הבחנת התלמידים שנמסר להראש ישיבה אולם לדעתי קשה יהי' הדבר עליו ויהי' בהכרח לבקש מת"ח ורבנים אחרים לבוחנם, גם יפקח שהתלמידים ילמדו ספרי מוסר עכ"פ חצי שעה בכ"י, (=בכל יום)..."

(מתוך מכתב קדשו להנהלת ישיבת "שפת אמת" בירושלים, בשנת תרפ"ז — העתק מכת"י ק).

"... כן הנני למוסר אותו כי הסדר הלימוד ששלח, לדעתי טוב, ונחוץ שיהי' בו שעה א' ללמוד מוסר".

(מתוך מכתב קדשו להגאון ר' מאיר שפירא זצ"ל ראש ישיבת "חכמי לובלין", במענה למכתבו על הצעת סדר הלימוד לישיבת "חכמי לובלין", המכתב נושא את התאריך א' ויגש תר"ץ, כמחצית השנה לפני פתיחת הישיבה — העתק מכת"י ק).

כ"ק האדמו"ר מוהר"א מבעלזא זצ"ל סיפר לרבנו זצ"ל בפגישתם הראשונה לאחר השואה

"הבחורים שלכם קידשו שם שמים"

"מקנא אני ברבי מגור שזכה להחזיר עטרה ליושנה, היא תפלה בזמנה" התבטא פעם בהזדמנות ה"אבני נזר" מסוכאטשוב זצ"ל. היו לה לתקנה הזאת, תוצאות מפליגות לחיזוק רוח היהדות והרמת קרנה. והטביעה חותם על החיים השוטפים בפולין היהודית ומחוצה לה.

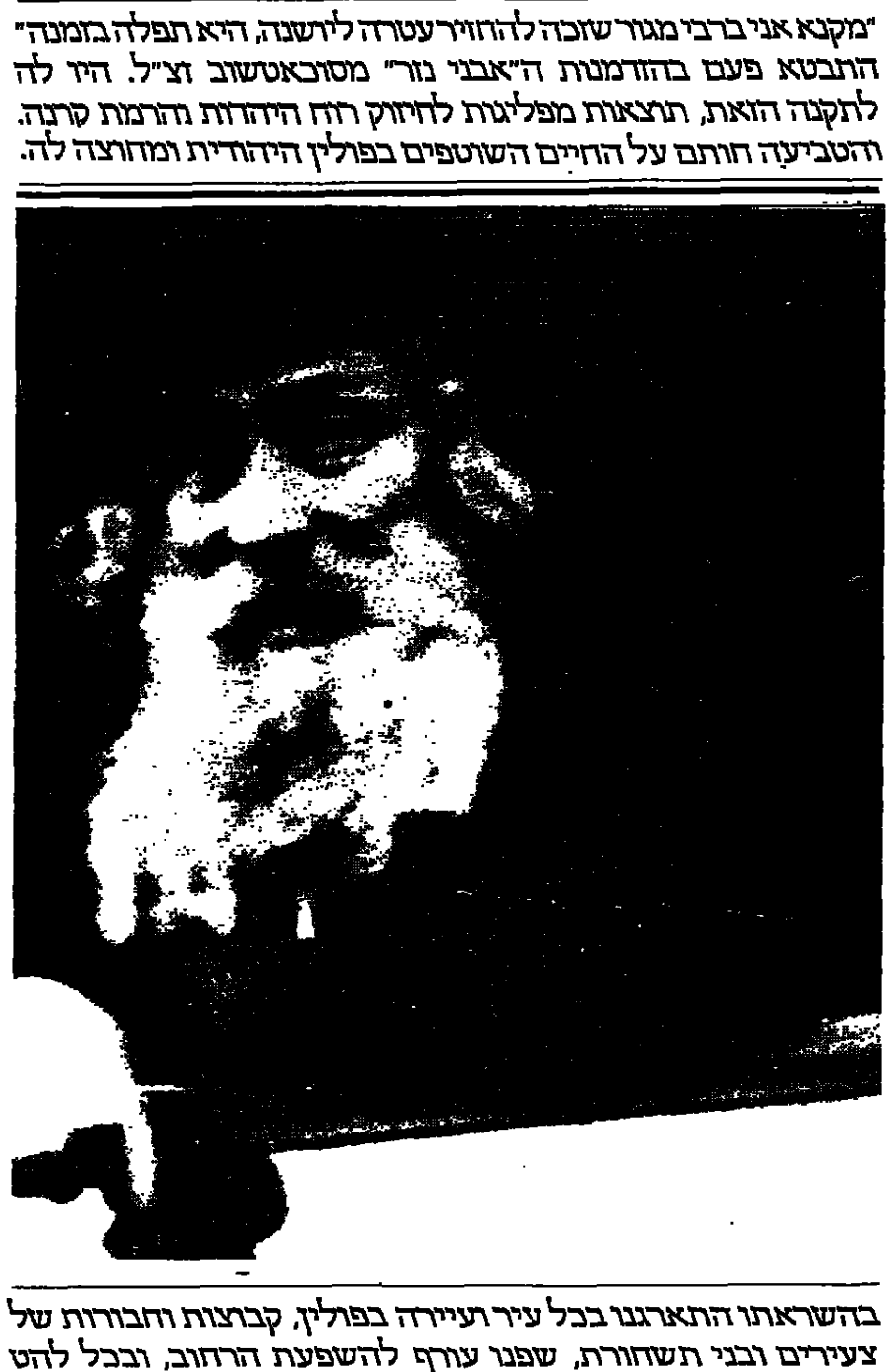

המשולשת שהזכיר "בעל הטורים" (בפרשת מקץ) "נחנו פשענו ומרינו", "כולנו בני איש אחד נחנו", "נחנו נעבור חלוצים" — ללמד שאם נוהגים במקצת מן "אנחנו" (תישאר "נחנו") באשר מדע כי "פשענו ומרינו". היא מדת ענוה ושפלות, וכן נתאחד באהבה ואחוה כאילו היינו "בני איש אחד", אזי נזכה לעבוד את השם במסירות נפש כמו שכתוב "נעבור חלוצים לפני ה'".

דברי חז"ל "לשון חכמים מרפא" קיבלו כמ־חיצתו נשמה וחיים. הנה בא צעיר שנתייתם זה עתה מאביו, לבו מר עליו, מגודל המועקה אינו מסוגל לפצות את פיו, הרבי נותן לו שלום ואומר בלי שהיות: "הן קבלת עכשיו אבא חדש, הלא הקב"ה הוא אבי יתומים..." וכמו במחי־יד פרק מעליו הרדים של עצב ויגון, ופניו לא היו לו עוד. הנה נכנס אצלו צעיר מאנ"ש שהושפע מאוירת הרחוב, והוא בעל מראה מגושם, גם נתכסו לאחד רונה פניו בפצעים מכוערים וסבל מזה. אמר לו הרבי: "שב ולמד, התורה מעדנת את האדם..." לא עברו ימים רבים והלה, ששמע לקולו, קיבל לפליאת כל רואיו פנים חדשות ממש... העדינות קרנה מעוד פניו...

סח פעם אחד החסידים: "אני די היה לי לשמוע בכל שבת כשהרבי עולה לתורה ומברך בנעימה המיוחדת שלו "אשר נתן לנו תורת אמת", אשר אין לי את המילים להביע אותה, ורק מי ששמע באזניו יודע את ערבותה... מעולם לא הייתי זקוק ליותר מזה..." סיפר החסיד ר' ליפמן נתבאפולר ע"ה, שבימי נעוריו נטה לעיין בספרי חקירה, והסתבך כתוצאה מזה בכל מיני "ספיקות" ו"קר־שיות". עד שנכנס פעם אצל רבינו זצ"ל ושמע אותו אומר: "ולגדולתו אין חקר", הקב"ה הרבה יותר נעלה מן השכל האנושי" — מאותו רגע ואילך נעלמו מלבו כל "הספיקות" וה"קושיות" ורווח לו.

"דורש אני מהבחורים שלי" אמר פעם רבינו זצ"ל "מה שדורש מחסידיו הרבי מקוצק בשעתו, שיהיו משומרים מכל חטא ועון, לא מפני שאסור לחטוא, אלא מפני שלא יהיה להם זמן ופנאי לחטאים..."

רכתו, בתפלות, בשולחנות, בכל מקום שהגיע הרבי אליו. מעשה ששימש רבינו זצ"ל סנדק בברית מילה, מחוץ לגור, והבחין בבחור פלוני שלא החסיר מלהיות נוכח בשום מאורע שהרבי משתתף בו. העיר לו בבדיחותא: "מעניין, שבכל מקום שאתה קרוא אליו, מזמינים גם אותי?!"

כפעם בפעם שמעו מפי קדשו הערות קצרות, אשר גילו, עד כמה הם חביבים עליו. פעם הגיע לאזניו כשאחד מבני הבית אומר דרך גוזמא: "יש פה בגור מיליונים בחורים" והחזיק אחריו "בודאי התכוונת לומר שהם שווים מיליונים". מעשה בחג הסוכות, כשניהל את שולחנו בסוכה ובחורים נתלו ממעל בסכך, העיר מישהו ברוגזה שפוסלים ככה את הסוכה. אך רבינו זצ"ל הגיב מיד באמרו: "הלא זה נר סוכה..."

ובאחד מימי חנוכה, אחרי הדלקת הנרות — שנהג רבינו זצ"ל להדליקם אצל הדלת בחדר ההמתנה (לפני ה"שלום שטוב") — קרה פעם שנדחקו פנימה מספר בחורים ישר מן החצר המלאה שלג, מבלי להרגיש שהכניסו עמהם הרבה פתיתי שלג, אשר נמסו במהירות בחדר החם והפכו לבוץ. התחיל ר' שמחה וודשביאק, משמשו של הרבי, לגעור בהם בקולי קולות על הבוץ שהביאו פנימה. אך הנה פתאום יצא רבינו זצ"ל מחדרו, הלך ובא בפסיעות מהירות, הסתכל על פני הבחורים המבוהלים במבטו הידוע, הבוחן כליות ולב, והעיר לר' שמחה בקול חרישי: "איני יודע מה אתה רוצה מהם, אין בהם שום בוץ..."

אהבתו ומסירותו אליהם היתה כמו אב רחמאי לילדיו. מעשה שנכנסה אצלו בתו הרבנית אסתר הי"ד, והזכירה את בנה רבי לייבל היינה שיחי', שהגיע תורו להתייצב בצבא הפולני. גם שאלה איזו תחבולה לעשות כדי שישתחרר מחובת הגיוס. השיבה רבינו זצ"ל בדרך שהשיב באותו ענין להרבה אנשים: "טוב לשאול עצה בזה מאנשים בעלי נסיון" (="געניטע מענטשן"). התמרמרה בתו: "הלא גם בנך הוא, אבא, ולמה תשיבני כך?" אולם הרבי הניף את ידו לעבר בית המדרש, שהיה אז מלא בחורים, ואמר: "כולם. כולם ילדים שלי..."

במעון קיס בפולין

ולא הועילו שום התחמקויות, כשהעיר פעם לבחור, מדוע הוא מזלזל בכבוד אביו. והלה התנצל כי האב הנהו יהודי פשוט ביותר — ואין לו שום הבנה ביחס להלכות חסידים — השיבו מיניה־וביה: "ואני בכל חיי מתלמד איך להיות יהודי פשוט..."

אפילו אותו בחור שאביו הרחיק לכת והלך בגילוי ראש, אם כי לא חילל ח"ו את השבת. כיון שהתלונן האב אצל רבינו זצ"ל — שהבן מזלזל בכבודו — קרא לבנו ואמר: "הגר"א מוילנא זצ"ל מזכיר דעה אחת, שאין איסור כלל ללכת בראש מגולה, וכל הפוסקים השיגו עליו, בודאי איפוא כתב ככה? ואולי נתכוון להורות בזה, שאף כאשר האב הולך בגילוי ראש, עתנו חייבים בכבודו..."

ואקים מבחוריכם לנזירים

בהקביל לציבור הענקי של בחורי גור שהס־תופפו בצל הרבי מקרוב, והיו עמו בהיכלו, נקהלו בערים שונות (כדוגמת וורשה, לודז', קא־ליש, צ'נסטכוב, קילץ, פיטרקוב, אוסטרובצה ועוד),

מעשה שנכנסה אצלו בתו הרבנית אסתר הי"ד, והזכירה את בנה רבי לייבל היינה שיחי', שהגיע תורו להתייצב בצבא הפולני. השיבה רבינו זצ"ל בדרך שהשיב באותו ענין להרבה אנשים: התמרמרה בתו: "הלא גם בנך הוא, אבא. הניף הרבי את ידו לעבר בית המדרש, שהיה מלא בחורים, ואמר: "כולם, כולם ילדים שלי".

בחכמה עילאית גישר אז רבינו זצ"ל על הפערים שבין האבות והבנים. מחד גיסא היה משים עצמו סניגור על הצעירים, אשר נפשם חשקה בתורה ובעבודה, מאידך גיסא הסביר לבנים, כי התורה מחייבתם בכל זמן בכיבוד אב

מגור יכולנו רק בקושי להסתכל על העולם המאוס הזה..."

וכותב הג"ר טוביה יהודה טביומי זצ"ל אב"ד סוכוצ'ין: "כל מי שהיה רגיל לנסוע אל הרבי, ידע והרגיש דבר זה מבשרו, שכל דיבוריו הקדושים גרמו להרהורי תשובה, וצרפו הלב מכל סיגי התאוות... האנשים ששמעו את קול דבריו, נשתנו כליל במובן הרוחני, כאילו נולדו מחדש... אפילו הסתכלות גרידא בפניו הקדושים של אותו צדיק, הבטה בתנועותיו, פעלו פעולה עזה להתעדנות והזדככות הגוף והנפש..."

בפירוש וברמז

טובי החסידים, במיוחד בני הנעורים והאברכים שהתקשרו אליו בכל נימי הלב והנשמה, ניזונו ברוחם מכל מלה בודדת שיצאה מפי קדשו. בכל הנה שהשמיע רבינו זצ"ל נגללו לפניהם עולמות. מכל דיבור, לרבות הברה בעלמא, קלטו רמזים והוראות איך לעבוד את השם — תורה, שלמה. מעשה בבחור שנכנס לפניו, והזכיר את חברו בן־גילו שעמד להתייצב לצבא באותו פרק, כשהוא מציין שהלה ביקש ממנו להזכיר אותו בקודש פנימה. האציל לו רבינו זצ"ל את ברכתו אבל פנה לצעיר שיחזור שנית על הדברים שאמר בשם חברו, וכשהתחיל שוב "הוא ביקש ממני" הפסיקו באמירה: "לבקש — שיבקש מהקב"ה" (="בעטען זאל ער דעם אייבערשטען"). מאז, התודה בעל המעשה, איני מסוגל כל ימי להשתמש כלפי בשר־ודם בניב של "בקשה". הערת הרבי היכתה שורש עמוק בלבי, כי המושג "לבקש" יש לו אחיזה רק בנוגע לקוב"ה, אשר בידו הכל, ורק ממנו אפשר וצריך לבקש.

יום אחד נכנסו ביחד שלושה בחורים, אשר התאוו עוז והביעו את תמצית מאוויי לבם במלים ספורות: "רצוננו להיות כאחד" (="מ'וויל זיך האלטען צוזאמען"). ענה להם רבינו זצ"ל בקיצור: "עונה, ו"אהבת לרעך כמוך", ועוד משהו שנשכח ברבות הימים. הלכו השלושה אל החסיד הישיש ר' מנדלי ליטימורסקר ע"ה, שיבאר להם את כוונת הדברים. אמר החסיד: "הלא הכל מרומז במסורה

עלומנו למאור פניך

מחנה החסידים החדשים שבאו לגור, הדור הצעיר באלפיו וברבבותיו, הלך וגדל בהתמדה. התקשרותם הנפשית אל רבינו זצ"ל היתה בגדר חזיון פלא. לבם לא הלך אחרי מופתים וגילויים, שאפשר לראות ולשמוע במחיצת הרב הדומה למלאך, אלא שהיו נמשכים אל הקדושה והדביקות בה' השופעים ממנו. באו אליו כדרך שהיו באים לפנים בישראל אצל הכהן, לראות ולהיראות, מי כדי לראות קדושה גדולה כשעובד עבודתו, ומי כדי להראות נגעיו ולהיטהר, לטבול במעין היוצא מבית קודש הקדשים.

מרוב יראת הרוממות הירבו הבחורים מן הש־טבליך בהכנות לפני כל נסיעה לגור. שבועות שלמים קידשו וטיהרו את עצמם בסילודין, הוסיפו תורה ותפלה, פישפשו במעשיהם והרהרו בתשובה מתוך מיצוי הדין של אדם עם עצמו עד דכדוכה של נפש. ארשת של רצינות ואימה היתה נסוכה על פניהם של מאות הבחורים שגדשו את ה"קולייקא" מוורשה לגור. העליזות וחדוות הנעורים כאילו מהם והלאה, כל אחד ואחד מכונס בתוך עצמו, תפוס שרעפים, ובכלל לא מתחשק לו לחטוף שיחה עם בן־גילו. משהכריז הכרטיסן הגוי הפולני, באמצע הדרך, שכבר הגיעו לתחנת "פיסעצנה" — שהיא מחצית הדרך מוורשא לגור — גברה ההתרגשות מאד. עוד מעט ויבואו אל מחוז חפצם. עוד מעט ויצטרכו להתייצב בקודש פנימה.

כיון שנשמע קול הכרוז "גורא קלווריא", וה־רכבת נעצרה, מיהר כל אחד ברגלים מצומררות אל הדרך העולה לבית־המדרש. הידים רעדו לגעת בכף המנעול. עם הפנים לקיר עמדו הבחורים בתור לקבלת שלום, כשכל אחד מזקק מחשבותיו ומרוכז כולו במתח נפשי עצום לקראת הרגע שהרבי יתן בו את עיניו הקדושות. מי יכיל את הכוחות לעמוד בעצמת הרגע הנדיר הזה?!

ואחרי כל ההכנות, כשהגיע תורו של בחור עובד השם להיכנס ב"שלום שטוב", נמס לבו כמים ורגליו לא נשמעו לו, עד שהמשב"ק ר' שמחה וודשביאק ע"ה נאלץ לדחוף אותו פנימה. רבינו זצ"ל היה ברגע זה נושא את עיניו הקדושות וסוקר את הבא במבטו המחשמל מכף רגל ועד ראש, מושיט לו את ידו לשלום ואומר לו מלים אחדות. "המגע הפרטיס הזה עם כף ידו הקדושה עשאני בכל פעם בריה חדשה" התבטא פעם איש חסיד בכל עצמותיו "בקושי נגעתי בקצה אצבעותיו, נגעתי ולא נגעתי, אבל באותה שניה הרגשתי בפועל שמציף אותי זרם חי של שמחה, אשר התפשט מן קצות האצבעות לכל רמ"ח ושס"ה..."

"השפעה אותן המלים הבודדות ששמענו אד־אומר חסיד ותיק "היתה כוונת־אופן ושונה מאחד לשני. אותו בחור המים ובעל רוח נשברה. שהרגיש מקודם באפסיות עצמית ולא מצא מקום לעצמו, כיצור מיותר בעולמו של הקב"ה, נסכו בו המלים המעטות של הרבי רוח חדשה, שמחה עילאית, ונתמלא התלהבות וחיות ודעגה להמשיך בעבודתו. לעומתו, מי שנכנס בהרגשה טובה, בהיותו בטוח שהוא ממלא את תפקידו בחיים וכבר השיג מה, הספיקו בשבילו השניות הספורות ששהה לפני ולפנים, כשהרגיש פתאום את הרבי קורא כל מחשבותיו, להיווכח ולדעת מה עלוב הנהו — וכי עדיין הוא עומד לפני האל"ף.

כאן מחדרו של הצדיק למדו והשכילו מה בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, כמו שדרשו חז"ל (חגיגה דף ט' ע"ב) "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד". דהיינו, שגם לאחר מאה פעמים עדנו ניצב לפני האחד.

בנפש קסומה עקבו פרחי החסידים אחרי כל תנועה של רבינו זצ"ל, מבלי לגרוע את עינם מדמותו הקדושה. שמעו את צעדיו, קלטו כל דיבור והגה היוצא מפיו בכמיהה נפשית שאין להשיג אותה. אף פעם לא ידעו רוויה, אלא כמו שאומרים בתפלת שבת "ישבעו ויתענגו מטובך" ככל ששבעו יותר התענגו עוד יותר. בחירוף נפש התאמצו לא להפסיד שום הזדמנות לעכוד בקר־

בהשראתו התארגנו בכל עיר ועיירה בפולין, קבוצות וחבורות של צעירים ובני תשחורת, שפנו עורף להשפעת הרחוב, ובכל להט הנעורים התלכדו לעסוק יחודיו בתורה ובעבודת השם. רבינו זצ"ל פקד לפתוח תתי"ם בכל רחבי המדינה. גם לגור גופה הביא הרבי גרעין של "עשרה ראשונים" מבחורי ביהמ"ד של החידושי הרי"ם, ב"רחוב הברזל" בוורשה

"גמרא ותוספות זה ספר המוסר הטוב ביותר"

מיישר המסילה

פרחי החסידים מפני מורא הרבי, יראת הרוממות, כמו ניתקה לשונם מפיהם בעת שנ־כנסו אצלו. בצעדים הספורים שעשו מפתח ה"שלום שטוב" (=חדר קבלת שלום) עד קרבו אליו, היו עיניו הקדושות בוחנות את הבא במבט חודר וחופש כל חדרי בטן. עד שהרגיש הלה בפועל כיצד רבינו זצ"ל צופה ומביט בשורש הנשמה שלו, והכל נהיר לפניו, אין צורך בכלל לספר לו מה הביאך כעת הלום. ולהוב, כפי שהעידו מאות בנוסח של "בדידי הוה עובדה", היו המלים המעטות באותו מעמד קולעות להפליא אל מצבם המיוחד שבאותו זמן, ולא החטיא כחוט השערה.

אולם היו גם יחידים, שהתגברו על המורא הפנימי, והספיקו לשאול מפיו עצה והדרכה בענינים מסוימים. הנה נכנס בחור ושואל מה לעשות, אחרי שבאכילתו יש לו הרגשה שהוא מתגשם (="מ'ווערט פארגרעבט")? השיבו רבינו זצ"ל: "מברכים לפני האוכל ולאחריו" (="מ'מאכט א ברכה און מ'בענטש"), כמי שאומר, תברך בישוב הדעת. והברכות תמשוכנה עליך רוח טהרה והזדככות, ולא תתגשם — דברים שהתקיימו. בחור אחר, שהתאונן על מיעוט התמדה והחשק ללימוד, אמר לו שילמד ענינים קלים יותר, והחשק יתרבה. אחד הזכיר עצמו לפניו בדמעות בעניני מדות ואמר לו: "מה לך בוכה, מבקשים מהשי"ת והוא עוזר... תרכוש מדה אחת אחרי השניה, לא הכל בבת אחת..."

ועוד אחד, שהגיש קויטל ופידיון בו נחשבות זרות והרהורים שסובל מהם, העיר לו הרבי: "של נעליך הילדותיים וקח עצמך לענינים יותר דקים (=מ'טיט אויס דיך די קינדער שיכלעך און מ'נעמט זיך צו איידעלערע זאכען").

על קב החומטין

לבני תורה היה מזרז תמיד, שיקדימו יראתם לחכמתם, ויקבעו עתים בכל יום ללמוד ספרי יראים. לאחד אמר שיקבע שיעור ב"שערי תשובה" מרבינו יונה, לשני אמר "חובות הלב־בת", לשלישי "תומר דבורה" וכדומה — הכל לפי מה שהוא אדם. לאברכים מצויינים הורה ללמוד את הספר "ראשית חכמה". ויש שאמר לנער בגיל בר מצוה "גמרא ותוספות זה ספר המוסר הטוב ביותר" אך בכל־זאת יעץ לו ללמוד בכל יום כמה שורות מ"חובות הלבבות". ומעשה בצעיר אחד ששאלו הרבי ללימודו, וסיפר שעוסק עכשיו בלימוד מסכת בכורות עם רי"ש אלגאזי, אצל רבו הגר"מ שפירא אב"ד פיעטרקוב בתקופה ההיא והגיב בתמיהה: "כל היום בכורות עם רי"ש אלגאזי?" והורה לו לקבוע שיעור בשו"ע הלכות ברכות והלכות תפלה עם "מגן אברהם".

כשאמר פעם לצעיר, שילמד בספר "מסלת ישרים" לרמח"ל. והלה השיב שכבר למד ספר זה כולו, הגיב מיניה וביה: "אני כבר למדתי מאה פעמים, וחוזר ולומד...".

כן זרזם שלא יעשו חלילה את תורתם קרעים קרעים. סיפר הבחור אהרן שפילמאן הי"ד, מהבחורים שלמדו בבית מדרשו של ה"חידושי הרי"ם" ברחוב הברזל בוורשה, שנכנס פעם לקודש פנימה ורבינו זצ"ל אמר לו: איתא בירושלמי (קדושין פ"א ה"ז) "כל האומר שמועה בשם אומרה, יהא רואה בעצמו כאילו בעל השמועה עומד לפניו, מה טעמא, "אך בצלם יתהלך איש". ובגמרא אמרו (חגיגה דף י"ב ע"ב) "כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים, שנאמר "הקוטפים מלוח עלי שיח ושורש רתמים לחמם". החל מן הרגע שפותחים את הגמרא עד שסוגרים אותה, אסור להפסיק בשיחה, אף לא בדברי חסידות... אסור זאת לעצמך, וכן לאח־רים..." וכשסיפר בחור זה לחבריו מה שאמר הרבי, התפשטו הדברים והיכו גלים בין כל הלומדים בשטיבלך, וגרמו התעוררות עצומה להיזהר משיחה בעת הלימוד. אף כשהבחין פעם מחדרו בשני בחורים שישבו בבית המדרש אצל הגמרא ונכשלו בהיסח הדעת, קרא אותם אליו והעיר: "כשמזכירים שם של תנא או אמורא, הריהו עומד פה, והוא מצפה שיזכירו אותו פעם נוספת, איך יכולתם לשוחח ולהשאיר את התנא עומד לנפשו..."

לא יבוזו לגנב כי יגנוב

בימים ההם עוד היה נטוש ויכוח קשה בין המבוגרים והצעירים שהתחילו להתנהג בחסידות. חלק גדול מהבאים לגור, עשו זאת שלא בהסכמת הוריהם, אשר בגלל סיבות שונות לא היו מסוגלים להבין לנפש ילדיהם, שמו מכשולים על דרכם, וכמובן מאליו לא נתנו להם אף פרוטה להוצאות הדרך ולמחיה. צעיר כזה נאלץ לא אחת לסבול קשות. כל נסיעה אל הרבי היה קשורה במסירות נפש בפועל, וכבר היה מי ששירך רגליו עשרות ומאות קילומטרים בקור החורפי שהקפיא את עצמותיו עד בואו לגור. עליו ועל שכיוצא בו המליצו חסידים על משקל דברי חז"ל (תוספתא ב"ק פ"ז) "לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב" — זה המתגנב מאחר אביו ואמו והולך ושונה פרקו, אע"פ שנקרא גנב זוכה לעצמו; "ונמצא ישלם שבעתים" אלו דברי תורה, שנאמר "אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים".

בגור גופה לא גווע איש ברעב. נכדו של האדמו"ר, הוא ר' מנחם (ברבי יצחק זצ"ל) אלטר הי"ד, אירגן "מפעל לחם" וקיבל מרבינו זצ"ל דרך קבע סכומים ניכרים לצורך חלוקת לחם לכל דכפין. כל בחור שבא לגור, כל חסיד מחוסר אמצעים, ובעת ההיא בפולין היה רב מספרם של העניים והאביונים, קיבל את לחמו חנם בלא הגבלה. "היה זה שכיח ביותר, לראות בחור או סתם חסיד עני בגור כשהוא מסתפק ביום השבת בלחם ומים — ושמח בחלקו". כשנתרבו הבחורים וההוצאות עלו, נעזר רבי מנחם אלטר במספר חסידים עשירים, שתרמו מכספם לכיסוי הגרעונות. כשבא פעם איש נגיד לרבינו זצ"ל והביע את חפצו להצטרף באחד מנסיעיו, כשהוא מוכן לשלם בעד כל הוצאה הדרך של הרבי ומלוויו, אמר לו: "מתהלכים בגור בחורים עניים ללא מלבוש, את הכסף הזה תן בעדם..." אולם עד בואם לגור היה על הבחורים לעבור שבעה מדורי עניות ומצוקה כל יתוארו.

חלק מן ההורים בא לגור, כדי להשמיע תלונתם באזני הרבי, מדוע פנו הילדים רק להוראה וחסידות ולא מוכנים לעזור בפרנסת הבית. או כפוי כה אינם מתחשבים בדעת הוריהם ומרבים בנסיעות לאדמו"ר שלא בהסכמתם. בחכמה עילאית גישר אז רבינו זצ"ל על הפערים שבין האבות והבנים. מחד גיסא היה משים עצמו סניגור על הצעירים, אשר נפשם חשקה בתורה ובעבודה, וגילה את דעתו שלא כן הראוי להפריע להם בדרכם. מאידך גיסא הסביר לבנים, כי התורה מחייבתם בכל זמן בכיבוד אב, שהיא מצוה "חמורה שבחמורות" (="הארבער ווי דאס הארבסטע" - בלשון קדשו) ואין להתחמק בשום אמתלא מחיוב זה.

והשיב לב אבות על בנים

אב אחד התאונן לפניו, שהבן הוציא מביתו קוביות סוכר ללא רשות, כדי לרכוש בתמורתם כרטיס נסיעה ברכבת לגור. אמר לו הרבי: "ומדוע אינך נותן לו?!" מישהו אחר שבעצמו נסע בכל פעם לגור, התמרמר על כך שבניו מתנהגים בחורי־פות ("שארפע חסידים") ורוצים לנסוע אל הרבי לעתים תכופות כדי. בזמן שכל נסיעה עלה בדמים מרובים ואין לו, מדוע לא יסתפקו כמוהו בנסיעה אחת לשנה? אולם רבינו זצ"ל השיב לדבריו באמירה: "יעזור להם השי"ת שיוכלו לנסוע בלא קושי". לאבא פלוני הכואב מבניו שאינם מושכים אתו בעול, ופתים צורף לחיי שעה, למרות שהוא מתקשה מאד להשיג פרנסה, אמר בקיצור: "וכי מה אתה רוצה, שהילדים יתנו לך פרנסה?!" יום אחד — כשקיבל מכתב תלונה מאיש בקרוב על בנו המרבה בנסיעות לגור בנגד לרצונו — סח לבנו כ"ק אדמו"ר שליט"א. כי היה מן הראוי להסביר להורים, שלא יעמדו לבניהם על דרכם. בפעם אחרת התבטא בצער: "הבחורים מקריבים עצמם בשביל יהדות, והם (ההורים) רוצים בדווקא לשבור אותם..."

לעומת זאת, כזכור, הרבה להזהיר את הבחורים במה שנצטווינו בתורה "איש אמו ואביו תיראו". בהרבה מקרים, כשנודע לו שצעיר הגיע לחג בלא נטילת רשות מהוריו, ציוה עליו לחזור מיד הביתה

עוד הרבה קבוצות של בחורים חובשי ביהמ"ד שהשתייכו לחסידות גור, היו מתפללים ולומדים בשטיבל'ך משלהם, ומטפחים יחדיו את ההבריתא החסידית ואת החיים הרוחניים שלה.

בחורים אלה עמלו והתייגעו בכבירות נפש להשיג מדרגות של קדושה וטהרה. היו מתאבקים בכל מיני תחבולות להתרחק מהשפעת הרחוב, הרווי זוהמה וחולין וכשאחד מהם נאלץ לעבור ברחוב עשה את דרכו בכוונה כש"עיניו למטה ולבו למעלה", לרוב עם הפנים אל הקיר. כדי לא להיכשל חלילה בהסתכלות אסורה. לא להיפגש עם הבלי עוה"ז. יכולת להכיר את הבחור הגוראי לפי הילוכו, ועל פי מלבושיו, שהתכוונו אכן לחצוץ בין טומאה לטהרה.

כמתחים של ימינו, אפשר להגיד, שהבחורים האלה הפכו את השטיבלאך הגוראים בפולין לי־שיבות. במרוצת הזמן גדל והתרחב כ"כ מחנה זה של בחורי גור, עד אשר כמעט לא נותר שטיבל אחד ברחבי המדינה, שעמד ריק בשעה כלשהי מכ"ד שעות היממה. הבחורים ישבו ולמדו בש־טיבל'ך יומם ולילה. כליאי להם חסידי התלהבות, כשקול תורתם מהדהד ומתפשט על פני רחובות שלמים. לא היה לשטיבל'ך האלה גוף ארגוני כלשהו, הנהלה רשמית, או תקציבים והכנסות כספיות. הם אכן לא נכללו בשום סטטיסטיקה חינוכית־ישיבתית, ואף לא היתה להם תכנית לי־מודים מסודרת, לא היו בהם ראשי ישיבה ור"מים בעלי תואר רשמי — ובכל־זאת צמחו מן הש־טיבל'ך האלה המוני בחורים מופלגים, הצטיינו בחילים לאורייתא, והפליאו בעושר ידיעותיהם בכל מקצועות התורה. כי אכן רק למראית־עין לא שרר בשטיבלאך משטר כלשהו. אך לאמיתו של דבר, שררה בהם משמעת פנימית חזקה ודייק־נית מאד. אברכים פקחו עין על הבחורים המבוג־רים, והבחורים המבוגרים על הצעירים מהם, ה"קונדנטים" — כפי שקראו לבכירי החבורות — הכירו כל צעיר בתוך־תוכיותו והדריכו אותו בנתיב השלימות החסידית.

בחורים אלה שרויים היו תמיד באוירה רוחנית עילאית. פורשים מהבלי עוה"ז ולבם כרער לשבים. כשעינו של רבינו זצ"ל פקוחה עליהם. והדרכתו מכרעת בכל פרט ועניין קטן כגדול. סדרי הלימודים, השעות, המסכתא, מגידי השיעורים, וכיוצא. הכל נקבע בהתאם להנחיות שקבע הוא זצ"ל בעצמו. ויש שהעביר את הענינים להכרעת בנו ה"בית ישראל" זצ"ל, אשר ממקום מושבו בוורשה ניצח על מלאכת בית ה'. והיה הבריח התיכון של הדור העולה בשטיבל'ך שברחבי פולין כולה. וכאן יש להזכיר, כי מלבד אותם בחורים אשר היתה תורתם אומנותם. והם היו הרוב המכריע. לא היתה מגור אף על אותם בחורים שבמסיבות שונות פנו למלאכה כדי לסייע להורים בפרנסת המשפחה. היו נקראים בשם "בחורי־של בחורים". עבורם נוסדו שטיבל'ך מיוחדים. שם קבעו עתים לתורה בערבים ובכל שעה פנויה. והיו מתלכדים אהדדי באוירה של חסידות הי"ש בהדרכת אישי סגולה מיוחדים שנתמנו לכך בעידודו של רבינו זצ"ל. וגם מקורות הבחורים האלה יצאו הרבה חסידים ואנשי מעשה שקידשו ש"ש בכל הליכותיהם.

הדור המופלא הזה, שצמח למעשה בתקופה קצרה יחסית, בין שתי מלחמות העולם. שינה באופן יחסי את פני היהדות הפולנית מקצה אל קצה. קם דור של לומדים מופלגים וחריפים. שלא התחנכו אמנם במשטר ישיבתי מסודר. אבל בעלי ביהמ"ד יכלו להעיד עליהם כי התורה מובלעת בדמם. אחרי שרכשו אותה בכל מ"ח קניניה. הנך התמדה והקרבה ללא שיור בבחינת "אדם כי ימות באוהל". קם דור של בעלי מדרגה בעבודת השם מתוך מסירות נפש ולהט, עבודה שבלב ובמוח ובאברים, עבודה בכל דם התמצית. "לא דור של חסידים מעמידה לנו גור, כי אם דור של צדיקים וקדושים". התבטא פעם האדמו"ר מסוכטשוב הי"ד (בעל "חסדי דוד") בשיחה עם הר"ם לוין ז"ל חתנא דבי נשיאה. הוא הדור שנבחן ועמד בימי מסה, בתקופת העקידה הנוראה, כפי שסיפר האדמו"ר מבלז רבי אהרן זצ"ל בפגישתו הראשונה עם רבינו זצ"ל לאחר־השואה: "הבחורים שלכם קידשו שם שמים"...

"יטי הפס מאך יידן סור גוט זייך" — זה היה המוטו של דברי קדשו של אדמו"ר זצ"ל בהופעתו מעל במת ה"יתחדשי" מעצרת תפלה על מצבם של יהודי אירופה בשנת תש"ג.

המונים מקבלים פנים בתחנת הרכבת בוורשא, בשובו מביקורו הרביעי בארץ ישראל, מצמודיו ר' לייבל מינצברג. התמונה מן הארכיון הממשלתי בוורשא באדיבותו של ר' יחזקאל בסר.

הרב יהודא מאיר אברמוביץ

אביהם הרוחני של בני הדור הצעיר

בספרי "חזון ומעש באגודת ישראל לאורם של גדולי ישראל" שזכיתי ב"ה להוציא, כתבתי 2 מאמרים על כ"ק מרן בעל "האמרי אמת" האדמו"ר מגור זצוק"ל, מאמר אחד בשם "אביהם הרוחני של בני הדור הצעיר" ומאמר שני בשם "האדמו"ר זכר צדיק לברכה ואגודת ישראל".

ידושה לי לצטט קטע ממאמר הראשון "אביהם הרוחני של בני הדור הצעיר" והוא: במדינת פולין סובבה אימרה על כתובתה של חסידות גור, "אלפי חסידים שאינם מניחים תפילין מסתובבים בחצר גור"...

וכשהשומע אימרה זו, נרתע אחד מתוך פליאה והשתוממות: "הא כיצד? באה התשובה: "כמובן, שהדברים מכוונים לאלפי חסידים צעירים שלא הגיעו עדיין לגיל בר־מצוה"...

זאת היתה אמנם רק אימרה, אבל באימרה זו מקופלת שיטת חסידות גור.

כ"ק האדמו"ר מגור, רבן של ישראל, גדול האדמו"רים בדורות האחרונים ומנהיגה של היהדות החרדית, בעינו החדה של מנהיג ישראל, העריך מאד את התקופה בה קיבל את המנהיגות ושם עיניו לדור הצעיר. בידעו שע"י טיפולו המיוחד בדור הצעיר, הוא מציל את עתידה של האומה היהודית החסידית. ואמנם האדמו"ר מגור היה הראשון מאדמו"רי פולין שקירב את הדור הצעיר והקדיש לו את כל תשומת הלב הראויה.

בימי האדמו"ר מגור בעל "האמרי אמת" באה המהפכה הגדולה שאלפי אלפי בחורים בגיל צעיר מאד, השתוקקו בהתלהבות דקדושה, והיו מלאים כיסופים לקבל את פני רבם בחגים. בידעם שהם אורחים וחסידים רצויים, מפני ששם בגור הראו להם הערכה מיוחדת ויחס של קירבה.

בקהל של רבבה שהתאסף בכל חג בגור, זכו בני תשחורת אלה, לראות אולי פעם אחת, במשך כל החג את פניו הקדושות של כ"ק האדמו"ר, ובכל זאת הודלקו העינים של הצעירים, אשר נמשכו אחרי אור קדוש זה, ובדביקות עילאית מהו אחריו.

הקירבה האבהית בעת "קבלת שלום" אצל האדמו"ר שארכה לא יותר משניה, חדרה עמוק עמוק ללב הצעיר, והוא נמשך אחרי המעיין הזך המפכה.

זאת היתה הגישה החדשה בגור לדור הצעיר, ואמנם אחרי תקופה קצרה קם בפולניה לגיון שלם של "פרחי כהונה", של אלפי צעירים חסידים בגיל שלש עשרה — שמונה עשרה שנה, דבר חדש בחסי־דות הפולנית.

עם חורבן יהדות אירופה עלה הכורת על ליגיונות התורה, חיל ה'.

אלפי ורבבות בני תורה אלה, השמדו לכאבנו ולצערנו הגדול, על ידי הצורר הנאצי, נהרגו על קידוש השם. הם המשיכו את שרשרת הזהב שלהם, גם בשכבם בבונקרים ובמחבואים. שנים על שנים לא ראו את אויר העולם ובמעבה האדמה, בשעה שהרעב והצמאון הציקו להם ביותר, למדו תורה בהתלהבות גדולה והיו חיי־צוותא.

מסירות נפשם הגדולה לתורה, יהדות וחסידות, באה להם מזה ששמרו בלבם את תורת רבם הגדול, "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", בכל נפשם ומאודם. בסוף דברי אצטט עוד בקיצור, קטע ממאמר שני בספרי "האדמו"ר מגור זצ"ל ואגודת ישראל".

ממניחי היסוד של תנועת אגודת ישראל העולמית

כ"ק האדמו"ר מגור השתתף והיה ממניחי היסוד של אגודת ישראל הקדושה, באסיפה ההיסטורית הראשונה של גדולי ישראל שהתכנסה בחודש מנחם אב בשנת תרס"ט בעיירה באד־הומבורג, בה השתתפו גדולי הדור המפורסמים ביותר מכל הקצוות, רבי חיים סולובייצ'יק גאב"ד בריסק, רבי חיים עוזר גרודזנסקי מווילנא, רבי אליעזר רבינוביץ גאב"ד מינסק, רבי אליעזר גורדון, ראש ישיבת טלז, רבי שלמה זלמן ברויאר גאב"ד פרנקפורט, רבי יצחק אייזיק הלוי, מורנו רבי יעקב רוזנהיים, זכר צדיקים לברכה.

בועידה היסטורית זו החליטו גדולי ישראל בעצה אחת לייסד את התנועה העולמית של יראי השם די בכל אתר, ולקרוא אותה בשם "אגודת ישראל". תקופה מסויימת כיהן האדמו"ר מגור כנשיא אגודת ישראל בפולניה.

עד כמה יקרה היתה אצל האדמו"ר מגור התא־רגנות היראים באגודת ישראל, אפשר לדעת מזה, שאמר פעם, "כי אם ישאלו אותו בעלמא דקשוט מה פעל בעולם הזה, יענה: "סייעתי לייסד אגודת ישראל". הוא, רבן של ישראל, אשר הקדיש כל

המשך בעמ' י"ח

هكذا من الاجيال

כ"ק האדמו"ר מוהר"ד מסוכטשוב זצ"ל התבטא פעם בפרוס השואה

"לא דור של חסידים מעמידה לנו גור כי אם דור של צדיקים וקדושים"

ברבי מגור שזכה להחזיר עטרה ליושנה. היא תפלה בזמנה" התבטא פעם בהזדמנות ה"אבני נזר" מסוכאטשוב זצ"ל. היו לה לתקנה הזאת, שהפכה להיות נחת מהווי הטיפוסי של חסידות גור, והתחילה להתפשט כהלכה רווחת אף בשאר בקהלות חסידים, תוצאות מפליגות לחיזוק רוח היהדות והרמת קרנה. המהפכה שחולל הרבי זצ"ל עשתה רושם כביר בכל מקום "אשר דבר המלך ודתו מגיע" והטביעה חותם על מהלך החיים השוטפים בפולין היהודית ומחוצה לה.

כי נער ישראל ואוהבהו

אה המהפכה השניה הפליא לחולל בהארת פניו לבני הנעורים ובגישתו החדשה לענין הדור

אף מי שלא הרגיש בכך בפעם הראשונה סופו שידע זאת. כאותו מעשה בבחור שבא לחג השבו־עות מארץ רחוקה, ובמוצאי החג, כשנכנס לקבל ברכת־פרידה, התאונן בקדש פנימה כי זה לו ארבע שנים שמקבץ פרוטה לפרוטה לצורך הנסי־עה, ועכשיו שבא הרי מגודל הדוחק לא יכול היה לראות ולשמוע מהרבי מאומה, תמצאת כל טירחתו לשוא. הסביר לו רבינו זצ"ל. "צו מיר לייגט קיינער נישט צו" (=אף אחד אינו מפסיד מבואו אלי). ואיך כתב פעם תלמיד צעיר ממתיבתא "דרכי נועם" בלודז': "בכל פעם שאני נוסע לגור, מתגברת תשוקתי עוד יותר לבוא לשם פעם נוספת... שונה היא גור מכל ערי מדינתנו, מורגש ברור כי רוח קדושה חופפת על העיירה הקטנה הזאת..."

מקהיל קהלות

נוסף לזאת התארגנו בהשראתו, בכל עיר ועיירה בפולין, קבוצות וחבורות של צעירים ובני תשחורת, שפנו עורף להשפעת הרחוב, ובכל להט הנעורים התלכדו לעסוק יחדיו בתורה ובעבודת השם. התקשרותם הנפשית אל הרבי היא כ־יר שעות בימסה בבחינת "והיו עיני ולבי שם כל הימים". בעת ההיא עוד לא נוסדו בפולין ישיבות מסודרות, במתכונת של ימינו, ולכן הורה הרבי שהצעירים יתקבצו בשטיבל'ך ובתי כנסת מקומיים. אם בשביל הדרדקים נמצא כבר הפתרון החינוכי, בהקמת התתי"ם "יסודי התורה" שרבינו זצ"ל פקד לפתוח בכל רחבי המדינה, הרי את הנוער מגיל גומרי הת"ת ומעלה צריך היה להציל במסגרת מתאימה.

גם לגור גופה הביא הרבי גרעין של "עשרה ראשונים" מבחורי ביהמ"ד של החידושי הרי"ם, ב"רחוב הברזל" בוורשה, שהיו ישובים ועוסקים פה בתורה ועבודה, ואליהם הצטרפו עוד רבים. מקרב ה"יושבים" האלה יצאו אח"כ בשליחותו לסובב בעיירות ובכפרים, לקבץ משם כל נער וילד שהתהלך מחוץ לכותלי בית המדרש, חשוף לרוחות הזמן, כדי להתחביאו תחת כנפי הקדושה.

כפעם בפעם באו הקבוצות המגוברות לגור, אל הרבי, אשר הפיח בהם רוח טהרה, והבעיר בנש־מותיהם אש אוכלה שצרפתם מכל הסיגים. אי־אפשר לפרש ולהסביר במלים מעלמא הדין מה פלא חולל הרבי בשתים־שלש מלים מסעידות.

מרוזם, הבחור מרדכי בצלאל אייבשיץ ע"ה (נג. האדמו"ר מפילץ זצ"ל), אשר רבינו זצ"ל המליץ פעם אודותיו את הכתוב "כשלג ילבינו...". וכמוהו עוד הרבה בחורים בעלי מדרגה, אשר מהם קבע גדולות בנוסח קוצק ופשיסחא, דרך בחורים שמפני סיבות שונות לא יכלו להמשיך שבתם בבית ה' ויצאו לשוק החיים, והיה שוקד להחזיק אותם במסגרות ארגוניות של צאי"י ופאי"י, ושולח אליהם מטובי אברכי גור מגידי שיעור ומשפיעים רוחניים לקבוע עתים לתורה — ועד לצעירים שנתערערה כבר יציבותם ביהדות, ופסחו על שתי סעיפים, כדוגמת צעיר פלוני שנתקל בו פעם רבינו זצ"ל כשנסע ברכבת ושאל אותו אם עדיין מחזיק הוא ב"פת"? סבר הלה, ששאל אם יש לו דרכון

שמה בקביעות, הן מי שבא רק לפרקים לשבת או לחג, היו נכנסים אצל רבינו זצ"ל ביחידות כדי לקבל מפיו הדרכה והתעוררות. בדרך כלל היה אומר לכל אחד מלים קצרות, תמציתיות, שהתאימו להפליא אל מצבו המיוחד באופן אינדבידואלי ואל תכונות נפשו. המלים האלה הסעירו את השומע, יהיה מי שהוא, בצורה חזקה כ"כ שאין לתפוס בשכל אנושי. אפשר היה לשאול בחור כזה במלים ששאל אליהו הנביא כשהשליך אדרתו על אלישע בן שפט, ויעזוב את הכל ללכת אחריו — "מה עשיתי לך". שבועות וחודשים שלמים עמוד הבחורים ותחת הרושם המרעיד של אותה מלה אחת או שתיים, ששימשה להם מצפן בחיים הרוחניים, והיו עמלים בה בעבודת שמים במיצוי

ולא רק דיבורו אלא לפעמים היתה גם שתיקתו ממלאת תפקיד נשגב. כי לא לכל שאלה השיב תשובה. ומעשה ששאל חסיד בעצתו, תתעטף רבינו זצ"ל בשתיקה, והרבי הסביר לו: כתוב במשה רבינו "והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתיו", לא כתוב בכלל שיחזירום תשובה כלשהי, משמע שיש לפעמים ענין מוקשה ואינו טעון כי־אם להקריבו אל הרבי שישמעהו, ודי לו בזה...

(="פאס" ביידיש המדוברת), השיב בחיוב, כשהוא שולף מחיקו את התעודה שלו ומבקש להראותה. אולם הרבי הסביר לו: "לא לזה התכוונתי, כי אם ל"פת באפריקי שתים..." דהיינו לתפילין..."

ואליו באו כולם. אף משא נם חסידי גור. הרבה אבות ואמהות בפולין, שחרדו לנפש ילדיהם ורצו לחסן אותם מפני המגיפה הרוחנית, העדיפו לשלוח אותם לגור, אם כי הם עצמם השתייכו לשושלת חסידות שונה. היו גם אדמו"רים, שהורו לצעירים המסתופפים בצלם, להסתפח לבנין הענקי של חסידי גור. "ידזאני" אמר אחד מהם "שלרבי מגור יש יותר הצלחה להחדיר יראת שמים בלבבות הרכים"... מוטב איפוא לנסוע אליו..."

יהיב חכמתא לחכימין

הצעירים שבאו לגור, הן מי שנשאר ללמוד

כל הכחות, מתוך אמונה והרגשה כי זה הדבר אשר "ה' אלקיך שואל מעמך".

לרוב לא שמעו מפיו חידושים או רעיונות. הרבי היה אומר לעלם הצעיר "והוה ירא שמים", או "עבוד את הבורא" (="זאלסט דינען דעם אייבערשטען"), ולפעמים הוסיף "בשמחה" "בטהרה" וכיוצא באלו לשונות, אבל עצם המעמד הנשגב, האופן שבו ביטא את המלים המעטות האלה, באש עצורה, חרת את רישומו בלב ובנפש לכל החיים.

המלים הפכו לצו אלקי, שיש בו גם מן ההבט־חה, כדרך שאמרו תלמידי הבעש"ט שהפסוק "קדושים תהיו" או "ובחרת בחיים" מהווה דיבור חי נצחי הנותן כח בכל אדם מישראל להתקדש ולבחור בחיים. היו פרחי חסידים שנתגלגלו כשנות השואה לאפסי ארץ, התחבאו בין גוים ועבדו

הרבה נסיונות והרפתקאות, אבל אותן המלים הבוערות ששמעו אי־פעם מפי קדשו "זאלסט זיין א ערליכער יוד" החזיקו אותם לבל ימוטו. ויש שבכלל לא דיבר בלשון צווי והדרכה, אלא כמזכיר בעלמא, כמדבר אל עצמו: "מ'דינט דעם אייבער־שטען א גאנצן טאג, מ'היט זיך אופ" (=עובדים את השי"ת כל היום, נשמרים מכל פגם), או שהיה אומר: "וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור כי אתה יצרתו..."

וכל הלבבות יראוך

יותר מכל תביעה אחרת שמעו מפיו את הדרישה לירא את השם, ושלא תהיה זו "יראת אנשים מלומדה". מסופר, פעם שאל ה"חפץ חיים" את רבינו זצ"ל, מהו זה שאמרו חכמים "אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה, שנאמר: "יהיב חכמתא לחכימין" (ברכות דף נ"ה ע"א) החכמה הראשונה מאין תימצא? והשיבו: החכמה הראשונה היא יראת שמים, ככתוב "ראשית חכמה יראת ה'". במסכת ברכות (דף ל"ג ע"ב) על הכתוב "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה" שואלים חז"ל: "אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא?" ולכאורה, הלא בהמשך אותו פסוק מכלל עוד דברים אשר נכללו ב"מה ה' אלקיך שואל מעמך" דהיינו: "ללכת בכל דרכיו, ולאהבה אותו, ולעבוד את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך". ולמה הקשו בגמרא רק בנוגע ליראת שמים? מכאן, דייק ויישב רבינו זצ"ל, שהעיקר הוא יראת שמים, וכל שיש לו יראת שמים זוכה לכולם...

מספר אחד החסידים: בנעורי לקח אותי אבא עמו לגור במסירות נפש. להוצאות הדרך קימץ מפתו ממש. כאשר נכנסנו אל הרבי היתה משאלת לבו היחידה, שיתן לי השי"ת חשק ללמוד תורה, שאלמד בהתמדה. אולם רבינו זצ"ל השיב בברכתו: "יעזור השי"ת שיהיה ירא שמים!"

לפעמים כשבא לפניו בן תורה, היה מתענין ושואל מה הוא לומד עכשיו, אולם היה מוסיף מיניה וביה "והעיקר הלא הוא יראת שמים". מעשה שנכנס אצלו בחור מצוין, שקיבל כבר "היתר הוראה", התכונן להמשיך בלימודיו. אמר לו: "הלא העיקר יראת שמים... ותקבל עליך עול תורה..." (כמי שאומר: אמנם זכית לנזר הוראה,

בעת ביקורו בטבריה בשנת תרפ"ד

במלה, אך רבינו זצ"ל אמר מיד: "לא כך. אלא וידעת היום, בכל יום דייקא, וכל היום ממש. בכל רגע ורגע צריך לזכור כי יש בורא עולם...".

לילד אחד, כבר תמניא, שאל רבינו זצ"ל מה פירוש המלים "מלוא כל הארץ כבודו"? ואחרי שהשיב הילד מה שהשיב, אמר לו: "בכל מקום שהולכים ועומדים צריך לזכור כי ה' ניצב עליך ואומר עשה את מצוותי...".

ויש ששאל את הצעיר לגילו. וכשהשיב "בן שבע עשרה", או "בן שמונה עשרה", הוסיף והמריצו: "אלו השנים הטובות ביותר לעבוד את השם, אם לא עכשיו אימתי..." בחור שמלאו לו עשרים שנה, אמר לו הרבי: "בן עשרים לרדוף... ונרעה נרדפה לדעת את ה'..." כשנכנסו אצלו ממחרת יום הכיפורים אמר: "כעת מטוהרים מעוונות, מתחילים מחדש...".

דברים כדרבונות

וכל הדיבורים האלה יצאו מפיו כגחלי אש, כדרבונות, המכוונים את האדם מדרכי מיתה לדרכי חיים. אי אפשר לתאר במילים את חרדת הקודש, הפחד וההתרגשות שאחזו בכל צעיר, כשעמד לפני־ולפנים נוכח פני רבינו זצ"ל ושמע את המילים־

משהחלו לנשוב בפולין רוחות זרות, השכלה, סוציאליזם וציונות, נפרצו כתלי ביהמ"ד להשפעתם, וכתוצאה מכך נשרו רבים מבין הצעירים, כשהתחיל רבינו בהנהגתו קרא בנהמת לב: "הילד איננו ואני אנא אני בא", הוא השתדל לקרב ולמשוך אליו בני תשחורת, כעדות בנו ה"בית ישראל" זצ"ל: "אבא זכרונו לברכה הרבה פעמים השחיר עצמו רק בגלל הוה־אמינא להכניס חוט־השערה של יראת שמים בלבו של ינוקא בחדר"

אדמו"ר זצ"ל ושני בניו מרן בעל בית ישראל ויבלחט"א מרן אדמו"ר שליט"א מגור.

לפעמים אירע שילד מסוים, אשר לא היה בטוח אם הרבי ראה אותו, ניסה להשתרבב פעם נוספת בשורה של הבאים לקבל שלום, אך כשהגיע לפני רבינו זצ"ל והושיט את ידו העיר לו להפתעתו: "הלא כבר נטלת שלום... ויש אשר הרבי עוצר לשניה ילד בודד מתוך מאות ילדים ושואל לזהותו, מי הוא, מה שמו, ורק אותו שאל — היה זה ילד שבא פעם ראשונה לגור, פנים חדשות, והוא זצ"ל עיניו מיטיבות רואי

הצעיר בכללותו. רבינו ה"אמרי אמת" זצ"ל היה הראשון בכל האדמו"רים בתקופה ההיא שקירב אליו את צעירי הצאן והקדיש להם את מיטב תשומת לבו.

בשנים קדמונות מקובל היה בכל חצרות הצדי־קים וכן בגור עד סוף ימיו של ה"שפת אמת", שעניני חסידות וההתקשרות לרבי נועדו למבוגרים בלבד, או לכל היותר לאברכים אחרי נשואיהם. על הבחורים והילדים לספוג את חינוכם באוירת בית־אבא ולשבת בביהמ"ד ללמוד תורה. אולם משהחלו לנשוב בפולין "רוחות זרות" השכלה. סוציאליזם וציונות, נפרצו כתלי ביהמ"ד להשפעתם. וכתוצאה מכך נשרו רבים מבין הצעירים. הלכו שבי אחרי סיסמאות־שוא של אנשי המהפכות ופרקו מעליהם על מלכות שמים. הנגף הזה התפשט כמגיפה במהירות עצומה. כמעט לא היה בית יהודי אחד שאין בו חלל רוחני מקרב הילדים. מסופר, פעם התאונן אחד ממקורבי רבינו זצ"ל לפניו, על בנו שהתרחק מדרך התורה. שאל: הבריות אומרים ש"התפוח אינו נופל רחוק מן העץ", האמנם כה פגמתי? השיבו הרבי בקיצור: "כל זה אמור ברוח מצריה, ועכשיו נושבת רוח סערה..."

כשהתחיל רבינו זצ"ל בהנהגתו שמעו אחד המקורבים קורא בנהמת־לב: "הילד איננו ואני אנא אני בא", והבינו מיד שמתכוון לחולל שינוי בענין זה. הוא השתדל לקרב ולמשוך אליו בני תשחורת, והיה מעודד ומזרז את האבות שיביאו עמהם את הילדים לגור. בהראותו להם פנים שוחקות. ואכן היה זה מעשהו הנאדר להציל את הדור משואה רוחנית, שהתבטא בראש־וראשונה בקירוב הפלאי אשר קירב את צעירי הצאן, מלא אהבה וחמלה.

אשר השמיע באוזניו של בחור עול־ימים, והיה די בהן כדי להרתיח את מצולות נפשו ולחולל בקרבו מהפכה רוחנית שלמה. רק מלים היוצאות מפי קדוש עליון, שהשכינה מדברת מתוך גרונו, מסוג־לות לכך.

וכרבות הימים הפכו הבחורים האלה לחסידים דבי עילאה, שפרשו מהבלי עוה"ז, והיו תמיד אחוזי להבות קודש.

בלא היסח הדעת

היה מעורר את האבות ומזרזם לדעת שחינוך הילדים לתורה ויהדות קודם לכל. פעם אמר: מדוע נסמך הצווי "ושננתם לבניך" למצות "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", ללמד שאינו אוהב את ה' כראוי אלא מי שמקיים כראוי "ושננתם..." והא בהא תליא. עוד אמר: הקיש הכתוב מצות חינוך הבנים למצות תפילין, "וקשרתם אותם לאות... ולמדתם אותם את בניכם..." כשם שתפילין אסורים בהיסח הדעת, כך אסור להסיח דעת מחינוך הבנים אף לרגע...

והוא לא הסיח דעת מאף אחד. רבים היו האבות, בקהל האלפים שבא לגור, ששאל אותם: "מה עם בנך?" "איפה הוא?" ולשאלה הנוקבת הזאת היו תוצאות מפליגות. אב שהתנצל כי בניו התמיצו, ואין להם ענין לבוא הנה, רתח בו הרבי: "מדוע. אלי באים אפילו חייבי כריתות, האם אני מרחקם?! פלוני ששפך שיחו, כי לב בנו לב אבן, ואינו נמשך לתורה ויהדות, מה יהיה בסופו, אמר לו רבינו זצ"ל: "יוכי ראיתיו כבר, הביאהו לכאן..." אחד מחסידי גור הותיקים, שהתגלגל בנסיבות

סח פעם הגרמ"מ בשר זצ"ל, דברי רבינו היו: "לאו דוקא חידושים... לא בהכרח דברי חסידות בלתי ידועים... אבל העיקר איך יצא כל דיבור מפה קדוש... באיזו קדושה, באיזו יראה עילאה... הלא בשובנו אח"כ מגור יכולנו רק בקושי להסתכל על העולם המאוס הזה..."

ואיך שהיה נותן נפשו להבעיר בלבותיהם את הניצוץ האלקי, כעדות בנו ה"בית ישראל" זצ"ל: "אבא זכרונו לברכה הרבה פעמים השחיר עצמו רק בגלל הוה־אמינא להכניס חוט־השערה של יראת שמים בלבו של ינוקא בחדר" רוח אלקים דיבר בו, עוד מראשית ימי הנהגתו, לחולל מהפכה ושינוי יסודי במבנה הכללי של עדת החסידים ובאופי ההנהגה אשר ינהיגם וינהלם — עכשיו "יצאו הדברים מכח אל הפועל.

הוא גילה את דעתו הקדושה, וכי זה אדיר חפצו, שבני הנעורים יתחילו מגיל מוקדם לבוא בקהל אנ"ש, ולערוך "נסיעות" לגור, כחסידים מבוגרים לכל דבר. היה אומר: מצינו בהקהל צווי מיוחד להביא גם את הטף, כי עקר מצות הקהל היא להביא לידי יראת שמים, ועצם הדבר שיהודים מתאספים יחדיו ג"כ משרה עליהם יר"ש. כמו שדרש החידושי הרי"ם: "ברוב עם הדרת מלך", והשראה זו תחול גם על הטף.

מכאן ואילך התחילה נהירת הצעירים הגדולה לגור, הרב האיר פניו אליהם, מצא תמיד פנאי בשבילם, הקדיש תשומת לב לכל אחד מהם בפני עצמו. הקשר החי הזה, הקירוב האישי, משך הנה כל בחור וטוב שהרגיש כי פה מקומו.

הזמן לארץ רחוקה במערב אירופה, ולא הצליח בשום אופן להכניס בילדיו אפילו רוח של חסידות — אם כי זכו לקבל גם שמה חינוך תורתי מלא — כיון ששלח אותם ללמוד תקופה קצרה בין ה"יושבים" בגור, והיו נכנסים כפעם־בפעם אל רבינו זצ"ל כדי להיבחן, הפכו מהרה לאחורים — ראש תמיד של יר"ש וחסידות תוקד בלבותיהם.

הכל היו נסקרין לפניו בסקירה אחת. גם ילדי החמד הרכים שעברו לפניו כבני מרון, למאות ולאלפים, בעת קבלת שלום — נחרתו כולם על לוח לבו הטהור, עד האחרון שבהם ממש, למרות שחלפו על פניו כמעט כמרוצה, מרוב אדם ואפס פנאי. לפעמים אירע שילד מסוים, אשר לא היה בטוח אם הרבי ראה אותו, ניסה להשתרבב פעם נוספת בשורה של הבאים לקבל שלום, אך כשהגיע לפני רבינו זצ"ל והושיט את ידו העיר לו להפתעתו: "הלא כבר נטלת שלום... ויש אשר הרבי עוצר לשניה ילד בודד מתוך מאות ילדים ושואל לזהותו, מי הוא, מה שמו, ורק אותו שאל — היה זה ילד שבא פעם ראשונה לגור, פנים חדשות, והוא זצ"ל עיניו מיטיבות רואי.

דואג לכולם

דאגתו היתה נתונה לכולם. למן אותו קדוש

על סיפון האניה בדרכו לארץ ישראל

אבל דע מה העיקר... האל תחשוב שכבר למדת דיין, אלא תקבל עליך מחדש עול תורה, כמי שעוד לא התחיל...) אף כשביקר בישיבה זו או אחרת, והיה עומד מקרוב על סדרי הלימודים וכיו"ב, נהג להפטיר בשאלתו: "ומה בדבר יראת שמים?" ויש שאמר לצעיר: "התורה שלומדים צריכה לעשות פעולה (רושם) באדם, כמו שכתוב בתהלים "הקם לעבדך אמרתך (התורה) אשר ליראתך", תורה כזאת שתחדיר בעבדך יראת שמים, והיא כשלומדים באמת, ביראה, ובוהרים מלהטוא...

כאשר בחור מסוים התאונן לפניו, שהדיבורים בנוגע ליראת שמים אינם נכנסים ללבו, הגיב רבנו זצ"ל כבענין ביטול: "נה, הלא כתוב "וכל הלבבות יראוך"... כשילד הנים הרהיב ושאל מפיו: איך האדם נעשה ירא שמים? הסביר לו: "כאשר מת־הלכים תמיד עם הפסוק "לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה". למישהו אחר ענה: "כשמביטים אל הרקיע, איני יודע איך יכולים לחטוא?!"

במחיצתו לא יכלו לחשוב שלא במושגים רוח־ניים. הנה מתאונן אחד שסובל מכאב שיניים לבלי־נשוא, אולי השורש בשן נגוע אצלו, אבל הרבי קורא לעומתו בלשון תמיהה: "נה, דיבורת לשון הרע?!" ועוד מישהו, שנכנס לפניו עם עין נפוחה, נשאל תיכף ומיד: "אתה מסתכל איפה שלא צריך?!"

זכור את בוראך

לר' שמואל בותשטיין ע"ה, ששאל לפניו בבחרותו, איך מגיעים ליראת שמים? אמר: נזהרים לברך מאה ברכות בכל יום... חיוב זה למדוהו חז"ל (מנחות דף מ"ג ע"ב) מפסוק "ועתה ישראל

הדברות שיצאו מפורש מפיו בקדושה ובטהרה — המילים שהיו מכוונות היישר אליו, ושימשו לו כעין "מלאי ברזל" לכל החיים. כי שלא נתנסה אישית בחוויה נשגבה זו, שהיתה כעין טבילה מטהרת בנהר דינור, לעולם לא יבין במה מדובר פה.

סיפר חסיד, ששמע פעם בשחרותו את הרבי ביערות אוטבצק כשהוא קורא ברגש "טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו", ונתחתה קריאתו כ"כ כעצ־מותיו כאילו שמע אז בת־קול משמים: "הרי עולמך לפניך. צעיר, קבל עליך עומ"ש וייטב לך", והיה קול הקריאה הזאת מוסיף ומהדהד באוזניו כל ימי חייו הרבה יותר מאילו למד מאה ספרים בענין חובת האדם בעולמו.

סיפרו עדי ראיה, כי אותם בחורים שהצטופפו סביב רבינו זצ"ל פעם בעת התפלה בליל ש"ק, והיה מסובב את פניו הבוערים וקורא לעברם בהטעמה את המלים "לפניו נעבוד ביראה ופחד..." נתמלאו אותו רגע פחד השם ומוראו שפעפע בכל עצמותיהם, ולא סר מהם כל הימים אשר חיו על החלד. ומעשה בבחור פלוני שרבינו זצ"ל אמר לו בפשיטות "צריכים לזכור תמיד שמלוא כל הארץ כבודו". ראו חבריו בעליל שבא מזה לידי מצב של התפשטות החושים, ובכשך שבועות רבים היה כאיש מרחף בעלפות שאין אפשרות לדבר עמו, בכל מקום שנתן עיניו ראה במוחש איך ש"מלוא כל הארץ כבודו".

ביראה עילאה

"וכי מה שבענו בגור?!" סח פעם הגרמ"כ כשר זצ"ל, מזקני העדה. בערוב ימיו: "לאו דוקא

טאגבלאט יודישע

№ 284 B פרייטאג 15 Dos Jidisze Togblat

גערער רבי אבגעפאהרען פון מארינבאד

הארציגע שלום-רעדע פון גערער רבין אויף דער כנסי' גדולה

ליקווידירט דעם אינצידענט מיט די "אכודים"

די רעזאלוציעס. — ווארימער אפעל ... פאר כלל-ישראל

פייערליך געשלאסען די דריטע כנסי' גדולה

די שלום רעדע פון גערער רבין

העמוד הראשון של הטאגבלאט בורשא בסיום הכנסיה הגדולה השלישית.

כל הדיבורים יצאו מפיו כגחלי אש, כדרבנות, המכוונים את האדם מדרכי מיתה לדרכי חיים. אי אפשר לתאר במילים את חרדת הקודש, הפחד וההתרגשות שאחזו בכל צעיר, כשעמד לפני־ולפנים נוכח פני רבינו זצ"ל ושמע את המלים־הדברות שיצאו מפורש מפיו בקדושה ובטהרה

חידושים... לא בהכרח דברי חסידות בלתי ידועים... אבל העיקר איך יצא כל דיבור כפה קדוש... באיזו קדושה, באיזו יראה עילאה... הלא כשובנו אח"כ

←

לרגלי השלמת שלבי ההכנה של ספר תולדות כקש"ת מרן אדמו"ר מגור זי"ע בעל "אמרי אמת" מתבקש כל מי שיש אתו זכרונות וכיו"ב בכתב ובע"פ או מכתבי קודש שעוד לא נתפרסמו ושאר מסמכים ותצלומים מאדמו"רי בית גור זי"ע להתקשר בהקדם האפשרי עם הר"ר אברהם מרדכי סגל רח' יחזקאל 42 ירושלים טלפונים: 539014 821095 לטובת הרבים. כל חומר שיושאל יוחזר בעז"ה בשלימותו.

מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה, אל תיקרי מה אלא מאה... "בפעם אחרת קרא הרבי באוזניו שני פסוקים שלמים מתפלת שלמה בחנוכת ביהמ"ק: "להטות לבבו אליו, ללכת בכל דרכיו..." "ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ה' קרובים אל ה"א יומם ולילה", בהוסיפו: שלמה המלך ע"ה התהלך יומם ולילה והתחננים בפיו "להטות לבבו אליו...".

באחת השבתות חזר רבינו זצ"ל בשולחן על דברי ה"חידושי הרי"ם", כי טוב לאדם שיחשוב בקביעות ענין כלשהו מעבודת ה', אשר לא ייבטל אפילו כשהרע מתגבר עליו, בהתאם להלכה ש"כל קבוע כמוחצה על מחצה". למחרת ביום ראשון בא לפניו בחור צעיר ושאל: "מה אקח לקבוע במח־שבתי?" השיבו: "זכור את בוראך תמיד, כל היום..." חזר הלא ושאל: "מה אזכור מהשי"ת?" מי ענה: "לזכור שהקב"ה בכל מקום, וממילא תהיה ירא שמים, ותהיינה לך מדות טובות..." בפעם אחרת אמר לו: "וידעת היום", תיכף כש־מתחיל היום, כשאתה פוקח את עיניך, צריך כבר לדעת "כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד...".

ומעשה שבא לפניו ינוקא לקבל ברכת פרידה, וישאלהו, מה פשר הכתוב "וידעת היום" וכו'? התחיל הילד לתרגם את הפסוק כלשונו, מלה

כי עבדך ערב את הנער

בבית מדרשו של רבינו זצ"ל, מסביב למקומו הקבוע בשעת התפלה, נדחקו תמיד מאות נערים וילדים, שטיפסו על השולחנות ונתלו בחירוף נפש בידים שבקירות, מרוב תשוקה לראותו בשנים מאוחרות, כשהרבי נחלש ומקורביו חששו שהמחנק והאויר. הדחוס מרוב צפיפות מזיקים לבריאותו, עמדו ואסרו על הצעירים להידחק ולעמוד על השולחנות והחלונות אשר בקירבתו בפאתי מזרח. אולם משנכנס רבינו זצ"ל לבית המדרש, הבחין בשינוי, והורה מיד לאפשר לילדים ולנערים לחזור למקומותיהם כרגיל. רק בקושי הסכים, לאחר מכן, שירחיבו מעט את השטח הפנוי סביב לו בעת התפלה.

ובהזדמנות מסויימת, כשהבחין באיש ממ־קורביו שחרד למנוחתו ומרחיק את הנערים שהצטופפו לראותו, פנה אליו: "החידושי הרי"ם לקח עמו בנסיעה לקוצק את אבא, בקור ובשלג, למרות שעוד היה אז ילד קטן, באמרו "הכל כדאי ובלבד שיראה "א וואָרען יוד" (=יהודי אמיתי). ואמנם אינני משתווה לרבי מקוצק, ברם לגרש אותם לא היית צריך...

שנה אחת בחג השבועות, כשיצא אל הגינה שמאחורי ביתו אחרי שסיים לערוך את השולחן וטייל בה רגעים אחדים הלוך ושוב, כדרכו בקודש, אירע שטיפסו מספר ילדים על־גבי הגדר המפרידה בין הגינה וחצר ביהמ"ד הסמוך. בהשתוקקם לראות את הרבי, והקימו שאון. נער בהם החסיד רבי בנציון ע"ה מאוסטרובה שימהרו לרדת. אולם רבינו זצ"ל פנה אליו ואמר: "הנח להם. גם הם קיבלו היום את התורה..." ולאחר־מכן בהיכנסו הביתה שלח ביד משמשיו פירות לחלק בחוץ לילדים.

אף בזמנים אחרים התרחשו דברים מעניינים ביותר בטיוליו הקצרים בגינה זו, ודברים שהב־לישה, את יחסו החביב והמיוחד לילדים. שנה אחת בחג השבועות נלווה אליו בגינה בנו הצעיר הגרפ"מ שליט"א, וכשהבחין הרבי בילד נוסף שקפץ מעבר לגדר קרא גם אותו שיקשיב, ויאמר אליו: "והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב" מקובלים אנו איש מפי איש שזאת התורה קבלו אבותינו בהר סיני..." כן היה בוחן שם את נכדיו הקטנים. ואת שאר הילדים שהצליחו להיכנס, איזה קרבן מוסף הקריבו היום בבית המקדש? ומה מן הקרבנות בא ביחד עם שתי הלחם, מה ההבדל בין כבשי עצרת לשאר שלמים? וכיוצא בזה. כשהבחין פעם בנער מכשפחת כהנים, כשטיפס על הגדר, קרא אליו: "רד בזהירות, השגח שלא תיפול, חלילה, ולא תהיה בעל מום... הלא אתה עתיד לעשות העבודה בבית המקדש..." לילד אחר, והוא ג"כ כהן אמר: "הלא כהן אתה, הכהן הוא עובד, תהיה עובד השם..." ילד נוסף, שבדילוגו מן הגדר צנח ממש כול הרבי ונתקף בהלה, נשאל על ידו "כה רצונך?" ("וואס ווילסטו?") והשיב בהרף עין: "אני רוצה להיות יהודי!" ("כ'וויל זיין א יוד"). אמר לו רבינו זצ"ל: "יהודי הנך, אבוה, יהודי נאמן..." (א ערליכער יוד").

כל נער, כל ילד יהודי באשר הוא, היה חשוב בעיניו ומסולא בפז. פעם בשיחה הצביע על דברי רש"י בפרשת הלויים (במדבר ג, טו) שאפילו תינוק מבן חודש ומעלה, משיצא מכלל נפלים נמנה להיקרא שומר משמרת הקודש. ולכאורה: וכי מה מסוגל בן חודש ימים לעזור בעבודת המשכן? אלא מכאן, דייק הוכיח, ש"כל נפש יש לה מקום" (="יעדעס נפש האט א אורט"). בפעם אחרת אמר, שאותו חלק אלקי ממעל המקנן בכל נפש מישראל, הוא כ"שמות שאינם נמחקים" — לעולם לא יאבד ממנו.

על במת הכנסיה הגדולה הראשונה בשנת תרפ"ג

התמונות באדיבות גנזך קידוש ה'

על מפתן הישיבה

יעקב ב. פרידמן

על יד פונדקו של יוסף זליג, לא נבדלה וולוזין מכל קבוצת בקתות שבצידי הדרך. האוירה הקבועה שמשרה תבית שיכר ליד עולים כפריים, לא הושפעה ביותר מן העובדה שבמרחק רחוב אחד מצוי מבנה עץ מלבני עם גג של רעפים שטוחים. מבנה צנוע שפרס את אברתו על פני כל גולת והליך, ושמו הדהד במאתיים שנות תהלה מסוף העולם היהודי עד סופו: בית הישיבה דוולוזין.

ליד חצר הפונדק ערך אותה שעה אהרליה הורשאי אתנחתא קצרה ומאוכזבת. לפני דקות אחדות הגיע הנה כולו רגש וכוספים ברכבת המו־ליכה לדודרינסק. הוא הביט בסלידה בחזות הע־לובה של הפונדק, בבקתות הרדומות. וולוזין! וולוזין עיר הפלאים! הוא נזכר בערגה בורשא עירו, לכאורה כה מתאים יותר להדר הוולוז'יני: עול במצב של עד־דלא־ידע התנודד לפתע מפתח הפונדק, התבונן ברוב עניין באורח הנבוך, ותחפז להסביר לו פנים:

"על הכובע אתה דואג? הדגים יצופו לבטח! עד שיצאו אומר אתה? אהה! זהו עניין אחר..."

שכורים לא חסרו לו גם בורשא הרחוקה. בשולי הסימטה הסמוכה חמקה דמות יהודית. אהרליה אץ לקראתה וביקש לדעת היכן ימצא את בית הישיבה.

היהודי תלה בו מבט קודר, החניק אנחה ומלמל ברגש:

"ישיבה מחפשים אתם? ישיבה... נו מילא, הנה, יש לפנות..."

היהודי עקב אחר גבו הנרגש של הבחור. "הרי לכם! תלמיד חדש לה לוולוזין, וולוזין של סרבי־בסקי של אוברוב וכת דיליה! ומוורשא בא!" הוא נד בראשו ותפנה לעבר ביהמ"ד של הזוגים. הקלויז הזה לפחות לא צד את עין הנץ של נקולאי...

* *
*

בית הישיבה לבש שמץ מאותו היכל אגדי שעיצב אהרל'ה בדמיונו. הוא דילג טרוף נשימה על קומץ המדרגות, וכמעט הפיל בדרכו את רבי שלמה דוד המשגיח שעזב את ההיכל. המשגיח עצר, מדד את האורח למלא קומתו. הזדחק לו כף חמימה, רודית ינוף:

"תלמיד חדש מן הסתם! היום?! נו נו... היום! על מנת כן!... גמ' קדושין שמא הבאתם אתכם?"

בהיכל פנימה נראה הכל שונה. ההיכל היה אפוף בלהבות שהציתו חמש מאות מעלי אבוקות. פשיטא שלא ניכרה בו צל של קדרות. על יד האלמימר, מוקף גדודים של גבורי חיל, ניצב־ריתוך הר"ים רבי אפרים סמיטוב; עיניו להבה, זרועותיו מתנפות בריתחא דאורייתא, וקול הבס הנודע שלו הולך וחזק — — — שמועה נקלטת באויר, שצרמה את אזניו הרגישות, ורבי אפרים הרך התחנן מתבער כלביא, ומסתער על בעל השמועה כל כולו ריתחה:

"אח! ביסט אַפּוֹיער!" (— איכר ברוסית).

על יד הכתל הדרומי, בצד חדר השעורים של רבי נפתלי צבי, תמתנה שתה. שם הלב הגדול. צומת הגידין של הישיבה הוולוז'ינית, ולב לבה של האסכולה הישיבתית כולה. שם הילך קול דממה דקה. עיניו הנבונות, הרצועות של רבי חיים שיטו בין הקבוצות שסביבו. חיוכו הדק, הקבוע, קידם כל סברא וגילוי פנים בהלכה, ליווה אותה עם משבר לידתה, והחליק על דפנותיה באהבה.

קומה קטנה, שפופה, דמות איטית ופנים פשר־סות שהאפילו על הסערות הגדולות של ימיה. אש הלהבה של רבי ברוך בר, התלמיד בקמניץ — בבואה דבבואה מתורת רבו — גילתה טפח מהסער המתחולל מתחת לשקט הזה. מדמותו כולה, היו העיניים של רבי חיים כלי ההבעה היחיד. כשרוחו היתה שקטה ועולמו התורתי הצהיב לו פנים, היו עיניו נוצצות בחיבה גלויה. היו שעות, כמו השעה של עכשיו, כשרעיון פנימי גדול קדח במוחו הנורא, היה מין ערפל מקדיר את עיניו החודרות, ורבי חיים היה מרחף הרחק הרחק, כמסתורי קשת מעולמם של אנשי שיחו.

* *
*

המוחה היה בבואה של נפלי [illegible] רבי אפרים עדיין סערה בקולות [illegible] קודשי חצי אשה, עשרות בחורים בחלקו הצפוני של ההיכל הענק הלכו תפוסי שרעפים סביב לבטיו של בעל המאור; ובקצה האחר של ההיכל סערו רוחות מסוג אחר לגמרי. בחורים אחוזי פלצות התגודדו סביב לדנדמים ושרי הפלך. רבי חיים סולובייצ'יק ניצב בפנתו מרוכז בתוך עצמו. מוחו הכביר הגר בהקף עין מהסוגיה הוולוז'ינית אל מעמקי הסוגיה של אחר וולוז'ין, וכבר היה תפוס בחפוש מקומו שלו בשעה הזאת.

אהרליה הורשאי שעשה את המסע המפרך רק כדי לחזות במעמד הנורא, ניצב נבעת ליד גרם המדרגות, מתבונן בצוותא עם מאות עיניים הלומות־דעם בסטנב פריסטב, פקיד החבל הנועל את השערים, ומטביע עליהן את חותם המלוכה. לידו עמד רבי חיים הלל, מראשי הישיבה גופו המסורבל נע אנה ואנה מתוך דבקות, ומחשבה גדולה קיתה אותו. ידו האחת החליקה על גרם המדרגות, וידו האחרת החליקה בערוד על כתפו של אהרל'ה, תלמיד חדש בוולוזין הסגורה:

"מוורשא אתם, אה?" הוא נענע בראשו בהת־פעלות, "כדאים היו, אומר אני לכם, כדאים היו טלטולי הדרך כדי להיות נוכחים ברגע הזה!..."

הוא השתוחח על עמדו, והתרחשות רבתי נערה את כולו. "מבינים אתם? גראף סקרטוף דליטנב, שר ההשכלה של רוסיה האדירה, תחת אדרתו אלפי גמנסיות ומוסדות להשכלה ברחבי הממלכה. הוא מוקף בצבא בן אלפי פקידים, מנהלי לשכות, מפקחים, שרי פלך ופקידי חבלים...

"... אדם כזה, מחבר במו ידיו תזכירים בני עשורות סעיפים, שמטרתם להרוס את דוחו של "בית ספר" עברי קטן בוולוזין הנידחת. הוא ומיניסטר הפנים בכבודו ובעצמו, משגרים מבשרים ותזכורות סרק שמטרתם לעורר מתוך בלב מנהלי בית ספר קרתני נידח...

"... שרי הפלך, הנכבדים בהיראכיה הרוסית, יוצאים מבוהלים ודחופים פטרבורגה, ויוזמים התכנסויות אויליות, סביב עניין נטול כל חשיבות ממלכתית..."

רבי חיים הלל התרומם, והצביע נרגש כולו, על החותמת המלכותית הסוריה שהתנוססה על השע־רים: "הרי לך ורשאי! גזר דין מוות, אומר נקולאי ביש גדא, יחול על מי שישבור את החותמת! על מי שיבקש לשוב ולנשום את הניחוח הוולוז'יני הענוג... חתת הישיבה נפלה על רוסיה האדירה! הם חרדים, ורשאי! חרדים מרוח הישיבה, מן המובלעת הזעירה של הנצחיות היהודית, שנש־תמרה בעיירה קטנטנה, וולוזין!"

קול בכי מר זעזע את השערים הנעולים. ראשו של אהרן שלמה הורקובר היה כבוש בין סורגי השער, וכתפיו הרטיטו בבכיה. רבי חיים הלל התנער, החליק על השערים המוגפים. החיוך שלו כבר הרטיט בזוויות הפה:

"מבינים אתם ורשאער? ישיבה... ישיבה!..."

* *
*

עטו של כותב הטורים הדמנה פעם אצל הפרק דווי ההוד של סגירת הישיבה בוולוזין. האמת המופלאה הזו של רבי חיים הלל היא לדעתי נקודת החיים של הפרשה הזו, האמת הזו מחיה את העצמות היבשות, גם היום, תשעים ושש שנים לאחר סגירתה של אם הישיבות.

ההשקפה שלנו על הישיבות אינה ניזונה אמנם, מדליאנובים של כל הדורות. אבל נמצאנו למדים משהוא, אם מנגנון של ממלכה כבירה נערך בעוצמה מגוחכת מול מבנה עץ מיושן וספסלים חר־קים. אז דנדמים למאות גויסו ללוות ולעקוב אחר תנועות כל תלמיד, כדי לוודא שלא ישוב חלילה לסטנדר הוולוז'יני דרך החלון — אנו למדים משהוא על כח ההפראה והתנובה בו מצויידים הישיבות. אנו למדים עד היכן נודף ניחוחו של הספסל הישיבתי!

כאשר נסגרה בגזירת השלטון הישיבה הנוב־הרדוקאית בקייב, ערכו השלטונות באולם התי־אטרון מחזה בדמות משפט, בו התנהלו ויכוחים אודות הישיבות ותורת ישראל. למשפט ניתן על ידי השופט, גזר־דין אף הוא מבדיים:

"חורצנו פסק דין מוות על הישיבות!!"

פסק דין מוות! הבטוי הזה מפעים אותי! לסגירת ישיבה (ששכנה בבית הקברות העירוני...) קורא גוי־לא־יבין פסק דין מוות! כמה בתי ספר נפתחים ונסגרים חדשים לבקרים בשוקי הקומו־ניסטים! כמה ארגונים והתאגדויות נוסדים או נגדעים לפי שגיונות השלטון! אבל גם מוח מטומטם של גוי בקייב חש בהבחנה: על בית ספר נסגר קיים צו סגירה; על ישיבה נסגרת נחרץ גזר דין מוות!

את הלך הרוח הזה נשאו על גוום גם אלו ששנו ופרשו. השנים שלפני מלחמת העולם שמשו לי־שיבות שנות רעב ושנות שבע כאחת. הפריחה האיכותית של לַמדי השם בימים ההם אין לו אח ורע, בה בשעה שדלתות הישיבה נטרקו פעם אחר פעם, בידי אלו שעוזבו אותה בטריקה. אלו אבל הותירו לנו עם בריחתם, נכס רגשי יקר: מישיבה ומאוירתה אין נפרדים. ישיבה עוזבים בטריקה! בסערת נפש!

היו מתוכם כאלו, שהעט שלהם הקנתה להם שם עולם, והם נסו לשתף את העולם ביסורי כף־הקלע שלהם. העט שלהם שעטה ברפרוף על כל אשר ייעשה תחת השמש; על הצפור ועל הגמדים... על חמה ודמדומיה, על אביב ועל גבעולים, גשם או שמש... אבל תמיד תמיד צפה ושבה לתחיה מתוך קברות התאווה, אהה! הישי־בה! הרחמים נכמרים: כל מלה שלהם ספוגה בדם, חושים סומים, תעתועים של דמיון, ומערבולת רגשות ללא מוצא. מן היהדות וקיום המצוות התקלפו כמעט בחדווה. משחל בביתא מַחְלְבָא. אבל הפרישה מן הישיבה — היתה כרוכה בחבוט הקבר!

מה זה הכילה הישיבה, שהצמיד אליו נימים מיוסרים כל כך??

היה הז'יטומירי. (ח.נ. ביאליק) זה שהיה נמלט מן הישיבה בלילות שבת, ומחזר טרוף־חושים אחר פיסת גיר כדי לשרבט איזה הגיג שהעיק עליו. אחר כך היה שב מכה אותו טרוף־חושים אל בית הישיבה, כובש ראש מבולבל בין שורות הגמרא, ובוכה תמרורים עד עלות השחר.

הז'יטומירי מצא את נגון הגמרא "דוקר להט מכאיב תוגה", ואת הישיבה כ"בית לפידים הנוש־אים את הנפש עד לב השמים". הז'יטומירי סגנן כתבי פלסתר מרים נגד הנצי"ב והנהגתו — אך גם נפל אח"כ לרגליו בבכיה גדולה (מכתבי הפלסתר הודעו הנצי"ב עד דכא, אך העיד לאחר מעשה כי הם כתובים טוב!...) הז'יטומירי השקיע בתאורי הישיבה מַפְלֵי רגשות חנוקים, ההופכים את היצי־רות הללו ליצירות טרוף חסרות פשר. הז'יטומירי המשיך תאבק עד יומו האחרון ברוחה הרודפת של הישיבה: הוא גייס למערכה את עטו הנודעת וכל כשרונותיו, אך נוצח. ביומו האחרון, בהיותו בשליחות במוסקבה, התבטא (באזני רבה של העיר הזאת) במשפט, כה כזה של וולוזין:

לו העניק לי הבורא כח וחיים, הייתי שב ארצה, נודד בכל הגימנסיות ובתי הספר, וצווח בקול אדיר:

"קינדרלאך! צריך אין ישיבה אריין!!".

* *

מה זה טענה וולוזין בין ספסליה שכה רדף, שכה המר! הווי? אוירה?

...אורגנו בה בוולוזין ערבי רקוד? טיולים בחיק הטבע? ערבי הווי, בדוח, שירה? כלום מכל זה. וולוזין הכילה מבנה ענק וחסר הדר, קומץ ספסלים וסטנדרים מגושמים; חלונות מאורכים ומקומרים; טורי ארונות ובהם שבע מאות ספרים; שעורים מיגעים בסוגיות עמומות, משגיח קפדן גם רקוד שתי חגים בשנה — — —

מה הוא זה שהשקה מרורים את מי שטרק את דלתותיה? מה הוא זה הווי של ישיבה?

"הישיבה היא תבת נח רוחנית, שגם בשעה שמלאה הארץ חמס והשחית כל בשר דרכו על הארץ, והמים הזידונים הולכים וגואים... נאס־פים בה כל הטהורים לחיות חיי רוח והתעלות... כי אין קירות של ישיבה נותנים לאויר מזוהם לחדור אל דלתותיה!!!"

(כ"ק האדמו"ר מסלונים — נתיבי עולם הישיבה)

זהו איפה החומר שיצק את דפוסי הישיבה ואוירתה; שעיצב ביד אמן את כסופיה וערגתה: הישיבות בכל הדורות השכילו לשמר את אותם הרגשים ואותם הגיונות שיצקו בה מחולליה. הי־שיבה היא תבת נח. סביב לה יסערו הגלים ומשב־ריהם. החומר האנושי נד לכל משב רוח, דור דור ותהפוכותיו — והישיבה בצביונה נותרת תמיד כאי פלאים בתוככי הסער. ומַעמקי הטלטלה הג־דולה אנו עורגים תמיד אל המובלעת המופלאה הזו: שמה תהלך השפה של רבי חיים מוולוז'ין ותלמידיו; שמא ישלוט ההגיון מתקופת רבי עקיבא איגר; הפרוזדיקה שעל השלחנות, הטפסים והלי־נוליאום — הוא מאותו המין שנהג בישיבתו של ה"נתיבות"... ושמה ילהטו תשוקות. ילובנו מושגים שהעולם בחוץ לא יידע לְבטא אותם נכונה.

אנו מכירים מושג על ספסל ישיבתי — לא משום שהספסל הזה ערוך בצורה כלשהיא, אלא משום שהוא אינו ערוך בשום צורה... שום צורה מלבד להקל על עמלי התורה. אנו מדברים על ספר ישיבתי, משום שספר כזה (להבדיל מצעצועי הספרים של ימינו) מנוער מכל משמעות שולית, מלבד התוכן: פרי תנובתו של המוח.

בין שבעים הלשונות נמנים גם הלשון הישיב־תית. לשון שאינה מטפחת שום נטיה, לבד היכולת להגדיר הגדרות מורכבות להפליא. או לְדאות לפסגות־הגיון מפתיעות. קיים כמובן גם הרגש הישיבתי שאינו יודע גבולות. היה רבי יוסף רוזר בסקי הרים דאוד ישראל. ת"ח עצום וקודה מקורות בית הישיבה. בעת הלויתו, תכפו עליו רגשותיו של האי ספדנא, מגדולי הת' בדור, והוא קרא בסערת רגשות:

"רבי יוסף, רבותי, היה "שור שנגח את הפרה"!

ולא נחה עדיין דעתו, עד שהשלים:

"לא כך רבותי! רבי יוסף בחרא מחתא היה. גם השור, וגם הפרה!!"

הרי לנו שפה ישיבתית! בן ישיבה, שמושגי שור שנגח פורטים על מיתריו — "הרוכם מח־דיפות ההכחשה, שעה שהרחוב יגחך בבורות.

קיים גם הנגון הישיבתי, שאין בו שום הפתעה מוסיקליה מלבד הסגולה להמתיק את שורות הגמרא... קיימים כמובן גם "סדרים" בלתי משתנים של ישיבה. זמנים שהתקדשו במרוצת הדורות, והפכו למרקחת בדוקה לכל הצלחה תורנית. ורבי חיים מוולוז'ין מחולל הסדרים הללו הבטיח, כי יעמוד בשערי גיהנום ולא יניח להכנס למי שהקפיד על סדרי הישיבה... קיים בישיבה המעמד של ראש הישיבה, שההבדל בינו למרצה בקמפוס — אמר פורק עול נודע — הוא כהבדל בין צבע לצייר... וקיימים גם, קיימים — קורי עכביש של ישיבה...

— — — שכאשר בקשו להעביר את ישיבת "עץ חיים" דוולוז'ין באחת מתקופותיה הקשות לוילנא רבתי, התנגד רבי חיים לרעיון להעתיק ישיבה שגם קורותיה התקדשו בקדושת התורה. ישיבה אין מעתיקים.

הסכימו איפה להעביר את בית הישיבה על קורותיו וספסליו, ולא נחה דעתו של רבי חיים:

"אבל את הפרוביגנטעס (את קורי העכביש) של הישיבה אי אפשי להעביר!!"

* * *

מסב רבי יעקב בצוותא עם מודע רחוק מתורה ומצוות, ושומע כפיו תמיהה רבתי:

"נכנסתי באקראי להיכל של ישיבה. ההיכל הכה; בחורים לכאות ישבו הניעו את גופם כמרן... הייתי תאב לדעת מתי ייפסק הנענוע...

ישבתי שעתיים, שלש... העיניים צמודות לאו־תיות הזעירות (לכה — אמור לי — לא הדפיסו אותם בגדול?) והגב מתנועע... מתנועע... רחמי נכמרו על העלובים. והגב — לא עלול לקרה משהוא?!"

חייך רבי יעקב, והרגיע את מיודעו הרחמן במעשה שהיה:

ישבו לו יהודי ברכבת המוליכה לחיפה. הוחב מפעם לפעם כשהוא כחור לפיו, ובגיע את סיגיו בשקידה. הנסיעה ארוכה, והשיניים נעות בברך עליון...

נכמרו רחמי. אזרתי עוז ושאלתי אותו:

"יסלח לי... השיניים... אתה לא מעייף אותן מדי?"

באר לפני היהודי פרק בהלכות תענוגות:

אתה יושב בחוץ ומתעייף לקראה שיני הנא־קות... אני יושב לי בתוכי פניכה ומתענג בתענוגים על הבוטנים הקולה...

הספור המופלא הזה מבאר לנו באלו עיניים ראו אלו ששנו ופרשו, את הישיבה, ואת סוד חבוטי הקבר בכתביהם. הללו ישבו בישיבה שנים הרבה, ולא ראו דבר. תמיד תמיד ראו את הגב של המתמיד הוולוז'יני. הם הבחינו רק באפלולית. בסטנדר השופשף כול הפרוזדיקה בעולם החיצון. שמעו קולות מתנגנים. עיניים יגעות... אבל לא טעמו. נכחו בדחוף האדיר של השקדנים המשחירים את שניהם על התורה, ולא ידעו את מקורו!

נקודה חריפה למחשבה: עשוי תלמיד להתארח שנים הרבה בין כתלי ישיבה. לחבוש את ספסליה. לרקוד את רקודיה, להתערות בחייה — ולהשאר בחוץ!

* *
*

"... והנה, אז ימי הנעורים, ולא חששתי לרמוש לי דברי תורתו עלי גליון, למען יעמדו ימים רבים לעזר. ובכן רק שבלי לקט ועוללות נשארו לי מדבריו הנעלים אשר אני זוכרם מעט מזעיר, זעיר שם זעיר שם. ואשר יקרים המה לי מפז, והמעט הזה הוא לי כדבש ונופת צופים, שפתיים ישק! בכל אשר אזכור ואעלה על זכרוני דבריו המחוכמים, אוסיף לערוג לו ולדבריו!..."

את המכתב הזה שגר רבי צבי פסח פרנק עם עלותו לירושלים אל רבו רבי איצלה בפתיכז'. בי"ש־יבות ירושלים לא היו נהוגים שעורים, וראש הישיבה לאחר מאמץ עליון שלא נשא פרי. שבו נכאי רוח סבל בתקופה הזו מחוסר הדרכה תורניה. ו"ערג" למלה "מחוכמת" של רבי איצלה. במענה לכתבו שגר לו רבי איצל שעור בהלכה בדין "הליה: חבכן" שהשמיע בישיבה.

במושגים של היום אין לתאר עד כמה הקשה החסרון בשעורים ישיבתיים כהדפכים את דרך העליה של בני תורה. מו"ר ראש הישיבה שליט"א מספר על תקופת נעוריו, כאשר עסק בצוותא עם רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל (בבחרותו) בלמוד מס־כתובות, הגיעה לאזניהם שמועה מופלאה אודות שעור המהלך בשמו של רבי חיים על הסוגיה "אונס בגיטין". (כתובות ב:) השעור הודפס בעתקים מצומצמים לפי התנאים של הימים ההם

השמועה הזו הפעימה את רוחם: הם צררו את אמתחתם, ויצאו לדרך נדודים, לחזור אחר השעור... לאחר מאמץ עליון שלא נשא פרי. שבו נכאי רוח לישיבה. עד היום הוא מיצר על הסוגי' של אונס בגיטין שנותרה אז חסרה את האורה של רבי חיים.

גם סוג הצמצום הזה, שיצר קושי אמיתי, היה מן הגורמים שתרמו לאוירה, והטביעו על כתלי בית המדרש את חותמו. בימים בהם היו ספרי עיון בחזקת מותרות, ומעטפות משומשות הופקעו לשם כתיבת חדושי תורה, בימים בהם היתה מלה כור דפסת של רבי נפתלי או רבי חיים זורעת אורה גדולה על לבותיהם של בני עליה — יצרו בני הישיבות הסטנדרים והשכן הייראאים תבנית מעובשת של האדם השלם.

היום, כאשר אלפי אלפים של ספרים מכל ראשי הישיבות (ותלמידיהם...) בכל הכריכות ובכל הצבעים נמכרים בפרדסות. שוב אין השאיפה למלה של רבי חיים כובשת מרחבים. שוב אין לספרים אותו הקסם, הקסם עליו ספרו לנו אבותינו ואוירת הישיבה שוב אינה עוד כה שהיתה!

* *
*

לפני חודשים אחדים סערה ארץ ישראל סביב השאלה ה"רעיונית" של הנפת דגל בישיבות ביום העצמאות. ההצעה הילדותית הזאת שהועלתה בקול תרועה, נמוגה כלצוכה שבאה — לטובת נושאים בוערים אחרים. שעלו על סדר היום התקשורתי.

הדגל משמש (לפי ההשקפה הלאומנית) כלי המביע את תוכן הלאום, מהותו ואורחותיו. דגל הוא איפה, כלי ביטוי רב עוצמה של כל מה שהישיבה מקיאה מתוכה. הוא מיצג נאכנה את כל מה שהישיבה מגוונת מפניו. את כל מה שנגונה בכל הדורות, מאז ימי האבות שלא פסקה בהם ישיבה!

דגל, לפי ההשקפה האחרת, הוא סמרטוט. שבגלל הציורים שעליו אינו ראוי לשטיפת רצפות. הוא מייצג (לפי ההשקפה הזו) אשליות נבוריכ ופורקנים מלאכותיים.

ישיבה, כך או כך, איננה זקוקה לסמרטוטים.

מציעי ההצעה הזו — שתוף של הרשע ושאינו יודע לשאול — ראויים לחיוך. אם כצאנו בעתונות שלנו סביב הנושא האוילי הזה זועבים וזעקות חכם יש להצטער על הגישה הזאת.

״מי שהישיבה נבלעת בדמיו״

כ"ק מרן האדמו"ר מסלונים שליט"א בקונטרס "נתיבי עולם הישיבה" זורע אורה על חיי הישיבה, על אוירתה ועל ייעודה. יאירו הדברים לפנינו:

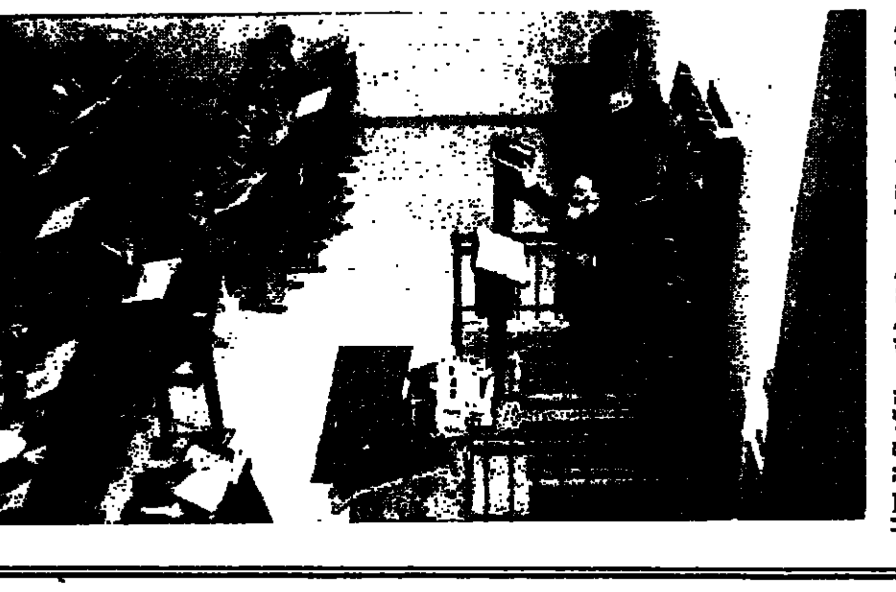

הישיבה מהווה מסכת מופלאה בקרב עם ישראל בכל הדורות [illegible] תלמידי הישיבה [illegible] אלא כל מציאותו היא מציאות מיוחדת, המעניקה לו תואר בן ישיבה. האוירה של ישיבה אינה רק אוירה של תורה ויר"ש, אלא אוירה מיוחדת שכל טועמיה חיים זכו. אם אמרו חז"ל אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, הרי הם בלי ספק הד' אמות של ישיבה.

הישיבה מקנה לבן ישיבה לא רק תורה, כי אם דרך מושלמת לקנינה. ואת השיטה והדרך ללמוד הנכון. מחנכת אותו לעבודת ה' ויר"ש טהורה, מדריכה אותו למדות טובות, ומלמדתו גם את הדרך הנכונה לקנין המדות.

הישיבה מקנה לבן הישיבה שלמות רוח־נית... שלם עם בוראו, שלם עם חברו ושלם עם עצמו (עפ"י מהר"ל)... לפי שיש בזה דברי ריבות בשעריך, היינו שבתוך שערי הנפש שלו עצמו ישנם דברי ריבות, הכוחות השכליים, הראשיים והמעשיים, כל אחד מהם רוצה אחרת, ומושכו לכיון אחר, המצפון מחד גיסא, והיצרים האפלים שבקרבו מאידך גיסא, ואז אינו שלם עם עצמו.

הישיבה היא תיבת נח רוחנית. שגם בשעה שמלאה הארץ חמס, והשחית כל בשר דרכו על הארץ, והמים הזידונים עולים וגואים, נאספים בה כל הטהורים לחיות חיי רוח והתעלות, ויונה מצאה בה מנוח לנשום מן האוירה הטהורה. אין קירות הישיבה נותנים לאויר המזוהם של הרחוב לחדור פנימה!

הישיבה היא כמלטשה ליהלומים, המ־קבלת אבנים גולמיים, והמומחים בליטוש — העמלים במסירות ובאמנות — עוסקים ביד אמונה ללטשם עד שיתגלה בהם האור והברק האמיתי. יש חומר נוח, ויש חומר קשה יותר לעיבוד, אך יודעים המלטשים ומאמינים — כי כולם יהלומים ראויים לברכה מרובה לשבצם בכתר המלוכה!!

הישיבה מלמדת בן ישיבה מלבד תורה וחכמה, גם דעות והשקפות עולם. היא מחנכת אותו לראות את כל ענייני העולם ובעיותיו באספקלריה הישיבתית המאירה. היא פותרת את לבטי נפשו של האדם בתקופה הסוערת בחייו. היא מעניקה תוכן עשיר של חיים, ספוק נפשי מלא, אושר וחדוות חיים. הישיבה מעצבת את דמותו הרוחנית לכל ימיו עד זקנה ושיבה.

הישיבה היא בית רוחני. כשם שבמובן הגשמי, מי שאין לו בית ח"ו הוא עזוב וגלמוד, גם במובן הרוחני — מי שחסר בית רוחני הוא יתום רוחני. העומדים בראשות הישיבה הם כהורים הם יותר מהורים...

בן הישיבה אינו נקרא רק מי שהוא לומד בישיבה. חיי הישיבה הם הווי שלם. ולכן תואר בן ישיבה שייך רק למי שהישיבה נבלעת בדמיו, והוא עצמו חלק בלתי נפרד מן ההווי שלה. אינו גוף נפרד הדר בישיבה. אלא כולו מתבטל, בכל מהותו ובמציאותו לערכיה הנשגבים. אז היא מאצילה מהודה והדרה על פנימיות נפשו ורוחו, ועל כל מערכת חייו...

כל בן ישיבה המרגיש מאושר ושמח בחלקו שזכה להתאקלם בישיבה — נעשה חלק מההווי של הישיבה!

תמימות תהיינה

(המשך מעמוד י')

סקילה, אם מעשן או כותב שמה, והוי חידוש פלא", וראה הדברים במקורם.

והרי הצעת הדברים בספרו "תשובות והנהגות", כאשר נשאל ע"י יהודי שנסע לכמה חדשים ליפאן ולניו זילאנד, כיצד יתנהג בענין שבת ויו"ט. וכך השיב לו "קשה להכריע בדבר שנחלקו אבות העולם גדולי דורנו, ופשטות הרדי"ה מורה שמ־90 מעלות השבת ביום ראשון, וגם הרי"ז מבריסק נטה שהעיקר כן, רק לצום יום הכיפורים לא הסכים שיצומו שני ימים, רק באסיפת גדולי ארץ ישראל החליטו לא לשנות, והשבת שמה כפי השבת בא"י ולא ביום ראשון.

הוא פוסק איפוא "בשבת נוהג בכל דבר שם כמותם ממש, רק בצנעא מניח תפילין בלי ברכה, וביום ראשון מתפלל של חול, ולמלאכות לבד מזהר לגמרי כמו שבת". בדבריו הוא מסתמך על שיטתו עם הגאון מטשעבין, של־דבריו יש יסוד לנוהגים שמה שבת כמו אצלינו, אף שלמעשה לא רצה להכריע בזה כלל. הוא מביא גם את עמדת ה"חזון איש" והרי"ז מבריסק שהסתמך על רבי שמחה זעליג מו"ץ בבריסק ואכמ"ל. (סי' שיז).

ההכרעה לגבי ספירת העומר בספרי האחרונים

הרב בעל השו"ע מביא בסי' תפ"ט את שתי הדעות: "יש אומ־רים שמותר לברך ולספור בין השמשות, אע"פ שהוא ספק לילה וספק יום העבר, וא"כ היאך יאמר היום ב' ימים, שמא עדיין הוא יום ראשון, מ"מ דכיון שהספירה בזמן הזה מדברי סופרים, ספק דברי סופרים להקל, ויש חולקים ע"ז ואומרים שלכתחלה אין להכניס עצמו לידי ספק, אפילו מדברי סופרים, ואין לספור עד צאת הכוכבים שהוא לילה ודאי, וכן עושין המדקדקים, וכן ראוי לכל אדם לעשות" והוא מוסיף ומכל מקום מנהג ההמון עכשיו כסברא הראשונה, לספור בבין השמשות, ומי שרוצה לדקדק לספור בצאת הכוכבים, והוא מתפלל ערבית מבעוד יום עם צבור המתפללים ערבית סמוך לחשיכה (סופרים בביה"ש, טוב שיספור עמהם בלא ברכה ויחשוב בדעתו "אם אשכח לספור בלילה הריני סומך על ספירה זו לצאת בה ידי חובתי, ואם לא אשכח בלילה הרי דעתי עכשיו שלא לצאת בספירה זו".

בסי' תצ"ד הוא מביא בקצרה: "אעפ"י שבכל ערבי יו"ט נוהגין להקדים תפלת ערבית של יו"ט מבעוד יום מטעם שנתבאר בסי' רמ"ז, מ"מ בליל שבועות מאחרין להתפלל לאחר צאת הכוכבים, ומזה הטעם אין לקדש ג"כ קידוש היום מבע"י אף קודם תפלת ער־בית".

בעל "ערוך השלחן" מביא את דעת הרא"ש ובעלי התוספות לגבי ספירה בין השמשות, אך מוסיף "ודעת כל הפוסקים דלכתחילה יספור משחשיכה, ואין אנו סומכין לספור בין השמשות, רק בקבלת שבת משום דמצוה ותוספת לקבל שבת בעוד יום (סי' תפ"ט). בסי' תצ"ד הוא פוסק "בליל שבועות אין מקדשין על הכוס, עד שתהא לילה ממש משום תמימות", כלומר שהספירה תושלם בתמימות. אך אינו דן לגבי התפילה.

ורבי ישכר שלמה טייכטאל מסביר בתשובתו לר' ראובן חיים קליין שעמדת השל"ה שלא להקפיד לגבי קידוש בביהכ"נ היא לדעת רוב הפוסקים לפניו שסבור שקידוש בביהכ"נ הוא בשביל האורחים, אולם לאחר שנתגלה ספרו של בעל "אור זרוע", שקי־דוש נתקן לקדש השבת ויו"ט ברבים, כדוגמת קידוש ראש חודש. משום פרסומי מילתא יש להקפיד גם בקידוש בביהכ"נ (שו"ת משנה שכיר, ח"א, או"ח, סי' קל"ד).

בעל "משנה ברורה" המציין בסי' תפ"ט לגבי הספירה הראשונה בה "מתחילין לספור אחר תפילת ערבית, וקודם עלינו, דכל מה שאפשר להקדים מקדימין, כדי שיתקיים יותר מה שכתוב תמימות תהיינה", לגבי ספירה בין השמשות הוא מציין הדעות השונות ואילו לגבי תפילת ערבית, בליל חג השבועות (בסי' תצ"ד) הוא מוסיף "שמאחרים להתפלל ערבית בכני־סת שבועות בצאת הכוכבים, כדי שיהיו ימי הספירה מ"ט יום תמי־מות".

אף לפי לוח דיני ומנהגי ארץ ישראל להרה"ג טוקצינסקי הרי לגבי הספירה הראשונה "אין מאחרין לכך תפלת ערבית משום תמימות הספירה", ואילו בליל חג השבו־עות "מאחרין להתפלל ערבית לקיים תמימות תהיינה [ימי הס־פירה]".

בלוח דיני ומנהגי א"י לשנת תשי"ח הובאה הערה כי בערב שבועות אין לנשים להקדים ול־הדליק הנרות מבעוד יום כדי שלא לפגוע מבעוד יום בחג. והרי אפשטין העיד על כך בירחון "תורת ארץ ישראל", גליון כסלו־טבת תשי"ח, שכן נשים פטורות מספירת העומר, ולגביהן אין צורך בתמימות. רבי זונדל גרוסברג, שורש ציון זה בברטיסיות "אוצר הפוסקים", העיד אף הוא, בירחון, באזני רבי מיכל טוקצינסקי ואמנם בשנים הבאות השמטה הערה זאת.

אימתי הן תמימות — כשעושין רצונו של מקום

לדעת כמה ראשונים יש לימי הספירה קצת קדושה, כמו שהביא ב"י בסי' רצ"ג בשם רב האי גאון ורבינו ירוחם הביא ג"כ דברי הג־און, ועי' רמב"ן (ויקרא כ"ג ל"ו) שימי הספירה הם כחול המועד ועל יסוד דבריו הוא מעיר כי בת־חילת הספירה הימים יש להם ב' קדושות: קדושת הספירה וקדושת חול המועד, ואם אינו סופר מיד בערב מגרע קדושת הספירה ממקצת היום, משא"כ בסוף הס־פירה אם מקבל י"ט קודם צה"כ. הרי מוסיף על הקדושה, דנותן ליום הספירה קדושת י"ט בזה ואינו מחסר התמימות של יום הס־פירה, ויש בכלל מאתים מנה, ומ"מ כיון דהאחרונים קפדי א"תמימות" דבסוף, אמרתי דמי שקשה לו להמתין ימתין לכה"פ עד בין השמשות, לאחר תחלת שקיעת החמה, כי ספירה בזה"ז דרבנן וספק דרבנן להקל, וחשיב ביה"ש כלילה". (מלמד להועיל סי' ק"ח).

"שבע שבתות תמימות תהיי־נה" דרשו חז"ל (מדרש רבה אמור פ' כ"ח), "אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושים רצונו של מקום". ספרי היראים עוסקים בביאור המדרש, נסתפק בציון דבריו של בעל "ישמח ישראל" מאלכסנדר, המסתמך על דברי אביו בשם הרבי רבי בונם מפשיסחא, כי הספר חיי אדם אינו מקבץ יחד, כי העבר אין, העתיד עדיין אינו, ואין לך בו אלא הזה העובר, רק ע"י המעשה הנעשה בזמן מקבץ הזמן כשעוד זמן המעשה הזה, ככתוב בתהלים ל"ט "הנה טפחות נתת ימי", כמו מי שנודד ומושך על ידי שבעים אמות חבלים, אין בידו אלא טפח שהוא בתוך ידו".

התורה ציוותה לנו "שבע שב־תות תמימות" ואיך יצוייר דבר זה שיחשב תמימות, רק אם יעשה משך הזמן רצונו של מקום בימי הספירה, חייב אדם לשמור על שבע השבתות בימי הספירה, כי ע"י שמירת שבת כהלכתו מוחלים לו על כל עוונותיו (שבת קי"ח), ואף זוכה לתשובה מאהבה. ומכל עוונות שנעשו זכויות. ע"י השב־תות יהיו כל ימי מ"ט הימים מזוקקים ומצורפים, ובפרט כשחל יום אחרון מהספירה, כבר השנה, בשבת ומידה היום מלכות שבמלכות וכאשר יתקן איש את היום האחרון יתוקן כל הזמן, ומה גם ששבע שבתות מרמזים לשבע המדות, ואז נקראים "תמימות". זאת ועוד, בירושלמי (פ"ד דמאי) מובא שאפילו עם הארץ אימת שבת עליו, ואינו משקר. וכאשר בא בנקודת האמת רואה את נגעי לבבו ושפל מצבו מחד, ומאידך יכיר ויבין רוממות ה' יתברך, וכאשר הוא עושה את עבודתו בתמימות ובדביקות ראוי להיקרא בשם "תמימים". ויש המסמיכים לכך את המדרש, יודע ה' ימי תמימים ובספירת העומר אנו מוסיפים תפילה מיוחדת "לטהרנו מקליפו־תינו ומטומאותינו" יהי רצון שנז־כה לקדש ולטהר את עצמנו. למען נוכל לזכות לקבלת התורה הק־דושה, ולטעום ערבות ומתיקות התורה הקדושה מנופת צוף וכל טעם.

אביהם הרוחני של בני הדור

(המשך מעמוד ח')

השפעתו להגברת הפצת לימוד התורה הק', לחזק תורה ויהדות ולקדש שם שמים ברבים בתוך עם התורה בכלל, ובתוך מאות אלפי חסידיו בפרט, לא מצא לעצמו זכות אחרת בעלמא דקשוט. אלא זה. שהיה בין ה"כסא"ים לייסד אגודת ישראל".

ידוע על השתדלותיו אצל שאר האדמו"רים בזמנו מלובאוויץ, כתקטש, בלז וכו' צדיקים לבר־כה. שיתנו ידם לאגודת ישראל.

במכתבו הידוע לרב מקידבודורף הוא כותב. "לפעמים בעשותי חשבון הנפש. אני מוצא נחום בזה. שהנני מסייע להחזקת אגודת ישראל, שהיא חיזוק הדת היהודית". במכתב אחר הוא כותב "תאמן עלי הדיין, שאחרי מישוש כל כלי האגודה לא נמצא מאום נגד דת תורתנו הקדושה".

כך שנקל להעריך מדבריו אלה של כ"ק מרן האדמו"ר מגור שכתבם בכתב יד קדשו. עד כמה היתה יקרה לו הנהגתנו הקדושה אגודת ישראל.

יעזור לנו השי"ת, תכותו הקדושה, תגן על אגודת ישראל, שתזכה למלא תפקידיה הקדושים המוטלים עליה. למלא בתקופה סוערת זו. בה חי עם ישראל בארצנו הקדושה ובתפוצות הגולה. ובזכותה נזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

* * *

לרגל אי היותי זכו ניכר בכח הבריאות. ואני מודה להקב"ה על חסדיו המרובים שגמל אתי. לא קיימנו השנה את המעמד הזה. כמו כל שנה בכ"ז ניסן, ביום השנה לפטירתו של הרב ר' פנחס הכהן לוין זצ"ל ידיד הרה"צ הפעלי של אגו"י בא"י. בעל שמו הקים הועד הפועל של אגודת ישראל העולמית בירושלים. ע"פ הצעתי, את "קרן הפרסים והמילגות". וזו השנה השביעית שאנו מקיימים טקס זה.

היות ונושא החיבורים. השנה, היה על כ"ק מרן האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" זצוק"ל במלאות ארבעים שנה להסתלקותו. ויום ההילולא שלו הוא בחג השבועות הבעל"ט. כאותו היום של ההילולא של יוצר ואבי החסידות הראשון רבנו רבי ישראל בעל שם טוב זצוק"ל. החלטנו לקיים מעמד זה ימים ספורים לפני חג השבועות הבעל"ט.

(מתוך דברים שנאמרו במעמד חלוקת הפרסים ע"ש הרב פנחס הכהן לוין ז"ל)

SKS
ש.ק.ש. רח' עזה 48 ירושלים
BIO EQUIPMENT LTD.

האם אתה סובל מ...?

מיחושים והרגשות שונות, כגון: עייפות קיצונית, כובד בגפיים, קשיי נשימה, בעיות שינה, צורך להתעורר במשך הלילה ללכת לשירותים למרות שאין אינדיקציה להפרעות בפרוסטטה. כאבי ראש, זרימת דם לא תקינה באיזור הגפיים, הפרעות בעיכול וכו'...?

עברת את כל הבדיקות הרפואיות המקובלות אך תוצאות בדיקות אלו לא העלו שום ממצאים מחשידים ולא נתנו הסבר לסיבות הסבל שלך. אתה נחשב לאדם "בריא" לכן אתה נמצא בפרשת דרכים...

אל תסתפק בתשובה המקובלת לרוב, שבעיותך נובעות מ"מתח נפשי"...

BIO-TUNING "כוונון ביולוגי"
מערכת ממוחשבת
אנשים חולים | לא חולה, אבל לא סבל מ... | אנשים בריאים

לראשונה בישראל תוכל להפיק תועלת מרבית משרות בלעדי ייחודי חדש, שיטת ה"כוונון הביולוגי" (BIO-TUNING) פרי פיתוח של חברת: ש.ק.ש. ביואקוויפמנט בע"מ שהשקיעה בה יותר מ־10 שנות מחקר ופיתוח. שיטת ה"כוונון הביולוגי" רשומה כפטנט בישראל (67252), בקנדה, ובארה"ב (3651801).

ליתר פרטים נא להתקשר למר יוסי קוליק, טלפון 02-690960.

ניתן להשיג אינפורמציה כתובה על שיטת הכוונון הביולוגי במשרדי החברה

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

תמימות תהיינה

בצלאל לנדוי

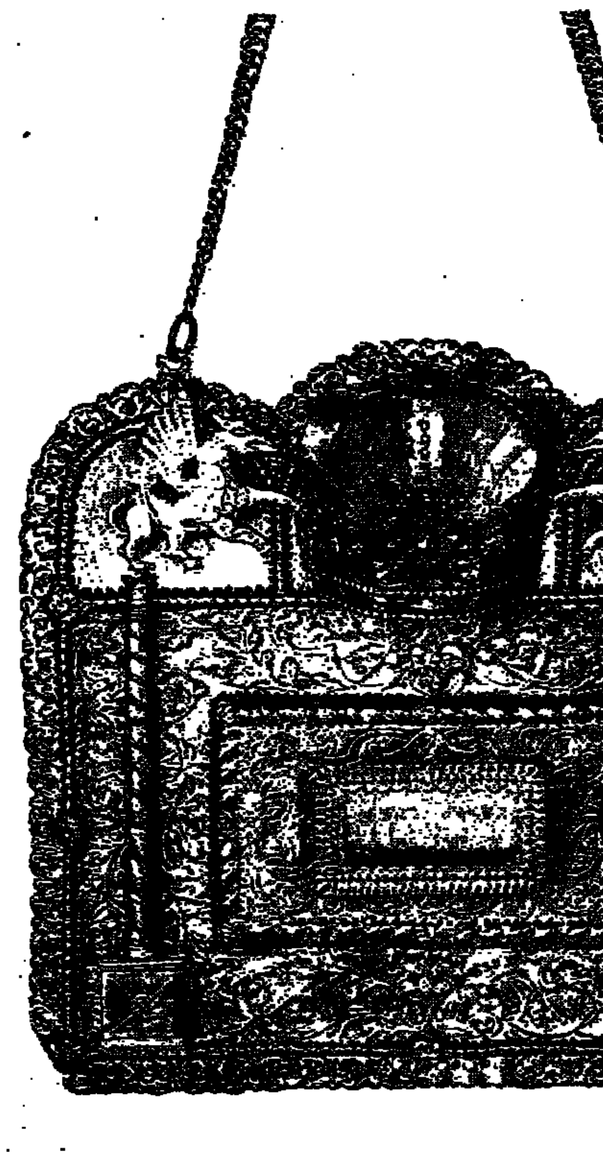

זה א-לי ואנוהו — באמירות נגון קידוש ה'

"אמר אביי מצוה למימני יומי, ומצוה למימני שבועי, רבנן דבי רב אשי מנו יומי ומנו שבועי, אמימר מני יומי ולא מני שבועי, אמר זכר למקדש הוא" (מנחות ס"ו ע"א).

רש"י מסביר דעת אמימר "האי מנינא דהשתא לאו חובה הוא, דהא ליכא עומר, אלא זכר למקדש בעלמא הוא, הלכך ביומי סגי", ואילו בתוספות מוסיפים מסקנא להלכה "נראה שבספק חשיכה יכול לברך, ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה. כיון שהוא ספיקא דרבנן. ועוד... דאפילו ביום סמוך לחשיכה עדיף משום תמימות כדאמרינן לעיל". לדעת בעלי התוספות שם "ואין נראה" אולם דברי התוספות הובאו להלכה ע"י הרא"ש (בסוף פסחים סי' מ).

בכתב יד, שפורסם ע"י הרב יעקב הלוי ליפשיץ בסוף ספר "קמחא דפסחא", הובאה תשובת רצ"ג "אין לך תמימות אלא משהתחיל למנות ערב ט"ז דהיינו ליל הראשון בחולו של מועד ומי ששכח לברך באחד מלילות הערב יברך על לילות הבאים, ואם שכח בלילה הראשון לא יוכל לברך על העומר בשנה זאת מפני שאין תמימות".

לפי פסקי תוספות, שסדרוד לדעת החיד"א ע"י הרא"ש: "ספק חשיכה יכול לברך, וא"צ להמתין עד הלילה, יש אומרים דלאחר שהתפללו תפילת ערבית, כיון דהוי לילה לענין ק"ש ותפילה, הרי לילה גם כן לענין עומר".

אם כי במאמרנו נתרכז בעיקר בענין איחור תפילת ערבית וקידוש בליל השבועות עד הלילה, כדי לקיים "תמימות תהיינה", נפתח בענין מועד הספירה היותר בין השמשות, נושא שנידון כבר בראשונים.

ספירה בליל ראשון לעומר

לדברי הטור בסי' תפ"ט "זמן הספירה מתחילת הלילה, ואפילו אינו לילה ממש, אלא ספק חשיכה יכולין לספור", מסמיך מרן ב"בית יוסף" דברי הרא"ש הנ"ל: "ונראה דספק חשיכה יכול לברך, וא"צ להמתין עד שיהא ודאי לילה, כיון דהוי ספיקא דרבנן, ועוד נראה דעדיף טפי סמוך לחשיכה משום תמימות". אך מוסיף דברי הר"ן "שרוב המפרשים מסכימים דספירת העומר השתא דליכא הבאה ולא קרבן, אינה אלא מדרבנן בעלמא, זכר למקדש, ולפיכך אמרו בתוספות דכיון דמדרבנן הוא, טוב לספור ביום ראשון בספק חשיכה, כדי שיהיו שבע שבתות תמימות לגמרי, ואין זה נכון שיכניס עצמו בספק להתחלה, ואי משום תמימות אין להחמיר בתמימות בזמן הזה מדרבנן טפי מספירה דאורייתא, אלא כל שסופר בלילה תמימות קרינן ביה".

הטור הולך איפוא בשיטת אביו הרא"ש שניתן לספור בין השמשות. אולם יש מן הראשונים החולקים עליו וכך למשל מובא בתוספות מנחות מו ע"א בעקבות דברי הר"י, "ואין נראה", ואף לדעת הר"ן אין נכון שיכניס עצמו בספק ב[רכה].

להלכה מסתמך מרן על תשובת הרשב"א, לשאלה בדבר צבור שטעו ביום המעונן והריכו מבעוד יום על ספירת העומר. "והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים וכן ראוי לעשות", מרן מוסיף "וכך הוא מנהג העולם", וכך כלל את ההכרעה בשו"ע ס"ב. הרמ"א אינו מעיר במקום אך ב"דרכי משה" הארוך ישנו בירור בידון ואכמ"ל.

בעל ה"לבושים" מביא בסי' תפ"ט, לגבי ספירה ראשונה "יום-דכתיב תמימות, שמע מינה שצריכים להיות שבעת שבתות תמימות, שלא יחסר מהם כלום, ואם כן צריכים להתחיל לספור מתחלת הלילה, שנכנס יום ט"ז בניסן, שאם ימתין תוך הלילה, וכל שכן עד למחרתו ביום ט"ז, לא יהיו שבתות תמימות, אם כן מצוה מן המובחר לספור מתחילת הלילה".

ענין איחור מעריב בליל חג השבועות, אינו נזכר על ידו בסי' תצ"ד, אולם רבי אליהו מטיקטין מעיר בהערותיו "אליהו זוטא", על יסוד ספר "משאת בנימין": "בקידוש שבבית ממתינין עד הלילה ממש, דבעינן שבעה שבתות תמימות", ומדבריו משתמע היתר הקדמת התפילה וראה להלן מקורות ראשונים להוראות אלו.

דעות נושאי הכלים של השו"ע

את דברי מרן (בשו"ע סי' תפ"ט ס"ב) "והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים וכן ראוי לעשות" מסביר הט"ז על יסוד דברי הר"ן הנ"ל שספירת העומר בזמן הזה אינה אלא מדרבנן, משום תמימות אין להחמיר בזמן הזה, אלא כל שסופר בלילה תמימות קרינן ביה".

אף החיד"א מעיר לגבי ספירת העומר "כיון דרוב פוסקים ס"ל דבזה"ז היא דרבנן, אין צריך להחמיר בדיני ביהשמ"ש כשיטת ר"ת".

היעב"ץ מביא בספרו "מור וקציעה" את דעת הטור שזמן הספירה לאחר התפילה, ומוסיף "דבאמת היה ראוי לספור קודם התפילה, דספירת העומר דאורייתא וכו', אלא משום שכבר נהגו להתפלל ערבית מבעוד יום, ביחוד ביו"ט, כדי להוסיף מחול על הקודש, לכן סדרו תפילת ערבית קודם ספירת העומר, כדי שתפגע ספירת העומר בעונתה האמיתית, ואעפ"י כן אין מנוס מלהקדימה ככל האפשר, מיד בהתחלת הלילה, וכדמסיק הטור, וזמן הספירה מתחלת הלילה וכו'".

יתר על כן "במצוה זו דמצוותה דוקא בכניסת הלילה תיכף, טעם נוסף מיוחד בה משום דבעינן תמימות, ויש אומרים שאם לא בירך בתחילת הלילה שוב לא יברך, הא ודאי אי אפשר לאחרה".

לעומתו טוען בעל "משכנות יעקב": "דבאמת י"ל דאדרבה בלילה ראשונה יש מקום לספור רק בזמן מאוחר. ולא בתחילת הלילה, דכמנחות דף ס"ו מבואר דספירה צריך להיות דוקא אחרי הקצירה, וא"כ במקדש היו סופרים בלילה ראשונה, רק לאחר שהביאו השעורים הנקצרים, דמקדם א"א לספור דשמא עדיין לא קצרה, והא כל הלילה כשר לקצור". בספרו "מקראי קודש" מעיר הגרצ"פ פראנק לדבריו "מה דפשיטא ליה דבזמן המקדש לא היו מתחילים לספור, עד שהביא את השעורים הנקצרים, הנה לכאורה לפי שנתבאר מוכיח לשון רש"י דספירת העומר לא תלוי בשעת הבאת העומר אלא ביום ההבאה היינו זמן הראוי להבאה. בעל "בהררי קודש", שהביא את הדברים לדפוס, מוסיף הוכחה בשם הר"י עמנואל שכן מפורש שם ברש"י ד"ה מהחל חרמש משמע לאחר קצירה וקודם הבאה תחל לספור וכן מצא ב"קרן אורה" שם. הוא תמה איפוא על המנהג בירושלים להקדים דוקא את הספירה הראשונה משום תמימות, שכן בזמן שביהמ"ק קיים היו מתאחרים דוקא בספירה הראשונה, משום שצריכה להיות אחרי הקצירה.

מנהג טבריה נזכר ע"י רבי חיים פאלאג'י בספרו "מועד לכל חי" ובעקבות דעת האחרונים שיש להמתין בליל שבועות שיהיה לילה ממש, ועל פי הוראת רבי חיים אבולעפיה סופרו שם את העומר בשעה ורביע מהלילה, והמחמירים בכל לילה לגבי ספירה צריכים להזהר בליל התקדש חג, וראה גם ב"ארץ חיים", מנהגי ארי".

בעל "מנחת יצחק" פוסק שגם הנוהגים בשבת כשיטת רבינו תם, נכון לספור ספה"ע עם הצבור מיד אחר צאה"כ, אפילו לפני שהוי לילה לשיטת ר"ת, ולהחמיר יספור עוד הפעם בביתו בלי ברכה" (ח"ב סי' מ"ח וכן בחלק ט' סי' נ"ה-נו).

הספירה בין השמשות

דברי הטור בסי' תפ"ט "וזמן הספירה מתחילת הלילה ואפילו אינו לילה ממש אלא ספק חשיכה יכולים לספור" נידונים ע"י כמה מן האחרונים ראשון שבהם הוא בעל "שואל ומשיב" (מהדורה רביעאה ח"ג סוסי' קכ"ז) המסביר "דכמו"כ נראה דבר חדש דאף דבין השמשות ספק לילה, מ"מ כיון שבספירה כתיב תמימות, בעינן שיהיה לילה ודאית ניכרת, וכעין שכתבו התוס' (עירובין ל' ע"ב) ד"ה ולפרוש, דלענין טבל בעי לילה ניכרת, ובין השמשות לא הוי לילה, מכ"ש הכא דכתיב תמימות ובעי לילה לדעת התוספות (מנחות ס"ו). דביום א' יש לספור מקודם כדי שיהיה תמימות, הה"נ להיפך בלילות אחרות יש לספור בודאי לילה, ובין השמשות עודנו יום לענין זה".

בעל "שפת אמת" בחידושיו למס' מנחות מעיר לדברי התוספות שיכול לברך בין השמשות "אין דבריהם מובנים, דמ"מ הוי ספק ברכה לבטלה, דילמא יום הוא, ולא קיים אפי' מצוה דרבנן, ויותר היה אפשר לומר כיון דזכר בלבד היא, אפי' קרוב לחשיכה, הוי שפיר זכר [וכ"מ בלשון הר"ן סוף פסחים] אך לשון התוס' דספיקא דרבנן לקולא לא אתי שפיר, ואפשר ד"יכול לברך" שכתבו לאו דווקא, וכוונתם ד"יכול לספור", ולדעתו "אין הכי נמי דסופר בלא ברכה". אך משאיר את הדבר ב"צריך עיון".

ענין זה הועלה בתשובות גדולי הדור האחרונים ונצטט תשובות מספר שהגיעו לידינו ולדעתנו יש בהם משום ייחוד. רבי זאב פלדמן, רבה של קהילת "עץ חיים" בלונדון מעיר לגבי הדעה דיכולים לספור ספה"ע אף ביה"ש, משום דספה"ע בזה"ז דרבנן וספק דרבנן להקל, וקשה דהיאך יכול לברך על ספק מצוה, ואפילו מצוה דאורייתא לא מברכינן ביהשמ"ש מספק.

בעל "קנין תורה בהלכה" מחזק את התמיהה מדברי המג"א בסי' תרע"ב סק"א דאין מברכין והדברים ק"ו דשם כבר חל עליו חזקת חיוב דלולב, ואעפ"כ אין מברכין בביהשמ"ש, כל שכן בנידון דידן והספק אם הגיע החיוב כלל".

מחכמי ירושלים שעסקו בשאלה זו נזכיר את רבי שלמה אהרן ורטהיימר, שנשאל "מדוע לא מקפידין על 'תמימות' כשמתחילין למנות ספירה בליל ראשון, ויש מקומות שדורשים בליל ב' של פסח לפני הספירה, ויש שנהגו לספור הספירה הראשונה אחר הסדר של פסח, שכבר עברו כמה שעות בלילה ואין כאן תמימות". בתשובתו הוא מסביר "שאין מדקדקין לספור הספירה בתחלת הלילה, כיון שא"א לצמצם לספור ברגע הראשונה כשחשכה הלילה, א"כ בע"כ צריך לכנוס זמן מה בתוך הלילה, וא"כ ע"כ צ"ל מה דכתיב תמימות לא הקפידה תורה כ"א רק שיספור בלילה ולא ביום, אבל אין הבדל באיזו שעה בלילה הוא סופר, דגם בכה"ג תמימות הוי, כיון שבכ"פ בלילה הוא אומר שזה היום א' לספירה וכדומה, אבל ביום האחרון של הספירה אם יקדים תפילת ערבית של חג השבועות מבעוד יום, א"כ כבר קבל עליו מקצת אותו היום לקדושת החג, תמצא שהוא מחסיר זמן מן שבע שבתות, שהקפידה תורה שיהיו תמימות לפני חג השבועות" (שאלת שלמה, ח"א, סי' ל"ד).

בעל "בצל החכמה" שנשאל על כך מתרץ, דכיון "דספיקא דאורייתא לחומרא, א"כ בבא לקיים את המצוה דאורייתא בביהשמ"ש, בין שהיא מצוה דיום ובין מצוה דלילה לא יצא יד"ח, דק"ש דאורייתא אם קרא ביהשמ"ש לא יצא, וצריך לחזור ולקרות אח"כ כשיהיה לילה ודאי, ואולם זה בק"ש שהוא חובת לילה, אבל לולב שהוא חובת יום, ומאחר שכבר עבר כל היום וכבר הגיע ביהשמ"ש ולא נטלו עדיין אי אפשר לומר שיחזור ויטלנו אח"כ כשיהיה חשיכה ודאי, דאדרבה אח"כ פשיטא שכבר עבר זמנו ולא יצא כלל ע"כ יטלנו בביהשמ"ש, דאולי בכל זאת עדיין יום הוא, וקמי שמיא גליא, ומ"מ לא יברך כיון שכך היא ההלכה שלא יצא יד"ח ואיך יברך" משא"כ בספירת העומר, למאן דס"ל ספירה בזה"ז דרבנן יוצא בספירה בביהשמ"ש, דספיקא דרבנן לקולא, וכיון שהוא יוצא יד"ח באותה ספירה, שפיר הוא מברך עליה.

קושיה זו הועלתה גם ע"י רבי יששכר שלמה טייכטל בעל "אם הבנים שמחה" ושו"ת "משנה שכיר", ובתשובתו למהרש"ג (ח"ג סי' י"ח) הקשה על דברי מרן, שמותר לספור ספירת העומר בין השמשות, והרי ב"חוות דעת" סימן קפ"ד, כתב בשם הפר"ח דבין השמשות הוי סוד בחד וכו'.

את תשובתו פותח מהרש"ג: "עדיפא מיניה הוא ליה להקשות, דדברי הרא"ש אינם מובנים כלל, דאדרבה כיון דספירת העומר דרבנן, א"כ אינו מחויב לספור כלל בין השמשות, ועוד קשים דברי הרא"ש, דהתינח לספור אבל איך יברך, הלא פשיטא דמספק אסור לברך, אפילו על ספק דאורייתא, ואיך יברך על ספק קיום מצוה דרבנן, וכי יהיה בזה דרבנן חמור מדאורייתא".

וכדי לתרץ זאת הוא מסביר: "בימים הקדמונים היו נוהגין להתפלל ערבית קודם הלילה, ולכאורה אינו מובן, כיון דעדיין יום הוא לכל דיני התורה, איך יהיה מותר לו להתפלל ערבית ביום שלפניה, ובעל כרחך צריך לדחוק דכיון דרבנן הוא א"כ הם אמרו והם אמרו, כך היתה התקנה דבזמן הסמוך ללילה כבר מותר לו להתפלל ערבית, אמנם זהו רק לענין דבר שהוא דרבנן כמו תפלה, אבל לענין דבר שהוא דאורייתא באמת בעינן דווקא שיהיה לילה וודאי, וס"ל להרא"ש דלאו דווקא לענין תפלה סבירא ליה לר"י כן, אלא הה"ד לכל המצות המתחילין בתחילת הלילה, וכמו שמצינו באמת בכה"ג לענין הדלקת נר חנוכה ולענין קריאת המגילה בלילה, שבשעת הדחק גדול יוכל לעשות קודם הלילה מפלג המנחה ולמעלה, וממילא גם לענין ספירת העומר תליא בזה דאי נימא דספירת העומר בזמן הזה דרבנן דומה לתפילת ערבית, ויכול לספור קודם הלילה סמוך ללילה, משא"כ אי נימא דספירת העומר בזמן הזה דאורייתא, אזי דומה לק"ש, דבעי דווקא שיהיה לילה וודאי, דלענין דאורייתא אי אפשר לעשות מיום לילה" (מהרש"ג ח"ג סי' י"ח).

בעל "קנין תורה בהלכה" מסביר שכאן ישנה סברה ד"תמימות", ומש"ה מעדיפים בספק חשיכה כמובא בב"י וכן כתב הב"ח דמנהג העולם לספור בספק חשיכה, וכן בשאר מצות דרבנן כגון נר חנוכה (סי' תרע"ב) אם הוא טרוד, מדליק מפלג המנחה ולמעלה, והוא מוסיף "פה עיר הקודש (ירושלים עיה"ק) מדליקין הותיקין נר חנוכה קודם חשיכה, וכן במגילה (סי' תרצ"ב ס"ד) באנוס קצת קורין מפלג המנחה ולמעלה, תמיד נהגו לקרות קצת מבעוד יום, כדי להקל על האנוסים והמעוברות, אולם לגבי ספירת העומר שיטת הרמב"ם שהיא דאורייתא".

בעל "משנה הלכות" מתרץ "לפענ"ד לא קשה דספק מצוה דאורייתא, כיון דלא יצא בה בין השמשות, שמא לא הגיע זמנה, עדיין שפיר אינו מברך, אבל במצוה דרבנן דיוצא בה ידי חובתו ביהש"מ, מטעם דהוי ספיקא דרבנן ויוצא ביהש"מ, א"כ לא הוי ספק מצוה, שהרי ודאי יוצא במצוה זו, ובספירה זו, שהם אמרו והם אמרו" (ח"ח סי' קצ"ב).

הספירה בחו"ל בליל יו"ט שני לפני הסדר או אחריו

לדברי החיד"א בספרו "ברכי יוסף": "ראיתי מדקדקים שבליל יו"ט שני (בחו"ל) נוהגין לעשות הסדר ואחרי ככלות הסדר כולו מברכין על ספירת העומר, ונותנים טעם נכון על דרך האמת, ונראין הדברים, אך מה נעשה דלפי הדין אסור לאכול עד שיספור, ומה גם דבכל אורך הסדר קרוב שישכח מלספור". רבי שלום שרעבי בספרו "נהר שלום" טוען אף הוא "דגם ע"פ הסוד צריך לברך ברכת העומר בליל יו"ט ב' [לבני חו"ל], תיכף אחר תפילת ערבית, כי ספירת העומר הוא מצות עשה דאורייתא, והסדר בלילה הזה לבני חו"ל, הוא ממצות דרבנן, וכל אחד יש לו בחי' בפ"ע, ולפיכך צריך לברך ברכת העומר, תיכף אחר תפלת ערבית דיו"ט שני, ולא יאחרנה אחר הסדר. כמ"ש קצת המקובלים, שאם יאחרנה הרי גורם לתת אחיזה לחיצונים".

ענין הקדמת ספירת העומר לפני הסדר מובא גם ע"י בעל "חמדת ימים", ועל כן דוחה היעב"ץ דבריו בתשובתו (שאלת יעבץ, ח"ב, סי' פ"ג). הרב ממתקאטש טוען בספרו "שער יששכר" שמקור הדברים פרי עץ חיים בשם הרמ"ע מפאנו וכן בספרו מעין גנים. בעל "ויגד משה" מביא בספרו (סי' ל"ד) מנהגי אחרונים בקשר לסדר הספירה בליל שני של פסח בחו"ל ואכמ"ל.

לדברי מר"ן בשו"ע "והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים וכן ראוי לעשות" מעיר בעל "כף החיים": "ויש מחמירין שלא לספור העומר, כל זמן שלא עבר שעה ורביע אחר שקיעת החמה מעל פני הארץ מפני סברת ר"ת, וסובר דכל השעה אחר שקיעה הנז' עדיין יום ודאי, והרביע שעה שאחריה היא ביה"ש, ולכן אין סופרין עד עבור השעה ורביע הנז', דאז הוא אחר בין השמשות".

הוא מוסיף כי "יש הנערים ומבזים למי שסופר קודם זמן זה", אך מביא דעת בעל "בתי כהונה" (ח"ב סי' ד') "שהעמיד וקיים מנהגן של צבור שסופרין כל שרואין הכוכבים שכבר יצאו, שבזה מדקדקין שלא לספור כל עוד שאין יציאת הכוכבים, ומנהגם ראוי להתקבל בסבר פנים יפות, ואין לערער על מנהג זה, ובפרט דלרוב הפוסקים ספירת העומר בזה"ז דרבנן, וכל המערער ובא לבטל מנהגם, מגרעות נתן, שגורם לכמה בני אדם להתבטל ממצוות הספירה, גם אין לדקדק במי שיספור בתוך הרביע הראשון, כי הוא ספק חשיכה לדעת זה, דדעת רובא דרבוותא דשפיר דמי, וכן נתפשט המנהג ברוב תפוצות ישראל, לספור מיד אחר צאת הכוכבים". הוא מזכיר גם "בעיה"ק טבריא תובב"א נהגינן כסברת רבינו תם, ואין סופרין עד אחר עבור שעה ורביע מהלילה".

כאמור בראשית מאמרנו, נתרכז בעיקר בענין איחור תפלת ערבית וקידוש בליל השבועות עד הלילה, כדי לקיים "תמימות תהיינה".

מקור ראשוני לדברי השל"ה

מקור ראשוני לענייני איחור תפילת מעריב וקידוש בליל חג השבועות הם דברי השל"ה הקדוש, שהובאו לראשונה בספר "עמק ברכה" לאביו רבי אברהם הלוי הורביץ (קראקא שנ"ז): "קבלתי ממורי הגאון מהר"ש ז"ל מלובלין [הוא רבי שלמה לייבוש הנקרא מהרש"ל השני], שקיבל איש מפי איש מפי הגאון רבינו יעקב פולק ז"ל, שלא לעשות קידוש ולאכול בלילה ראשון של חג שבועות עד צאת הכוכבים".

בסוף הספר "עמק ברכה" מוסיף בנו השל"ה הקדוש: "אמר ישעיה בן לא"א מהר"ר אברהם י"ץ סגל, אין זה שכחה אלא אלקטה נא באמרים אחר הקוצרים שקצרתי קצת, איזה דברים השייכים לימים טובים, מהמחודשים אשר לא עלה זכרם בספרי הראשונים והאחרונים, ואני אזכרם כאן אחת לאחת, ויהיו נקראים ליקוטי עמק ברכה".

השל"ה מוסיף גם את הטעם: "מפני שבספירה כתיב שבע שבתות תמימות תהיינה, וא"כ כשמקדש בעוד יום, מחסר אותו המקצת ממ"ט ימי הספירה, שהרי חג שבועות הוא לאחר הספירה וכשיש ספירה אינו שבועות, וכשמקדש אם כן מקבל על עצמו החג ומחסר אותו המקצת מימי הספירה, תמצא שאינן תמימות".

הדברים הובאו גם ע"י רבי בנימין סלניק, בספרו "משאת בנימין", שהופיע כארבעים שנה לאחר מכן (קראקא שנ"ג): "מצאתי כתוב בשם מורי מהור"ש השני. בליל ראשון של חג השבועות ממתינין עם הקידוש עד הליל ממש, שאם יקדש קודם הלילה יחסר מעט מיום מ"ט לספירה, וכתיב שבע שבתות תמימות תהיינה".

בשנת ת"ח הופיע ספרו של השל"ה הקדוש "שני לוחות הברית" (אמשטרדם ת"ח), וכך הוא פותח את עניני שבועות: "חג השבועות הוא אשר ציוה הש"י לעשות חג אחר שבעה שבועות של הספירה, וקבלתי ממורי הגאון מהר"ש ז"ל מלובלין, שקיבל איש מפי איש מפי הגאון רבינו יעקב פולק ז"ל שלא לעשות קידוש ולאכול בליל ראשון של חג השבועות עד צאת הכוכבים".

הוא ממשיך לדון "אל תשיבני ממה שמתפללין את התפלה מבעוד יום, דז"א כלום, דהא ר' אושעיא צלי של מוצאי שבת בשבת כדאיתא בברכות. אע"ג דעדיין ממש שבת גמור הוא, ואל תקשה מקידוש הש"ץ בבית הכנסת, דזה אינו אלא בשביל אורחים, ולא מחזי כלום כמחסר משבע התמימות, משא"כ אלו היה כל יחיד מקדש לעצמו, גם מצינו בהדלקת נרות חנוכה קצת דומה לזה שהש"ץ מדליקין בבי"ה בעוד היום, והקהל מחויבין להמתין מלהדליקם בביתם עד שיגיע זמן ההדלקה".

דברי השל"ה יסוד לנושאי הכלים של השלחן ערוך

לדברי ה"מגן אברהם" "אין מקדשין על הכוס עד צאת הכוכבים, דכתיב תמימות תהיינה". אף בספר "קיצור של"ה" מובאים הדברים "וכן כתב ע"ת בשם משאת בנימין, וכשם תשובת ריב"ש וכן בעל א"ז הביא בשם הרבה פוסקים שצריך להמתין עד הלילה".

כאמור, ניתן לדעת השל"ה להתפלל מבעוד יום, אולם לדברי הט"ז בראש סי' תצ"ד "מאחרים להתחיל ערבית בכניסת שבועות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות". ובספר "מנחת עומר" הוא מסביר שלא להתפלל מבעוד יום, כיון שיוצאים בתפילה ידי קידוש בלי יין, כמ"ש מג"א רסי' רע"א, הרי כקידוש.

לעומתם טוען רבי נתנאל ווייל בעל "קרבן נתנאל" (בפי' ע"פ אות ב) דלא כבעל "מגן אברהם" מהא דכתב הרא"ש, וכן בתוס' ר"ש ערבי פסחים, דבשבתות ויו"ט יכול להוסיף מחול על הקודש ולאכול קודם שתחשך, ומשא"כ בערבי פסחים, כדאיתא במתניתין".

לדברי היעב"ץ בסידורו "עמודי שמים": "יש אומרים שמאחרין להתפלל עד שחשכה, והוא דקדוק קלוש מחודש מהאחרונים, ומי שמקדים להתפלל בשיעור שמוסיפין מחול על הקודש, הרי זה זריז ונשכר בקיום מצוה, ומתקיים זה וזה בידו; כי מ"מ בעוד שמתפללין כבר הוא לילה, ועיקר הקפידה למאן דחיש לה, הוא שלא לאכול קודם הלילה".

רבי אפרים לאניאדו, כרבני ארם צובא, מערער בספרו "דגל מחנה אפרים" (ס' ב) על המנהג שהובא ע"י בעל "כנסת הגדולה", וטוען שרק בליל פסח אמרו בגמרא "לא יאכל אדם עד שתחשך", ומדלא כתבו זה לגבי שבועות "אין צריכים להמתין עד שתחשך", ובהסתמך על דברי ראשונים הוא פוסק "שיותר טוב להקדים הקידוש מבעוד יום כדי להוסיף על הקודש".

האחרונים מסבירים עמדת נושאי הכלים. הט"ז מחייב להמתין בתפילת ערבית עד הלילה שלא תיפגע ה"תמימות", ואילו המגן אברהם נוטה לסברת המהרש"ל שאין בכח התפילה להפקיע את היום ללילה, והתמימות אינה נפגמת.

הנצי"ב מוואלוזין מחזק את עמדת בעל "משאת בנימין", בספרו העמק שאלה (פרשת ברכה, שאילתא סי' קס"ז) אות ב: "והאיר לדעת, דכן הא דכתיב בפרשה אמור בחג העצרת "וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש הוא", משום דבעי שבע שבתות תמימות לפני העצרת, והיינו מש"כ המג"א סי' תצ"ד שאין לעשות ביו"ט קידוש לפני צה"כ". אך הריד"ד שפירא מעיר לדבריו בספרו "בני ציון": "דבריו תמוהין לפענ"ד, מלבד דלהלכה אין לנו ללמוד דרשות בקרא מה שלא נמצא מדברי חז"ל, עוד זאת, עיין ברמב"ן עה"ת (אמור כ"ג כ"ח) שכבר ישב על מדוכה זו לפרש מאי דכתיב בחג השבועות "בעצם היום הזה", וכך הוא מסביר "והנראה בטעם הדבר, כי בעבור שאמר בשבועות "ביום הביאכם את עומר התנופה והקרבתם מנחה חדשה. כמושבותיכם תביאו", ובגמר הענין, שהוצרך לצוות בקרבנות, הוצרך לומר "וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש". כי גוף היום הוא קודש, ואסור בעשיית מלאכה אינו תלוי בעומר ולא בקרבנות".

רבי חיים ברלין: ענין תמימות מחייב בכל לילות הספירה

דברי הט"ז שלא להתפלל ערבית בליל יו"ט של שבועות עד צאת הכוכבים, מוסברים ע"י רבי חיים ברלין בקובץ שערי תורה (ח"ח קונטרס ט' סי' ס"ח) "ביאור הדברים דזה ודאי קפידא גמור שלא להקדים הספירה מבעוד יום, כדי שלא להזכיר ספירה שניה ביום, שהוא עוד מספירה ראשונה. קפידא זו היא ודאי בכל לילות הספירה, שלא להקדים תפלת ערבית, כדי שלא יזכיר יום ספירה שניה ביום שהוא עדיין מספירה ראשונה, ומגרע בזה הספירה הראשונה, ולא נקרא תמימות. רבותינו, הט"ז והמג"א, הוסיפו שבליל חג השבועות הגם שאין סופרים אז ולא יזכירו שום ספירה אחרונה לגרע בזה הספירה של יום שעבר, מכל מקום אם יאמרו בתפלה "יום חג השבועות הזה", גם כן יהא בזה גרעון לספירת יום שעבר, ולא יהא נקרא תמימות".

כן הוא לענ"ד באור הדברים — הוא מסיים את דבריו — ולא כמו שתפסו העולם כוונת הט"ז והמג"א רק על ליל חג השבועות, וכך הבין גם אביו (הוא הנצי"ב) "עפר אני תחת כפות רגליו".

לדעתו "ולענ"ד הדלה נראה כמו שכתבתי, שהט"ז והמג"א הוסיפו שגם בליל חג השבועות מאחרין תפלת ערבית, וכש"כ בשאר לילות הספירה".

גם בעל "אהלי אהרן" תמה: "בליל ראשון נקדים ובלילה אחרון נאחר, אך מה נעשה בלילות שבינתיים למשל בליל שלישי לעומר אם נקדים לספור קודם הלילה "היום שלושה ימים לעומר", מקטינים את יום השני בניגוד לתמימות, ואם הוא מחכה עם ספירה זאת עד שיהא וודאי לילה של יום ג', הוא מחסר את היום השלישי בתחילתו ושוב פגיעה ב"תמימות", (סי' ב) והדברים מוסברים, כאמור, ע"פ הצעת רבי חיים ברלין.

לעומתם מערער נמרצות בעל "ציץ אליעזר" על דברי רבי חיים ברלין וטוען "אם כי דברים מחוכמים הם, מכל מקום קשה להעמיס כן בכוונתם של הט"ז והמג"א, בזמן שאין כל רמז ורמיזה בדבריהם שבאים לרבות גם ליל חג השבועות, ופשטות דבריהם מוכיחים כמו שתפסו העולם בכוונתם, שמכוונים רק על ליל חג השבועות. ובפרט דברי המג"א שלא מדבר כלל כתפלת ערבית כי אם מקידוש על הכוס ששייך רק לליל חג השבועות".

בהסבר ההבדל בין ליל חג השבועות לבין שאר לילות הספירה. הוא מסתמך על מקורם של הט"ז והמג"א, והוא ספר "עמק ברכה" לאבי השל"ה והשל"ה (שהובא בראש מאמרנו) "דבשאר לילות הספירה גם אם סופר בין השמשות ואילך מבעוד יום להסבורים כן, אינו מגרע ע"י כך מתמימות הימים. אבל משא"כ בליל חג השבועות, אם עושה קידוש לפני צאת הכוכבים, הרי מפסיק ע"י כבר את המ"ט ימי הספירה, דמבטל ע"י כך את חג השבועות שהוא לאחר הספירה, והוא תרתי דסתרי, דכשיש ספירה אינה שבועות, וכשיש שבועות אינה ספירה".

פקפוקים של אפשרות השמירה

כבר לפני שלש מאות שנה הובאו פקפוקים על האפשרויות לקיים זאת גם בליל שבועות וכך מביא בעל "יוסף אומץ" לגבי ליל ראשון דשבועות: "כתב הגאון מהר"ר ישעיה סגל ז"ל, שהיה אב"ד בקהלתנו הקדושה בליקרסיה, וכספר אביו החסיד מהר"ר אברהם שעפטיל ז"ל הנקרא עמק ברכה --- אכן באמת לא ראיתי רבנן קשישי בעלי מעשה אשר בארצנו, ארץ אשכנז, דעבדי הכי, ובפרט אותם המדקדקים העומדים בבית ה' בלילות, שעומדים כל הלילה על עמדם ללמוד כל הלילה, כמ"ש בספר הזוהר פ' אמור, והמה לומדים ע"פ הסדר הכתוב לקמן, כי המלאכה מרובה והלילות בהם קצרים עד מאד בעת ההיא, ואם יתמהמהו בקידוש והתחלת אכילה עד צאת הכוכבים, וגם באכילה ישהו קצת זמן מה ליתן מקום לשמחת חג הקדוש כאמרם ז"ל, אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא, בזה תצא קרוב לחצי הלילה, ומתי יעשו לביתם הנצחי, לכן נראה לי רחמנא לבא בעי, ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים, ומותר לעשות קידוש בין השמשות כי מדאורייתא קרי בין השמשות לילה".

לפני כמאה שנה פנה רבי אלחנן גומפערץ מהמבורג לרד"צ הופמן בעל "מלמד להועיל" "דבשנה זו קשה לקיים מה שכתבו ט"ז ומג"א בסי' תצ"ג לאחר תפילת ערבית בליל ראשון של שבועות או לכה"פ הקידוש עד צה"כ. ולדעתו מאחר שאין אנו מקיימין התמימות בתחלת הספירה, כמ"ש הר"ן סוף פסחים והט"ז תפ"ט ס"ק ה', אין להקפיד גם על תמימות בסוף הספירה, שלא נזכר בש"ס ובראשונים.

הלה השיב לו, דכוון לדעת יעב"ץ בספרו מור וקציעה סי' תפ"ט שהקפיד על תמימות בתחילה, ולענין תפלה כתב בסידורו "בית יעקב" דהוא דקדוק קלוש מהאחרונים, ואף מאן דחש לזה דיו שימתין בסעודה עד צה"כ, ובתפלה מוטב שיוסיף מחול על הקודש". (סי' קל"ח).

הנצי"ב טוען בספרו "העמק דבר" לשלילת תוספת מיו"ט של שבועות

על יסוד הכתוב (ויקרא כ"ג כ"א) "וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו, חקת עולם בכל מושבותיכם לדורותיכם", ובכל הרגלים לא כתוב "בעצם היום הזה" רק בשבועות מעלה הנציב מוואלוזין בספרו "העמק דבר" את דעתו למעט תוספת לחג השבועות מדבריו "ד"עצם" בא לדייק או יום ולא לילה, או במקום שא"א לפרש כן ע"כ בא לדייק למעוטי תוספת, וכן בזה המקרא א"א לפרש ולא לילה, שהרי חג של עצרת קודש מבערב כמו כל מועדי ה', אלא בא ללמדנו שלא לעשות מקרא קודש אלא בלילה ולא מבעוד יום, ומכאן נהגו ישראל שלא להתפלל בעצרת מבעוד יום".

עוד לפניו הועלתה הצעה זו ע"י רבי בצלאל הכהן, והדברים הובאו ע"י אחיו בספרו "ראשית בכורים" "יש לדקדק לכאורה מה שלא מצינו בתורה עוד ביו"ט אחר מיעוטא ד"בעצם היום הזה" רק ביו"ט דעצרת, ולא מצינו בתורת כהנים שום דרשה בזה, ואין ספק דעכ"פ אתי לשום דרשא, וע"כ יש לנו לומר באמת דהי"נ אתי למעוטי לתוספת חג השבועות".

רבי בצלאל עצמו חזר לדון על כך בספרו בנין שלמה (תיקונים והוספות סי' כ) "ראוי לברר ניזון מה שכתב השל"ה הקדוש והמג"א בסי' תצ"ד דבליל שבועות אין מקדשין על הכוס עד צאת הכוכבים דכתיב תמימות תהיינה, אם יש לזה מקור בגמרא, והוא מסביר "זה יותר משלשים שנה אשר עמדתי לתמוה על דברי השל"ה והמג"א, דראוי להמתין בתפילה ובקידוש בליל שבועות עד שיהא וודאי לילה, משום כדי שיהיה שבע שבתות תמימות, והלא ידוע דתוס' יו"ט הוא דאורייתא, בין בכניסתו ובין ביציאתו, ולא מצינו חילוק בזה בין חג השבועות לשאר המועדים".

הוא מביא את החידוש הנ"ל אך מוסיף: "וכבר הדפיס מר אחי הגאון בספרו ראשית בכורים כל זה על שמי, ואכן כעת נראה לי לחזור מדברי הראשונים, דזה וודאי אי אפשר לומר מעצמינו דבר חדש כזה, דבעצרת אינו נוהג תוס' יו"ט מה"ת, ולא דמי לשאר יו"ט, וגם אינו ענין לתמימות, הטעם דכל ימי הספירה מקרי שבתות דכתיב שבע שבתות, וכמו דאיתא ב"מטה משה" ולהכי אקרי שבתות, לאשמעינן שהן אסורין במלאכה, וכמו דאיתא בטור בסוף הלכות פסח.

הדברים נידונו בדורנו ע"י בעל "מקור הלכה" בספרו "אז נדברו" ולדבריו: "בכל יו"ט בודאי שיש מצות תוספת, ומפורש הוא בכתובות מ"ז ע"א בתוס' ד"ה דמסר לה בשבתות וי"ט יע"ש, רק לענין שבועות ישנו סמך מן הכתוב הנ"ל. הלה מעיר "אף שאין דורשים דרשות מעצמנו, אבל היות דכתב המג"א בסימן תצ"ג סק"א "בליל שבועות אין מקדשין על הכוס עד צה"כ דכתיב תמימות תהיינה" והט"ז כתב "מאחרין להתחיל ערבית בכניסת שבועות כדי שיהיו ימי הספירות תמימות", מדברי המשנה ברורה שאינו מביא את המג"א משמע דס"ל דאין כאן פלוגתא, והמ"א מוסיף דעצם הקידוש אף שעדיין לא התפלל עשה ליו"ט, אבל גם המג"א יודה דתפלת ערבית עושה זה ליו"ט".

וכך הוא מוסיף להסביר: "אף שאין הדרשה של "העמק דבר" קובע להלכה, אבל מ"מ האיל ונברא דבא אמר מילתא, יש להבין באופן זה שיש שני דינים בזמן של תוספת: קבלה לפרישה ממלאכות וקבלת עצם השבת והיו"ט. מה שכתוב "בעצם היום הזה" בא למעט רק דין תוספת של עצמו של יום אבל יש מצוה של תוספת לגבי עשיית מלאכה, ומלבד הדרשה של "העמק דבר" צ"ל לפי מש"כ האחרונים הנ"ל, דמ"מ הם מודים שיש קבלת תוספת לענין פרישה ממלאכות שאסור ביו"ט. סמך לדבריו מצא בדברי מהרש"ם מברעזאן בהגהותיו לספר "ארחות חיים" "אבל בתשובת משאת בנימין שם כתב דדוקא בקידוש ממתינים משא"כ בתפלה, דהא צריך להוסיף מחול על הקודש, ועיין נחלת שבעה דיני ניסין, סי' מ"ט, שפסק כדעת משאת בנימין, ותרתי שמעינן מיניה, שיש מצוה של תוספת ושעיקר המצוה מקיימים בתפלה ולא בקבלה בפה בלבד, וגם מבואר כהשל"ה הנ"ל שיש הבדל בין תפלה לקידוש". וכך הוא פוסק "ולמעשה יש להחמיר כהאחרונים הנ"ל, שאין להתפלל ערבית מבעוד יום בערב שבועות, וכן קידוש אפי' בלא תפלה, ולקיים מצות קבלת תוספת בפה".

לדעת בעל "התעוררות תשובה" (ח"ב סימן נ"ו) מתקיים דין "תמימות" ע"י קבלת תוספת יו"ט: "ומצוה להוסיף על כל יו"ט בכניסתו, כולל חג השבועות, ולפי"ז אין איסור בהקדמת תפילת ערבית וקידוש של ליל שבועות קודם הלילה". את דבריו הוא מבסס מדברי הט"ז עצמו לגבי אכילה בסוכה בליל שמיני עצרת "והדאי מי שמוסיף מחול על הקודש הוא עשה ע"פ ציווי תורתנו, וכבר הלך וחלף ממנו חובת היום, מה שהיה עליו קודם זה, וזהו כמו לילה ממש", ובסוף דבריו שם "שהפה הקדוש יתעלה ב"ה, שצוה עליו מצות סוכה ביום ההוא, הוא הפה הקדוש שהתיר לו אחר שקבל עליו שמע". אם כן הוא הדין בשבועות נמי, כיון שתוספת יו"ט דאורייתא, כדילפינן מפסוק "תשבתו שבתכם", או משאר דחז"ל (יעויין סי' תרס"ח וכט"ז שם), א"כ אין חילוק בין שבועות לשאר ימים טובים, לפי מה דפסקינן בסיף רס"א דתוספת שבת דאורייתא, הה"ד יו"ט, א"כ הפה הקדוש שאמר תמימות תהיינה, הוא עצמו צוה להוסיף מחול על הקודש, א"כ קיים בזה מצות "תמימות" עד קבלת יו"ט, ומיד שקבל עליו יו"ט, חלף ועבר אותו היום, וכבר התחיל יום אחר, ונתקיים בזה "תמימות", כי אותו יום האחרון אינו כמו שאר ימי הספירה, אלא יומו מגיע עד קבלת יו"ט, ואין לומר מדגלי קרא "תמימות תהיינה", א"כ ממעשה התורה יו"ט של שבועות מתוספת חול על הקודש, כי דבר כזה הוה ליה להביא. בש"ס ופוסקים מדשתקו כולה ולא חלקו, ולא הביאו זה הדרשה, שמע מינה דליתא, ולא מצינו דרשות ורמזים ומצוטט בקרא בספרי הפוסקים, רק מה שאיתא בגמ' מקובל מפי חכמ' ז"ל".

הוא מוסיף נימוק ליזהר להמתין בתפלת ערבית עד צה"כ, כי "עכשיו נהגו גם רבים מבעלי בתים הפשוטים לנעור כל הלילה, וכבר התעורר המג"א שם בסי' תצ"ד, שיזהרו לקרות ק"ש בתחילת הלילה, כיון שאין קורין ק"ש על המטה ובק"ש של בהכ"נ לא יצאו, כדאיתא בסי' רל"ה, וכיון שהמוני עם אינם יודעים מדברי המג"א אלו, לכן ימתינו בתפלה עד צה"כ כדי שיצאו בקריאת שמע".

ענין "תמימות" נידון ע"י רבי דוד שפירא בספרו "בני ציון" בדיון לגבי הנוסע ממקום למקום ועובר את קו התאריך (ראה להלן): "אי תמימות דכתיב בקרא קפדינן העיקר על היום והלילה שיהיה בשלימותן, או על הכ"ד שעות של המעל"ע יהיה בשלימותן, או דשניהם יחד יהיה בשלימותן, ולא יכנס ספירה אחת בתוך תחומה של ספירה, או דגם אין האחד משניהם צריך להיות בשלימות, ואחרי מרוצת היום כבר כולו גם זה נחשב לתמימות".

מש"ס דערכין ל"א ע"א יש ללמוד לכאורה דכל היותר אשר יכולין לרבות מ"תמימות" דקרא מרבינן, דקאמר התם במסקנא, לענין המוכר בית בבתי ערי חומה, דמשנה תמימה מרבינן, מלבד המעל"ע דשעות. לעומת זאת מש"ס דמנחות ס"ו ע"א משמע דהתמימות בספה"ע אין צריכין מעל"ע דשעות, ומסתמך על דברי הר"ן סוף פסחים דאין להחמיר ב"תמימות" בזה"ז שהוא מדרבנן טפי מספירה דאורייתא אלא כל שסופר בלילה תמימות קרינא ביה, ולפי זה פשוט דכמו דבתחילת הספירה מקיים תמימות אפי' מברך בסוף הלילה, ה"ה דמקיים תמימות גם בסוף הספירה, כשמברך ספירת מ"ט תיכף עוד בלילה, דאין צריכי מעל"ע דשעות".

בידינו גם חילופי תשובות בין רבי בנימין אוריה ויס משערעבץ בספרו "אבן יקרה" (ח"ג, סי' קע"ז) ובין רש"י זעווין. השאלה היתה לגבי חולה שנשתתק לימים אחדים ואחר נתרפא ושב לאיתנו. אחד האחרונים נטה לדעה כיון שמה שלא ספר בינתיים היה מטעם אונס, הוי כאילו ספר, ומכאן ולהבא יכול לספור בברכה. בין היתר תמך את יחודו בתשובה. לשאלה הידועה כיצד מברכים על ספירת העומר, ולא משגיחין שמא ימות ולא תהיינה תמימות, והסבר הוא על יסוד הגמרא בקידושין "אפילו חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה", ואפילו אם ימות ייחשב כאילו ספר והוא הדין חולה שנשתתק לימים מספר.

בתשובתו מציין בעל "אבן יקרה" כי אמנם דבר חכמה אמר אולם אין יסוד לכך בהלכה, והוא מבסס את "מנהגינו שאנו מחזיקים בדעת הפוסקים, שהספירה היא ספירה נמשכת, ואם לא ספר יום אחד מאיזה סיבה שהיא, אין לו לספור שאר הימים, רק בלי ברכה".

בגליון האחרון של "אורייתא" המוקדש לעניני ספירת העומר, מקדיש הרב משה מרדכי טוביאס אב"ד קדימה מאמר בדין תמימות בספירת העומר, פותח בדברי הגמרא במנחות, מחלוקת הבה"ג והר"י בענין תמימות ביום הראשון, ומוסיף דעות רבותינו הגאונים, שהרחיבו את המושג תמימות ליתר ימי הספירה וכן גם מסקנות האחרונים להלכה.

באותה חוברת דן רבי משה טוביה ויסברגר, ראש כולל "יד משה" בנתניה, בענין ספירת ספק, בעל "דבר אברהם" המסתמך על דברי בעל המאור שענין ספירה הוא ספירת ודאי ולא ספירת ספק, ולפי זה בזמן שקידשו על פי הראיה ובמקומות הרחוקים שלא הגיעו השלוחים, ייתכן מאד שלא ספרו בכלל, כיון דלא מהני ספירה מספק, ואם כן לא שייך בזמן הזה "מנהג אבותיהם בידיהם" שהרי בזמן הספק לא ספרו כלל.

הרב ויסברגר, הנמנה על תלמידיו המובהקים של כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל מביא במאמרו הנ"ל מחידושי רבו המפרש את דברי בעל המאור על יסוד דברי הרמב"ם בהלכות קידוש החודש "תקנת חכמים שיזהרו במנהג אבותיהם בידיהם וכו' נמצא יו"ט שני שאנו עושים בגלויות בזמן הזה מדברי סופרים שתיקנו דבר זה". וכך מסביר האדמו"ר מקלויזנבורג כי לשיטת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מן התורה להקל, ורק מדרבנן היו עושים עוד יו"ט שני מספיקא דיומא, ואעפ"י שבזמן הקודם לא היה איסור תורה, הנהיגו בזמן הזה להיות עושים שני ימים מצד "מנהג אבותיהם בידיהם". תנא דמסייע לדבריו אלה מצא בתשובת החתם סופר (יו"ד סי' ר"ע) כי לשיטת הרמב"ם הנ"ל יו"ט שני לעולם הוא רק מדרבנן.

בסיכום דבריו הוא מציין כי אף לאחר הסבר דברי בעל המאור כנ"ל. מכל מקום מידי ספיקא לא נפקא, ועל כן הוא מכריע להלכה כי ביום שהוא מסופק יספור, אבל ללא ברכה ורק למחרת, שכבר נודע לו הספר היום, יכול לספור בברכה, דהוה ספק ספיקא, ספק דמהני ספירת ספק, ואם תרצי לומר דלא מהני, יש פוסקים שאף אם לא ספר יום אחד, יכול להמשיך לספור בברכה, שכל יום הוא מצוה בפני עצמה.

ספירת העומר לגבי העובר ממקום למקום וחוצה את קו התאריך

כיון שהארץ היא עגולה ככדור, והשמש סובבת סביב כדור הארץ, מוכרח שיהיה קו מצויין בארץ, "קו התאריך" ששם מתגלים הימים, המקום שמצדו האחד של הקו חלוק בנגע לזמן, מהמקום שמצדו האחר של הקו כמעט במעת לעת". האדם העובר איפוא את הקו ידלג יום אחד או שיתוסף לו יום אחד.

שאלה זו נידונה כבר לפני כארבע מאות שנה ע"י הרדב"ז (ח"א סי' ע"ו) לענין חילוק היום בין הדרים בארצות המזרח לבין הדרים בארצות המערב, והסתמך על דברי הגמרא (שבת קי"ח) "יהא חלקי עם מכניסי שבת בטבריה ועם מוציאי שבת בצפורי". בגליון הש"ס שם מביא רבי עקיבא איגר דברי הר"י מיגאש בתשובתו ומדבריו נראה שהמדובר על אדם אחד המכניס את השבת במוקדם בטבריה שם שקיעת החמה מוקדמת ויוצא משבת כשהוא בצפורי.

השאלה איננה רק לגבי ספירת העומר, ובעיקרה הוא לגבי שבת ויוה"כ. אחד האחרונים שעסק בזה, בעל "אבן יקרה" (מהד"ק או"ח סי' י"א) הפוסק שהכל תלוי במקום הימצאו של האדם, דכך היתה גזירת המקום שיקדשו בני ישראל את השבת כפי המקום שהוא נמצא בו.

שאלה זו עמדה גם במרכז הויכוח על "קו התאריך", שהתנהל בראשית מלחמת העולם השניה, כאשר בני ישיבות ליטא נקלעו למזרח הרחוק, אך אין כאן מקום לציין את הדיון שייסקר על ידינו בעז"ה בקרוב. בספר "בצל החכמה" נידונו בעיות רבות המתיחסות לאדם העובר את קו התאריך, ונסתפק בציון דעותיהם של האחרונים לגבי ספירת העומר.

הרצ"פ פראנק דן בספרו "הר צבי" (או"ח סי' קל"ח) וכן בספרו "מקראי קודש" לגבי ספירת העומר ולדבריו השאלה היא אם יום חדש לענין ספירת העומר מתחיל עם שקיעת החמה או צאת הכוכבים באותו מקום שהוא נמצא בו, או שצריך גם להיות מעל"ע של כ"ד שעות משעה שהתחיל אצלו היום הקודם, וע"ש שרצה לדייק מדברי הגמ' בשבת דף קי"ח בענין שבת, שהשבת ניתנה לכל אחד כפי מקומו אשר הוא דר בו ודחה הראיה משם ע"ש.

כאמור, נדרש רבי דוד שפירא בעל "בני ציון" לשאלה "אשר נתחדש בדורינו שנוסעים במהירות עצומה למאד, בין בים ובין ביבשה ובין באויר, ונודע דלסיבת המהירות רואים בעליל כי נתקצר בנסיעתם המעל"ע בכל יום ויום בכמה שעות, אם נוסעים ממערב למזרח או מצפון לדרום, בימים הארוכים, והנוסעים ממזרח למערב או מדרום לצפון בימים הארוכים נתגדל להם המעל"ע בשיעור הנ"ל, והשאלה היא אם נוסעים בימי הספירה ורוצה לקיים תמימות, האיך יתנהג בברכת ספה"ע אי יברך כפי האופק שעומד עכשיו, ולא ישגיח כלל לחשבון מקום שיצא וקיים תמימות בזה, או יברך כפי חשבון האופק שיצא משם, כדי לקיים תמימות, או דבין כך ובין כך לא קיים תמימות, ואין אופן לקיימו בנוסע כזה, ולכן יספור בלא ברכה".

ולאחר בירור הוא מסכם "דגם לענין ספה"ע אין לך אלא כפי האופק שעומד עכשיו, כמו לענין שבת ויו"ט, זמן ק"ש ותפילה דלא משגיחינן כלל על חשבון שיצא משם, בין נתקצר לו המעל"ע ובין נתארך לו המעל"ע, וגם פשוט לפענ"ד דאין חילוק בין אם נתקצר ונתארך המעל"ע, בידי אדם, היינו ע"י נסיעה כנ"ל או בידי שמים, היינו ע"י העמדת החמה או מרוצת החמה (ענין העמדת החמה ע"י משה ויהושע נידון ע"י מהרש"ם מברעזאן לגבי קביעת יום מתן תורה ואכמ"ל).

בקובץ "יגדיל תורה" כלולה תשובתו של האדמו"ר רמ"מ מליובאוויטש, שגם בזמן הזה אפשר ששבועות יחול ביום ה' סיון או בו' וח', והיינו באדם שנוסע בימי הספירה דרך קו התאריך כגון היוצא מאוסטרליא ביום עשרים לספירה, ונוסע באוירון לאמריקה וכשמגיע לשם בערב לאמריקא, הלוא סופרים שם עשרים יום, והוא שכבר ספר אתמול עשרים אצלו זהו יום כ"א לספירה, וכן יום החמישים לספירה אצלו הוא יום אחד קודם. א"כ יצטרך לחגוג את חג השבועות יום אחד קודם שהוא ה' בסיון. וכן להיפך, הנוסע מאמריקא לאוסטרליא בכ' לספירה, וכשמגיע לאוסטרליא סופרים שם כ"ב, ואצלו הוא רק יום כ"א. ולכן בחמישים לספירה שבאוסטרליא יהיה חג השבועות אצלו רק מ"ט יום לספירה. ויצטרך לחגוג את שבועות ביום ז' או ח' בסיון. האדמו"ר מליובאוויטש מציע איפוא לבני ישראל להורות כן למעשה, ולדעתו שבועות לא תלוי ביום החודש בסיון אלא בספירת חמשים יום של כל אחד ואחד.

בעל "מועדים וזמנים" טוען לעומתו "האך אפשר לומר כן דפשוט הדבר שקדושת חג השבועות חל על האדם, כפי המקום שנמצא בו ביום חמשים לספירה, וכמו שאם אדם נוסע במוצאי שבת למקום שבו עדיין שבת, דחייב שם לשמור את השבת, כך גם כאן לגבי יום טוב דשבועות פשוט הוא ולית ספיקא, דנקבע החג לפי המקום שנמצא, וכיון שבמקום שנמצא עתה הרי חמשים לספירה והוא חג השבועות, ע"כ גם הוא חייב לשמור החג בו' סיון. גם לגבי ספירת העומר כשחוזר שאם בא לאמריקה וסופרים שם כה שספר כבר, שחייב לספור עוד פעם, שחיובי התורה שלו הם כפי המקום שנמצא בו עתה, ומ"מ לענין ברכה ראוי שלא יברך ויספור בלי ברכה (ח"ז סי' רל"ו).

הוא ממשיך לדון בענין דעתו של ה"חזון איש" כי לאחרי תשעים מעלות היום משונה, והאי באוסטרליא לשמור שבת ביום ראשון. רק מאחר שבמקצתו תוך תשעים מעלות אין חולקין יבשה, ולכן כל אוסטרליא כשבת דילן וכמנהגם, ולפי זה באיים אצל מלבורן וסידני, דלא שייך סברא הנ"ל, שבת באמת ביום ראשון. ואם כן כשנוסע שם ביום ראשון בספינה, או לשוט בים פעם, וכל שכן באוירון. הואיל ושם יש קדושת שבת, עלול ליכשל באיסור

(המשך בעמוד י"א)

נתן קוטלר

הכתב והמכתב והלוחות

מה זה "לקרוא" קויטל ★ האם יש מקור לנוהג הקויטלך ★ מי ואיך קראו קויטלך ★ האם גם גדולים ליטאיים נטלו קויטלך ★ עדויות ממקור ראשון

הרמב"ן בפרשת במדבר
... כי הבא לפני אבי כל הנביאים ואחיו קדוש ה', והוא נודע אליהם בשמו, ויהיה לו בדבר הזה זכות וחיים, כי בא בסוד העם ובכתב בני ישראל...

לפני מספר שבועות עמדתי בפני ויכוח נוקב עם גרפולוג ידוע, בין השאר על... מידת מהימנותה של הגרפולוגיה כמכשיר כנתח אופי ותכוני נפש. אני בידיעותי הקלושות (עם או בלי מרכאות) במדע מורכב זה, התרסתי בכל כוחי נגד היומרה לראות בגרפולוגיה "שיקוף רנטגן" ברור של האישיות. עוד עמדו לי חושיו המחודדים של הילד מהחודר ושל מי שהתאבק בעפר רגליהם של חסידים מובהקים, כדי לדחות מכל וכל יחוס מהימנות מופרזת לגרפולוגיה. כאילו היתה "צברוסקופ" משוכלל הצופה הישר לתוך המוח...

ושלא כדרכו של כל ויכוח לא הוחרפו הניגודים בין הגרפולוג המדופלם לבין הילד מהחודר, וככל שהתקדמה שיחתנו התחוור גם לי גם לו כי אין לבטל במחי־יד זה את עולמו של זה. הלה, שהינו כמובן בעל רקע תרבותי שונה, המשיך פרדפיל לקראת סוף השיחה בת שלושת השעות, ואני מצדי יצאתי בהתרשמות כי יש יותר ממשהו בגרפולוגיה. ויתכן בהחלט שאדם חכם במיוחד בעל רקע פסיכולוגי מובהק, פלוס שיחרור מדיעות קדומות ונגיעות אישיות, מינוס בטחון עצמי מופרז, יוכל להגיע לניתוח אובייקטיבי של צדדים כלשהם בנפש האדם הנבחן על ידו ולייעץ לו או לכוונו לאפיקים רצויים.

אבל, מה רבה הסכנה, מה רבים אבני הנגף בקבלת עצה מ"חכמות חיצוניות" — זאת יודע כל מי שאמון על ספרי יראים; עצת הדרכה, בעניינים נפשיים בפרט, צריכה לבוא מחכם בתורה ולא ממי ששואב את חכמתו מחכמות הגויים. נקודה.

ברם, כלל גדול הוא: "כל מה שברא הקדוש ברוך הוא למעלה ברא למטה" (שמו"ר לג ד), ואם קיימת "חכמה" למטה הידועת לקבוע אופי אדם לפי כתב ידו, הרי למעלה מצד השורש, למעלה אצל הצדיקים יש מה שקרוי "קריאת קויטל" הגבוהה אלפי אלפים מילין מן הגרפולוגיה שבחולין שהיא כקוף בפני אדם.

למהותו של קויטל

אמרו צדיקים: רבי שאינו יודע לקרוא קויטל עוד בשעה שהנצרך לישועה יוצא מפתח ביתו, אינו מבין בטיב קויטל. מעשה וה"דברי־חיים" זצוק"ל קיבל לידיו פתק ריק מאחד מחסידיו ובירכו כרגיל מבלי כל הבעת פליאה... כשחזר אותו חסיד לביתו וראה כי חלק הניר הכתוב עדיין מונח בבית חשכו עיניו. הוא סבר כי את החלק הריק של הנייר השאיר ולרבי העביר את המלא בשמו ובשמות בני ביתו הצריכים ישועה... מיהר בחזרה אל האדמו"ר הק' רבי חיים מצאנז והפתקא בידו... התחייך הרבי ואמר: רבי שאינו יודע לקרוא ניר חלק עבירה היא בידו להתעסק אף בניירות כתובים --- (יש בזה נוסחאות שונות, נוסח זה השמיע האדמו"ר מסאטמר זצוק"ל)

הקויטל אינו איפוא אך הנייר והעפרון, וזהו הפתקא המהווה כלי לאור חכמתו הרמה של הצדיק היודע ברוח קדשו לא רק את מאורעותיו של החסיד, אלא את "שורש נשמתו באדם הראשון, אם מקין אם מהבל, וכמה פעמים היה אדם זה בגלגול ומה פגם וקלקל בכל גלגול, ואיזה חטא נשתרש ונסתבך בו, ואיזה מצוה אחוז בה" — דברי הרה"ק רבי שלום מבלז זצוק"ל שלמד זאת מפי הרה"ק החוזה מלובלין זצוק"ל (נפלאות הרבי צה). הוא היה אומר: "קריאת פתקאות למורנו מהרב הקדוש מלובלין ולא רק שורשי נשמה וגלגולים חטאים ומצוות, אלא גם באיזה מזל ההצלחה נולד האיש ששמו רשום על הקויטל: אם יצליח במעשה ידיו אם לאו".

וכך היתה דרכו של ה"חוזה" כאשר בא לפניו פתק של אדם כשר וירא שמים היה מסתכל ומתבונן בו בכל צדדיו, ואילו כאשר הגיע לידיו פתק של אדם חוטא העבירו מעל פניו במהירות כדי שלא יראה און ביעקב ועמל בישראל.

החוזה מלובלין שמשום עיניו הטהורות המביטות למרחוק ניתן לו הכינוי המיוחד, ידוע היה כקורא קויטלך מרשים ביותר, כפי שעוד נכתוב בהמשך מפי כתבם של עדים מהימנים ביותר, ביניהם ה"בני יששכר" הלא הוא הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב תלמידו המובהק שספריו מהווים נכסי צאן ברזל בתורת החסידות.

כותב רבי צבי אלימלך זצוק"ל: "בעינינו ראינו מכבוד אדמו"ר הרב הקדוש מהו"ר יעקב יצחק (מלובלין נ.ק.), אשר היה קורא מהכתב שמות בני אדם שכתבו לו, היה מתבונן ברוח קדשו מעשה האיש אם זך ואם ישר פעלו או בהיפך ח"ו. וכמה פעמים שמעו מפיו שהיה אומר קודם הקריאה לשם יחוד קודשא בריך הוא... הוא לדעתי, שיהיה מכוון הקול והדיבור והתוהו היחוד למעלה בשורשי הנשמות ועל ידי היחוד הזה שבשורש היה מתבונן בענפים, הם הנשמות הנולדים מהיחוד, והיה מבין במעשיהם" (אגרא דפרקא כ"ה).

קריאת הקויטל הינה איפוא ענין למייחדי "יחודים" קדושים למעלה, ענין רם ונישא של ראיה שמימית. בראש וראשונה זוהי קריאה של השם, כלומר, התעמקות במהות שמו ושם אמו של הצריך לישועה — "שמא גרים" כתוב בגמרא (ברכות ז:) ואילו בזוה"ק מובא: "שמא גרים.. עובדא בין לטב בין לביש" (ח"ג קעט:) לאמור: השם גורם... מעשה הן לטוב הן לרע" וכפי שהסבירו ספרי חסידות שבשם מקופלת כל מהות האדם; אין השם הניתן לאדם מקרי אלא מקורי ושורשי. שייך הוא השם פלוני בן פלוני דווקא לאלמוני בן אלמונית ולא לאחר "כי השם הוא הנפש בבחינת (בראשית ב) נפש חיה הוא שמו" (דגל מח"א בשם תלמידו המובהק של הבעש"ט ר"נ מהורודנקה; ליקו"מ נט). ואם תמצי לומר, זה סוד דבריו הקדושים של הרב הקדוש מפשיסחה זצוק"ל, שאמר לתלמידו הצעיר הרה"ק ר"ש משינובה בבואו אליו לראשונה: "אתה בן תורה?... יודע אני שבן תורה אתה ואומר לך מה שנתחדש לי בקושיית הסמ"ג והש"ך בחושן משפט סימן מט (פרק הפוסק בדקדוקי שמות הלוה והמלוה ו... השטר)" ולאחר שהשמיע לפניו חידושים רבים על כך הפטיר: "מזה הפשט יכולים להביט בקויטל כדרך הצדיקים הגדולים ולא מבעיא (= אין צריך לומר) בקויטל שהוא דבר קל, אלא אף בשמו יכולים לידע הכל" (רמתיים צופים על תנדב"א פ"ג בב... שנית, ושנו כאמור, מה שמבטא כתב היד עצמו בשביל הצדיק והחכם. "כתב האדם מורה על שכלו" כתוב עוד בספר "מבחר הפנינים" לרבי ידעיה הפניני (וי"א לאבן גבירול). הרחיב זאת לדעת האדמו"ר הק' מברסלב זצוק"ל, שהשמיע דברים המפליאים גרפולוגים גם היום: "על־ידי הכתב יכול הצדיק האמת להכיר הנפש ועצמיות הנפש של הכותב והאמונה ושורש האמונה שלו.. כבחינת 'אנכי' שאמרו חז"ל (שבת קה) אנא נפשי כתבית יהבית היינו, שהכותב נותן נפשו בתוך הכתב... כי הכתב אינו רק פעולת הנפש ומתוך הפעולה יכול הצדיק להבין מהות הנפש" (ליקו"מ קעג).

צד אחר במהות הקויטל למדנו מדבריו הק' של האדמו"ר מסטרידוב, בעל שו"ת "שם שלמה" אבי שושלת מונקאטש, המצביע על דברי הגמרא (מגילה טז.) אודות ספר הזכרונות של אחשורוש שהיה מי משריו שמחק את דברי הזכות על מרדכי ואילו גבריאל כתבם מחדש — "ידרש ר' שילא איש כפר תמרתא: ומה כתב שלמטה שלזכותם של ישראל אינו נמחק, כתב שלמעלה לא כל שכן". הרי, שכתב הנכתב לזכותו של אדם מישראל למטה אינו דבר של מה בכך. "וזהו רמז בכתיבת הקויטל למטה שכותבים מבוקשיו, הצדיק קורא אותן ומתפלל בפיו ולבו שיתקיים מה שכתוב בפיתקא הזאת 'כתב שלמטה' לטובה ואינו נמחק. מכל שכן 'כתב שלמעלה' שנחקק תפילתו בספר ועושה רושם לטובה" (ד"ת א כז). יש שאמרו כי הקויטל הוא מין כתב התקשרות אל הרבי המגבירה את הדיקה והתועלת שבתפילתו. אך לדעת הכל לא דבר ריק הוא. גם ה"חזון איש" קיבל לידו קויטלך מאז בואו ארצה ולאחריו מרן ה"קהילות יעקב" כפי הנשמע גם הגאון רבי משה פיינשטיין זכה צדיקים וקדושים לברכה.

סיפורי קויטל

שח לכותב הטורים נכד הרה"ק רבי אורי מסמבור זצוק"ל, הגה"צ מוהרא"ג שליט"א, את אשר שמע מסבו האדמו"ר מסמבור אדה"ב שליט"א ששמע מפי בעל העובדא שנכנס לרבי אורי כשבידו קויטל מלא בכל שמות בני ביתו. מבלי משים שירבב בתוכו המשב"ק כותב הקויטלך גם את שם ילדו של זה שנפטר זה מכבר. "תיכף לכניסתי — סיפר הלה — הודעני האדמו"ר מסמבור ועוד בטרם הגיע לידיו הפתק הכריז: למה זה הבאת לי כאן בר־מינן!... ומוסיף על כך איש שיחנו המופלג בתורה: מסיפור זה — שאינו סתם "חסידישע מעשה'לע" — ניתן ללמוד שנפשו של אדם טבועה אמנם בשמו, ועם שמו הרשום מופיע כל עצמו, בבחינת "אנא נפשי כתבית יהבית" הנאמר בגמרא. בהקשר זה סיפר לנו נכד האדמו"ר סיפור נוסף היכול ללמד על קביעה זאת. גם הוא מהרבי מסמבור זצוק"ל שסופר איש מפי איש שאין להטיל ספק במהימנותם. גוי אחד היוה איום ממשי על בת ישראל אחת בסמבור והיה צורך להפטר ממנו לצמיתות. כתב הרבי את שמו על ניר תינש אל העששית ושרפו. לא יצא זמן רב והגוי נשרף---

מספר נכד בעל ה"ישמח משה" זצוק"ל — הלא הוא הגרמ"ד טייטלבוים אבד"ק לאפאש (בהקדמה לישמ"מ על נ"ך) — שכאשר הרה"ק בעל "ייטב לב" היה ילד בן ארבע שנים ולו רק עוד אחות אחת קטנה חנה ראכל, שלחה אמם קויטל לחוזה מלובלין, בו רשומים שמות הילד והילדה. ויהי כאשר אך קרא הרבי את השם "יקותיאל יהודה בן רוזה בלומה" התכסא: "עס שיינט... עס שיינט... (זורח, זורח)" ואילו בקראו את שם הילדה אמר: "נעבך, נעביך (מסכנה, מסכנה)". "וכאשר פתר כן היה — מעיד אבד"ק לאפאש זצ"ל — אחר כמה וכמה שנים. כי הגאוה"ק מו"ה יקותיאל יהודה בעל ייטב לב זרח והאיר על פני תבל באור תורתו וקדושתו אשר לאורו הלכו אלפים מישראל ותאיר ארץ מכבודו כידוע לכל. ואחותו מרת חנה ראכיל הנ"ל, כאשר נתגדלה והיתה לאיש, הרב ר' ישראל כהן ראפפורט שהיה אח"כ הגאון המפורסם אבד"ק טארני בעל מחבר שו"ת מהרי"ק, ובנים לא היו לה, ונשרפה רח"ל על פני אביה ואמה בקצר ימים תנצב"ה".

על ה"חידושי הרי"ם" זצוק"ל מסופר כי פעם ראוהו מתהלך אחוז שרעפים ודואג עד מאד. שאלוהו לפשר הדבר, פירש את מר לבו באשר הגיעו אליו זה עתה, בזה אחר זה, קויטלך, אחד על אשה מקשה לילד המצויה במיצר קשה ושני על שכיב מרע השוכב על ערש דוי נוטה למות "יודע אני כי נשמתו של זה צריכה להתגלגל בדך הנולד — מי איפוא נדחה בפני מי?"...

מתלמידיו המובהקים של הרה"ק רבי נחמן מברסלב היה רבי יהושע מדורין. בערב ראש השנה תקס"ח כאשר הכל באו לרבי בברסלב כדי לקיים את קריאתו כי בראש השנה לא יפקד אחד מהם, הגישו התלמידים קויטלך. אלה שהיו רשומים בספר החיים היה הרבי מניח את פתקאותיהם על השלחן ואילו את פתקאות החסידים שנגזר עליהם למות ח"ו באותה שנה השליך (לאחר צאתם) אל מתחת לשלחן... הזדמן לו לרבי נתן גאקן־ביתו לעבור דרך חדר הרבי וכאשר שעין חדה היתה לו הבחין לרגע בפתקו של ר' יהושע המונחת בתחת השלחן... נדהם, אך שמר את הדבר בלבו. עבר החורף ובא הקיץ וביום בהיר אחד מצוה עליו רבו לנסוע לדורין עם "קויטל" מסוג אחר המיועד לר' יהושע, שם היו רשומים שמות קדושים לשנים כדי שיזכה לבוא אל תיקונו סמוך לפטירתו. אך הגיע רבי נתן העירה מצאהו כבר חולה, מסר לו את הפיתקא ולאחר זמן קצר הלך לעולמו.

מקפיד היה ה"דברי חיים" מצאנז זצוק"ל לבל יכתבו פרטים רבים בקויטל. "פעם אחת — מספר תלמידו רבי צבי הירש ה"דרכי תשובה" — כאשר נתנו לו קויטל כתוב באריכה, בפרטים וצרכים רבים. הקפיד על זה, ואמר. כשהייתי צעיר לימים ונסעתי לרבותי והרבה צדיקים זי"ל, כשנתתי קויטל ופדיון, כתבתי רק בזה"ל: 'חיים בן מרים להצלחה'. ובברכת הצלחה נכלל הכל. חושב אז לדוגמא (הרבה ישועות ברוחניות וגשמיות שנכללו בהצלחה" (ד"ת ח"ם עס). בפעם אחרה — מעיד רצ"ה שפירא זצוק"ל — הגיע חסיד ובידו פתקא ארוכה, פנה אליו האדמו"ר מצאנז: אמור לי חמצית בקשתך... השיב החסיד: ברצוני להיות 'ערליכער איד' (='יהודי כשר')... גער בו הצנזאי: הלא זאת תבקש לטובתך, להשלמת מעלתך, ולא כדי לעשות רצון הבורא יתברך שמו!... (שם ח"ו כס).

זה קרה בדורנו

שח לנו יהודי פיקח: אנו, קטני אמנה, איננו מתפעלים כדבעי מסיפור שעיקרו מוכסן יהודי אצל פריץ ונופו עגלה רתומה לסוסים, נהרות קפואים ויערות עד — מושגים שאינם מתחום חיינו. אנו מתרשמים מעובדא שגיבורה אברך כולל שילדו נאלץ לעבור ניתוח מסוכן בבילינסון והחזון איש שיגר לפרופסור שרטוט של המצאה רפואית מדהימה שהצילה את החולה ממות — מושגים שהינם נתח ממחוזות החיים שלנו. ולא רק זאת, מעשיות מימים עברו, ככל שיהיו נמסרים מפי עדים נאמנים ביותר, מונחים אצלנו בקופסה אחת עם חיי העולם הבא וימי אדם הראשון בגן עדן. לא כן סיפורים מן החיים שלנו, ביחוד כשהם נמסרים על ידי ראש ישיבה פלוני ואלמוני החי אתנו עד היום, ומכל שכן כאשר נמסרים מפי בעלי העובדא בעצמם, מותירים עלינו, ובצדק, רישום עמוק בלי ימחה המגביר את אמונתנו בכחם של צדיקים, כח התורה שכל העוסק בה לשמה "זוכה לדברים הרבה" (אבות ו א).

יהודי אחד בא אל האדמו"ר מקלויזנבורג שליט"א בקויטל, בו נזכר שמה של משודכת לבנו ושם אמה כנהוג בישראל, ושאלה בידו, אם יגמר את השידוך אם לאו. התבונן האדמו"ר בשמות ואי־נחת נראה על פניו: זה אינו שם אמיתי... הלכו ובירורו קימעא חזרו כלעומת שבאו: הרי זה שמה וזה שם אמה — לא זה אינו שם אמיתי — עמד הרבי על דעתו. עד ששאלו ודרשו היטב והתברר כי יש טעות בשם המשודכת, רק אז הסכים הרבי שליט"א לשידוך. את הדברים סיפר המחותן עצמו ששמו שמור עם ידידנו ששהה במחיצת הרבי שליט"א.

זה האחרון סיפר לנו מה שאירע עמו בעצמו כאשר התגורר בקרית צנז נתניה: "נכנסתי פעם לרבי להתייעץ בעניני דעלמא ובאותה הזדמנות הגשתי לו קויטל שבראשו מתנוססות המילים 'קרית צאנז נתניה' נעץ בי הרבי את עיניו הטהורות ואמר במפתיע: אתה אינך מתגורר כאן, אתה מתגורר בבני ברק... כאומר, למה זה רשמת נתניה... לא הבינותי מה מתכוון הרבי לומר, רק לאחר כמה שבועות חל שינוי פתאומי במסגרת משפחתנו שבגללו נאלצנו לעבור ללא דיחוי בני ברקה...

בעקבות הסיפורים נזכרנו בסיפורו של "איתן" שמסר הרב צבי הבר לעורכי הספר המופלא "פאר הדור" על החזון איש זצוק"ל: "ביום שישי האחרון לחייו, בפניא דמעלי שבתא נכנסה אל ביתו אשה אחת מבני ברק וביקשה למסור פתקא — באמצעות אחותו הרבנית מרים קנייבסקי — שיתפלל לרפואת ילדה. איתן שמו, הסובל מרשרוש בלב. היא גם הוסיפה, שבלילה הקודם הגידו לה בחלום שתלך אל החזון־איש לבקש ברכתו. קרא מה שכתוב בפתקא ואמר לאחותו שמשהו לא נהיר... תואיל נא לצאת ולשאול את האשה אם לא טעתה בשם הילד. עשתה כדבריו. והנה למרבית הפלא נזכרה האשה כי בעצם שמו המקורי "יששכר דוב" אבל השכנים ובני המשפחה הצמידו לו שם חיבה 'איתן'..." (ח"ד קסא).

שוב "סיפר החסיד ר' שלמה זלמן כהנא ז"ל, מזכיר ישיבת לומז'א בפ"ת ומזכיר מועצת גדולי התורה ועסקן חשוב באגודת־ישראל, שעברו עליו אחרי הנשואין חמש שנים ולא נפקד בזרע־של־קיימא, עד שבירכו החזון־איש. באתי אליו והוא עודנו מתגורר בגבעת רוקח על צלע ההר, הצגתי לפניו את בקשתי, הוא רשם את שמי ושם אמי והשיב לי: תעבור למקום אחר ותיפקד בזרע־של־קיימא 'משנה מקום משנה מזל'. וכן היה, רק אחרי שעברתי לירושלים זכיתי לבן" (המודיע ט"ו חשון תשי"ט).

"לפעמים ביסס את דבריו על יסוד הרגשה שלו: 'לבי אומר לי'. במקרה אחר מסרו לידו 'קויטל' שנזכר בו שם החולה ושם אמו ושם מחלתו, מחלת הסרטן, כפי שקבעו הרופאים. הסתכל החזון־איש בפתקא ואמר: 'לא נכון, איני סבור שזה סרטן'... שאל אותו האיש העומד לפניו: 'וכי זו מנין לו? הלא הרופאים בדעה אחרת?' משך בכתפיו ואמר: 'אך מה אעשה ובכל זאת אינני רואה שהוא לוקה בסרטן'..." (פאר הדור מפי הרש"פ שטיינברג).

בתחילה לא העלה אותו צדיק על דעתו לקחת קויטלך כדרך אדמורי"י פולין, אותו גדול ענק מליטא לא הסכין לכך כימיו, אך משבא ארצה הפך לקורא קויטלך שלא מדעתו ורצונו. הדבר החל כנראה עם ר' משה אהרן ברים זצ"ל, איש פשיסחה, חסיד אלכסנדר נלהב, שגדולי התורה והחסידות בימינו הסכימו לפתחו. סיפר הלה: "הלכתי פעם אצל החזו"א בכדי לבקש ברכתו עבור

המשך בעמוד י"ח

הבית שלנו

לאחסן בגדי חורף

לחורף דרוש נפח אחסון כפול מאשר בקיץ. לפרות שאין בו יותר פריטים. כל שמיכה חורפית וכל סודר חורפי משקלם ונפחם — מאווררים לנו את התאים בקיץ — כשהם נעלמים.

את הפטנט — כיצד לאחסן בגדי חורף בדירה שיש בה בקושי מקום לבגדים בכלל — לא אספק לכם, כי אין פטנט כזה, אבל עיצה קטנה שהיא גדולה מאוד והרות תוצאות אספק בכל זאת: ערכי מיון נוסף לפני האחסון ובחני את כל הבגדים. אלה שלא נלבשו השנה, ואלה שנלבשו מעט מאוד — לא תהיה להם עדנה — סלקי אותם בססמת — "ויישן מפני חדש תוציאו". היום הרי, לא נלבשים בגדים עשרים שנה. וגם לא עשר ואפילו לא חמש. בפרט בגדי ילדים.

אם את מהזוכות הכאורטרוס בירושות מכל מיני כיוונים בלתי צפויים, עליך בודאי להוריש את השיריים שלך הלאה. כדי לפנות מקום לירושות העתיד.

כמה כללי ברזל באחסנה:

★ אין לאחסן בגד שלא כובס (לא משנה באיזו שיטה) קשה מאוד לנקות כתם ישן.

★ יש לקפל יפה את הבגד המאוחסן — או לתלותו על קולב.

★ להגנה מאבק — כיסויי ניילון דקיקים שעושים אותם משקיות של אשפה (או שוכרים את הכיסויים הנ"ל מה"ניקוי היבש") מחוררים חור בתחתית השקית ותולים אותה הפוך על כתפה הקולב.

★ לא לאחסן בסגירה הרמטית — לא מעילים ולא בגדי צמר או צמר סינטטי — חלילה לא שמיכות מכל סוג שהוא. אחסון הרמטי גורם לריח רע — ולעיתים. אם יש לחות בלתי מורגשת בפריט המאוחסן, מתפתח עובש.

★ לאחסן גבוה בגדי חורף כבדים ובהישג יד את אלו הנכונים: בגדים לעונת המעבר. רצוי להשאיר, בעיקר בצפת וירושלים סודר קל לערבי קיץ קרירים.

★ נעלים — לצחצח במשחה סוכניה מבחוץ, לאבק את הפנים בטלק. לשמירת הצורה אפשר למלא בניר עיתון. לאחסן בשקית ניילון או קרטון — סגירה לא הרמטית.

★ האחסון יהיה בחדר מאוורר כלבד — וגם יבש. עליה של אמבטיה שאין בה אוורור רציני — לא מומלצת.

★ סריגים — יש לאחסן מקופלים על מדף — קולב מקלקל את צורתם.

★ חצאיות קפלים חורפיות — לגלגל סביב עצמן ולאחסן בתוך גרב ניילון.

★ עמילן סינטטי טוב לאחסון. עמילון רגיל משמש פיתוי לחרקים רבים. אם כי העמילן אינו נפרך כל כך בשימוש עדיף משתמשים בו לכלי מיטה ומפות. אם יש לך הרבה מהם — שימי לב!

★ הנפטלין שכתאדה בבית בעזרת הארים את הגצ — יש להת לכן רווח בין עדרי המאוחסנים כדי שלאדים יהיה מקום לחדור דרכו. שיטה טובה באחזן תליה לתלות נפטלין בין הקולבים ולפזר מהם כמובן גם על המדפים.

"רהיטי ויזל"
מחודשים תצוגה מרהיבה
פתוח אחה"צ מ־4.30

הגיע שוב תכשיר רפואי למניעת וטיפול בבעיות הזעה
"סיבלין"
הספיצים הבלעדיים ת.ד. 257 גבעתיים
טל. 03-5790861 03-323295
בהכשר מיוחד

עכשיו קונים לילדים את הקלטות
1. "אַהֲבַת תּוֹרָה"
2. "חָכְמַת דָּוִד"
מומלץ במיוחד לתקופה הנוכחית

ראה מדור
הבית שלנו
בעמ' י"ז

חדש! חדש!
1. סבא מנחם מספר סיפורים ושירים
2. למה איתר ראובן האח של רחלי חולה באמת

הקלטת באידיש המומלצת לילדים
"לכל זמן"
להשיג בירושלים: "יהלום" רח' מאה שערים 19
ובבני־ברק: "עטרת" - חזו"א 25
וועג - שיכון ויז'ניץ

כדאי לעלות לרמות
החסידה
רח' מינץ 1/17 רמות 04
אופנה לבגדי הריון
במבחר מרשים ובמחירים נוחים.
בימים א,ב,ד,
בין השעות 7-10 בערב
או בתאום מראש
בטלפון 02-860033
תחבורה למקום
קוים 16,35,36

תיקי נסיעות
מבחר גדול
במחיר קטן
"רפאלי" ר"ע 115 בני ברק

חידוש עולמי למהדרין:
גלאקסי שבת
המקרר הראשון המונע לחלוטין חילול שבת

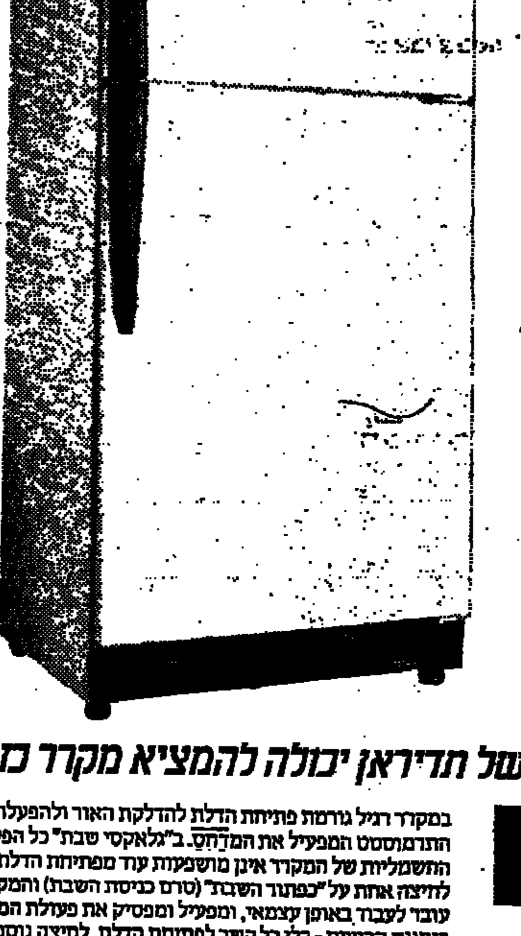

12 שנות אחריות
על מערכת הקירור ועל יובש הדפנות החיצוניות.

בואו לראות את גלאקסי שבת
בסלון לוסטיג:
בני-ברק-רח' רבי עקיבא 80.

עכשיו במבצע היכרות
ואפשרות עד 12 תשלומים.

רק טכנולוגיה מתקדמת כמו זו של תדיראן יכולה להמציא מקרר כזה.

אם עד היום נמנעת מלהשתמש במקררים שנתנו לך פתרונות חלקיים לשאלת שמירת השבת, הנה באה חברת תדיראן ונותנת לך את הפתרון המושלם: גלאקסי שבת - מקרר שומר שבת לחלוטין.
לשם כך פיתחה חברת תדיראן, בשיתוף עם המכון המדעי-טכנולוגי לבעיות הלכה בירושלים, חידוש עולמי - מיקרו פרוססור ממוחשב לחלוטין, המנתק את פעולת התרמוסטט בשבת.

במקרר רגיל גורמת פתיחת הדלת להדלקת האור ולהפעלת התרמוסטט המפעיל את המדחס. ב"גלאקסי שבת" כל הפעולות החשמליות של המקרר אינן מושפעות עוד מפתיחת הדלת. לחיצה אחת על "כפתור השבת" (טרם כניסת השבת) והמקרר עובר לעבוד באופן עצמאי, ומפעיל ומפסיק את פעולת המדחס בזמנים קבועים - בלי כל קשר לפתיחות הדלת. לחיצה נוספת בצאת השבת, והמקרר חוזר לעבוד במתכונת הרגילה של ימי חול.
שומרי מסורת בארה"ב, קנדה ואירופה כבר נהנים מ"גלאקסי שבת". היה גם אתה בטוח בשמירת השבת, רכוש "גלאקסי שבת".

ניתן להשיג גם בדגם גלאקסי הרגיל וגם בדגם מקסי גלאקסי (עם תא הקפאה הענקי).

עליתי ברמת החיים - קניתי מקרר גלאקסי

JACQUELYN
הפאה
שלא קמו לה
מתחרים

כשאת קונה פאת jacquelyn את חובשת לראשך את הפאה הטובה ביותר.
jacquelyn מבחר פאות מגוון ביותר, משיער טבעי, סינטטי ומעורב.
jacquelyn הפאה לכל ארוע. יותר מ־60 דגמי פאות.
jacquelyn פאות היוקרה, הראשונות באיכות וביופי.
jacquelyn הפאה שלא קמו לה מתחרים...
להשיג בחנויות המובחרות בארץ.

פאות עטרה
בני־ברק, רח' אדמו"ר מגור 37, טל. 03-788054
ירושלים, רח' יחזקאל 2, טל. 02-288585
בימים: ראשון, שלישי ורביעי, בשעות 9 בבוקר עד 6 אחה"צ;
בימי שני וחמישי, בשעות 9 בבוקר עד 1.00 בצהרים.
בימי ששי וערבי חג - סגור.
מועדים לשמחה

هكذا من الأصل

א' די־זהב

מפסח עד עצרת

"וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לד'" (שמות י"ב, י"א). הקב"ה הרג את בכורי המצרים, הכניע את האומה המצרית והרים את עם ישראל משפלותו. את מצות אכילה קרבן פסח נתן להם כדרך ביטוי להרגשת החרות, לה זכו זה עתה. דרכו של המשתחרר מלחצים, החש תחושת חרות, לנהוג במתינות ובמנוחה, עולם ומלואו נפתח לפניו, זכותו להכניע בו את עצמו לפי אופיו ובהתאם לקצב שלו. למה, אם כן, חייבים היו לאכול את הפסח בחיפזון? למה נאלצו לאכול את לחמם טרם יחמץ? "כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה..." (שמות י"ב, ל"ט) האם זאת דרך מנצחים? וציווי החיפזון לא היה רק תוצאה של נסיבות הסטוריות, שהיו אז במצרים, אלא הוא יסוד עקרוני בענין יציאת מצרים, בגללו אכילת מצה היא המצוה המרכזית בחג הפסח עד היום הזה. לחם ומצה נאפים מאותם החומרים — קמח ומים. ההבדל ביניהם הוא גורם הזמן. למצה לא מאפשרים להחמיץ. מצות מצה מצמידה את המאכל הבסיסי בחיינו לזריזות, לחיפזון. איך משתלבים מושגים אלו עם ההרגשה האין סופית, ששמה חרות?

ובנוסף לזה, כשנעיין בתורה נמצא, שמידת החיפזון היא מכשלה לאדם. יעקב אבינו ע"ה מוכיח את ראובן על פזיזותו "פחז כמים אל תותר" (בראשית מ"ט, ד') "הפחז והבהלה אשר מיהרת להראות כעסך כמים הללו הממהרים למרוצתם" (רש"י). ראובן הפסיד עקב כך כהונה ומלכות, כמו שמסביר רש"י: "יתר שאת — ראוי היית להיות יתר על אחיך בכהונה... ויתר עז — במלכות... ומי גרם לך להפסיד... פחז כמים" (שם פסוק ג'). כהונה ומלכות הן מעלות רוחניות הדורשות מתינות ואיזון. דברי חכמים בנחת נשמעים. המשנה בפרקי אבות (א', ט"ו) אומרת: "שמאי אומר עשה תורתך קבע". לתורה יש כללים ומהלכים, והיא אינה תוצאה של אירועים מקריים שהופיעו, חלפו ואינם, על הפסוק "ויקר אלוקים אל בלעם" (במדבר כ"ג, ד') אומר רש"י: "לשון עראי לשון גנאי לשון טומאת קרי כלומר בקושי ובבזיון, ולא היה נגלה עליו ביום אלא בשביל להראות חבתן של ישראל". ההתגלות לבלעם לא היתה קשר קבוע ומסודר, אלא מקרי להראות חיבתן של ישראל. לרשעים הכל קורה במקרה, מפני שלא מצאו את ההרמוניה בחייהם. חייהם אינם מבנה הקשור לערכים קבועים. הם "כמוץ אשר תדפנו רוח" (תהילים א', ד') וכל פגעי העולם יכולים להם. הצדיק הוא "כעץ שתול על פלגי מים" בעל שורשים עמוקים, הוא רואה בעולם חוקיות אלוקית קבועה. איך משתלבת בחוקיות קבועה זו מצוה שכל תוכנה הוא המהירות עצמה?

החיפזון והמהירות אינם מרפים מאיתנו אף לאחר הפסח. מיד למחרת יציאת מצרים, למחרת השבת אנו רצים עם הזמן וסופרים ספירת העומר. מצוות רבות לנו שהזמן גרמן, יש מצוות הכרוכות בשהיה של פֶּסֶק זמן מסוים, מצוה שכל קיומה הוא הספירה עצמה אינו מוצאים אלא בספירת העומר. מה החֶפְצָא של מצוה זאת? על מה היא חלה? "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום..." סיום התהליך הוא ביום החמישים, יום מתן תורתנו. היום הזה מצטיין במצוה מיוחדת. מביאים "לחם תנופה שתים שני עשרונים סלת תהיינה חמץ תאפינה..." "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים... ופר בן בקר אחד ואילים שנים..." (ויקרא כ"ג, י"ד־י"ח) מבאר רש"י: "על הלחם — בגלל הלחם חובה ללחם", לא מצינו קרבן ציבור המלוה אכילת לחם חמץ ומעטרו אלא זה, על אף שהעלאה לחם בעצמו על המזבח אסורה, ככתוב — "כי כל שאר... לא תקטירו ממנו אשה לד'" (ויקרא ב', י"א) ולחם זה הוא פסגת ההתעלות שהחלה בחג הפסח. שאכילת חמץ בו ענשה כרת: איך להבין את הפיכת היוצרות?

* * *

העולם הזה בנוי על חוקי טבע קבועים, כל חוקי טבע מורכבים ממקום ומזמן. לכל דבר יש מקום בו הוא נמצא, ולכל חפץ — משך זמן בו הוא קיים, כמו שנאמר: "לכל זמן ועת לכל חפץ" (קהלת ג', א') בכבם שתי הייני אומרים, שהאדם, החי כאן בעולם, חייב להשתלב ולהשתעבד לכללים החלים בו. בהיות גם הוא חלק מהעולם אינו יכול להתחמק מלפעול במסגרת המקום והזמן. לכאורה, המקום והזמן הם לרעת האדם, המקום מגביל את האדם והופך אותו לייצור מצומצם, אם הוא כאן, אינו יכול להיות שם. הזמן מייבש ומנוון את האדם, על ידי הזמן הוא וחפציו הופכים לישנים. ישן שוחה שינוה. ופרושה של שינוה, שהאדם לא חש את המציאות, הוא חי ופועל היום רק מפני שחי ופעל גם אתמול, מה יש לעשות כדי שחסרונות אלו לא יפגעו בנו? הרי אלו הנתונים בהם בראנו המקום יתברך בעולמו?! באה מצות מצה ומחדשת לנו חידוש גדול.

*

כשאדם מערב קמח ומים, שהם חומרים שונים בתכלית — נוזל ומוצק — קורה משהו מפתיע. אין זה מיזוג בין ליטר מים לליטר מים שתוצאתו היא שני ליטרים מים; אין זה חיבור בין קילו קמח לקילו קמח שתוצאתו היא שני קילו קמח, במפגש של קמח ומים מתרחשות: בין שני הפכים נוצר מגע. נקודת המגע הינה בעלת עצמה, היא כטעונה חשמל. בה מתחוללת ההתהוות.

*

התרחשות זו היא פעילות, היא ארוע, היא תנועה. היא מנטרלת את הכח הסטטי המשעבד של מקום ושל זמן בגלל היותה תופעה מסוג אחר לגמרי. ארוע הנוצר מן המגע של שני הפכים מפעיל את האיכות ומוציא מן הכח אל הפועל את התכונות הטמונות בתוך העצמים המכניים־פיסיים־סטטיים. הדברים מתחילים לחיות.

*

ברגע שהדברים מתחילים לחיות מופיעה סכנה חמורה פי כמה מסכנת היושן והצמצום, אויב הזמן מגיח ומשתלט על הארוע, על המפגש, על התנועה, הגוברת והולכת לתנועה בלתי פוסקת, בלתי נשלטת, המתפתחת במשך הזמן לכדור שלג הגורף תחתיו עולם שלם על כל הטובים והרעים שבו. "שמאחר שניתנה רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע" (רש"י. שמות י"ב, כ"ב). הסכנה אינה השתעבדות לַצמצום, לַסטטיות, לַשעמום חֲסַר־החיות של מקום וזמן, אלא ההסתחפות אחר המתנועע, אחר התסיסה האוטומטית, המאיימת לבולענו.

*

התורה באה ומחדשת לנו חידוש נוסף, והוא שברגע בו נוצר מפגש בין שני ניגודים חייב להופיע כח שלישי ולהתערב. הגורם השלישי מופיע אך ורק בתוך התרחשות של מִפְגַש־הַהֲפָכִים. והוא מקֹרָן מחומר השונה מהם לחלוטין. תפקידו של הַמֵמַד השלישי לאזן ולהנציח את הארוע. הוא שאומר רבי ישמעאל: "שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם".

*

כשבוללים קמח ומים נוצר מפגש בעל כח תסיסה. בא הרי־השלישי — "לשם מצות מצה", הרצון האלוקי, ויוצר איזון בין שני החומרים, והם הופכים למצה. להפך של מצה, נוצר שיווי משקל בין השלושה מסוג שקשה להגדירו כחומר, או כרוח, הוא הנקרא "עבודת השם".

* * *

יוצא, איפוא, ששתי סכנות אורבות לאדם: א. להיות שיגרתי ומאובן, פרושו של דבר, לא לחיות. ב. להיגרר אחרי תסיסה ולהֵאבד בתוכה.

* * *

לא תמיד יתקבל בצק מקמח וממים. דרושה יחסיות בין כמות הקמח לכמות המים, כאשר המים רבים מידי, נוצרת עיסה מימית, שמאכל ראוי לשמו לא יצא הימנה. וכן להיפך, כשירבה הקמח מעל הצורך, ישנם חומרים אחרים שמטבע בריאתם לא ניתן לאחדם כמו אש ומים, שמן ומים. חומרים אלו דוחים זה את זה: או אני — או אתה! "אין שניהם יכולים לדור בכפיפה אחת".

ואם כך הם פני הדברים בעולם החומר, המפגש בין שני כחות בעולם הרוח — על אחת כמה וכמה?!

לפנינו כמה סוגי מפגשים:

1. האדם מול העולם — דוגמא: אדם עד לתאונת דרכים מחרידה. יש הרואה את התאונה וממשיך בדרכו, מפני שאצה לו הדרך. הוא, אמנם, ראה, אבל לא נוצר מגע בינו לבין התאונה. אדם אחר, למשל, נהג האמבולנס, שהמראה עבורו שיגרתי, מגיב בפעולות הצלה מקובלות. גם הוא אינו רואה בתאונה אלא ארוע טכני־סטנדרטי. הוא יפעל בהתאם להוראות ולא יחרוג מפעולות ההצלה השיגרתיות. את נפשו — לא ימסור. אדם שלישי נתקל בתאונה ויוצר איתה מגע. הוא מתרגש, תועה ומאבד את עשתונותיו. התסיסה המסוכנת משתלטת עליו, והוא אובד בה. הוא אינו יעיל אינו מגיש עזרה, אלא יושב על עצמו, יפחד, יסחף לסיוטים — ובלילה — יחלום חלומות זוועה.

עובד ד' הנקלע לתאונה חש חלק מן הארוע, הוא נבהל ומתרגש, אולם מתעשת. כשנדלקת אצלו הנורה הערכית. אם יוכל, יציל במסירות נפש. אם אין צורך בהצלה, מכיון שמומחים ממנו מטפלים כיאות, הוא ייַחֵס את התאונה להשגחה האלוקית, להתגשמות הרצון האלוקי, הוא ירגיש שכולנו בידי הקב"ה ועל ידי זה הוא יפחד פחות. הוא יהיה רגוע יותר כתוצאה מההתחזקות הרגשת התלות בכל יכול. אם אנחנו בידיו יתברך — אין מקום לדאגה: המיטיב לכל רוצה רק בטובתנו.

תאונת הדרכים היא בנין אב לכל חפץ או ארוע קטן הנופלים בחלקנו. לרוב אין אנו נפגשים כלל עם המקרה, אלא נתקלים בו טכנית בלבד, ואם נוצרת נקודת מגע, נגררים וטובעים בתוך הסחף. ואפשרות שלישית, שנגלה את הקב"ה גם בדברים הפעוטים ביותר בחיינו.

* * *

2. האדם מול האדם — אדם אנוכי רואה רק את עצמו בחיים. אנשים אחרים הם חפצים בעיניו. במשך כל ימי חייו עלול הוא לא להיפגש עם בן־האדם שנתקל בהם. ואדם אחר עימנו, המוחק את אישיותו למען יוכל לתת את כל כולו לזולת. גם אצלו לא נוצר מגע בינו לבין זולתו, כי מיודענו אינו קיים. הרדכתו לחברה הופכת לסיוע כפוי ומאולץ ותישבר לבסוף. זוהי שאלה של זמן בלבד. ועוד לנו שני אנשים הנפגשים. יצריהם מתלבטים, המריבות פורצות ושניהם יורדים לטמיון בתסיסה ההרסנית. אולם — כששני בעלי מידות נפגשים ומנסים לעזור איש לרעהו — כל אחד מכבד את קיומו ואת קיום חברו, כשדבר ד' "ואהבת לרעך כמוך" מרחף מעליהם.

3. האדם מול הקב"ה — א. הכופר — הוא אינו מאמין במציאות ד' יתברך. לכן לא יוכל להתקשר אליו. ב. הדכות האנוכית — הקב"ה קיים בפיה בלבד. ואם הוא נמצא גם בתודעתה, הרי היא פונה אליו כאל כח שיש בו כדי לשרת את עולמה האגואיסטי המצומצם. את המעגל האגוצנטרי שלה אינה פורצת ואל הקב"ה — אינה מגיעה. ג. תפיסה מאד מקובלת, האדם המחשב: הנה הקב"ה כל יכול, מלא כל הארץ כבודו, ואני לעומתו אפס מוחלט, לא קיים כלל. גם אדם זה בהתבחשו לקיומו האנושי מרוחק מהקב"ה. ד. יש המכיר את הקב"ה בטעות ככח נוקם ונוטר ומפחד ממנו פחד מוות. זו תפיסה שקרית ותסיסה מסוכנת, המכבה את הניצוץ האלוקי שבאדם. ה. "המכיר את רבונו ומתכוון למרוד בו". הוא כועס על בוראו או מתייאש מעזרתו ונוסף לזרימה תהומית ונופל קרבן לכחות הרע הפראיים. ו. יש אדם והקב"ה ידיד לו. "ידיד נפש אב הרחמן וכו' יערב לו ידידותך מנופת צוף וכל טעם וכו'". נוצרת אהבה עזה בינו לבין קונו. כפי שהיא מובאת בשיר השירים "אני לדודי ודודי לי" (שיר השירים ו', ג') בורא העולם קיים וגם אני קיים בהיותי חלק ממנו. קוני אוהבי ואני אוהבו. נוצר מפגש בין האדם הנזקק לבין המספק צרכנו.

הגורם השלישי המאזן את התקשרותנו להקב"ה הוא העולם הזה, העולם הזה החיובי שהופך לכלי ביטוי לעבודת ד'. מעשי המצוות הם הממד השלישי. הם הנותנים תחושת מציאות לכיסופינו אל הקב"ה. דרך הכאן והעכשיו אנו מגיעים אל הבורא; אנו שוטחים לפניו את צרכינו — ונַעֲנִים. והזכות להיות מקורב אליו יתברך מחייבת אותנו להליכה בדרכיו, להתנהג ביושר ובאמת ולממש את ערכיו בחיים.

* * *

כשבני ישראל היו שקועים במ"ט שערי טומאה היו משועבדים לשיגרה מחד ולתסיסה השלישית של כחות הטומאה מאידך. הם היו סגורים בתוך עצמם בלי יכולת לפרוץ את המעגל ולהיפתח אל החרון. הקב"ה הביא על המצרים תשע מכות כהכנה למכה העשירית. כך הופשר הקיפאון של בני־ישראל עד להרפיה כמו שאמר פרעה: "נרפים אתם נרפים" (שמות ה', י"ז) למה הדבר דומה? לאדם המנסה להוציא יתד תקועה באדמה. הוא מפורר ומרופף את האדמה מסביב כדי להכשיר את הקרקע, מה שמאפשר לו לשחרר את היתד. אחרי תשע מכות הוכשרה הקרקע ובני־ישראל הלחוצים והיגעים השתחררו פנימית, אז היו מסוגלים באמצעות מכת בכורות למפגש הישיר עם הגילוי האלוקי. "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה וכו' אני ולא מלאך אני ולא שרף..." (הגדה של פסח), יצירת הקשר שיחררה את בני ישראל מן ההרגשה המעיקה כאילו יש צורך והכרח להיות משועבד למשא הכבד של המקום והזמן. הם חשו תחושת גאולה חובקת זרועות עולם בהתרוממם אל־על, אל הנשגב, וכאן קרה דבר מעניין: עם השחרור. מכבלי השעבוד הוכשרו לקלוט את השפע האלוקי ומצד שני הצליחו להינתק מן העול המשעבד רק על־ידי התקרבותם אל הכח העליון. התהליך היה בבת־אחת כי "ידו וגיטו באים כאחת" הנזכר במסכת גיטין.

אך עדיין לא תמה הסכנה. מה אם יגררו חזרה לקיפאון, להשתעבדות? כמו שנאמר: "פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה" (שמות י"ג, י"ז) או אם ינוחו על זרי־הדפנה של הניצחון? זו תסיסה מסוכנת! [כמו שמוצאים אחרי קריעת ים סוף שנאמר: "ויסע משה את בני־ישראל" (שמות ט"ו, כ"ב) ומסביר רש"י: "הסיען בעל כורחם, שעטרו מצרים את סוסיהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות והיו ישראל מוצאים אותם בים... לפיכך הוצרך להסיען בעל כורחם"] לכן ציוה הקב"ה לאפות מצות בזריזות, לאכול את הפסח בחיפזון והוציאם לדרך על כנפי נשרים כדי שהתנופה, הניידות והזדמה שרכשו בליל השימורים לא יסתבכו ויתקעו במכשולי היצר הרע. החוויה הנעלה הפכה למציאות זורמת וקבועה לדורי דורות, וראו זה פלא: המקום והזמן הפכו מכח משעבד סטטי לכלי ביטוי להרגשה האלוקית. הם יצאו למדבר ונעו ממקום למקום "על פי ד' יחנו ועל פי ד' יסעו" (במדבר ט', כ') בלומדם את הַתְכָנִים האלוקיים של החיים בימי ספירת העומר, כפי שמובא בספרים הקדושים: "חסד שבחסד, גבורה שבחסד, תפארת שבחסד וכו'". כל יום פָּן אחר של שיווי המשקל העדין, שעליו עומד העולם. הקב"ה לימד את בני־ישראל מושגים בקדושת המקום, מפני שהמקום קשור לאלוקים וקדושת הזמן מפני שהזמן כלי למצוה אלוקית. בני־ישראל למדו, שאדם אינו משועבד לחוקי הטבע. קיים רק רצון אלוקי, שאליו כפופים הוא והטבע כאחד. במדבר לא היו חוקי טבע, לא היו מעיינות, אתם רוצים מים? הנה לכם "חלמיש למעינו מים".

ד' ניהל את בני־ישראל דווקא במדבר. בלי התורה עוד לא היו בשלים להתמודד עם המציאות בבריאה ההופך את הניגודים להרמוניה משלימה. המפגש הישיר עם הקב"ה היכה שורשים עמוקים על־ידי השיטה המושלמת של התורה, המקשרת אותנו ביחס חיובי אלוקי לעולם הזה. מצוות לא תעשה הן אזהרות מפני ההשתעבדות לכאן ועכשיו, ומצוות עשה הן ציווים להכנסת תוכן אלוקי לתוך המציאות. בהר סיני התאחדו שלשת הגורמים: האדם, העולם והקב"ה, שרתה הרמוניה ושלמות לכן העורים התפקחו, האלמים דוברו והחרשים שמעו כפי שרש"י אומר על הפסוק: "וכל העם רואים את הקולות — מלמד שלא היה בהם אחד סומא. ומנין שלא היה בהם אילם? ת"ל ויענו כל העם ומנין שלא היה בהם חרש? ת"ל נעשה ונשמע" (שמות כ', ט"ו).

ההשתרשות העמוקה ברוח העניקה כח ושלטון על התסיסה הנובעת ממגע שני הפכים, סר הפחד הנובע מן החשש לאבד את הסבובה של החיים הרגילים, במדבר התחזק הקשר עם־הכח העליון מצד אחד, והניתוק מן ההשתעבדות לכחות שלמטה מצד שני. במרה ניתנו מצוות כשבת, פרה אדומה ודינין (רש"י שמות ט"ו, כ"ה) כדי לאזן ולעגן בעולם המעשה את הדרגות הרוחניות שאליהם הגיעו, לא יתכן קשר ישיר לאלוקים בלי אחיזה במציאות הטבעית.

בני־ישראל התרוממו מעל הניגודים בין אדם לחברו. הקב"ה איחד אותם לעם אחד בלב אחד כהגיעם להר סיני, "ויחן שם ישראל" (שמות י"ט, ב') "כאיש אחד בלב אחד אבל שאר כל החניות בתרעומת ובמחלוקת" (רש"י).

במעמד הר סיני הטביע הקב"ה את חותמו בעולמנו בכח מאוץ ומרגיע, המשרה שווי משקל וסדר ה"אני" בתוך התסיסה המסוכנת (וזה המקור של פחד בכלל). יתר על כן, נוצר יחס חיובי לתסיסה ועד כדי התמזגות אתה על־ידי הכנסת תוכן ומשמעות אלוקית לתוכה.

בחג השבועות זכה הכהן לאכול לחם תנופה שהוא חמץ. המזבח מסמל את הקשר הישיר הערטילאי הטהור עם הקב"ה, ולכן אסור להקריב עליו חמץ — סמל התסיסה. ההרמוניה נוצרת בתוך האדם. הכהן איחד את הקב"ה, את העולם התוסס ואת האדם באוכלו חמץ לשם שמים.

* * *

האדם האמיתי יוצר כל העת מפגשים בין ניגודים וממלא אותם בתכנים ובמשמעויות. הוא נמצא בתנועה מתמדת, כך הוא כובש את היקום הטבעי ומקשר אותו לשורשיו האמיתיים, הוא מגלה את האמת בחיים בכל יום מחדש ושורשיו הרוחניים מתחזקים, עולמו הפנימי מלא תנועה, חוקי הטבע הם ביטוי לרצון האלוקי הצודק והחמים, דרכם הוא מקבל את המסר האלוקי. דרך ההתמודדות הדרך החיפזון הוא מגיע לשלוותו וזוכה למרגוע שמימי־אלוקי.

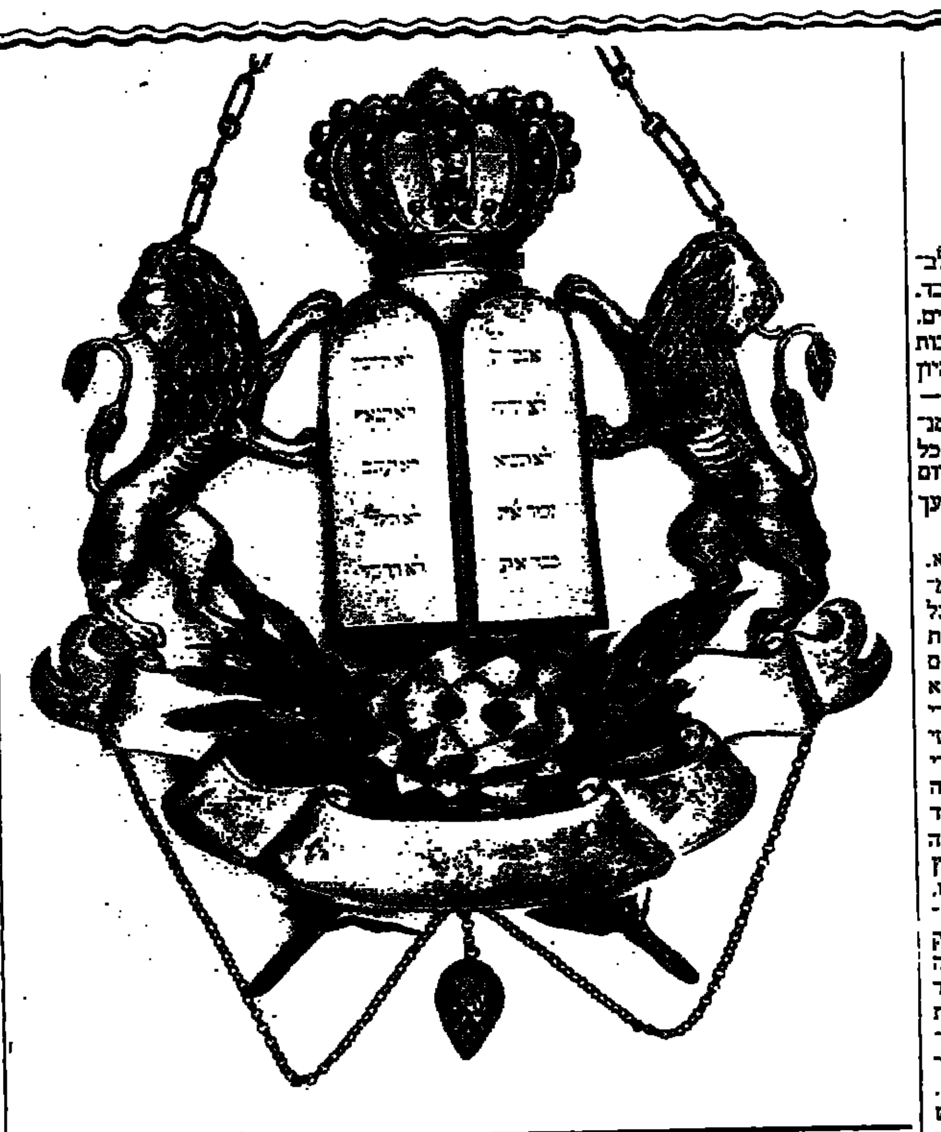

הרב אליקים כהן, חדרה

חג השבועות - עצרת

רבי יהודה ב"ר אלעאי היה מקיים ד' כוסות יין בפסח והיה קושר צדעיו מפסחא עד עצרתא ופשטות הדבר שהיה איש חלש ולמרות זאת היה דוחק עצמו לקיים המצוה הנשגבה של ד' כוסות יין שהם פרסומי ניסא, שהורי פסק הרמב"ם זצ"ל לענין סעודת שבת שאם הם מזיקים לו הוא פטור מסעודת שבת כי השבת לתענוג ניתן ולא לצער ברם בענין ד' כוסות יין שהרשב"ם בערבי פסחים פוסק שישכיר עצמו בשבילם או ילוה כסף או ימכור מלבושו (פסחים צ"ט ע"ב) מביאין הפוסקים ראיה מרבי יהודה בר אלעאי שאפילו מזיק לו היין — ידחוק עצמו משום מצוות פירסומי ניסא שהיא חמורה מאד (כדאיתא בשבת גבי נר חנוכה).

אכן "חכמי המוסר" מפרשים בזה ענין נשגב שהיות וחג המצות כדברי הרמב"ן זצ"ל השואל שבסוכות יש שמיני עצרת ואיפא שמיני עצרת דפסח? ומתרץ הרמב"ן שחג השבועות הוא שמיני עצרת של פסח כדברי התורה אשר רמז השי"ת למשה בסנה בתחילת שליחותו "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה" הרי סיום חג הגאולה קשור במעמד הר סיני ומשום הכי אומר המקובל רבי משה קורדובירו זצ"ל, שימי הספירה של שבע שבתות תמימות צריכים להיות כימי חול המועד שיעשה מלאכה רק לצורך דבר האבד והנפסד ואל יפסוק מדבקותו להתכונן למעמד הר סיני שהוא כדברי הרמב"ם יתד שהכל תלוי בו למרות שיש י"ג עיקרי אמונה ברם היסוד והאמונה של תורה מן השמים הוא היתד שהכל תלוי בו ובאגרת תימן מורה הרמב"ם לחנך הבנים והבנות ביסוד הנכבד הזה של מעמד הר סיני ומובא שהאר"י המקובל האלקי זי"ע היה הולך עם תלמידו ושהה עשרה ימים סמוכין על ציונו של התנא האלוקי רשב"י זי"ע בתור הכנה לקבלת התורה וזה הפירוש של רבי יהודה בר אלעאי שהיה קושר צדעיו מפסחא עד עצרתא פירוש היה מרכז את הלב הראש והמוח בדבקות בלי היסח הדעת לקשר את חג הגאולה לחג השבועות מתן תורה ומעמד הר סיני.

שהרי כידוע יש קבלת התורה ויש מתן תורה ומי שעושה הכשרה הכנה ויש לו בית קיבול ושואף ודואג לקבלת התורה הוא זוכה למתן תורה מפי הקב"ה כמ"ש ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה מתן תורה ומעמד הר סיני זה לא ענין היסטורי שקרה לפני אלפי שנים אלא הדברים נזכרים ונעשים שנה שנה שאם יש התכוננות ושאיפה לקבלת התורה מצד הבן תורה הרי הוא זוכה למתן תורה, פי' התורה הי' חדשה כמו שכתוב חדשו מעשיכם ושפרו מעשיכם, לא תורה שיגרתית, מצות אנשים מלומדה, בלי חיות בלי השתוקקות לחכמת התורה, בלי התלהבות, אלא בבחינת עצמות יבשות ואיך אמר הסבא מקלם רבי שמחה זיסל זי"ע זצוק"ל; אם בן אדם מפסיק לחדש חידושי תורה הרי זה ח"ו מאבד עצמו לדעת וזה היה הגדלות והקדושה של רבי יהודה ב"ר אלעאי ראש הישיבה שהיה קושר צדעיו, מרכז לבו ומוחו, מפסחא עד עצרתא ואז זוכים למעמד הר סיני חדש וכבר אמר הרבי מקוצק זצ"ל למה קוראים לחגים רגלים? מפני שהם יסודות כל השנה כמו שהרגלים הם יסודות הגוף כי כמו שיש תקופה של תשובה מיראה ימים נוראים בבחינת אני לדודי ודודי לי ומבואר במשנה ברורה שהם ארבעים יום מאלול עד יום הכיפורים כך נתן לנו הקב"ה תקופה של תשובה מאהבה כבחינת מי כמוך באלים ה' מי כמוך נהדר בקודש נורא תהלות עושה פלא ועי"ז אומר התנא הק' רבי עקיבא לפני מי אתם מיטהרים ומי מטהר אתכם) אלו חמישים יום מפסא עד עצרתא להתבונן בגבורות ה' ונוראותיו ופלאיו נורא תהלות עושה פלא כדי לזכות למתן תורה מפי הקב"ה כמ"ש מפיו יתן דעת ותבונה וזוקקים לתשובה מאהבה וזה שאנו אומרים "ולתקן את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם כדי לטהרינו מקליפותינו" כמו הבצל שיש לו קליפה על גבי קליפה כך גם בן אדם שחי בלי חשבון הנפש מתווסף לו כל שנה עוד קליפה ועוד קליפה.

ואנו תפילה "ולטהרינו ולקדשנו בקדושתך העליונה" כי אדם מקדש עצמו מעט מקדשים אותו הרבה מקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה והשי"ת יערה עלינו רוח טהרה מלמעלה ונזכה ליראת ה' טהורה העומדת לעד.

ה. אבן שהם

תורה ניתנה על ידי יסורים

רבותינו ז"ל אמרו (ברכות ה.): תניא, רבי שמעון בן יוחאי אומר: שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורים. אלו הם: תורה וארץ־ישראל והעולם הבא.

רשב"י מגלה לנו בזה כי שלש המתנות הטובות ביותר, הנצחיות האמתיות והאין סופיות שנתן הטוב והמטיב לעם סגולתו, לא ניתנו על ידו לקנותן אלא בדרך יסורים.

אנו חיים בעולם ובדור שבו מנצח "הרעיון" הנפוץ ביותר של "מגיע לי", של "זוהי זכותי", מה אפשר לקבל ואיך אפשר להיות ולהפיק את מירב התענוג. עולם ודור שבו המבקש מבקש והמציע מציע "למכור ולקנות" חיים קלים ומהנים, בזול. הנאה מירבית במחיר מזערי ביותר, להקל לפשט לקצר הדרך ובלבד לזכות באיזו תמורה. ולו שטחית תבוכה, וסופה שהיא מאכזבת את קוניה.

רבינו הרמח"ל ז"ל בפתיחת ספרו "מסלת ישרים", אומר: יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה, שיתברר ויתאמת אצל האדם בלבו מה חובתו בעולמו. רבינו מדבר כאן אל אנשים אשר מבקשים יסוד לחסידות ושורש לעבודה תמימה והוא בא לברר ולאמת להם מה חובתם בעולמם, אבל אין רבינו נכנס בכלל לענות ולהוכיח ולהציג, כאילו, שאלה. אם יש בכלל לאדם חובה בעולמו. שכן אל מי שעדיין לא הגיע לכלל ידיעה ואמונה שיש לאדם חובה בעולמו, מי שחי לו באשליה שאין לאדם בעולם הזה אלא זכויות והטבות והנאות בלבד. אל תועה אומלל כזה לא ידבר לא הספר הזה — שכן הוא מדבר כאמור אל מבקשי היסוד לחסידות והשורש לעבודה התמימה ותשובה לשאלה מה חובתו של אדם בעולמו — ואף לא שום ספר ידבר אל מי שחי לו בעולם של זכויות והוא נטול ופטור מכל חובה, אל אדם תועה כזה לא ידברו לא ספר ולא סופר, רק המביאה העגומה של העולם הקשה הזה, האכזבה הטופחת על פני כי שחי בגן־עדן של כפסים זה של עולם של זכויות בלי חובות. האכזבה הזו — קרי: יסורים. היא בכוחה אשר הצליח להחדיר לבו כנפל אל זרועותיה שיש חובה לאדם בעולמו, שאין העולם הזה בית תענוגות אלא עולם עבודה חובה וקניה זכיות אשר יבואו בהגמול בעולם הבא אחריו, ואשרי מי שהגיע ללקח זה בעוד מועד. בעת אשר יהיה סיפק בידו לתקן את המסקנה, בעוד מבחיר. וכשיגיע למסקנה יבין... שאין כאן עולם של זכיות והנאות אלא חובה מוטלת כאן על כתפי של אדם עולמו הוא חובתו וחובתו היא עולמו. ובשום מחיר לא ישתחרר מחובת העמל בעולם הזה ולא ישיג העינוג בפרוזדור. שלא נכון לכך. אלא שבורא העולם נותן מתנות לברואיו. מתנות טובות, לא מכר הנכבד בבחיר, אלא אך ורק מתנות, שהוא ברוב חסדיו וטובו נותן ומעניק לברואיו. ברם. אין מתנות אלו ניתנות אלא על־ידי יסורים, וכי שהגיע לכלל המסקנה שאליה מוליכות היסורים. שאין כאן לאדם אלא עול של חובה, ועולמו אינו אלא חובתו שכן חובתו היא עולמו, לו ניתנות המתנות הטובות שנתן הבורא לברואיו. ושכן אמנם נותן רבנו הרמח"ל תשובה לשאלה: האדם לא נברא אלא להתענג על ה', תכלית כוונתו של הבורא לברוא את האדם היא אמנם להתענג על ה', וזוהי המתנה שהוא מצפין לברואיו לעולם הבא, והוא כסטיכב מנה לעמלי תורה וליושבי ארץ ישראל בבנינה בקדושתה. אלא שאין אלו ניתנות כמקח בבחיר אלא כמתנה, ומתנות לכי שהגיע לכלל הידיעה שיש חובה לאדם בעולמו. שכן יש תכלית לאדם בעולם אשר אחרי העולם הזה.

* * *

שלש המתנות האמורות, תורה ארץ־ישראל ועולם הבא, הן על שלושת הזוית של המכוללים "עולם שנה נפש" — מקביליה זמניות ונפשיות. התורה, היא היא הקדושה והטובה הנפשית, היא עצמות "נפשו" — רצונו וחכמתו של האין־סוף ברוך הוא. שהוא ורצונו וחכמתו — תורתו — אחד, ועליה הוא אומר "אנכי" — אנא נפשי כתבית יהבית (שבת קה.) — אני עצמי כתבתי נתתי. והיא נפש חיותם של ישראל עם קדושים, המאחדת את נפשם עם חי החיים ברוך הוא. והיא אשר מפלה ומאצירה ביתר קדושה ועצמה ובנפש יתירה את לומדיה עושיה. להיות תלמידי חכמים מארי תורה "בעלי נפש". והיא, נפש זו, היא המתנה הטובה הראשונה שנתן הטוב ליצוריו.

ארץ־ישראל, היא היא הקדושה והטובה המקומית, היא לב העולם אשר ממנה הושתת העולם, והיא עלתה במחשבה בראש הנבראים, והיא אשר מקומו של עולם מזבבה בהשגחה של חבה להיות עיני בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, היא פלטרינו של מלך כל העולמות, היא "ארצות החיים" אשר נתנה לעם עולם לחיות בה חיי תורה כבנים סמוכים על שולחן אב. והיא, פסת מקום זה היא המתנה הטובה השניה שנתן הטוב ליצוריו.

עולם הבא, הוא הקדושה הה־ סוכה הזמנית, הוא הזמן שאחרי כל זמנים, הוא הזמן המקווה, הוא "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים", הוא יומו החביב והמצפה של משנה הזמנים ומחליף העתים, הוא הזמן אשר שעה אחת קורת רוח בו יפה מכל חיי העולם הזה. שכן הוא זמן הגמול וזמן התענוג והשעשוע בין בורא לברואיו. והוא, זמן זה, הוא המתנה הטובה השלישית שנתן הטוב ליצוריו.

ואמר לך, ששלש מתנות אלה אינן שלש נפרדות, רק מפני ששלשת הגבולים "עולם שנה נפש" הם נפרדים בעינים, כל אחד בבחינתו. אבל כשם ששלשת הגבולים האלה אינם אלא שלש זויות של משולש אחד, וכל נברא מוגבל — חוץ מהאין סוף ברוך הוא, שהוא אין סוף ובלתי מוגבל באחת, לא בזמן ולא במקום ולא בכח — בכל שלשת ההגבלות האלה, איפה כתי ומי, כן לא יתכנו שלשה המתנות הטובות האלה להענק ולהתקיים זו בלא זו ורק לפי הסדר הקבוע שלהם מראש: בריה. בראשונה; ארץ־ישראל, מקומה הארצה של תורה; ועולם הבא, עולם הגמול לעמלי ומקיימי תורה.

* * *

וכשאמר לנו רשב"י ששלש המתנות הטובות לא ניתנו אלא ביסורים. בכי שהגיע אל המסקנה שהיסורים מביאים אליה, כאמור, שאין לאדם בעולמו אלא חובה, ואין העולם אלא עולם מילוי חובה ולא של תביעת זכיות. אמר לנו כן על שלשה המתנות כיחידה אחת, ועל כל אחת משלשתן בנפרד.

וזהו הסדר של "נעשה ונשמע". ואשר שלשת המתנות האמורות ניתנות רק באמצעות קבלת דברים בסדר של "נעשה ונשמע".

כי שעדיין לא התייסר, וחי לו עדיין "בעולם התענוגות" שלו, הוא לא יסכים לשום עול ושעבוד בטרם יבקש לשמוע מה "מוכרים" לו תמורתם, הוא בטיב "נשמע" אם יסכב — יאמר "נעשה", ובשום אופן לא יקדים ויאמר "נעשה ונשמע". "נעשה ונשמע" לא יענה ויאמר אלא מי שכבר הגיע לדעת שאין הוא אלא בעולם של "נעשה". וזהו שאמרנו שהתורה ניתנה ביסורים, בהבנה הבאה אחרי יסורים. שאין כאן עולם תענוג אלא עולם מילוי חובה".

דברים אלה אמורים גם לגבי ארץ־ישראל. אין ארץ זו מקום ראוי למי שמבקש העינוגות חנם, הארץ מקיאה בכל דרך את אלה. זוהי ארץ אשר "למטר השמים תשתה מים". ארץ ההשגחה הפרטית הגלויה, אשר רק בבטחון ואמונה ובחיי תורה יראו בה חיים. גם לארץ ישראל אין להגיע אלא בדרך של "נעשה ונשמע". וזה היה חטא המרגלים שלא בטחו להכנס לארץ אלא אחרי חקירה ובדיקה, בקשו להקדים נשמע לנעשה. ולא זכו למתנה טובה זו. ורק הדור של "נעשה" נכנס לארץ. וכן כשעלה רבי זירא לארץ־ישראל. אחז בגשר צר לעבור ולהכנס אליה עד שאיזה גוי אמר לו: "עם פזיז, שהקדמתם פיכם לאזנכם, עדיין בפזיזותכם אתם עומדים" (כתובות קי"ב.), הקדמתם נעשה לנשמע. ועדיין אתה נוהג כן עתה. ולומר לך שכך הבין רבי זירא. שאין ארץ־ישראל נקנית אלא בהקדמת "נעשה" ל"נשמע", בקבלת עול ובבטחון בה', בסכנה המתקבלת על ידי יסורים. וזהו, ארץ ישראל ניתנה ביסורים.

"להיות עם חפשי בארצנו" אינו הגאי. ולא שטר, אלא שובר כל־היות בארץ ה'. קבלת עול מלכות שמים. קיום התורה והמצוות, הם הבנאי והשטר לקבלת הארץ ולקיום בה. שכן התורה היא שטר קנינה, ושהיתן לא נקנות אלא ביסורי קבלת עול.

ומי שמסטימו הקב"ה מעין עולם הבא, בנפסיות התורה, ובארצות החיים — ארץ־ישראל. הוא יזכה לעבוד בעולם מילוי החובה לעולם הגמול והתענוג, אל היום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים. עולם אשר בין כתלי בית המדרש, ובתורת ארץ ישראל, יטעם כמבר הטועם בבחינת "עולמך תראה בחייך", אשרי העם שככה לו.

הסתדרות צעירי אגודת ישראל - הנוער האגודתי בא"י

ההנהלה הארצית מחלקת הארגון, המחלקה לבתי כנסת

תכנית חג השבועות תשמ"ח

בבתי הכנסת של התנועה יערכו אי"ה בליל שבועות

בהשתתפות: רבני בתי הכנסת ומגידי השעורים, הרבנים הגאונים שליט"א כדלקמן:

ירושלים

רח' מנחם 7, שכון מקור ברוך בשעה 12 שעור בעניני דיומא: הרב **משה מילצקי**
תפילת שחרית ותיקין ע"י הכותל המערבי.
* *
בבית הכנסת צא"י רמות פולין, בנין 66/12
בשעה 11:30 שיעור עיון תפילת שחרית ותיקין
מנין שני: בשעה 8:30 בבקר
* *
בבית הכנסת חניכי הישיבות צא"י - גבעת מרדכי
לימוד ואמירת תיקון ליל שבועות
תפילת שחרית - ותיקין
* *
בית הכנסת צא"י - רמות ג'
לימוד ותיקון ליל שבועות
שחרית - ותיקין
* *

בני־ברק

בבית הכנסת צא"י "דברי שיר", רח' זכריה 4
בליל שבועות: בשעה 10 שעור בדף היומי
הרב **יוסף ישראלזון**
בשעה 11 שעור עיון במס' יומא
הרב **צבי רוסברג**
בשעה 12:30 שעור ע"י הרב **חנוך ברמן**
בענין מצוות דינים בבני נח
בשעה 1:45 שעור עיון בענין בכורים
הרב **משה אהרן רוזנטל**
ברכת השחר ותפילת שחרית כמנהג ותיקין בשעה 4:50
תפילת שחרית מנין שני בשעה 7:45
* *
בית הכנסת המרכז - "תפארת שמעון" רח' ר' עקיבא 79
בליל שבועות בשעה 11 הדף היומי
הרב **יצחק זייבסקי**
ב־12 מסכת יומא הרב **משה יברוב**
תפילת שחרית כמנהג ותיקין
מנין שני: בשעה 8 בבקר
* *
בבית הכנסת "בית אליהו" - צא"י רח' הרב שפירא 15, ה'
בשעה 11 שעור הדף היומי
הרב **מאיר מרגלית**
לימוד בצוותא במשך כל הלילה
שחרית - ותיקין מנין שני ב־8:30
* *
בבית הכנסת "בית אברהם" - צא"י רח' סוקולוב 15
בשעה 12 בעניינא דיומא - הרב **צבי צביאלי**
* *
בבית הכנסת צא"י "שבת אחים" - רח' ירושלים 9
בשעה 11 שעור הרב **דן דרבקין**
בשעה 2 שעור ושיחה
תפילת שחרית כמנין ותיקין
* *
בבית הכנסת צא"י - חניכי הישיבות רח' בן זכאי 50
בש"ק ערב חג השבועות לאחר תפילת מנחה (מנחה בשעה 7:10)
דברים מעניינא דיומא הרב **צבי רוטברג**
בליל שבועות בשעה 10:45 שעור בדף היומי
בשעה 12:45 דברי חיזוק הרב **יעקב גלינסקי**
בשעה 2:30 שעור במדרש רות
הרב **שמואל קובר**
בשעה 4 שעור הרב **מרדכי דרורי**
בערב החג וביום החג בשעה 5:10 אחה"צ חברותות במס' פסחים
ביום החג בשעה 7 אחה"צ שעור ב"דף היומי"
כמו"כ בין השעורים הנ"ל יתקיים אי"ה המשך השעור ב"דף היומי"
בהגדות שבמסכת עבודה זרה
כל השעורים ימסרו בעברית
* *
בבית הכנסת צא"י המרכז "קרית הרצוג" - כפר אחים מאיר בשעה 10 ה"דף היומי"
הרב **אייל פורת**
בשעה 12 שעור - הרב **רפאל כהן**
בשעה 2 שעור - הרב **ישראל הלברשטיין**
לימוד בצוותא
תפילת שחרית - ותיקין
* *
בבית הכנסת צא"י חניכי הישיבות קרית הרצוג
לימוד בצוותא במשך כל הלילה
תפילת שחרית - ותיקין
* *
בבית הכנסת צא"י לעדה הספרדית
רחוב אביעד 5 קרית הרצוג בשעה 10:30
שעור בדף היומי הרב **אלי בר שלום**
בשעה 12 שעור בהלכות הרב **משה חזקיהו**
* *
בבית הכנסת צא"י מרכזי - קרית צא"י "נחלת סירוקה" בשעה 12 שעור
הרב **יהודא אריה שוורץ**
* *
בבית הכנסת צא"י חניכי הישיבות - מרכזי
רח' רוזנהיים 20, רמת אהרן
בין מנחה לתפילת מעריב הלכות חג
הרב **נסים קרליץ**
לימוד בצוותא במשך כל הלילה
תפילת שחרית בזמן הנץ
* *
בבית הכנסת צא"י לעדה הספרדית
רח' רוזנהיים 20 רמת אהרן
לימוד ואמירת תיקון ליל שבועות
תפילת שחרית - ותיקין
* *
בית הכנסת צא"י רמת אהרן לעדה התימנית
לימוד ואמירת תיקון ליל שבועות
* *
בית הכנסת צא"י מרכזי - רמת אלחנן
בשעה 2 שעור הרב **יצחק זילברשטיין**
לימוד בצוותא במשך כל הלילה
* *
בית הכנסת קהל חסידים - צא"י רמת אלחנן
לימוד בצוותא משעה 10 כל הלילה
בשעה 12 שעור ע"י הרב **יהודה סילמן**
בהלכות החג ובאגדה
תפילת שחרית - כמנין ותיקין
* *
בית הכנסת צא"י לעדה הספרדית בני תורה
רמת אלחנן לימוד ואמירת תיקון ליל שבועות
במשך כל הלילה תפילת שחרית בזמן ותיקין
* *
בית הכנסת צא"י לעדה התימנית - רמת אלחנן
מתפללי בית הכנסת מתכנסים לעריכת תיקון
ליל שבועות תפילת שחרית - ותיקין
* *
בית הכנסת צא"י מנין אברכים רח' שרת 5
לימוד בצוותא ואמירת תיקון ליל שבועות
תפילת שחרית בשעה 8 בבקר
* *
בית הכנסת צא"י - קהל חסידים רמת אהרן
בליל שבועות בשעה 10 שעור
הרב **חיים צבי שפירא**
שעור בדף היומי - הרב **אריה שכטר**
(השעורים בחדרים נפרדים)
אמירת תיקון ליל שבועות במשך כל הלילה
תפילת שחרית - ותיקין
מנין שני: בשעה 8:20 בבקר
* *

פתח־תקוה

בבית הכנסת צא"י ע"ש רבנו חיים עוזר זצ"ל
רחוב איכילוב 3
בשעה 10:30 - ה"דף היומי" הרב **שמחה ראם**
בשעה 11:30 שעור עיון הרב **אהרן נחשון**
בשעה 1 - מגילת רות - הרב **יהודה שרעבני**
הרב **יוסף שמש**
בשעה 3:30 שיחה תורנית הרב **שמחה ראם**
הרב **אברהם אהרן נחשון**
תפילת שחרית כמנין ותיקין
* *
בבית הכנסת צא"י לעדה התימנית רח' הרצל 82
בליל שבועות בשעה 11
שעור הרב **אברהם ריין**
* *
בבית הכנסת צא"י לעדה הספרדית רח' הרצל
בש"ק פר' במדבר לפני תפילת מוסף
שיחה - הרב **אברהם ריין**
* *

חיפה

בית הכנסת צא"י רח' ביתר 1
לימוד בצוותא ואמירת תיקון ליל שבועות
תפילת שחרית מנין ותיקין
מנין שני: בשעה 8 בבקר
* *

אשדוד

בית הכנסת חניכי הישיבות צא"י "חזון יוסף"
קרית הרב אברמסקי לימוד בצוותא ותיקון ליל
שבועות - במשך כל הלילה
תפילת שחרית - ותיקין
* *

חזון־יחזקאל

בהיכל הישיבה שעור במתיבתא
שיחה הרב **ירחמיאל קראם**
תפילת שחרית ותיקין
* *

שדה־חמד

בבית הכנסת המרכזי של הכפר
לימוד בצוותא ושעורי תורה במשך כל הלילה
תפילת שחרית ותיקין
בשעה 11 שיעור - הרב **נחום יוגדיוב**
בשעה 12 שיעור - הרב **משה אבגי**
* *

סיפור

ר. פרידמן

חיים החולב נוסע לרבי

עגלת החסידים המתרוקנת ונעלמת אי שם בעיקול הדרך הותירה את חיים החולב, תמה.

ניצב היה בין הרפת לבין הבית כסימן שאלה חי... מוחו, וראשו מתקשה בהבנת העניין.

— כבד היה עליו למאד.

בעיניים עגולות ולטושות הביט אחר תמרות האבק שעדיין התמרו אי שם בעיקול הדרך מתחת אופניה המשקשקים של העגלה אשר נתעלמה מן העין.

הוא סובב צווארו בלאות כשהוא מכוון עיניו אל היד הבהמות.

השוורים רבצו על מצע השחת מתחתם, לועסים ומעלים גירה לועסים ומעלים גירה. כשחשו במבטו אדונם גיעגעו בקול עמום — משל מביעים הם תהיתם על המספוא שהניח להם בשפע.

אך חיים החולב לא פנה בשעה זו להבין שיחת בהמות. השאלה המנקרת במוחו לא נתנה לו מנוח. והוא להבדיל כבהמותיו עמד והשקיף נכחו בעינים גדולות, עגולות ולטושות.

"מדוע?! מדוע?! — הלמו מחשבותיו בקירות מוחו — מדוע נוסעים הם החסידים לרבי?! מה הם מקבלים שם?! מה הם רואים שם?! במה חוזרים הם משם?! הכדאית היא הטירחה המרובה הזאת?... להטלטל ימים על גבי ימים בדרכים... רחוק מן הבית הנוח והנעים, רחוק משולחן ערוך שסעודה טובה ביתית מזומנת עליו ערב ובוקר וצהריים... ומה עם ההוצאות הרבות שמתלוות לכל נסיעה?!"...

לא, מוחו אינו תופס זאת. מילא — הרהר בתמיהה. ישנם דברים שהדעת אינה קולטת. יש אדם שהנו בבחינת אנוס. חייב הוא לנסוע בעל כרחו. מושכים אותו להבדיל כפי שרותמים את השור לעול ואת החמור למשא — זאת עדיין יכול מוחו להבין. אך השאלה המנקרת במוחו ואינה מניחה לו מוצבת פי כמה: במו עיניו חזה בשמחתו של ר' וולוול, שכנו החסיד בשעה שהוא מתכנס בעגלת החסידים אשר באה לאספו מביתו. באוזניו שומע הוא את קריאות השמחה הבוקעות מפנים העגלה.

חבורת החסידים, צעירים זקנים ובינוניים, אלו בעלי זקנם אפור ואלו — שחור, ואף גם ביניהם מי שזקניהם לבנים כשלג, ובכל זאת יוצאים הם ליטול חלק בטרחות הדרך, ואין הם צוהלים ואין הם עגומים. בעצמו הרכין גופו הכבד מעל שער החצר, ובגבה הציץ לפנים המרכבה לקלוט אנחה, ריטון או מילה של גנות על הטירחה, על הדוחק ועל הטלטול... בעיניו החודרות והמנוסות הביט וצפה בכל אחד מן הנוסעים. אך אוכזב קשות. כי על כן לא מצא את אשר שאלה נפשו. אכן הכל שמחים ומאושרים; נער וזקן עוטים פנים של הארה ושמחה, האומרות: "אשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו!"

עמד חיים החולב בשעה זו של טרם צהריים והביט במבט מעורפל אל האופק, שם נעלמה העגלה, הצופנת בחובה "סוד"...

וכיון שתמיהה זו ניקרה ימים רבים במוחו, החליט ויהי מה, לשאול את שכנו פשר הדברים.

*

ר' וולוול חסידו של הרה"ק רבי צבי הירש זי"ע מזידיטשוב, האיר פניו אל שכנו התם העומד לפניו סמוק ומזיע. דומה, שאינו יודע מה לשאול. אך מבין רסקי מילים ומן המשפטים שאינם מת־קשרים כהלכה, הבין את השאלה מעצמו.

בשל כך ליבב בעינים יפות את חיים החולב ובפשטות וחן השיב לו:

"כלום אוכל להסביר גופם של דברים? הכלל הוא כי אין דומה שמיעה לראיה. כל דיבורים שבעולם לא יוכלו חביבי, להמחיש מה נעשה "בחצרו" של רבנו יחיה, ואם תאב הנך לעמוד על הדברים, קום, במטו מינך, והצטרף אלינו בנסיעה הבאה עלינו לטובה..."

להצטרף לנסיעה?! כזאת לא עלתה בדעתו של החולב. מה רחוק הוא מן החסידים. מה זרה לו דרכם. סומק עז הציף פניו כאשר נזכר כי באין רואים, וכדי לשעשע עצמו, מחקה הוא את תנועו־תיהם ומנסה להמשיך מגרונו קולות כדרך חסידים בתפילתם ובלימודם... אך הס מלהזכיר! עליו לטרוד מחשבות אלו מהר מראשו פן יבוש בפני החסיד...

מעולם לא חלם כי יציעו לו הצעה משונה כל כך... להתכנס בלחץ ובדוחק עם החסידים, להטלטל עמם בדרכים, כדי להגיע אל הרבי שלהם, אותה דמות שאינה נותנת מנוח לרעיונותיו.

ר' וולוול הכיר במאבק המתחולל בלב שכנו. ועמד דומם, מחכה לתוצאותיו.

לבסוף הפר החולב את השתיקה, ובקול שיצא כאילו מגרונו של אחר. השיב לר' וולוול: "אמנם כי כן ישרה הצעתך בעיני. אך כידוע לך אין אדם נתון רק ברשות עצמו. אלך ואמלך עם זוגתי. דבורה מלכה, תחה... תחה... ידועה בפקחותה. תאמר לי: 'סע חיים לשלום'. אסע. ושמא תאמר: 'שב בבית'; אשב בבית". "שפיר" — התחייך ר' וולוול.

*

עתה נוספה לתהיה גם המבוכה. משום מה בוש היה לסרב להצעת שכנו. אך מצפונו הציק לו. בלב פנימה הצטער מאד על התשובה החיובית למחצה. עתה חש הוא כבילות, עליו יהיה להשיב תשובה.

יש רק מוצא אחד לצאת מן הסבך. כאשר דבורה מלכה תתנגד.

כן, מוצא מכובד ונאה. הוא ישתדל לרמוז לזוגתו הפיקחית כי עליה להתנגד. פשוט לאסור עליו את הנסיעה.

לא היה זה רק ענין של טלטול דרכים, של פחד מפני מקום חדש וחורה מסביבה זרה לרוחו. דווקא לעת חג השבועות נעים כל כך לשבת בבית. מסביב הכל ירוק ומלבלב. הבית מדיף ריחות נעימים וערבים מן המאכלים הטובים שזוגתו יודעת כה טוב להכינם.

כבר שבוע טרם החג מבקשת אותו דבורה מלכה תחיה לאורך ימים טובים, כי ישמר עבודה בכר את משמני החלב, למען תתבכן חמאה ושמנת, דיבורה וכיוצא באלה. מהם תכין את סעודת החלב.

בלא משים מלקק הוא שפתותיו הנוטפות. כי מאכלים אלו שמכינה דבורה מלכה, אין כמוהם לדוגמה. רקיקות ובלילות מתובלות בדבש ובשמ־נת. צפיחיות מטוגנות בשמן זית ממולאות בחמ־אה...

איי, איי. לעזוב בית נח שכזה על טובו ומשמנו ולהצטרף הימנו דווקא בחג נעים ויקר זה...

בפנים סמוקות נכנס הביתה וסיפר לזוגתו תוכן השיחה ששח עם השכן החסיד.

דבורה מלכה הקשיבה רב קשב, ומעין סימן תמיהה נסתמן על פניה. ההצעה היתה עבורה בגדר חידוש.

חיים החולב שעמד כאילו על חודי מסמרים, לא הבין את שתיקתה, והחל מסביר את דעתו בידיון: דומה עליו כי בחג השבועות מקומו של כל גבר בביתו. במחיצת בני משפחתו. חג יקר שכזה — התלהב — מדוע לכתת את הרגליים למקומות מרוחקים חוזים כאשר שולחנו של אדם ערוך בביתו בכל טוב...

אך משום מה חשבה דבורה מלכה אחרת.

"ואני אומרת לך חיים, כי אולי כדאי שאמנם תיסע! תשאלני מדוע? קשה להשיב! סעודות יפות ושמנות הרבה, עוד מזומנות לך בחייך. אך מסע שכזה, דומני שאם החמצתו אותו הפעם, הרי שאיבדת משהו..."

"מה איבדתי" — השיב חיים בקול שנימה של תרעומת, עלבון, וצער שזורים בו — נו נו... עוד אחשוב כדבר. איני צריך להחפז ולהחדר. יכולה השובתי ללון עמי בביתי עד ליום מחר..."

*

עגלת החסידים המטלטלת בדרך צופנת בחובה נוסע שונה מכל היתר. לא רק בחזותו החיצונית. לא רק בהבעה הנוקשה של פניו, אין צורך בעין בחונת כדי להבדיל את זה מכל היתר. דומה הוא בעיניו ובעיני הכל כ"יותי שנפל לתוך הסוכה"...

החסידים נוהגים בזמר פיהם. זמר חסידי עתיק שמקורו בקודש קודשים. העינים נעצמות מאליהן. נימה של כיסופים ודבקות עוטה את פניהם המשר־להבות. אי הדוחק, מה לי טלטולים, הזומר הלז מרחף אל על והחסידים המתלכדים עמו מתעלים אף הם.

ורק חיים החולב יושב שותק. עדיין מלא לבו תרעומת על לביבות של גבינה שהפסיד השתא בביתו. הדוחק לוחץ עליו, בן כפר זה רגיל, להבדיל, כשור וכפרה למרחקי שדות אשר אוויר צח זולף בהם ומחיה נפש. ועתה חש הוא מחנק. הבל פי החסידים השרים מתרפק על פניו והוא חש כי האדמה רוחחת מתחת לפרסות הסוסים. גלגלי המרכבה מנקשים קצובות, דומה משתתפים הם בזמר החסידים, אך החולב אינו סובל נקישותיהם. וכנגד כל נקישה תקישה מבהק הוא מחמת שיעמום ועגמת נפש.

פסקה הזימרה, החסידים משתתקים, וחיים חושב לנמנם מעט. כדי לא לחוש כל כך בטלטול. אך הנה פותח הזקן שבחבורה את פיו ודברי תורה וחסידות זורמים ממנו כמעיין המתגבר להתפע־לותם ולהנאתם של חבריו החסידים.

החולב מבין ב"תורה" כתרנגול בבני אדם. עיניו הבהולות מתרוצצות בחוסר מנוחה. מנסה הוא להצמידן למראה החולף על פני העגלה, אך מחמת הדוחק מסתחרר עליו ראשו עד כדי בחילה.

"הרי קץ לדרך הזו! — מהרהר הוא עייף — עלי להתחזק. הרי לא נשב תיטלטל בעגלה זו לעולם ועד!"

*

פגישת החסידים ב"חצר" נלבבת ונעימה.

"שלום עליכם!"

"עליכם שלום"

יד מתלכדת ביד, פנים מקרינות חיבה לעומת פני חבר. ועליצות החבריה מרקיעה שחקים.

מובן מאליו כי גם פה אינו מוצא החולב מקומו. בעיניים לאות מביט הוא בהמון החסידים הרוחשים סביב, ובפנים סמוקות שואל הוא את שכנו אם אין בדעתו לחפש איזו אכסניה בה יוכל להפקיד מטלטליו ולנוח מטורח הדרך.

הביט ר' וולוול בחיבה ובחמלה בשכנו המסכן העלוב, ובחיוך קורן עודד רוחו: "וודאי רחימאי, שנלך לפוש באכסניה, אך הרי מן הדין הוא שנקבל קודם שלום מרבנו..."

"אהה, שכחתי — גימגם החולב מבוישות — אכן איפה זה הולכים לשלום?"

"הבה נכנס לאכסדרה — משך ר' וולוול בשר־ולו — תסתודר בתור של העומדים לקבל שלום".

שב הביט חיים החולב סביבו נבוך. במעט תרעומת התבונן בהמון החסידים, רובם דלים וכחושים, פניהם מצומקות שלא כדרך הכפריים שפניהם שופעות בריאות ושובע, אך משום מה קורנות פניהם של כל אלו.

העניות מבצבצת מכל ווית של בגדיהם וחוותם, אך העליזות הזו? לשמחה מה זו עושה?...

סוף סוף הגיע תורו לקבל שלום, רגע כמימרא נשתהה בפנים, כמעט ולא הספיק לראות את הרבי שקצה אצבעותיו הצדיקות נגעו ולא נגעו בידיו המגושמות.

ועוד הוא תוהה על התרחשות מהירה זו כבר מצא עצמו בצד השני של הדלת, בסוד היוצא מבית הרבי אל עבר האכסניות.

"כאי" — משכו ר' וולוול אחריו והשמחה האופפת אותו כפולה ומכופלת, מחמת שזכה כבר לראות פני רבו... כבר עבר את הטבילה הראשונה בנהר די נור...

החולב שורך רגליו אחריו כשל. "עייף אני, עייף". — מלמל.

"אתא" אל דאגה, נוח ונפש בעזר ה' הנותן ליעף כח, חזק ואמץ! היכון ליום הגדול המתרגש עלינו, חג השבועות, אי אי אי..."

*

למחרת, בעיצומו של ערב שבועות, קם החולב ממיטתו בריא וניעור. ברגע הראשון שכח היכן מצוי הוא והביט בזרות מה על החדר סביבו. אך כדי רגע נזכר במצבו ועגמימות נכנסה ללבו. חבל חבל, היכן הם בני משפחתו החביבים? לביבות יפות אלו של שבועות מה יהא עליהן?... כלום יפסח עליהן השתא?!...

"אך מילא — ניחם עצמו — שבועות זה לא ימשך לעולם ועד, פתי הייתי תגרתי אחר עצת אחרים, לפעם אחרת אדע מה המנהג..."

וכך הוא קם מעל המיטה באכסניה, ולאחר שהתפלל בחופזה ואכל פת שחרית יצא החוצה. ודידיטשוב עיירה גדולה היא, יטייל מעט בחוצותיה. הוא חמק מעיניו של ר' וולוול שכנו ויצא לשאוף אוויר.

שעות ארוכות טייל בעיירה ובמבואותיה ניסה לקשור שיחה עם איכרי המקום, בא בדברים עם בעלי רפתות ומגדלי פרים, וקמעה קמעה נרגעה רוחו, סוף סוף מוצא אדם את שאיוותה נפשו — בכל מקום ומקום.

איכשהו עבר היום, לקראת ערב הלך עם החסידים להכין עצמם לכבוד יום־טוב. ב"ה — שבועות הגיע.

אך כציפיה וכהכנה, כן הקבלה וההרגש ביום טוב עצמו.

הלהט, ההתלהבות; בתפילה, הדבקות וההש־תפכות בליל ערבית, ליל קבלת התורה, לא ריגשו מדי את לבו. הוא חש אי נעימות בדוחק ובלחץ, מסיט מעליו ללא הרף נרגן חוטף, ידים שנקלעו בטעות מחמת הגודש באולם, אל שכמו.

לא הועילו לו לחולב שום טענות ומענות, לאחר סעודת יום־טוב, אנוס היה לישב בבית ה' ו"לשבר" שיניו באמירת התיקון. בשעת טרם בוקר מאוחרת שב לאכסניה, אך לא הספיק לנום כראוי. ולחלום כהוא זה, והנה שכנו החסיד כבר עומד על גביו ומטלטלו:

"אהה! אהה! עתה עת שינה, אהה בא עמי, עתה תטעם טעם גן־עדן, תשמע 'קבלת התורה' תחוש את מעמד הר סיני... כל אותם הרגשים שאין מילים בפי אדם להביעם תוכל לחושם היום במ־חיצת הרבי... קום קום... מי זה יכול לישון בשעות בוערות שכאלה..."

נאלץ החולב ליטול ידיו, ולקום מעל יצועו. בעיניים רדומות ועייפות נשרך אחר שכנו החסיד, חולם בהקיץ ומלא תרעומת עד כדי פקיעה. מי חולם עוד על לביבות גבינה?! לו נתנו לו למצער לישון עוד שעה שתיים, הרי גוו שבור ומנותץ מן הדחיפות של אמש, ועתה עליו לעבור את נתיב היסורים מחדש? כלום יעמדו לו כחותיו? אף על פי כן שתק ויצעד ברדומיה אחר פסיעותיו של שכנו החסיד אשר ידיו אחוזות באבנטו והוא אינו כפוסע, אלא כמרחף ומרקד מעצם ההתלהבות ושמחה.

חמימות מחניקה שורה בבית המדרש. הרבי ופניו להבות כפני מלאך אלקים, עמד לפני העמוד, עטוף מעל ראשו בטלית, מתנועע קלות, מתפלל את תפילת העמידה.

החסידים — איש איש לפי מעלתו, עדיין עמדו במקומותיהם, רגליהם רגל ישרה, שקועים בתפילת העמידה בכוונה עצומה.

חיים החולב היה כמובן מן המסיימים הראשו־נים. די והותר זמן בידו להביט סביביו, לסקור את החסידים ולחרוש במוחו את תנועותיהם.

שעה ארוכה התבונן סביבו. מסביב מתמר הבל. הזיעה ניגרת פלגים. רבים מן החסידים כבר סיימו תפילתם, אך הרבי, כאילו זה עתה עמד להתפלל, אינו מסיים.

משעין החולב גופו על הסטנדר מנגב בשרוולו את הזיעה, ובלי משים מתחילות שפתיו לרחוש פסוקי תהילים. אולי כך יעבור הזמן מהר יותר...

אך הזמן כאילו עומד במקומו. שום תזוזה משמעותית אינה חלה בבית המדרש. הרבי שקוע בתפילתו והחסידים עומדים בדרך ארץ. החולב חש מחנק. מיסר עצמו על האוילות והסקרנות שדחפו אותו לנתיב יסורים משונה זה. ולפתע צץ רעיון בראשו: למה לו להתיסר ולסבול בדומיה, הרי עוד קט הפול עליו תרדמה תוך כדי עמידה, עליו להשתחל איכשהו מבין חוכת החסידים ולחזור לאכסניה. הוא ינוח על משכבו מספר שעות, יחליף כח ואז ישוב...

רעיון זה מפיח בו אומץ, ממתין הוא לרגע המתאים וכאשר חש הוא כי איש אינו מבחין בו, עורק הוא מבית המדרש.

* *

בהתעוררו התבהל כהוגן. "עד כה התיסרתי וסבלתי, שמא החמצתי בשנתי הכל? הרי שסבלתי כדי לראות את הנעשה בעת קריאת התורה ועתה אף החמצתי כנראה סעודת יום טוב!...

רדוף במחשבות אלו אץ רץ לבית המדרש אך בהגיעו כמעט פרצה מפיו קריאת אכזבה, הקהל עדיין עומד במקומו בדרך ארץ, ממתין לרבי שיסיים את תפילת העמידה.

לזאת לא פילל. לחזור לאכסניה — אין טעם. עתה יחכה בסבלנות, הרי הרבי יסיים אי פעם את התפילה!

* *

עתה שנח מעט החל רעבונו מציק לו. רגיל הוא לאכול ארוחת בוקר דשנה מדי יום ביומו. עתה עליו להתענות ברעב, בנוסף לסבל ההמתנה.

בעיניים נרגנות הביט סביבו. מנגב ללא הרף את הזיעה, בוהה ללא מטרה. סוף סוף הסתיימה התפילה.

מחמת הדחק לא הבחין כי באולם הסמוך ערכו המשמשים שולחנות לסעודת יום־טוב.

קהל החסידים החל גולש יוצא מבית המדרש ופתח, בסיוע הסדרנים, לאולם האוכל שם מוכנים מקומות הישיבה לכל הבאים להתגופף בצל הקו־דש.

עיניו של החולב נוצצו. הציפיה הארוכה הולידה בכל זאת משהו...

במרפקיו התקדם מהר יותר לעבר הכיבודים. נטל ידיו בין הראשונים ונדחק נלחץ אל עבר השולחן הערוך. לאחר ברכת המוציא וטעימה מן החלה המתוקה ישב בקוצר רוח מחכה לתבשילים.

הנה נכנסים המשמשים, זרועותיהם עמוסים מגשים. מחלקים הכה מנות דגים לחסידים היוש־בים בכימוס ובדרך ארץ.

החולב עוקב במבטיו אחר המגישים ובלבו מתפלל למנה הגונה יפה, ההולמת את תיאבונו אך הנה הגיע המחלק למקומו והטיל מנה מן המנות בצלחתו של חיים.

אודם של זעם הציף את פניו, משום מה נדמתה לו מנתו קטנה מאלו של שכניו. ומבלי יכולת לכלוא זעמו לחש לו למחלק באוזניו:

"רבי יהודי, דומה עלי כי אצלכם הכל הפוך!!"

"מה משמע?" — הפטיר לעברו המחלק בהמשיכו בעבודתו.

"אהה — השיב החולב — הרבי מתפלל זמן רב מדי, ומנות הדגים — מזעריות מדי!"

המשמש לטש בו עינים תמהות, והמשיך בדרכו, אך הרבי רמז למשמש, לקרא לו.

חיים החולב התבלבל לשמע ההזמנה. כלל לא עלה בדעתו כי לחישתו הגיעה לאזני הרבי... בלא חמדה קם ממקומו ובעוד פניו מסמיקות התקרב אל עבר הרבי היושב בראש השולחן הטהור.

הרבי לא אמר מאומה, מסר לו כוס יין והפטיר חרישית: "אחר הסעודה חפצי לשוחח עמך..."

את שאר המנות אכל האורח בשתיקה. דבריו של הרבי גזלו שלוותו. ללא הרף רש ברעיונותיו כמאורע משונה זה שארע עמו זה עתה.

*

הוא עמד יחידי לפני הרבי. נבוך, חסר ישע. קרבתו אל איש האלקים הפריעה לו. הוא אינו רגיל בכך.

דומם ומשפיל מבטיו ציפה למוצא פי הרבי.

שורה דומיה זמן מה, כאשר לפתע כמו נהרך האויר בקולו השלו, הרגוע והעמוק של הצדיק:

"אהה! יותר מדי סבלת אצלנו! יען כי יותר מדי הארכתי בתפילת העמידה! ובכן, בן הראוי לגלות לך דבר מה. ענין אחר שיבניין אותך הראי..."

החולב הזעיף מבט מן הצד בדריקנו של הרבי אשר דומה כי אורשת של צער פרושה עליהם. והרבי המשיך:

"צריך הנך לדעת יהודי יקר, כי האורחים הרבים המגיעים אלי להיות עמי בחג. לא לחינם באים. כי על כן חושב אני חוכר כל מי שהטריח עצמו והגיע אלי... ובשעה שהללו באים לפני, מתבונן אני בנפשו של כל אחד מהם ומתקן את הטעון תיקון..."

החולב הרגיש כי הרעד תוקף את ידיו. קולו העמוק החודר של הרבי, על תוכן דבריו הפחידו משום מה. כלל וכלל לא הבין לכה יכוון מילותיו. אך הרבי המשיך:

"כיון שאורח הנך אצלי, הרי נהגתי אף עמך כעם יתר אורחי. ובשעה שעמדתי והתפללתי את תפילתי הארוכה, סקרתי בעיני רוחי את נפשך ואת מעמד יתר בני משפחתך...

ולפתע גיליתי כי בנך הבכור חלה במחלה אנושה וכי כפרפר הוא בין חיים למוות..."

זעקת כאב פילחה את החדר — חיים החולב חמק את ידיו במסעד הכסא העומד לפניו. ההדר החל סובב סביב ראשו הלאה. וגניחות פרצו מלבו.

ומתוך אותה סחרחורת שומע הוא את קולו של הרבי, הבוקע כאילו מתוך ערפל:

"צער רב הצטערתי בצער בנך. ובגלל שהטרחת עצמך והגעת אלי להיות עמי בחג, חפצתי להיטיב עמך. עמדתי ושפכתי לבי לפני רבון העולם. כי ישלח רפואה שלימה לבנך. אך משום מה נעלו שערי רחמים, והקטיגור אך שתק לבקשותי.

עמדתי והפצרתי, לא חסתי על כוחותי. הרביתי להתפלל, בשעה שאתה, אבי־הבן, כבר לא יכולת לסבול יותר את האריכות... אך אני החלטתי ויהי מה, לא להפסיק בהפצרותי עד תעלה ארוכה לבנך! וב"ה תפילתי נתקבלה...

ועתה לך לחיים ולשלום!" — סיים הרבי דבריו.

החולב יצא מתוך חדר הרבי. כאחד המתעורר מחלום בלהות.

כל אותו יום היהיר בדברים הכיסופים שישבע. ובקוצר רוח חיכה לשוב לביתו.

* * *

באישון ליל, שב לביתו. כבר במוצאי יום טוב אין להשיג עגלה לשוב.

בעוד שיניו נוקשות נכנס פנימה.

"חיים, חיים — יצאה לקראתו זוגתו בוכיה ושוחקת גם יחד — לא תוכל לתאר כלל את שעבר עלינו בהעדרך. יוסלה שלנו. ה' ישמרהו, פירפר בין חיים למוות!... פתע חלה, אך גם לפתע הב־ריא!... נס מן השמים... נס מן השמים"...

היא התיישבה על הכסא והליטה פניה בכפות ידיה תוך שהיא בוכה בדמעות שליל מחמת התרגשות.

אך גם חיים החולב, נרגש היה עד עמקי נפשו. הוא ניגש אל בכור בניו, ליטפו בחיבה ובעשר דמעות חמות זולגות על ראש הילד הפטיר:

"בשבוע הבא, יוסלה יקירי, ניסע אם ירצה ה' בצוותא לרבי..."

המודיע הצעיר

גליון 117

ערב שבועות

פ'נס

נַעֲשֶׂה - וְנִשְׁמַע!

כְּאִישׁ אֶחָד וּבְלֵב אֶחָד עָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַתְּשׁוּבָה הַנִּפְלָאָה הַזּוֹ. בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת, אָנוּ מִצְטָרְפִים לַקְּרִיאָה הָעֲצוּמָה הַזּוֹ. כֵּן, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם גַּם אָנוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע.

מַה חֲשַׁבְתֶּם כְּשֶׁאֲמַרְתֶּם אֶת הַמִּלִּים הַלָּלוּ בְּשָׁנָה שֶׁעָבְרָה? בְּוַדַּאי הִבְטַחְתֶּם בְּכָל לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁתִּשְׁמְעוּ. הַשָּׁנָה אָנוּ מַצִּיעִים לְהַרְהֵר עַל הֶסְבֵּר נוֹסָף:

בְּכָל שֶׁנַּעֲשֶׂה עוֹד מִצְווֹת, נִזְכֶּה לִשְׁמֹעַ מִצְווֹת נוֹסָפוֹת. כִּי מִצְוָה שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים, גּוֹרֶמֶת לָנוּ לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹל הַנְּשָׁמָה, לְהִתְעוֹרֵר לַעֲשׂוֹת עוֹד מִצְווֹת. שְׂכַר מִצְוָה — מִצְוָה, שְׂכַר הַמִּצְוָה הוּא גַּם הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לְקַיֵּם מִצְווֹת נוֹסָפוֹת.

וּבְכֵן, מַה הָעֵצָה לְ"נִשְׁמַע"? נַעֲשֶׂה! וּמַה הָעֵצָה לְ"נַעֲשֶׂה"? "נַעֲשֶׂה"! כָּל מִצְוָה מְקַדֶּמֶת, מְזַכָּה, מַעֲלָה.

נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע!

בְּבִרְכַּת חַג שָׂמֵחַ!
עַד כָּאן בֵּינְתַיִם
חַנִּי

תיקון ליל שבועות

עצות ומלח

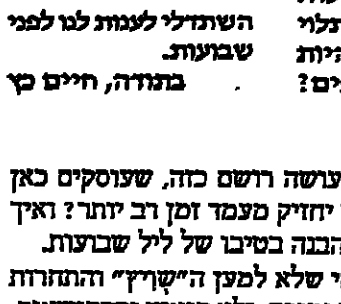

לחני, שלום!

יש אצלינו ויכוח בין החברים בקשר לליל שבועות. מהי דעתך: מאיזה גיל יכולים להיות ערים? ובגיל עשר — עד איזו שעה? האם זה קבוע או תלוי בילד? יש עצה להיות ערים גם כשעייפים? השתדלי לענות לנו לפני שבועות.

בתודה, חיים כץ

לחיים וחבריו, שלום רב!

מאד לא אהבנו את צורת השאלה שלכם. עושה רושם כזה, שעוסקים כאן חלילה במין ספורט: מי יצליח להיות ער? ומי יחזיק מעמד זמן רב יותר? ואיך להתגבר על עייפות? נראה לנו שחסרה לכם ההבנה בטיבו של ליל שבועות.

לא נשארים ערים כדי להיות ערים, ובוודאי שלא למען ה"שוויץ" והתחרות עם החברים. התורה נקנית דווקא בענווה וברוח נמוכה, ולא בגאוה ובהתנשאות.

מי שמרגיש די מבוגר כדי ללמוד בלילה; מי שמסוגל להנות מהטעם הערב של לימוד רצוף; מי שיכול לשקוע בתורה, ממש לצלול בה — ילד כזה, בלי קשר לגילו, ישאר ער. והאחרים, ילמדו כפי יכולתם, ויישנו לפי צרכיהם. בשמים אין מודדים את תורתנו לפי מחוגי השעון. הקב"ה רוצה את הלב, את הרצון, את המוח ההוגה בתורה, ולא את "תחרות הערנות".

הייתי ממליצה לחפש קצת במקורות חומר על תיקון ליל שבועות. זו אולי העצה להיות ערים כשעייפים. אשה חכמה שקראה את השאלה והתשובה יעצה לי להוסיף באידיש: אוֹדֶר סִי עֶלְפְט נִישְׁט, אוֹדֶר מִידַארְף נִישְׁט. מי שמחפש עצות, הן לא תועלנה לו. ומי שמבין ומרגיש את הענין — אינו זקוק לעצות.

חני.

לא במטאטא

ספור

— "אַהֲרֹן, גָּמַרְתָּ לֶאֱכֹל?"

— "כֵּן, אִמָּא, אֲנִי גּוֹמֵר בַּחֶדֶר שֶׁלָּנוּ".

— "וּמָה עִם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן? בֵּרַכְתָּ?"

— "כֵּן, לֹא, עוֹד מְעַט. אֵיפֹה הַדֶּבֶק?"

— "אֲנִי שׁוֹאֶלֶת אוֹתְךָ עַל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְאַתָּה עוֹנֶה לִי עַל דֶּבֶק. שֵׁב לְבָרֵךְ!"

בְּחֹסֶר רָצוֹן בּוֹלֵט שָׁמַע אַהֲרֹן בְּקוֹלָהּ שֶׁל אִמָּא. הוּא נִכְנַס לַמִּטְבָּח בַּעֲצַלְתַּיִם, וְהִתְחִיל לְמַלְמֵל בִּמְהִירוּת מַשֶּׁהוּ שֶׁקְּצָת מַזְכִּיר אֶת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.

"נוּ, אוֹ, זֶה — — — "קָרָא אַהֲרֹן שׁוּב וָשׁוּב בְּאֶמְצַע הַבְּרָכָה. אַחֲרֵי דַּקָּה סִיֵּם לְבָרֵךְ, וְרָץ שׁוּב לִנְיָרוֹתָיו.

— "אַהֲרֹן, כָּךְ לֹא מְבָרְכִים בִּרְכַּת הַמָּזוֹן". — "אָמַרְתִּי כִּמְעַט אֶת כָּל הַמִּלִּים", הוּא נִסָּה לַעֲנוֹת. אַחֲרֵי כָּל אֲרוּחָה הָיָה מַתְחִיל וִכּוּחַ כָּזֶה. לְהַכֹּל יֵשׁ סַבְלָנוּת: לְכָרִיךְ עִם הַמִּמְרָח, לַסָּלָט, לַחֲבִיתָה, לְשִׂיחוֹת עַל אֶלֶף וְאֶחָד נוֹשְׂאִים. אֲבָל בָּרֶגַע שֶׁמַּגִּיעָה הַבְּרָכָה נִגְמַר הַכֹּחַ, וְהַמֹּחַ, וְהַסַּבְלָנוּת — — — רֶגֶל אַחַת עַל הָרִצְפָּה וְאַחַת עַל הַכִּסֵּא, פֶּה מְמַלְמֵל, קְרִיאוֹת וּרְמִיזוֹת לְכָל הַכִּוּוּנִים — כָּאֵלּוּ הָיוּ בִּרְכוֹת הַמָּזוֹן שֶׁל אַהֲרֹן. לֹא פַּעַם גָּמַר (אוֹ לֹא גָּמַר) אוֹתָן בְּמַדְרֵגוֹת. לִפְעָמִים, מֵרֹב שֶׁלֹּא שָׂם לֵב לְמָה שֶׁהוּא אוֹמֵר, הִרְשָׁה לְעַצְמוֹ לִטְעֹם מַשֶּׁהוּ בְּאֶמְצַע הַבְּרָכָה. רַק כְּשֶׁהֵעִירוּ לוֹ בְּחֻמְרָה: "אַהֲרֹן! אַתָּה אוֹכֵל וּמְבָרֵךְ?!" נִזְכַּר בִּכְלָל שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַכְשָׁיו.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ הַשָּׁבוּעוֹת הָאַחֲרוֹנִים שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר, הֶחְלִיט אַהֲרֹן שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן לְשַׁנּוֹת מַשֶּׁהוּ. בּוּשָׁה וְחֶרְפָּה!

— אָמַר לוֹ הַמְּלַמֵּד בַּחֶדֶר, וְאָמְרוּ אַבָּא וְאִמָּא. יֶלֶד שֶׁאֵינוֹ מְקַיֵּם מִצְוָה שֶׁל בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה! מְזַלְזֵל בַּהוֹדָיָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמָּזוֹן שֶׁהוּא מְקַבֵּל! מַמָּשׁ אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲמִין עָלֶיךָ. זוֹ כְּפִיַּת טוֹבָה! אַתָּה מְקַבֵּל מֵה' הַכֹּל בְּשֶׁפַע, וְלֹא מוּכָן לְהַקְדִּישׁ שָׁלֹשׁ־אַרְבַּע דַּקּוֹת שֶׁל הוֹדָיָה", נִסָּה לְהַסְבִּיר לוֹ הַמְּלַמֵּד. אַהֲרֹן הִתְבַּיֵּשׁ מִכָּל הַגְּעָרוֹת וְהַנְּזִיפוֹת, וְהֶחְלִיט שֶׁבֶּאֱמֶת הִגִּיעַ הַזְּמַן לַעֲשׂוֹת מַשֶּׁהוּ. אֲבָל כְּפִי שֶׁכֻּלָּנוּ יוֹדְעִים, לֹא תָּמִיד עוֹלוֹת הַהַחְלָטוֹת בְּקָנֶה אֶחָד עִם הַמַּעֲשִׂים... בְּכָל פַּעַם שֶׁהִגִּיעַ שׁוּב לִידֵי נִסָּיוֹן, הוּא לֹא עָמַד בּוֹ. בִּרְכוֹת הַמָּזוֹן הִמְשִׁיכוּ לְהֵאָמֵר בְּחִפָּזוֹן וּבְזִלְזוּל, בַּחֲצִי יְשִׁיבָה וַחֲצִי עֲמִידָה, בְּלִי שׁוּם כִּוּוּן וְכַוָּנָה מֵאַחוֹתֵיהֶן.

יוֹם אֶחָד פָּקְעָה סַבְלָנוּתָהּ שֶׁל אִמָּא. הִיא מָצְאָה אֶת אַהֲרֹן מְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן תּוֹךְ כְּדֵי קְרִיאָה בְּעִתּוֹן יְלָדִים. "אַהֲרֹן, זֶה עוֹבֵר כָּל גְּבוּל! אַתָּה לֹא תִּקְרָא הַשָּׁבוּעַ אֶת הָעִתּוֹן!" הִיא לָקְחָה אוֹתוֹ מִיָּדָיו. זֶה הָיָה הָרִאשׁוֹן בְּסִדְרַת הָעֳנָשִׁים שֶׁהִתְחִיל לְקַבֵּל. אַבָּא רָאָה אוֹתוֹ מְקַפֵּץ כַּדּוּר בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה, וְהֶעֱנִישׁ אוֹתוֹ לֹא לְשַׂחֵק שָׁבוּעַ בְּכַדּוּר. "כָּךְ אַתָּה מִתְכּוֹנֵן לְמַתַּן תּוֹרָה?!" נָזַף בּוֹ. גַּם בַּחֶדֶר נֶעֱנַשׁ אַהֲרֹן, לָשֶׁבֶת בְּמָקוֹם נִפְרָד מִיֶּתֶר הַיְּלָדִים כַּאֲשֶׁר הוּא מְבָרֵךְ. אֶלָּא שֶׁהַכֹּל לְלֹא תּוֹעֶלֶת. כָּל הַדְּבָרִים לֹא הִצְלִיחוּ לְשַׁפֵּר אֶת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁלּוֹ.

עֶרֶב אֶחָד, בְּדִיּוּק כַּאֲשֶׁר נָטַל לְיָדָיו אֶת הַבִּרְכּוֹן, כָּבָה פִּתְאֹם הַחַשְׁמַל. "הַפְסָקַת חַשְׁמַל!" צָעֲקוּ כֻּלָּם. שִׁמְעִי הַקָּטָן הִתְחִיל לְיַלֵּל, שׁוֹשִׁי וּדְבוֹרִי הִתְחָרוּ מִי מַצְלִיחָה לְגַשֵּׁשׁ טוֹב יוֹתֵר בָּאֲפֵלָה. "נוּ, תַּעֲשׂוּ מַשֶּׁהוּ", אָמַר אַבָּא. "כְּבָר אָמַרְנוּ שֶׁזּוֹ הַפְסָקַת חַשְׁמַל!" עָנוּ כֻּלָּם. "נוּ, אָז מָה? מַה יֵּצֵא מֵהַרְטִינוֹת? אֶת הַחֹשֶׁךְ אֵין מְגָרְשִׁים בְּמַטְאֲטֵא, אֶלָּא עַל יְדֵי תּוֹסֶפֶת אוֹר. הַדְלִיקוּ כְּבָר נֵר", קָרָא אַבָּא. אַחֲרֵי כַּמָּה דַּקּוֹת הָיוּ בַּבַּיִת נֵרוֹת בְּכָל חֶדֶר. אַהֲרֹן הָיָה מְהַרְהֵר: "אֵיךְ אָמַרְתָּ קֹדֶם, אַבָּא, עַל הַמַּטְאֲטֵא?" — "אָמַרְתִּי שֶׁכְּדֵי לְגָרֵשׁ חֹשֶׁךְ, אִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא אוֹתוֹ. צָרִיךְ לְהַכְנִיס אוֹר, וְהַחֹשֶׁךְ נֶעֱלָם מֵאֵלָיו".

וּפִתְאֹם, בּוֹ בָּרֶגַע, חָשְׁבוּ אַהֲרֹן וְאַבָּא עַל אוֹתוֹ דָּבָר: אוּלַי גַּם חֹשֶׁךְ שֶׁבַּלֵּב יֵשׁ לוֹ אוֹתוֹ כְּלָל? אוּלַי גַּם אוֹתוֹ אֵין מְגָרְשִׁים בְּמַטְאֲטֵא? לִפְעָמִים עֳנָשִׁים, נְזִיפוֹת, וְדִבּוּרִים עַל חֻמְרַת הַמַּעֲשֶׂה אֵינָם מַצְלִיחִים לְנַצֵּחַ אֶת הַיֵּצֶר הָרָע. צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת טוֹב! לְהָאִיר בְּנֵר שֶׁל מִצְוָה! לְהַרְבּוֹת כָּל כָּךְ בַּעֲשִׂיַּת טוֹב, עַד שֶׁהָרָע יָסוּר מֵאֵלָיו.

אַבָּא נִגַּשׁ לַאֲרוֹן הַסְּפָרִים, וְהוֹרִיד מִלְּמַעְלָה סִדּוּר יָשָׁן שֶׁעָבַר אֵלָיו בִּירֻשָּׁה מִסַּבּוֹ. "אַהֲרֹן, הַיּוֹם תְּבָרֵךְ בְּסִדּוּר שֶׁל סַבָּא אֶפְרַיִם זַצַ"ל". אַהֲרֹן הֶחֱזִיק בְּיִרְאַת קֹדֶשׁ אֶת הַדַּפִּים הַבְּלוּיִים, קְרוּעִים — מַשֶּׁהוּ, שָׂרִיחַ שֶׁל סַבָּא וְשֶׁל יָמִים עָבְרוּ עָלָה מֵהֶם. הוּא פָּתַח בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. "כָּלָא כָּאן כְּתָמִים, אַבָּא!" "נָכוֹן, לֹא רַק כָּאן. סַבָּא הָיָה יְהוּדִי מָלֵא חֵן וָרֶגֶשׁ, וְכִמְעַט כָּל פַּעַם שֶׁבֵּרֵךְ אוֹ הִתְפַּלֵּל יָרְדוּ דְּמָעוֹת מֵעֵינָיו". — "לָמָּה בָּכָה?" — "הוּא הִתְרַגֵּשׁ! סַבָּא הָיָה שָׂם אֶת הַסִּדּוּר עַל עֵינָיו הַדּוֹמְעוֹת וּמְלַטֵּף אֶת הַדַּפִּים... הַלְוַאי שֶׁתַּגַּעְנָה הַתְּפִלּוֹת וְהַדְּמָעוֹת עַד לְכִסֵּא הַכָּבוֹד, וְתִתְבַּקֵּשְׁנָה רַק טוֹב עָלַי וַעֲלֵיכֶם, הָיָה אוֹמֵר לָנוּ תָּמִיד". אַהֲרֹן הִקְשִׁיב. "תְּבָרֵךְ עַכְשָׁיו, אַהֲרֹן, וְתִשְׁתַּדֵּל שֶׁהַדְּמָעוֹת הַלָּלוּ לֹא תִּתְבַּיֵּשְׁנָה בְּךָ". אַהֲרֹן הִתְחִיל לְבָרֵךְ. הָאוֹתִיּוֹת הַמְּטֻשְׁטָשׁוֹת רָצְדוּ מוּל עֵינָיו. דְּמוּתוֹ שֶׁל סַבָּא שֶׁאוֹתוֹ לֹא הִכִּיר, נִצְטַיְּרָה פִּתְאֹם לְפָנָיו. הוּא אָמַר כָּל מִלָּה וּמִלָּה, וְכָל הַזְּמַן חָשַׁב: הִנֵּה, אֲנִי מַבִּיט אֶת הַדַּפִּים וְהַדְּמָעוֹת. אוּלַי לָרִאשׁוֹנָה סִיֵּם לְבָרֵךְ בְּלִי לְהוֹרִיד נְקִיפוֹת מַצְפּוּן. וּבְלִי לְהִזְדַּקֵּק לִגְעָרָה. "הַיּוֹם בֵּרַכְתָּ אֶת ד'. עַכְשָׁיו אַתָּה רָאוּי לְקַבֵּל אֶת חַסְדּוֹ פַּעַם נוֹסֶפֶת". שִׁבַּח אוֹתוֹ אַבָּא.

מֵאָז לֹא זָז הַסִּדּוּר מֵאַהֲרֹן בְּעֵת הַבְּרָכָה. כָּל פַּעַם נִסָּה לְהִתְקָרֵב יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֶל הַדַּפִּים, אֶל הָאֲוִירָה שֶׁלָּהֶם. אֶל סַבָּא, וְאֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. לִפְעָמִים הִרְגִּישׁ כְּאִלּוּ נוֹגְעוֹת בּוֹ הַדְּמָעוֹת הַחַמּוֹת, וְאָז — גַּם אִם רָצָה לְדַבֵּר וּלְשַׂחֵק — עָצַר בְּעַד עַצְמוֹ. אֵינְךָ יָכוֹל, עִם סִדּוּר כָּזֶה בְּיָד! מַה יַּרְגִּישׁ סַבָּא בַּשָּׁמַיִם? אֵיךְ יָחוּשׁוּ הַדַּפִּים וּמִלּוֹת הַבְּרָכָה?

* * *

"תַּגִּיד, קָרָה לְךָ נֵס?" שָׁאֲלָה אוֹתוֹ אִמָּא כְּאַחַד הַיָּמִים. "תַּרְאֶה אֵיךְ אַתָּה מְבָרֵךְ, תַּעֲנוּג לִרְאוֹת!" "אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ אִם זֶה הָיָה נֵס. הָיְתָה זוֹ הַפְסָקַת חַשְׁמַל". אִמָּא נִדְהֲמָה: "מָה?! הַפְסָקַת חַשְׁמַל?!"

— "כֵּן". עָזַר אַבָּא. "לָמַדְנוּ בְּיַחַד כְּלָל חָשׁוּב מְאֹד: לִפְעָמִים צָרִיךְ לַעֲקֹף אֶת הָרַע, לְהַנִּיחַ אוֹתוֹ קְצָת בַּצַּד, וּלְהַרְבּוֹת כָּל כָּךְ בַּעֲשִׂיַּת טוֹב — עַד שֶׁהָרַע יִבְרַח מֵאֵלָיו".

חֹשֶׁךְ לֹא מְגָרְשִׁים בְּמַטְאֲטֵא, הוֹסִיף אַהֲרֹן בְּחִיּוּךְ.

מה במגילה?

שִׁמְעוֹן סוֹחֵב שַׂק אֲבָנִים. הֵן כְּבֵדוֹת, גְּדוֹלוֹת, כָּל כָּךְ קָשֶׁה וּמְעַיֵּף לִסְחֹב אוֹתָן! הוּא מֵזִיעַ, מִתְאַמֵּץ, נֶאֱנָח וְגוֹנֵחַ. וְהִנֵּה תָּאֲרוּ לְעַצְמְכֶם, שֶׁמִּשֶּׁהוּ בָּא וְלוֹקֵחַ, מִשִּׁמְעוֹן אֶת הַשַּׂק, וְנוֹתֵן לוֹ בִּמְקוֹמוֹ שַׂק בְּאוֹתוֹ מִשְׁקָל — אֲבָל מָלֵא בְּיַהֲלוֹמִים וּבַאֲבָנִים טוֹבוֹת! גַּם עַכְשָׁיו קָשֶׁה לוֹ? לֹא! בִּכְלָל לֹא! הוּא הוֹלֵךְ בִּמְהִירוּת וּבְשִׂמְחָה. הַשַּׂק כְּאִלּוּ נוֹשֵׂא אֶת עַצְמוֹ.

הַדֶּרֶךְ מִמּוֹאָב לְבֵית לֶחֶם אֲרֻכָּה וְקָשָׁה. אֲבָל כְּשֶׁרוֹצִים מְאֹד לְהַגִּיעַ, אֵין זֶה נִרְאֶה קָשֶׁה. "וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם". לָמָּה "שְׁתֵּיהֶם" וְלֹא "שְׁתֵּיהֶן"?

הַמְּפָרְשִׁים מַסְבִּירִים שֶׁהֵן הָלְכוּ בִּמְהִירוּת וּבְחֹזֶק, כִּגְבָרִים. כָּל כָּךְ צִפְּתָה כְּבָר רוּת לְהַגִּיעַ לְבֵית לֶחֶם, וּלְקַיֵּם תּוֹרָה וּמִצְווֹת, רַגְלֵיהֶן נָשְׂאוּ אוֹתָן, כְּאִלּוּ מֵאֲלֵיהֶן.

אִם הַתְּפִלָּה נִרְאֵית לָנוּ לִפְעָמִים אֲרֻכָּה וּמְמֻשֶּׁכֶת. אִם בְּלֵיל שָׁבוּעוֹת מְצִיצִים כָּל רֶגַע בַּשָּׁעוֹן, זֶה סִימָן שֶׁלִּבֵּנוּ עֲדַיִן אֵינוֹ אוֹהֵב מַסְפִּיק אֶת הַדְּבָרִים. כְּשֶׁנֹּאהַב אוֹתָם - לֹא יִהְיֶה לָנוּ קָשֶׁה.

אִם נְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּרָצוֹן וּבְחֵשֶׁק, נִשָּׂא אוֹתָהּ כְּמוֹ שַׂק יַהֲלוֹמִים, לֹא תִּכְבַּדְנָה עָלֵינוּ הַמִּצְווֹת - לַמְרוֹת הַקֹּשִׁי שֶׁבָּהֶן, הֵן תֶּעֱרַבְנָה לָנוּ.

מלונדון
SENSITEETH סנסיטיס
להגיינה אוראלית

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

שימוש ב"שמות הקדושים ובספר יצירה"

כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה (רמב"ן), ראשונים כמלאכים יכולים היו בבוחה לשנות סדרי עולם ואף לברוא יצורים, אולם לא כל הרוצה ליטול את "השם" יבא ויטול, על שאינם ראויים לכך ומשתמשים בשרביטו של מלך, עליהם אמרו רז"ל ודאשתמש בתגא — חלף

מאת חיים אשרי

במהלך הדורות השתמשו קדושי עליון בכח התורה, כספר יצירה המיוחס לאברהם אבינו ע"ה (כוזרי מ"ד נ"ה) או בשמות הקדושים לפעול פעולות שלא בדרך טבעו של עולם.

כך מספרת הגמרא (סנהדרין סה:) על רבא שברא "אדם" — ע"י ספר יצירה שלמדו צירוף אותיות של שם (רש"י), שלחו לר' זירא. כשבא לר' זירא ניסה לדבר אתו ולא ענה לו. אמר ר' זירא מן הנבראים ע"י החברים אתה. שוב לעפרך! כמו"כ מספרת הגמרא שם על רב חנינא ורב אושעיא שכל ערב שבת היו עוסקים בספר יצירה ונברא להם "עגלא תילתא" והיו אוכלים אותו. ועשו כן לכבוד שבת (תו"ח), ואיתא שם אי בעי צדיקי היו בוראים "עולם". וכן נפסק בשו"ע (יו"ד קע"ט סט"ו) מותר לעשות מעשה ע"י ספר יצירה, האחרונים אף דנו אם בשבת מותר לברוא ע"י ספר יצירה.

עמדו בזה האחרונים מנין ידעו חז"ל לחלק בין כשפים לספר יצירה הרי שניהם עוקרים ומשנים טבעו של עולם ומכחיש פמליא של מעלה נגד הטבע (חתם־סופר או"ח קצ"ז), הלבוש כתב שהשי"ת נתן כח — בשמות הקדושים. שיוכלו לפעול על ידיהם החסידים והנביאים, שהפועל בהם — מראה גדולתו וגבורתו של הקב"ה. ביאור אחר כתב המהר"ל בזה (באר הגולה ב"כ), ספר יצירה הוא צירוף אותיות השם ב"ה אשר בהם ברא עולמו, כי ב"ה ד' צור עולמים שכל העולם נברא בשמותיו, ואין זה דבר יוצא בסדר העולם ואדרבה זהו סדר הבריאה.

את כח פעולת ה"שמות" ביאר הרמח"ל (דרך ד' ח"ג פ"ב) רצה השי"ת להיות נקרא בשם... וגזר חקק שבהזכיר ברואיו את שמו ימשך להם ממנו הארה והשפעה... ובכל ההשפעות שגזר שימשכו ממנו ית"ש, סידר שימשכו השפעות שבהגיען לכי שיקבלם יבוטלו בכוחם גבולות מגבולות הטבע... ועל היסוד הזה עומד, המצא היכולת לאדם להשתמש בנמצאות בשימוש הרוחני ולפעול פעולות חזקות מה שאינו באפשרות השימוש הגשמי.

מזכיר "שם" ונועץ מרצע בירכו ולא מזיקו

ידועה היא דעת הרמב"ם שאין כח בשמות וקמיעין לפעול פעולות וכך כתב במורה נבוכים (פס"א): ולא יעלה במחשבתך שגעון כותבי הק־מיעות... ומה שתמצא בספריהם המשונים.... וי־קראו אותם "שמות" ויחשבו שהם צריכים קדושה וטהרה, ושהם יעשו נפלאות, כל אלו לא יאות לאדם שלם לשמעם כ"ש להאמינם.

מפרשי המורה עמדו על מה שרואים בחוש פעולות הנעשות ע"י השמות "ר' שם טוב" הביא דברי החכם ר' משה הנרבוני שאמר: מה שיראה לעם מפעולות השמות והקמיעות אינו מבטל את דברי הרמב"ם, כי הוא במקרה וכפועל הדמיון, עדות אישית על פעולה שכזאת הוא מעיד: שראה איש מ"חלושי השכל" היה מזכיר "שם" ונועץ מרצע בירכו ולא היה מזיקו כלל, אח"כ ניסה הוא לקחת את המרצע לשימו בירכו, וכשרק התחיל להתחבר הרגיש כאב עז ושעצמותיו מתפרקים, וה"שם" ההוא גם הוא שמעו בימי הנערות...

פראג — בית הכנסת אלטשי ובנין הקהילה, בעליית בית כנסת זה הוטמן הגולם לפי סיפורי העם.

באדיבות גנזך קידוש ה'

אולם אין כח זה ע"י השמות, אלא לחזק דמיונו ולחולשת שכלו לא הרגיש כאב.

אולם ר' שם טוב דחה דבריו כי הדמיון לא יבטל ההרגש... ואם היה כך לא היו הרבה אנשים נשרפים בעת השליכם לאש על יחוד השם בעבור חוזק דמיונם שהקב"ה יצילם, וסוד כוחו של האיש הנ"ל הוא, ששם רטיה ומשח במקום שנכנס המרצע, ולא מרגיש את דקירת המרצע בעצמותיו.

נשתנו פניה והתעודדה כמלונה

ר' אביעד שר שלום באזילה (תלמיד הרמ"ז והביאו החיד"א) חיבר חיבור מיוחד בשם "אמונת חכמים" וכו תשובות למה שנתוכחו הפילוסופים על דעת רז"ל, על דברים אלו של הנרבוני ורש"ט הוא כותב: וחיי ראשי לא ראיתי שוטים ומאמינים לכל דבר כאלו, ומי יתן לנו מהרטיה ההיא והייתי מוכר לכל מלאכי אומות העולם והייתי אוסף הון רב, ועוד יאמר לנו, באיזה ספר קרא מימיו על רטיה זו ואנה נמצאת... ומסיים: "לא יבוטלו דברי הגמרא הנאמנה המעידה על כמה מעשים שנעשו בכח השמות, מחמת שלא ידעו הפילוסופים — ההולכים בעקבות אריסטו — האיך ה"שמות" פועלים, והנסיון החוש גם מוכיחים זאת", ומוכיח מנסיונו האישי:

בסביבות מנטווי היה פילוסוף אחד אשר היה מסופק בפעולת ה"שמות", ויקר מקרה כי אדם אחד בסוף ימיו כפאו שד, והפילוסוף הזה היה מלעיג על האומרים ששד כפאו, ומחזיק אותם לפתאים מאמינים לכל דבר. והיה אומר: חולי טבע הוא מחולי הנכפיים. ואנחנו — אומר בעל אמונת חכמים. כדי להעמידו על האמת, אמרנו לו הלא תראה דבר מפליא, הנה האדם הלזה מוטל על מטתו ללא שום הרגשה, ואצוה לשים בידיו דברים רבים וכתבים שונים, ועשו כן ולא זע ולא הרגיש מהם כלל, אח"כ שמו בידו נייר ובו שם הוי"ה ואדנות משולב יחד... ויהמה האדם בקול גדול, וישלך מידיו השם בכח גדול ועיניו היו סגורות ולא ראה מאומה... ויעשו הנסיון הזה לעיני הפי־לוסוף כמה פעמים ביותר מעשרה ימים, הן בשם זה הן בשמות אחרים, ובדברים אחרים לא התנועע כלל, ויודה הפילוסוף ולא בוש.

על דברים אלו העיד הגאון יעב"ץ ב"מטפחת ספרים" (והערות לספר אמונת חכמים): "בבזה גם אנכי בעל נסיון, שנסיתי כן בנערה שנתקפה "רוח רעה", על ידי טבעת של זהב שחקוקים בתוכה שמות הקודש, שנתתיו לשים באצבעה, ומיד נת־פעלה ממנה, נשתנו פניה והתעודדה כמלונה, וזה ראו עיני, וכמה בני אדם שהיו עמי במעמד".

על שיטת הרמב"ם שהכחיש פעולת השמות ידועים דבריו הנוקבים של הגר"א (יו"ד קע"ט סקי"ג): והוא נמשך אחר הפילוסופיה ולכן כתב שכשפים ושמות... הכל הוא שקר, אבל כבר הכו אותו על קדקדו, שהרי מצינו הרבה מעשים בגמ' על פי "שמות"... והפילוסופיה הטתו ברוב לקחה...

בספר "שושן סודות" לתלמיד הרמב"ן מביא אגרת סתרים שכתב הרמב"ם לתלמידו, בה מובאים "שמות" מספר יצירה ומורה לו לעסוק בהם ובתוך הדברים כתב: ומי שהשיג ענין אלו השמות הק־דושים ויקרים בקדושה וטהרה... יודע מכמה איזה מעלה שירצה... מאגרת זו נראה שהרמב"ם האמין והתעסק בשמות, "אגרת סתרים" זו אף הובאה בשו"ת מהר"ם אלאשקר (קי"ז) כהוכחה שהרמב"ם קיבל בסוף ימיו את חכמת הקבלה והאמין בה, גם החכם הר"י אברבנאל (נחלת אבות פ"ג) מביא אגרת אשר בה כתב הרמב"ם כדברים האלה: "בסוף ימי בא אלי אדם אחד ואמר לי דברים של טעם, ואלולי שהייתי בסוף ימי התפשטו חבורי בעולם, הייתי חוזר כי מדברים רבים שכתבתי בהם".

כוחות מופלאות ל"שמות"

כתב הרשב"א בתשובה (ר"כ): "כי יש כוחות מופלאות לקריאת השמות כלבד... ולא עוד אלא אפילו בכתיבתן וכמו שנזכר בכמה מקומות בגמרא ובמדרשים".

בחז"ל מצאנו כמה וכמה פעמים שהנביאים והחסידים היו משתמשים ב"שמות" כך מצאנו למשה רבינו ע"ה שהרג את המצרי בשם המפורש ודרשו זאת (כד"ר פ"א שם) מ"ההלהרגני אתה אומר". כך מובא בגמ' (יבמות מט:) כאשר מנשה רצה להרוג את ישעיה הנביא, אמר ישעיה "שם" ונבלע בארזה, וכן מסופר בסנהדרין (צב.) כאשר תפסו "שבי בנוב" לדוד המלך ע"ה ורצה להרגו, זרקו כלפי מעלה תעץ חרב בקרקע כדי שיפול על החרב, אמר אבישי בן צרויה "שם" והעמיד את דוד בין שמים וארץ, אח"כ אמר שנית "שם" והורידו וכך ניצל דוד המלך.

כך גם עשה ר' יהושע בן חנניה כשהתווכח עם "סבי דאתינא" (בכורות ח:) וביקשוהו: בנה לנו בית באויר, הזכיר ר' יהושע "שם" והעמיד את עצמו בין שמים וארץ, ואמר להם: העלו לי לכאן לבנים וחומר ואבנה לכם בית כאן באויר. כך מצאנו לר' חסדא ורבה בר רב הונא (חולין קה:) שהיו נוסעים בספינה. ביקשה מטרונית אחת לישב עמם בספינה ולא רצו, אמרה לחש של כשפות ואסרה הספינה שלא תוכל לזוז ממקומה, אמרו הם "שם" והתירו הספינה והלכה כדרכה (ועיי"ש), (ועי' ירושלמי יומא פ"ג ה"ז).

כתב המהר"ל (באר הגולה): ודבר מקובל לחכמי ישראל שבשם של ע"ב קרע משה את הים, שהרי יש בג' פסוקים זה אחר זה בכל אחד ע"ב אותיות, וזה ראיה שהזכיר משה שמו ית' על הים, ובשמו קרע אותו, ובשם של מ"ב קלל אלישע את הנערים שהרי דוקא מ"ב היו נהרגים, הרי היו פועלים בשם, שהזכירו שמו ית' ועשה אותם בשמו.

וכמו שהשתמשו ע"י הזכרת "שמות" בפה, כך גם בכתיבת "שמות" כמו קמיעות, והיא סוגיא ערוכה בשבת (סא.) אם יוצאים בקמיעים בשבת וצריך "איתמחי גברא ואיתמחי קמיע". וכן מצאנו (סוכה נג.) ל"דוד המלך" ע"ה כשכרה שיתין לבית־המקדש צף התהום ועלה, וחשש שישטוף העולם, כתב "שם" על חתיכת חרס וזרקו לתהום וירד התהום ששה עשר אלף גרמידי, כך גם נתן שלמה המלך לבניהו בן יהוידע שלשלת שחקוק עליה "שם" ובזה תפס את אשמדאי ואמר לו שמא דמרא עלך (גיטין סח).

"שם" של קפיצת הדרך

אף ספק הלכתי נידון בגמרא שהנפקא־מינה היא למשתמש ב"שם", וכך נסתפקו (עירובין מג.) אם יש איסור תחומין "הליכה חוץ לתחום למעלה מעשרה טפחים. ואחד הנפ"מ בהולך באויר בגובה י' טפחים אם מותר לו ללכת יותר מתחום שבת, והיהו הציור שהולך אדם בגובה האויר? ע"ז אמרו בגמ' שם בהולך בקפיצה — ע"י. (רש"י).

קפיצת הדרך ע"י שם כו השתמש "אבוה דשמואל", מובא ב"הלכות גדולות" לרב יהודאי גאון (מולר"ש קירא, סוף הל' גיטין), וכך מובא שם, אבוה דשמואל הלך מביתו שבבבל למערבא ותבעתו מטרוניתא אחת שידעה דנפיק מיניה גברא רבה, וברח ממנה, וע"י "שם" הגיע ממערבא אל אשתו בבבל באותה לילה, ואח"כ חזר למערבא ע"י "שם", ומזה נולד שמואל, רמזו לזה גם בתוס' (קידושין מג.) ובראש שזנו כאשה שהלך בעלה למדינת הים ומצאנוה מעוברת אם יש לחוש שמא בא בעלה ע"י "שם" דוגמת אבוה דשמואל.

ספור של קפיצת הדרך ע"י "שם" מובא ג"כ בשאלה ששאלו תלמידי דבי מדרשא דמר רב יעקב ראש כלה ל"רב האי גאון" בשאלה אודות ה"שקות": מפורסם אצל אנשי צרפת ומסורת בידם מאבותיהם כי "מר רב נטרונאי" בא אליהם מבבל ב"קפיצת הדרך" ולימד והרביץ אצלם תורה, וחזר לבבל, ולא הלך בשיירא ולא ראהו אדם בדרך. (יש להעיר דהג"ב שם מפקפק על מסורת זו דשמא אדם רמאי נזדמן להם ואמר אני נטרונאי).

כמו"כ מובאת שם עדות של חברים נאמנים כי ראו אדם ידוע מבעלי השם בערב שבת, במקום אחר, ונראה באותו ערב שבת במקום אחר מהלך כמה מילין, ובאותה השבת נראה במקום הראשון.

סיפורים רבים על קפיצת הדרך מסופרים על אור שבעת הימים הבעש"ט זי"א, הרה"ק המגיד מקוזניץ בספרו עבודת ישראל מביא בשם הבעש"ט על הפסוק ואבוא היום אל העין (בראשית כ"ד) ופירש רש"י היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ, הנה מפסוק זה גופא יוצא "שם" לקפיצת הארץ. וד"פ מכאן שקפצה לו פירוש מכאן — מדברים אלה שבזה המאמר חזה יפה שיחתן של עבדי אבות כי בשיחתן רומזים סודות נפלאות עם יחודים לקפיצה הארץ.

אין בהבאת דברים אלה קביעה שהעובדות הללו היו ע"י "שמות", וידוע המעשה אצל הבע־ש"ט שעבר את נהר ה"דניסטר" על מטפחתו בכח אמונה פשוטה.

הטיל בים "שמות" ויהמו גליו ויתגעשו

השתמשות ב"שמות" לצורך פעולות שלא כדרך הטבע מצאנו בתשובה הנ"ל לרב האי גאון, כך מובא שם עדות אנשים חכמים ונאמנים מחכמי א"י מגידים כי ראו זאת בפרהסיא, מי שלוקח עלים של קנים או של זית וכותב עליהם "שם" ומשליכם נגד הליסטים ולא יוכלו לעבור, ויש המזכירים "שם" ואין הליסטים רואים אותם — גם בשעומדים סמוך להם — ועיניהם חשוכות כמו מוכים בסנורים, ויש מי שכותב אותו על חרס חדש ומשליכו לים והוא נח מזעפו. או משליכו על אדם ההוא מת לאלתר.

גם בדורות מאוחרים יותר היו אנשים שפעלו ב"שמות הקדושים" פעולות על־טבעיות וכך מספר הרב הפילוסוף מנשה בן ישראל בספרו "נשמת חיים": בשנת ה' אלפים ש"ב, מפורסם הוא ומודעת זאת בכל הארץ, שהקיסר קארלוס החמישי יצא בחיל גדול ובעם כבד מאוד, מעיר "מאיורקה" לאלגיר, דרך הים, עם צי של ארבע מאות אניות מלחמה, כשהגיע לאלגיר יצאו אנשי הקיסר אל היבשה ויחנו סביבות העיר וישימו אותה במצור, ולפתע היה סער גדול בים ויהמו גליו. והאניות עלו שמים וירדו תהומות. עד אשר רובם התנפצו לרסיסים וגם הנשארים ניזוקו קשה, אז נסו גם אנשי החיל אשר ביבשה, וירא הקיסר כי מן שמים נלחמו לו. וישא רגליו וילך לו אל ארצו, כך כותבו כל סופרי העתים את המעשה הזה.

— מספר ר' מנשה בן ישראל —, דע כי סבת הסער הגדול ההוא היה חכם אחד מכתה "דוראן" מקובל גדול, בראותו את הסכנה הגדולה אם ינצח המלך קארלוס וכי כל היהודים מעותדים למות, הטיל בים "שמות הקודש" כתובים על לוח, ויהמו גליו ויתגעשו, והאניות צללו כעופרת במים אדי־רים... בשכר זה מינו את הרב המקובל — בבית המלכות באלגיר להיות מיועצי המלך.

ספור נוסף — של שמוש בשמות — שאירע בזמנו הוא מספר שם: בעיירה סמוך לפרנקפורט התפשטה אש במגדל גדול ואיימה על המגדל כולו, אנשי העיר ניסו בכל כוחם לכבות את האש, להציל את המגדל ולא יכולו. בלית ברירה פנו אל יהודי בשם "אברהם כהן" שיהיה להם לעזר אולי יתעשת האלקים לו, וכן עשה בשם מנוסה היוצא מאתה גבור לעולם ד' עם עוד דברים הצריכים, ומיד כבתה האש והמגדל ניצול...

ראשי צבי גדול עם קרניו

סיפור דומה על השתמשות בכח ה"שמות" להציל מדליקה, מובא בספר "חוט המשולש" (ח"ב) אך שם השימוש בשמות היה שלא תארע התפשטות דליקה כלל, כידוע באותם ימים נבנו הבתים בצפיפות ובסמיכות ועשויים היו מעץ ודי היה בגץ בודד להצית בית ועמו את כל הרחוב כולו ולהשאיר את כל תושביו חסרי כל, וכך מעיד מחבר ה"חוט המשולש":

"אזכיר דבר פלא, בהיותי בפרונא, ביקרתי בבית אשר בו דר זקני (הגאון ר' עקיבא איגר, רבה של העיר), כבואי אל האכסדרה, ראיתי שמה על הכותל בולט ראש צבי גדול עם קרניו, ושאלתי לדעת מה זה, והשיבו לי, הראש הזה עשהו ר' נפתלי הכהן זצ"ל (בעל סמיכות חכמים) בעצמו, כאשר בא לישב על כסא הרבנות בפרונא, ונתן "שמות הקודש" בתוכו, ומן אז והלאה בכל הרחוב ההוא אשר הדיירים בו הם כמעט כולם יהודים, לא היתה שום שריפה. וכאשר בא זקני זצ"ל לישב על כסא הרבנות נטל ה"שמות" ובדקן ותקנן והחזירן לתוכו ועד היום הזה לא היתה שריפה שמה".

החיד"א בשם הגדולים כתב על השי"ך שהיה יודע "שם המציאה" דהיינו שם קודש לכוין בו ולמצוא תיכף ומיד הבקיאות שמחפש.

כך העיד הגאון בעל פחד יצחק שראה את הרמח"ל כותב בהשבעת הקולמוס חוץ לטבע האנושי.

החתם־סופר העיד שראה בעיניו, שרבו ר' נתן אדלר השתמש בשמות הקדושים וכך כתב: שמות הקודש הן פעולות אמיתיות ממה שראיתי בעיני כאיש מופת. מורי כהן צדק זצ"ל ר' נתן אדלר זצ"ל.) וממה שחז"ל עסקו בספר יצירה (שו"ת או"ח קצ"ז תשובה לבעל ה"ישמח משה").

בריאת "גולם"

ידועים גם סיפורים על בריאת אנשים "גולם" ע"י צירופי שמות דוגמת רבא שברא גברא, החכם ישי"ר מקנדיאה (יוסף שלמה רופא דילמדיגו) בספר "מצרף לחכמה" (פרק ז') מספר על "ר' שלמה אבן גבירול" שברא אשה, והיתה משרתת לו, וכאשר הלשינוהו למלכות, הראה להם שלא היתה בריה שלימה, והחזירה לקדמותה לחתיכות חוליות עץ, שמהם נבנית.

אגדה רווחת כפי העם ואין לזה מקור מוסמך כי המהר"ל מפראג ברא "גולם" והשתמש בו להציל את ישראל משונאים ואויבים ומעלילות שהעלילו עליהם, לפי הספר "נפלאות מהר"ל מפראג" יצאו המהר"ל חתנו והתלמיד ויעשו גוש חמר וכל אחד מהם סובב את הגוש שבע פעמים ואמרו צירופים ושמות ואח"כ סרבבו שלושתן יחד ואמרו את הפסוק ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, אך כבר יצאו עוררים על ספר זה שבדוי ומזויף הוא.

מסורת היא בבית הכנסת "אלטניי שול" שב־פראג לומר פעמיים מזמור שיר ליום השבת בתפלת קבלת שבת, סיבת הדבר היא — כך מספרים — כי בערב שבת אחד לאחר אמירת מזמור שיר ליום השבת נודע למהר"ל שהגולם יצ"ד כפיו משתולל בחוצות פראג וכי סכנה נשקפת לאנשיה מיד מיהר לאותו ושלף את ה"שם" שהיה מונח בתוך פיו ומיד חזר להיות גוש עפר, בשובו לביהכ"נ הורה לומר שנית את המזמור, ומכאן המנהג המוזר.

עדות נוספת על בריאת "גולם" מעיד החכם צבי בספרו (צ"ג) שם מסתפק הוא אם אדם הנוצר ע"י ספר יצירה מצטרף לעשרה לקדיש ולקדושה. ומביא שהעידו על זקנו הגאון "ר' אליהו בעל שם" אב"ד חעלם שברא "גולם".

בנו הגאון ר' יעקב — היעב"ץ — מספר לנו מה עלה בסופו (שאלת יעב"ץ פ"ב): אגב אזכיר מה ששמעתי מפה קדוש אמ"ה מה שקרה באותו שנוצר ע"י זקיני — הגראב"ש —, כי אחר שראהו הולך וגדול מאוד נתיירא שלא יחריב את העולם, על כן לקח ונתק ממנו את ה"שם" שהיה דבוק עדיין במצחו ועל ידי זה נתבטל ושב לעפרו, אף על פי כן הזיקו ועשה בו שריטה קלה בפניו, בעוד שהתעסק בנתיקת השם ממנו בחזקה.

אגב יש להביא מה שמביא שם בשם חס"ל האיך גרמו למיתתו של אותו אדם גולם שנברא על ידיהם, דאין חיותו של הגולם אלא כחיות הבהמה ולכן אין בהריגתו שום עבירה.

בריאת "גולם" בעמל קל של לגימת מים

היו גדולי עולם שהעידו שיש בכחם לברוא גולם אלא שמטעמים וסיבות שונות לא עשו מעשה בזה. כך מספר הגה"צ ר' שמעון סופר מערלוי (במכתב שהודפס בס' זכרון למשה): פ"א ביקר את מרן החתם סופר, הגאון בעל פני יצחק אב"ד גוריד חתנו של הגאון ר' צבי חריף (כתוב חתן חורג של החת"ס כי נשא בסוף ימיו את אלמנתו של ר' צבי), בתוך שיחתם תיאר לפניו את תלאות ישראל במדינתם, אשר שנאת העמים גדולה עד למאוד, העם שרוי בצער, אין משיגים פרנסה להביא לחם כפי הטף, כמעט שהתרפפה האמונה בלב בני עמנו, ושאל את החתם־סופר האם לפי דעתו לא היה נכון לעשות איזה פעולה בכח הסגיד של השמות הקדושים כמו יצירת גולם וכדו', כדי להחזק האמונה והבטחון בד' — על זה השיבו: — "האמנם לי שיש בכוחי ליצור ע"י השמות הצירופים "גולם" ללא התאמצות יתירה, בעמל קל של לגימת מים (וזה אינן טרחה ואסערה) אך עקר הסיבה למניעתי לאחה כדרך זו הוא הירושלמי הידוע (פ"ג יומא ה"ז) שמי שנהגה מאחרים אסור לו להשתמש בשמות הקדושים וע"כ גם עלי להימנע בכגון דא".

הגר"ח מוואלז'ין תלמידו המובהק של הגר"א מספר בהקדמתו לספרא דצניעותא על רבו הגר"א: "ובספר יצירה היתה סכנתו סדורה לו מימי ילדותו בגירסא ברורה ועמקות נורא, כי הצעתי לפניו עשר שיטות בנוסחאות מחולפות בספר יצירה ואמר לי גירסתו הברורה כגירסת האריז"ל... אמרתי לו: מעתה הלא אינו דבר גדול כ"כ לברוא גולם — השיב הגר"א: כי באמת פעם אחת התחיל לברוא גולם, ובעודו באמצע עשיתו חלף ועבר תמונה אחת על ראשו, והפסיק מלעשותו עוד. כי אמר מסתמא מן השמים מונעים אותי לפי רכות שני אז, ושאלתי בן כמה היה אז, והשיב: שהיה קודם י"ג שנה...

הרואה אותם מתפחד מהם

ראשונים שהיו כמלאכים ושרפים, הלכה אותם המטרה להשתמש בתגא דכלכא אבל לא כל הרוצה ליטול את ה"שם" יבא ויטול, וכבר בזמנו כתב רב האי גאון (אוצר הגאונים חגיגה): יש ספרים ושבות, הזהכות היכלות רבתא, והיכלות זעירתא, ושר תורה, ומשניות אהרות שהרואה אותם מתפחד מהם, וכך היו קדמונינו, וגם אנחנו כן, שאין אנו מגיעים אליהם אלא "בטהרה ברתת וכדו", וגם שמענו שבועות חזקות כי כמה נתעסקו בהם ואבדו מהרה, וכל זה בעבור קדושת השם, וקדושת השכינה והמלאכים אשר סביבותיהם וק־דושת המרכבה... וכן חזקה וכנותו, שכל מי שאינו ראוי ומתעסק בשם המפורש, מיתתו קרובה, ואפילו בצדיק גמור טהור ונקי, שנינו ודאשתמש בתגא — חלף.

וכך שנינו באבות דר' נתן (ספ"יב) "ודאשתמש בתגא אבד שכל המשתמש בשם המפורש אין לו חלק לעולם הבא", וכן פירש הרע"ב באבות (פ"א) וכן פסק הרמ"א (יו"ד רמ"ו) ודאשתמש בתגא חלף י"א זה המשתמש בשמות.

תנאי נוסף להשתמשות ב"שמות הקודש" — מלבד התנאי שכל העוסקים בזה להיות ראוים לכך — עליהם לעשות זאת אך ורק לצורך קדושת השם או לצורך מצוה רבה ולא להנאת עצמם וכך כתב ר"י אלבו בספר העיקרים (מ"א פי"ח): השמות הן ככלי אומנתו של מקום אשר שם בכוחם שיעשו בהם אותות ומופתים, ומי שמשתמש בהם ברצונו של מקום "כנביאים", או לכבודו של מקום "כחס־ידים" אהוב למעלה נחמד למטה... אבל מי שמשתמש בהם מדעת עצמו ושלא לכבודו של מקום, הוא נכרת ונופל בידי שונאיו וסוף שיתחם ברעה, — אמרו רז"ל דאשתמש בתגא חלף —.

והרי זה כמי שגנב טבעתו או חותמו של מלך ומשתמש בו שחייב מיתה, ואפילו ישעיה שהיה נביא אמת, לפי שהזכיר שם מן השמות להנאת עצמו... נענש ונפל ביד שונאיו והרגוהו... וזה הדבר נבוכו בו רבים ולא ידעו האיך אפשר שיש־תמשו הפריצים בשמות ויגיע המעשה על ידם... והכלל בזה כי הכל הולך אחר החתום — אחר הסוף —, וסופם של כל אלה יוכיח שיענשו ויהרגו.

כדברים האלה כתבו גם הלבוש והש"ך (יו"ד קע"ט סקי"ח) שאפי' מי שראוי לכך אין לו לה־שתמש רק לצורך קדושת השם או לצורך מצוה רבה, גם הם הביאו ראיה מישעיה שנענש על שהשתמש בשם, וכבר העידו אחרונים שבגמרא (יבמות מט:) מבואר דישעיה נהרג משום שאמר "ובתוך עם טמא שפתיים אנכי יושב".

כבר הבאנו דברי החת"ס על רבו ר' נתן אדלר כי ראה בעיניו אצלו כי שמות הקודש הן פעולות אמיתיות, מן הראוי להביא את דברי החת"ס על רבו הגר"א, (מכתב שנ"ד בלקוטי תשובות חת"ס) "והנה ביציקי מים על ידו בתחלת בואו לבאסקוי"ץ, ולא היה לו כי אם בן קטן ובת אחת כמו י"ב שנה אהובה לו במעשיה כאמה כן בתה, א"א לספר שבחה, ובעו"ה מתה שם, ולא דמע עינו והיה מצדיק הדין... ולא נראה בו שום רמז עצבות ולא הזכיר שמה כלל, ולא היה לו ילד אחר לעולם, ולא עשה לזה שום תחבולה... גם כי לדעתי חדל ממנה אורח ולא רצה להטריח כלפי מעלה לשנות הטבע...

אף שהיה כוחו רב בשמות הקודש לא רצה להטריח כלפי מעלה לשנות הטבע אף שלא זכה לבן ובת, (הערה זו העיר הגר"נ גשטטנר שליט"א).

אזהרה חמורה הזהיר ר' יהודה החסיד ב"ספר חסידים" את העוסקים בשמות והשבעות אשר מכניסים חיי עצמם וזרעם בסכנה וכך כתב (תס"ט): אין המזיקים מתגרים אלא במי שמתגרה בהם. כגון: שכתב הוא או אבותיו קמיעות או עסק בהשבעות... לכן לא יעסוק אדם בהם, ולא יאמר אעשה בשביל פיקוח נפש בהשבעות וקמיעות, כי אין זה חכמה, כי הוא מקצר ימיו וחיי זרעו, ואין דוחים נפש מפני נפש.

עוד כתב שם (ר"ו) אם תראה אדם שמתנבא על משיח, דע כי היו עסקיו במעשה שדים או במעשה שם המפורש, ובשביל שהיו מטריחים את המלאכים אומרים לו על משיח שיתגלה לעולם, ולבסוף יהיה לבושת ולחרפה לכל... ולבושת המאמינים בדבריו... והאמוראים שעשו כן לפי שהיו צדיקים אבל בזה"ז מעניישים כל שעוסק בהשבעות.

ר' יעקב ממרויש שאל שאלה מן השמים שאל אם מותר להשתמש ב"שם" להשביע המלא־כים הקדושים הממונים על התורה להתחכם בכל מה שילמוד ושלא ישכח מה שילמוד. השיבו: קדוש קדוש קדוש השם צבקות, והוא לבדו, יעשו לכם כל צרכיכם (שו"ת מן השמים ס"ו).

המשתמש בשמות יאבד הוא וזרעו או ישתמד

ר' חיים ויטאל מביא ששאל את האריז"ל, אם מותר להשתמש בשמות כמו שמצאנו לר' ישמעאל ור' עקיבא בפרקי היכלות שהיו משתמשים בשמות נוראים לענין זכירה ופתיחת הלב, והשיב לו כי בזמנם היה אפר פרה מצוי והיו נטהרים מכל הטומאות לגמרי, אבל אנחנו אין לנו אפר פרה ליטהר מטומאת מת, ומה תועלת שנטהר משאר הטומאות ועדיין טומאת מת במקומה עומדת, ולכן אין לנו רשות בזמנים אלו להשתמש בשמות הקדושים והמשתמש בהם עונשו גדול. (שער רוה"ק).

עוד הביא שם בשם האריז"ל שצריך להיות נקי מכל עברה כדי להשתמש בהם והביא שם מפרקי היכלות שאין להשתמש בפרד"ס רק מי שלא עבר על שום ל"ת שבתורה, גם איתא שם שבהיות רבי נחוניה מתבודד וצפה בפרדס ונגע בו ר' עקיבא ור' ישמעאל בחלוק אחד של אשה ספקה טומאה ותיכף פטרוהו מלפני כסא הכבוד, וכל זה ראיה לשוני התנאים הנזכרים, (ועי' בספר מדבר קדמות להחיד"א שכתב: "פשיטא לי דרבינו האריז"ל היה נטהר באפר פרה ע"י אליהו זכור לטוב, ואז נחה עליו רוח הקודש להפליא").

הזהיר וכתב רח"ו: לכן שומר נפשו ירחק מהם, כי מלבד שמטמא נפשו יענש בגיהנום, ואף גם בעולם הזה — קבלה בידינו — כי יעני הוא או זרעו, וקח ראיה מרבי יוסף די לה רינה! ודבי שלמה מולכו, שהשתמשו בקבלה מעשית ונאבדו מן העולם.

— אי איישר חילי אפי' בזה"ז הייתי מוחיק כל הדומה לזה בענין "סגולת השמות" וכל אופני ההשבעות — כותב מהר"ם חאגיז בספרו "אלה המצוות" (תקי"ג) — שבאמת הם גורמים רעה לעצמם ולאחרים וכמו שכתב בספר חסיד ב (הובא לעיל), ומעשה אותו האיש ש"ץ שהיה בשנת תכ"ו לפ"ק יוכיח, כי נשבע אני בחיי עולם שכך קיבלתי מפורי אבי אבא המפורסם הלא הוא כמהר"ם גאלנטי תנצב"ה ומשאר רבותי זקני ישראל שהיו באותו דור, שהיו מאכתים כל אותו המאורע. וכל מה שהיה מדובר בו, על פי אותו "נתן" המדומה לנביא, היה מכת השתמשותו ב"שמות", ונודע להם זאת עפ"י הודעת עצמו, ואכן התקיים בהם מה שכתבו בזה, שכולם אבדו מן העולם או נשתמדו.

וכך כתב הגר"י יעב"ץ בהגהותיו (עירובין מ"ג) על מה דאיתא שם דאזיל בקפיצה ע"י שם: כן הכתוב נראה שאפילו הנביאים לא היו משתמשים בשם לילך בקפיצה, שהרי אליהו הנביא הלך נכוך במדבר ארבעים יום, וכן יש להוכיח עוד, ואפי' להציל עצמו ממיתה לא רצו לעשות ע"י שם. שאם כן לא יבצר מירמיהו לעשות כן כשהשליכוהו אל הבור, וכמה נביאים הומתו. בלי שבקשו, להציל נפשם ממנה ע"י שימוש בשם, וישעיהו שעשה כן לא הועיל לו ונכסד ביד מבקשי נפשו שכך אמרו חז"ל כל המשתמש בתגא חלף.

(חלק נוסף בענין קמיעות והשבעות יבוא אי"ה)

הדובים אכלו גופם חוץ מהפנים והידיים

סיפור נורא על עונש שקיבלו על עצמם תלמידי ר' יהודה החסיד שהשתמשו בשמות מובא בשו"ת יכין ובועז (תשובות מר' צמח ור' שמעון דוראן נכדי הרשב"ץ, הביאם הב"י כ"פ):

וכבר כתבו רבותינו הצרפתים, שמעשה היה בתלמידי ר' יהודה החסיד ז"ל שהיה להם לעבור במקום סכנה. והוא הזהירם שלא יעברו שם, ולא שמעו ממנו, ורצאו עליהם ליסטים, תיצלו ממנו בהזכרת השם, ואמר להם שאם לא יחזרו לאותו מקום סכנה, ולא יזכירו את השם, שאין להם חלק לעולם הבא, וחזרו שם ונהרגו ולא רצו להזכיר את השם.

ביותר פרוט וקצת בנוסח אחר מביא סיפור זה ר' מנחם עזריה מפאנו (כנפי יונה ח"א פרק ק"ו): כוונת השלג למי שחטא איזה חטא ח"ו, במחשבה או בדיבור או במעשה שנשתמש בשמות הקודש, כי הוא עוון פלילי, כמו שמצינו לרבינו יהודה החסיד ז"ל ואיכא דאמרי רבינו יונה החסיד, כי תלמידיו נשתמשו בשמות הקו־דש ונצלו, ובבוקר שידע הרב בדבר, וכדי שיכופר להם בעולם הזה, ולא לעילא בכיסופא קמי קודשא בריך הוא, גזר עליהם שיחזרו באותו מקום עצמו של דובים ואריות, וישבו שם לילה אחד... ולא ישתמשו ב"שמות", וכן עשו, ובעוונות הרבים אכלו החיות הרעות כל גופן חוץ מהידיים והפנים, ושלח הרב בבוקר לראות מה נהיה מהם, ומצאו אותם והביאום לבית המדרש, ודרש עליהם מיתתם כפרתם, ונתן טעם כי מפני שהם השתמשו בשמות הקודש אכלו אותם, אכל הפנים — שקראו בעיניהם השמות, והידים — שלקחו הספר זכו להנצל.

בס"ד
ס.ג. שיווק בגדים בע"מ
הגיע יבוא מלונדון
של דגמים אביביים־בליזרים, חליפות קלות וסריגים
לנשים, בכל המידות
אנו היבואנים הבלעדיים!
רח' הרב קוק 20 בני ברק. טל: 03-786832 גם בסיטונאות
ללא חשש שעטנז
יהלום

בית בהשג ידך
ישוב קהילתי חרדי חדש ממוקם במקום היפה ביותר בגליל.
עם אויר נפלא בנוף מרהיב ללא שאון העיר
בית בודד על שטח ½ דונם
לחסרי דיור, הבית ללא תשלום מראש
★ קיימת אפשרות להשתלבות בכוללים סמוכים
★ עבודה לבעלי נסיון בליטוש יהלומים גם לנשים
לבעלי מעוף עסקי תנאים מצוינים להקמת עסק
מענקים ממשרד המסחר והתעשיה
מגורים מידיים במס' מקומות מצומצם
לפרטים 04-800055 04-800814 מורשת ד.נ. משגב מיקוד 20121

מוצרים דנטליים להגיינה אורלית
בהכשר הביד"צ קהל מחזיקי הדת
ספאדונט
CEPADONT
תכשיר אנטיספטי למניעת והסרת הפלק הדנטלי ולטיפול בדלקות חניכיים.
Composition: Cetylpyridinium Chloride 0.05g Chlorbutol 0.05g
סנסיטיס
SENSITEETH
משחת שיניים מיוחדת לשיניים רגישות לחום, קור ודברי מתיקה.
Composition: 10% Strontium Chloride 0.8% Sodium Monofluorophosphate
אגיס בע"מ מחלקה מדעית
• ת.ד. 20087, ת"א • טל' 210329, 250533

לכשה
כדאי להיכנס לחנויות אטרנה - רומיקה!
הגיעו הדגמים החדשים!
* מבצעים * הנחות * מחירים מוזלים
גם השנה ב־ROMIKA
מבחר דגמים עשיר ומגוון לקיץ!
כמו תמיד, הדגמים קלים, רכים, נוחים...
אין תחליף לנוחות של ROMIKA
ROMIKA
רשת חנויות אטרנה
• תל־אביב רח' יצחק שדה 38, רח' דיזנגוף 138, אחד העם 30 • ירושלים רח' יפו 97 מרכז כלל, רח' בן יהודה 2, רח' מאה שערים 3 • חיפה רח' הרצל 38 • בני־ברק רח' עקיבא 31 • הרצליה רח' סוקולוב 57 • חדרה רח' הנשיא 59 • נתניה רח' סמילנסקי 10 • פתח־תקוה רח' מוהליבר 1 • רמת יצחק שד' ירושלים 14 • טבריה רח' הגליל 1 • נהריה שד' הגעתון 34 • נצרת מרכז רסקו • עפולה רח' הרב לוין 1 • אשקלון רח' העבודה 13 • קרית מוצקין רח' משה גושן 74 • רחובות רח' הרצל 182

שבועות בבוקר

ואת נשארת עם הילדים לבד, אחרי ליל השימורים של חג מתן תורה, אם נהמול מולך ויש לך ידידה טובה בלית ממול או בקומה שמעל או מתחת, או אחות נאמנה או גיסה חביבה — הרי שחבורה נכבדת מצטרפת לה יחודי. את מכבדת את כולם ממה שטרחת תכנת והיא, ממבחר מטעמיה —. גם אינה טומנת ידה בצלחת, וכולם כבר טעמו והתבשמו ומה הלאה?

בסעודת הלילה מקצרים כי רוצים לאפשר לגברים ללמוד. בבוקר — הם כבר עייפים — מה דעתך לבקש מהילדים שיכינו, כל אחד כפי יכולתו אמרה קצרה. מה שנקרא א־ורטל מאשר שמעו כפי מוריהם. בחי חזרה בפני השבוע על הסבר שמותיהם של הדמויות במגילת רות — מדוע שלא יהנו מכך גם השאר? הקטנה תשיר משהו מהגן. ואחת הגדולות תכין אפילו חידון בסגנון "אשיות" עם או בלי מספר מוסכם של שאלות תוספת מוסכם של תשובות. אפשר לעודד בעזרת פרסום או מנת הפתעה לכל משתתף רציני ותלהב.

שנה של קורת רוח בבוקר הארוך של צעירי המשפחה בחג השבועות.

אופנה בקו צעיר
קלאסה
דגמים
לנשים ולנערות
ממיטב בתי האופנה!!
פתוח: בימי א.ב.ד.ה. 5.00־8.00 אחה"צ
ג', ו' - 10.00־1.00
רח' המבי"ט 4 גאולה ירושלים

תיקון למתכוני שבועות

לאלו שאופות לשבועות את עוגת הגבינה (דעלקעלעך) למלית הגבינה יש להוסיף 2 כוסות סוכר.

עמכן הסליחה

"מחשבת"
בי"ס חרדי לפקידות
ר' עקיבא 92 ב"ב 5793666
נותרו מספר מקומות לקורסי הנהלת חשבונות ועבוד תמלילים שיפתחו השבוע

דור ישרים מונע דמעות
הורים יקרים
בדיקת דם לילדיכם בעוד מועד, עשויה למנוע מחלות גנטיות ח"ו פנו לאגודת דור ישרים הפועלת בבו כתם של גדולי הדור בארה"ב ובארה"ק וביניהם
הגרש"ז אויערבך שליט"א הגרי"ש אלישיב שליט"א
הגר"ש וואזנר שליט"א והגר"נ קרליץ שליט"א
טל: 02־431972, 02־864274 02־827179 03־792352, 03־5791067
הבדיקות נערכות ללא תשלום ובאנונימיות

תקוה פאות
כתובתנו החדשה
רח' הנביאים 76
ירושלים
מול בית החולים ביקור חולים
טל: 02־383937 02־539973

בנות המיעוטים

לקראת חג מתן תורה

לאמר, או שמא לא? לדבר או לשתוק?

המעשיה הפקנטית עומדת כבר על קצה לשוני. אך אני עדיין תוכבת בדעתי אם לשתף את אישי בחויה או לשמור אותה לעצמו ולנצור את לשוני.

היתה זו שעת ארוחת הערב. הזמן היחיד בו יכולה אני לשוחח עם בעלי בניחותא ולדון עימו בבעיות משותפות. ארוחת הבוקר שלי היא כריך הנאכל במשרד.

בצהרים אני ב"ה משמשת את החבורה שלי, מוהגת לבת ומקנחת את התנוק. מאכילה את הקטן ומתבלת את המזון בספוד כדי שיגמרו את "כל הצלחת".

על כן חביבה עלי ביותר שעת ארוחת הערב, בה אני יושבת בנחת, בלי לחץ של מנהל קפדן, ובלי לקום מדי רגע ע"מ להגיש או להוריד.

אז אני שחה לאישי מעט מדי־ וית היום, מספרת על הקטנה שלמדה להושיט יד. ועל הציון שקבל הבן במבחן האחרון. ועתה ברצוני לספר לו על הבקרת שמתח המפקח על מנהל המשרד, וכיצד זעם המנהל שלנו. מה אמר ומה קבע בעקבות הדו"ח השלילי שנרשם על משרדינו.

אך אני יודעת, הזמן מצוץ יקר. הדקות בהן ישמע את ספורי מבר זבות הן. כי מיד בתום הארוחה פונה אישי אל הגמרא. ואני עוצרת את המילים. ואוצרת את ספורי עמוק עמוק בליבי. גוברת על הר־ צון לחלק את הרשמים עם הבעל.

הן ידעתי, התורה נקנית: במעוט שיחה.

* * *

ואני בבית החלמה.

יומי מוקדש לאכילה והאכלה. מנוחה ופטפוט קל עם יתר הנופ־ שות. מין אתנחתא קלה בין המרוץ של אתמול ולקראת המרוץ של מחר. השעות הללו של מנוחה ומרגוע ארוכות הן, ארוכות עד מאד עבורי. כי הורגלתי מעודי לסדר יום דחוס, של עמל ויגיעה.

ואני מצפה, מיחלת למבקר שיבוא ויבלה עמי בצוותא מעט מן השעות הריקות. כמהה לאוזן קשבת שאוכל לפרוק עליה את המטען שהצטבר. לחלק את החויות, ולהחליט למי התנוקת דומה.

כמו כן רוצה אני לדעת מה שלום ילדי שב"עורף", האם הם מתגעגעים לאמם, חשים שליבי ערוג אליהם כל רגע מחדש.

בשיחת הטלפון שנהלתי עם אישי נשאלתי מתי אפשר לבקר, ואני עניתי בגבורה שאין צורך, לא חסר לי דבר. וחבל על הזמן הרב שיבזבז על הדרך למקום וחזור. ויפסיד את הסדר בכולל. שכנתי לחדר משוחחת עתה בפינת הלובי עם בעלה. דרכו של עולם.

ואני לבדי קצת עצובה ומאד בודדה. ... התורה נקנית: במעוט דרך ארץ.

* * *

בחג הקרב תלבש אסתי את השמלה שקבלה על דינה אחותה. השמלה נאה, אך ניכרים ימיה.

ואני רציתי, רציתי מאד לרכוש לבתי את אותה שמלה נהדרת שראיתי בחלון הראוה בחנות היוקרה.

הן השמלה הזו נתפרה ממש בשבילה. הצבע, הגזרה והמידה יהלמו להפליא. את אסתי שלי.

אך מחירה — 200 שקל ולא אגורה פחות. ואני יודעת שאסור, אסור לי אפילו לרצות.

לא שמלתי פאר ולא פאה חדשה לכל עונה, שכן תורבות וגרעונות מעבירים את צלילות הדעת הדרושה לכל שוחר תורה כדי שיזכה לרכוש מקניניה.

ואני מזכירה לעצמי שתורה נקנית: במעוט סחורה.

פ. כוללניקית

לה. זהב - ספרת ... בגרות לבנות
לרגל הוצאת ספרך המרתק
"ילך ולי"
צרור סיפורים"
על הצלחך תמיד מאחולים מקרב לב
הוריך אחיך אחיותך ומשפחותיהם

DESIGNS by DITZA
הגיעו מחו"ל
בדים מרהיבים לערב
במכירה חד פעמית...
מקבלת הזמנות לתפירת בגדי ערב יוקרתיים
בעיצוב בלעדי
ימים א,ב,ג,ד, 7-9 בערב
רח' מיכלין 18 בית וגן ירושלים
טל. לתאום זמן אחר 02־434104

עלה
אגודת "עלה" - הגן השיקומי
ת.ד. 435 בני ברק טלפון 745094
הודעה
ההרשמה המוקדמת לשנת הלימודים תשמ"ס בגן השיקומי, מסתיימת בימים אלו
הורים המעוניינים או שוקלים רשום ילדם למסגרת זו מתבקשים לפנות בהקדם למרכז הגן, ברח' שח"ל 40 (פינת קלישר 2) בימים א'-ה' או בטלפון 789249 בשעות לפני הצהרים
הגן השיקומי קולט ילדים בגילאי 3-6 המוגבלים מבעיות תנועתיות בלבד. ומכשירם להשתלב בתום תקופת ההכשרה, במסגרות חינוכית רגילות

פרפומריה ורד
בני ברק רח' ירושלים 12 פינת ר' עקיבא
• מוצרי קוסמטיקה
• אביזרי אפנה
• מתנות·תכשיטים
ברכת חג שמח שלוחה ללקוחותינו, ידידים, ותושבי ב"ב, שאיחלו וברכונו לרגל העברתנו לחנות החדשה.
• מבצעי הפתיחה נמשכים
• שי לכל קונה
• יעוץ מקצועי חינם
להתראות, ציפורה ודבורה פרפומריה ורד התמרוקיה שלך

22 שנה
בריכת אילן
רח' רזקה 123 ר"ג טל' 7524109, 7524347
הרצה נפרדת לנשים
בהשגחת ובפקוח משמרת הצניעות
בימים א'-ה בין השעות 10.00־12.00 לפנה"צ
השעה מאורגנת מבני ברק לבריכה ובחזרה
קורסי שחיה לנשים ע"י מורה דתית מוסמכת
לפרטים בערב: 03־5700780 לצופי

היצירה האמיתית

מאת: נועה בארי

"אביאה למוסר ליבך (משלי) אומר הגאון מוילנא.

"כל דבר שלב האדם מתאוה ומגמת נפשו עליו (ועושה בשמחה) אותו דבר מתקיים, מה שאין כן אם הוא לא יביא ליבו לזה, אף שיעשנו לא יתקי־ ים".

ארוכים הדפים הפרושים לפני־וקצרה היא העת.
לעיתים ארוכות המילים, לא חסר לי מהן, ודאי,
אך, קצרה היא העת, לפעמים,
כיתובי נא כיתובי רחמות לי שורות
אהה, יצירה יצירתית
רחב העולם ועמוק המבט
הן יכל הוא הכל להכיל
חדה היא העט גם רכה לעיתים
אהה, יצירה, יצירתית!

בכיור לפני מונחים הכלים, ערמה די נאה, יש לציין, די נאה, חלב לבן וגבינה מחכים בסבלנות בדרכם למקרר וכמוהן ערמת הנעליים, למגרה, שני צרחנים מאותו הכוון דורשים את שלהם ללא התחשבות במצב הנתון ואמא שלהם רוצה מאד, מאד רוצה לכתוב, משהו. משהו עמוק לכבוד מתן תורה, משהו שזורם בה עמוק עמוק וכבר שנה תמימה מנסה לפרוץ החוצה, אל הניר. משהו שיביע. באמת יביע, את מתן התורה. קבלת עול מלכות שמיים. רעיונות שונים מתרוצצים במוחה. הנה אמא רואה מלאכים יורדים מהר סיני ולכל מלאך שני כתרים, והם מניחים אותם על ראשם של נשמות ישראל. וחוזרת היא אל ימינו אלה אל הנשמות הנדחות מכל קצוי עולם אל הנשמות שהקב"ה אספן אחת לאחת, וכי מעטים הם הספר־ דים? למאות לאלפים, פזורים באבקני פרחים, רק לקטוף.

* * *

אני מביטה בכלים והם בי. צריך לסדר את הבית. חולפת בי מחשבה פעוטה, מרגיזה ובכלל לא יצירתית, אהה... צריך לסדר את הבית.

אין גם ארוחת צהריים, נו נו ...אין גם ארוחת צהריים...

אבל אני רוצה לכתוב, כל כך כל כך לכבוד חג השבועות וכל כך ברור לי המסר, כל־כך ברורה לי המסורה, אבל הכלים, הכביסה וכן וכן... הארוחה...

ברגע זה מתבהרת זוהרת מולי נקודה נפלאה. יסודית ופשוטה.

ארוחת הצהריים שלי. היא היא היצירה היציר־ תית הנפלאה ביותר, ארוחת הצהריים שלי היום יומית, המונוטונית, כמוה גם ערמת הכבסים החד גונית, היא היא היצירה האמיתית. אני מברכת כל בעלת כשרון המשפשפת צוארונים לבנים אל מול קערת כביסה עגולה ומישנת על ראשה מונחים כתרי המלאכים, כתרי הנעשה ונשמע של בית־ ישראל.

מול שקית בור לקילוף תפודים המתבשלים בסיר כשגלית אליהן יד נאמנה מסורה ואוהבת. למעלן, נשורות לקן בל יצירות "הפאר" למיניהן.

ההבדל בין ארוחת הצהריים שלי לבין זו של חברתי החילונית שגם היא אוהבת ומסורה לביתה היא הכוון המסורה והעיקר הכוונה.

הכוונה, זו הסמתתרת, ולאו דוקא בקול רם, מעבר לכל פעולה ביתית שיגרתית. זו הלבנה הבונה את עולמו של האדם בכל פעולה שיעשה, אם תהה מגמת נפשו לקדושה, לקיום בית יהודי תורני — יהא "אותו דבר מתקיים".

מהי גדלות?

ישנם דברים שלא רואים אותם אלא אם כן מתקרבים אליהם ישנם דברים שלא רואים אלא אם כן מתרחקים. את הכתם הזעיר על תפוח האדמה המבושל בסיר ארוחת הצהרים, אם אותו כתם זעיר איננו זהוב אלא נקודת פלפל שחור — את זה רואים רק מקרוב.

את התנוק בוכה כי הוא שוכב על סדין רטוב ואת רואים רק מקרוב, את הבחור המופלג ב"י מופלג בשובבותו, האם הוא באמת לומד או ממשיך להשו־ תובב, את זה רואים רק מקרוב. אם מירי צדקת או חני צדקת גם את זה רואים רק מקרוב. רק אם קרובים לשתיהן. גם את הסיבה מדוע אדון כהן לא משלם "ועד הבית". משום שפוטר מעבודתו ואין פרנסתו מצויה גם את זה לא רואים אם לא קרובים, קרובים באמת.

אבל ישנם דברים שלא רואים כשקרובים — רק כשרחוקים.

בהליכתו של אחד הגדולים אפשר היה לראות שהיהדות החרדית גדולה. גדלה מאד. אבל בתוך הלויה אי אפשר היה לראות את זה. בתוך הלויה הלכו יהודים כשליבם בל עימם. כשהם חושבים ומרגישים ביתמות הדור אהה — עד כמה אנו אבודים בהלקח מאתנו אותו גדול. אבל מרחוק, מהגגות למעלה. קצת רחוק, ראו את הסהר האדיר שזרם זרם חוזם ואיש לא ראה את תחילתו או את סופו...

יש עוד דבר שלא רואים מקרוב.

ארוחת הצהריים של יום חול (עם הפלפל השחור על תפוחי־האדמה)

האמת היא — שארוחת צהריים בבית יהודי הינה יצירה גדולה יותר מהסימפוניות של בטהובן.

להחליף סדין רטוב לתינוק בוכה ולהיות קרוב קרוב באמת לתלמודו (או שובבותו) של הבחור המופלג ב"י, הינו מעשה יצירה אדירה יותר מכל, הקומפוזיטורים, הסופרים והציירים, כולם, כתגמודים לעומתה וספק רב הוא האם הם זהב או כתם או... כתם... נקודת פילפל שחור.

ב"ה לי שיש מן הקוראות החושבות שהגזמתי לתפארת המליצה.

לא הגזמתי, זוהי האמת.

להבין אם מירי צדקת או חני ולהיות קרובה לשתיהן זוהי חכמה ואינה מלאכה אין בעולם קונצרטו כפול לשני כינורות עדין ויפה כמו זה.

זוהי גדלות. גם אם מירי וחני הן בנותיך או חברותיך. לדעת היכן לשים את הדגש, להביט קצת מלמעלה, ממעוף הציפור. אשה שגידלה דור מבורך אמרה לי: "שמנו דגש על חינוך הילדים כל מה שהשקענו בחנוך היה כדאי, כל שניה.

ומה שהשקענו בלבושים... ס...

במרחק הזמן הכל נראה אחרת.

אילו יכולנו ממעוף הציפור להביט רחוק רחוק גבוה גבוה, לראות עצמנו קטנים קטנים חלק מ... משפחה... רחוב... עיר... ארץ... חוג... להביט רחוק רחוק אל עבר שני דורות... שלושה הכל יראה אחרת, כל אחד יבין מה היתה הכוונה ביצירה הגדולה העניקית והמופלאה של האשה היהודית. את, כל אשה, האחראית על הדרות של תורה ואחרי־וחך משתרעת מהסדין הרטוב של התינוק אל הבחור המופלג שלך, הרגשתך, כתנוך לשם שמים נכנסת עמוק עמוק בבן התורה לעתיד לבוא. אם אכפת לך באמת באמת, אם תדעי והאמיני בלבב שלם שזוהי אכן היצירה האמיתית הרי שבן התורה לעתיד לבוא יקלוט זאת היטב בין אם תגידי לו את הדברים ובין אם לא. אם הבית יהיה בעצמותו אהוב תורה ומעודד לימוד וזה יתבטא במליון דברים קטנים שרק את, רק את יודעת אותם. הבן יהיה אהוב תורה וירוץ בלימוד כי "ישווא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאימיה כדברי הגמרא. ואת ועוד.

אם לבעל יהיה אכפת מדברי תורה ועד כמה. האין זה משנה כלל במה עיסוקו. זה תלוי הרבה באשה היהודית. בדעתה הפנימית, הסמוית.

ממרחק של ארבעים חמישים שנה הן תטיבי לראות את היצירה המהודרת הזו ששמה חיים יהודיים. שכלי הנגינה, המשמיע אותה הוא הלב היהודי וכל תו ותו שלה מתנוצץ באור יקרות — שמתקיים

אז אחרי הכלים קצת לפני הכביסה
כתבתי לך שיר, שיר מתנה
שיר משלי למתן תורה
שיר הלל שיר ברכה
לאם — עקרת — מלוכה
שיר לנושאת הזיוך שבשער
באומץ בעוז וללא מבוכה
בין קילוף לטיטול
בין שיחה של חינוך
להערת אגב
"ימישלה תאמר ברכה עכשיו"
את עקרת הבית
והעיקר
שיר הלל והברכה
לנושאת המשא
לעקרת השולחות את העוד
לשיעור תורה
למתנכת היודעת בין עיקר ובין תפל
שיר הלל לך — אמא'לה — אם בישראל.

רות

בְּתוך המדמנה
אבן יקרה
— רות.

מאחורי גוה
אב, אם, עתיד.

— הכדאי?
ביד מגוידת לאחוז
ולצעוד אל...
הזר, המנוכר הבלתי...

מתאמצת היא ללכת
והדרך
דרך בית ה'
יַקְרָה לָה לנכריה,

כפועלה, כחסדה
יהלום בכתר
— מלכות.

חנה הר אבן

בדיקת שער
בדיקת אלרגיה למזון
ד"ר אבן חן P.H.D
03-239682 03-790257

תלמידות הסמינרים
לומדות בחופש
הנה"ח, כתבנות ותמלילנות
ב"מחשבת"
ב"ב - רח' עקיבא 92 טל: 5793666
י-ם צפניה 41, טל: 826251

הגיע דגמי הפאות
החדישות לבית יפה
טל. 02-382181
הגיע משלוח נוסף של פאות "פדר"
ופאות "שורט סוויט"
Yaffa wigs
"יפה" מיפה כל אשה

חברת ירושלים למוצרי שומשום
חלב שקדים בין רגע עם
שקדיה
בהשגחת הבד"ץ ירושלים
שקדים טחונים בכבישה קרה
★ קליטת ערכו התזונתי של השקד תלויה בטחינת השקד.
★ שקדיה נטחנת בתהליך מיוחד המאפשר מקסימום של קליטת הערך התזונתי הגבוה של השקד.
★ מהווה תגבורת חשובה לתינוק לילד לקשיש ולמחלים.
★ שקדיה מנוטרל חומצות ומועיל במיוחד לסובלי צרבת מעודפי חומצות.
★ עשוי משקדים מתוקים ומובחרים ללא תוספת כלשהן לעומת חלב שקדים רגיל המכיל 38% שקדים והיתר מים וחומרים שונים (השקדים תוצרת חוץ לענין שביעית).
★ מקולף מהקליפה החומה הפנימית באופן מכני (השקד ללא קליפות - מנוטל חומצות).
★ מכיל באופן טבעי 18.9% חלבון (כמו בשר) 260 מ"ג סידן (פי שניים מגבינה); 4.4 מ"ג ברזל למאה גרם (1% יותר מבבשר). ויטמין B פי שלוש מבבשר.
★ בגלל ריכוזו הוא המוצר הזול ביותר בסוגו.
★ מעדן טבעי טהור ערב לכל חיך.
קחי שקדיה העשויה מ־100% שקדים ערבבי במים והסכי כמוצית המוזיר מחלב שקדים המוכן
* * *
תגובות מלקוחותינו...
... מצב התינוק התדרדר והפסיד במשקלו, הרופאים נאשו, נסינו כל תחליף חלב בשוק ללא תועלת עד שהחלטנו להזינו ב"שקדיה". הכל הסתדר על הצד הטוב ביותר... התינוק מתפתח ומתחזק...
... ילדינו סבל מדלקות חוזרות ונשנות בדרכי הנשימה, עברנו לחלוטין לתזונה ב"שקדיה" תוך תקופה קצרה נעלמו כל הבעיות.
...הייתי בחולשה, תמיד תשוש כוחות, עיפות כרונית, וכשהתחלתי לאכול כמויות "שקדיה" חל שיפור ניכר בכוחי תוך זמן קצר...
להשיג בכל חנויות הטבע!

על מבט ודמעה שמקורם בתודה

יש רגעים...

יש רגעים שאתה חש — שאכן התחברת מחדש אל השרשרת הכללית של עם ישראל — אך בכל זאת חסרה לך החוליה הפרטית שלך באותה השרשרת: ההעברה האישית מסבא־לאבא־לבן־לנכד.

חלמתי חלום.

בחלומי — סבא זקן — זקנו לבן וארוך — פיאותיו משתלשלות — וכל כולו עוטה הדרה של תורה.

— מי אתה — שאלתי.

— אני הסבא שלך.

— אבל... אבל... גמגמתי: סבא שלי נראה אחרת.

לסבי לא היה זקן. גם לא פיאות.

סבא שלי חלוץ היה. שעסק כל ימיו בפתוח השממה. בעבודה עברי ברכיבה על סוסי השומר — ובמלחמה עם האנגלים. זה היה סבי — וזה היה עולמו.

— אז לפחות בחלום — הרי לך סבא עם זקן ופיאות שיספר לך מספוריהם של צדיקי דורו, מנסיעותיו אל גדולי עולם, עולם שהיה — ונכחד, לפחות בחלום — הרי לך סבא שיפזם מזמורים, ירקד עימך ריקודיהם — בלי להתעייף. וכל שבת מחדש.

סבא שיעביר וימסור — את כל שצריך מדור לדור.

סבא שכזה —
לפחות בחלום.

הבנים שבים מן החדר: החולצה קצת בחוץ, כתמים פה ושם — אך העיניים קורנות: אמא, ראי, — מה יש לי ביד!! כן — זו הצטליה — המלווה אתכם כל ערב שבת וחג, ולאבא ולאמא מספרת — כה כל ילד בחודו למד.

ליל שבת. כל המשפחה מסבה ליד השולחן — ואתם המורים — כל אחד בתורו — עונה על השאלות, אשר ב"צעטעלע" סדורות: מי בחומש, ומי במשנה, מי בהלכה ומי בגמרא;

וליבינו כליבות הורים אחרים, מתמלא שמחה על הפלגתם המופלאה של ילדינו בים התורה הגדול והרחב.

אך לדברים גם מימד נוסף:

כל שנה — על כל ילד שגדל — עומדים אנו על עמקם של דברים שבהם לא זכינו:

לא זכינו לגרוס חומש בגיל כה רך ובבהירות כה רבה. כשאנו לוח חלק — שעל דפיו נחרטות המילים בטהרה.

ספורי ילדותינו מה רבו — אך הכילו אגדות מפחידות ואבנים טורפים. ואתם ילדי — את עיניכם תעצמו למשמע ספורי צדיקים — ובחלומותיכם ישוחו מלאכים מעלה־מטה בסולם עולים ויורדים.

את ההלכות שנער כשתתיסלת הזקן כבר עמוקו בלחיינו — ולא כמותכם — כה קטנים, כה רכים, וכבר בהלכות עוסקים ודורשים.

ואז המבט עובר — חולף בינינו
דמעה מבצבצת בעינינו.
דמעה ומבט שמקורם בתודה
על דור שזכה —
ועל דור שלא זכה...

ע. בת שמעון

First Lady
ראשונה בעולם! ראשונה בישראל!
בטיב, ביופי ובעיצוב
עברנו!
כתובתנו החדשה:
רח' רבי עקיבא 78, בני־ברק
לרגל העברה, אנו מקיימים מבצע ענק של
פאות מובחרות "פירסט ליידי"
החל מ־90 ש"ח, כולל עיצוב
בכל הסלונים בארץ
הצעות מיוחדות לכלות:
★ שמלות כלה ואביזריהן, במבחר גדול, החל מ־250 ש"ח
★ כובעי "הלן" המפורסמים, החל מ־48 ש"ח
★ צוות צילום אולפני פרג' המפורסמים, מקבלים הזמנות לצילומי אירועים והמשפחה בבית, במחירים נוחים
הסלון פתוח: משעה 9.00-19.00 רצוף
ביום שישי וערב חג עד שעה 12.00
סניף ויזניץ: רח' קהילות יעקב (הכרמל) 35, (דירה 6)
סניף רמת אלחנן: רח' זוננפלד 12, (דירה 2),
טל' 03־762020
הפאה
סלון לפאות, להסתפרות ולכלות
רחוב רבי־עקיבא 78, בני־ברק · טל. 03־782454 790297

נקודת-חן
רבי טרפון 4 ב"ב 03־5790776
פינת חמד ליופי, בריאות ואומנות
* חינם -טיפול יופי והתאמת איפור
★ טיפול אינדבידואלי לפי סוגי העור במוצרים טבעיים מהפכניים.
★ איפור מקצועי לכלות, לארועים וליום יום.
★ טיפול בבעיות שיער במוצרים הומופאטיים.
★ הרחקת שיער לצמיתות במחט חשמלית, פדיקור, מניקור ושעווה.
★ ממלכת סבונים בשלל צורות וצבעים; שמנים, קצפים, מלחים ועוד...
★ חפצי נוי ואומנות יהודיים, זכוכית בצפוי זהב, עבודות משי, מראות, תכשיטים, תמונות ועוד...
מקום שכדאי לבקר בו!
להתראות רות.

HARMONIE
הפאה שתכבוש אותך בשערה!
אלגנטיות
נוחיות
איכות
פאות היוקרה של "הרמוני" נמכרות בסלוני פאות מובחרים בקנדה, אירופה, ועכשיו גם בישראל.
לפרטים נוספים נא להתקשר:
יוסי וינר: 052-912915
סלון ניו סטייל: ארלוזורוב 8א', חיפה
סלון יהודית הייס: המלך ג'ורג' 10, ירושלים
סלון עטרת חן: פינס 3, ירושלים
פאות אלישבע: יחזקאל 1, ירושלים
סלון ביוטי: חבקוק 2, בני ברק
כלילת היופי: עקיבא 73, בני ברק

המודיע השבוע לפני שלושים שנה

עובדי מלון "הנשיא" מנסים להתפרץ לבית הרב הראשי נסים

ירושלים יום ה' (שי"ח) — עובדי ופועלי מלון הנשיא ואחר גיל שבבעלותו של ח. שיף ממ־קימי בריכת השחיה המעורבת בירושלים השתוללו היום בביתו של הרב הראשי יצחק נסים וניסו להוציא בכח תעודת הכשר לבתי המלון.

כידוע הפסיקו תיירים דתיי־ים להתארח בבתי המלון הנ"ל, הפועלים שכנראה הוסתו, כאילו הרבנות אשמה בכך, העיזו היום, זו הפעם השניה להתפרץ לביתו של הרב הראשי ותוך איומים לתבוע בכח וב־מעשי אלימות מתן הכשר. המשטרה הרחיקה את המת־פרצים.

סופרנו שבקר במקום לפנות ערב מצא את אנשי הבית שומ־רים על המבואות מחשש הת־נפלות נוספת.

ראויה לגנוי חריף עמדתה של המועצה הדתית בענין זה.

כפי שנודע עזבו העובדים הפגנה בבית הרב הראשי הש־בוע והוא הודיע להם ששאלת מתן ההכשר לבתי המלון אינה בטפולו כי אם בטפולה של הרבנות המקומית. המפגינים הביאו אתם מכתב מהמועצה הדתית בה נאמר:

בקשר לדברים שמסרתם לנו בשם הגראשל"צ הרב הראשי יצחק נסים שליט"א, בענין מתן ההכשר למלון הנשיא. אנו מו־דיעים לכם שהרבנות המקומית תהיה מוכנה לדון בדבר יחד עם מרן הגאב"ד הרצ"פ פרנק שליט"א, לאחר שנקבל בכתב מאת מרן הגראשל"צ שליט"א על ביטול התנגדותו הקודמת.

המגמה להעמיד את הרב נסים כמתנגד יחיד למתן ההכשר מתמיה מאד. מתוך מכתב שנכתב ע"י לשכת הרב־נות בירושלים להרב נסים מתברר שמעולם לא ניתן הכשר למלון הנשיא ובמדריך של הרבנות הראשית לא נכלל מלון זה בין המלונות הנתונים לפקוח הרבנות. רק בחודשי החורף של שנת תשי"ז כשהבריכה לא שמשה בפועל הוצאה תעודת הכשר זמנית לשלשה חדשים על פי דרישה מיוחדת בכדי לאכסן שם קבוצת תיירים דתי־ים.

החוגים החרדיים מתמרמ־רים מאד על המועצה הדתית המוכנה להעניק דוקא עכשיו הכשר למלון הנשיא.

מתמיהה מאד העובדא שאנשי הפועל המזרחי מנהלים בצורה זאת את הענינים במוע־צה הדתית בירושלים.

משלחת אגו"י בלונדון אצל השגריר הישראלי

לונדון יום ב' (טלגפית) — ביום הרביעי שעבר ביקרו חברי ההנהלה של אגודת ישראל בבריטניה את שגריר ישראל בלונדון מר אילת בקשר עם הקמת בריכת שחיה מעור־בת בירושלים ומחו על התנהגות המשטרה והמאסרים.

הם הביעו לפניו את ההתמ־רמרותו של הציבור החרדי בב־ריטניה ודרשו להעביר את דב־ריהם לממשלה בירושלים.

הוחל בבניית השיכון במרכז ירושלים לחברי אגודת ישראל

ירושלים, יום ה' (מאת סר פרנו) — בשבוע שעבר הוחל בבנייתו של השכון לחברי אגודת ישראל בירושלים.

השכון מוקם במרכז העיר, בפנת הרחובות [illegible] מול בית ההסתדרות ובית הפועל המזרחי. בשלב הראשון יבנו 30 יחידות דיור בחלקם שני חדרים והול ובחלקם שלשה חדרים והול. גדלם של החדרים ההולים יותר חדרי השירות הותאמו במיוחד לצרכי המשתכנים והם יהיו רשאים להכניס שנים נוספים גם בתוך הבניה כפי שימצאו לנכון לפי האפשרות הטכנית והחוקית. במרכז השכון תותקן גינת נוי מרהיבת עין.

המשתכנים כלם יהודים חרדים, חברי אגודת ישראל בירושלים. הובטח בחוזים עם המשתכנים כי ישמר לתמיד הצביון המסורתי של השכון גם במקרה של התחלפות הדיירים. הבניה תהיה מאבן טבעית ובמיטב השכלולים המודרניים, הבצוע בידי החברה הקבלנית "מעונות ובנין" בע"מ.

המשתכנים יקבלו משכנתא בגובה ניכר בתשלומים לזמנים ארוכים. הקמת השכון תעלה כחצי מליון לירות בערך והיא תסתיים בעזה"ה לקראת פסח תשי"ט.

הקמת השכון עוררה שמחה בצבור החרדי, רבים התובעים לעשות את כל המאמצים למ־צוא דרכים נוספות להרחיב את אפשרויות השכון למלא את הדרישה הגדולה וההולכת של הצבור החרדי לשכונים מרוכ־זים.

עצרת תלמידי החנוך העצמאי בישב' פוניבז'

תל אביב יום ה' (מאת סר פרנו) — מאות תלמידי כתות ז-ח בתלמודי התורה בת"א-יפו ובראשם מחנכיהם ומוריהם השתתפו היום לפני הצהרים בעצרת לקראת חג מתן תורה שנערכה בישיבת פוניביז בבני ברק, ביזמת ועד החנוך העצמאי של אגו"י.

לאחר שהתלמידים שהגיעו למקום במרוכז התכנסו בחדר האוכל הגדול של הישיבה נת־קבלו בברכות לבביות ע"י הגרי"ש כהנמן, ראש ישיבת פוניביז. שהזכיר את מאמר חז"ל לפיו ניתנה תורה לישראל בערבותם של תשב"ר וקרא לתלמידים למלא את חובתם ולכוין את פעמיהם עם סיום הלמודים בתלמודי התורה לישיבות.

כן נאם בפני התלמידים הרב ש. גרוסברד, ר"מ דישיבת הצ־עירים בישיבת פוניבז'. לאחר שירה בצבור והגשת כבוד קל יצאו התלמידים לסייר בבנייני הישיבה.

יתוקן קיפוח החנוך העצמאי בשטח המבנים

ירושלים יום ה' — כ־1,500 חדרי כיתות בבתיה"ס בארץ מהם כ־900 בישובי עולים, הוקמו ההולכים ומוקמים בשנת לימודים זו מכספי משרד החינוך והתרבות, משרד העבודה, מפעל הפיס ותרומות רשויות מקומיות — על כך מסר היום דובר משרד החינוך והתרבות. היקף בניה זה יעלה קרוב ל־15 וחצי מליון לירות.

לקראת שנת לימודים זו הוקמו 8 בתי"ס משותפים ואז־וריים בפרוזדור ירושלים, בעמק חפר ובצפון הארץ ולומדים בהם 1,600 תלמידים מ־34 ישובים. בס"ה לומדים היום 15 אלף ילדים מ־245 ישו־בים ב־64 בתי"ס משותפים ואז־וריים.

סופרנו מציין כי מספר הכ־תות שמשרד החנוך אישר לבתי הספר של החנוך העצמאי הוא אפסי ביותר ועליו לנקוט את הצעדים הדרושים לתיקון מצבם הקשה של בתי"ס אלה, ובכללם ביה"ס בראש העין במקום בו לומדות קרוב ל־1,000 בנות, במשמרת שניה.

● ירושלים יום א' (ש"ה) — עצרת מחאה נגד חלולי השבת חכרון לנרצחים בהתנגשות ביום השבת שעבר עקב חלול שבת שבא בעקבות נוסעי הג"פ בכביש בית הכרם שבה נהרגו שתי נשים וילדה בת שנתיים, נערכה היום בביהכנ"ס של הספרדים בבית וגן.

הבעיות העומדות על הפרק בדיוני הנהלת המרכז הארצי של אגודי"י

ירושלים יום ה' (מאת סופרנו) — החלטות שונות על פעולות מקיפות לפתרון הבעיות הדוחפות העומדות על סדר היום, הן בשטח הדתי והן בשטח הארגוני, נתקבלו אתמול בישיבת הנהלת המרכז הארצי של אגודת ישראל, שהתקיימה בירושלים.

הישיבה הוקדשה לדיונים מקיפים בבעיות המיוחדות הקשורות במצב היהדות בארץ ישראל ובבעיותיה הארגוניות של התנועה. בראש וראשונה עמדו לדיון הדרכים להחיות ולחזק את הצד הארגוני של התנועה. במסגרת זו נידונו בעיות ארגוניות, בעיות משק הכספים, בעיות החינוך, ביצוע ההחלטות ביחס לשנת השמיטה הקרובה ודרכי ביצוע פעולות שונות בעבודתה המעשית של התנועה בשטחים שונים.

פרק מיוחד הוקדש לבעיות מחלקת עזרת המורה, ובדיונים הודגש במיוחד הצורך להרחיב את מסגרת הפעילות האגודאית בקרב בני עדות המזרח.

להלן נמסר בפני ההנהלה דו"ח מלא ומפורט על הפעולות בקשר לבריכת השחיה המעורבת אשר אגודת ישראל נקטה יזמה בענין זה הן ביחס לדיונים על רכישת הבריכה והן בקשר להכנות לקראת ההפגנה הגדולה שתיערך ביום רביעי ט"ז סיון בירושלים.

באותה ישיבה נמסר דו"ח מפורט על המו"מ עם פועלי אגודת ישראל בדבר מיזוג שלם של שני הארגונים בהתאם להחלטת מליאת הועה"פ העולמי של אגו"י בחורף שעבר, כן דובר על ההכנות לקראת הבחירות לכנסת הרביעית.

כן נידונו בהרחבה הבעיות הנוגעות ל"מרכז הרוחני העולמי" — היכל שלמה אשר בענין זה נמצאת התנועה במגע מתמיד עם גדולי התורה בישראל.

בסיכום הדיונים נתקבלו החלטות שונות שהקיפו את כל הבעיות הנידונות.

מלבד היו"ר הרב י. מ. לוין, השתתפו בדיון: הרב משה פורש, הרב שמואל שצדרוביצקי, הרב שלמה לורנץ, הרב פנחס לוין הרב מנחם פורש, הרב חיים בנימין רירניק, ר' שלמה יעקב גרוס, ר' שמעון סירוקה, הרב אברהם רייך, ר' אברהם הירש ור' יעקב מזרחי.

בעקבות כנס גדולי התורה וההוראה בירושלים

הוקמה ועדה למען קדושת ירושלים

ירושלים, יום ג' (מאת סר פרנו) — ועדה מרכזית למען קדושת ירושלים, נבחרה היום בעקבות אספת גדולי התורה, רבני ירושלים ומורי ההוראה שבמקום, שנערכה היום לקראת עצרת המחאה נגד הקמת בריכת השחיה המעורבת בי־רושלים, שתתקיים, לאחר דחיה קלה, ביום הרביעי, ט"ז סיון.

לאחר שמיעת דו"ח מפי ועדת הפעולה המיוחדת על מהלך הפעולות ולאחר פנייתם של חוגים רחבים בישוב לד־חות את ההפגנה בעשרה ימים, תוך התחשבות בקשיים האר־גוניים הכרוכים בעריכת ההפג־נה מיד לאחר חג השבועות, ולאור הצורך בהכנות נרחבות, הוחלט כי ההפגנה הרבתי תתקיים בירושלים ביום הרביעי ט"ז סיון.

לשם הבטחת הצלחתה המכסימלית של ההפגנה הוקמו מטות פעולה בירושלים ובתל אביב, שיערכו את ההכנות בקפדנות.

בינתיים גוברת התכונה בישוב הדתי בכל רחבי הארץ, לקראת ההפגנה וכן ממשיך זרם מברקי ההזדהות מכל תפוצות ישראל להגיע ארצה. עסקנים לרוב הביעו את רצונם להשתתף בהכנות לקראת ההפגנה בכל פינה בארץ.

ועדה בינמפלגתית תנהל המו"מ לקניית הבריכה

בעקבות פנייתו המתחדשת של מר ח. שיף, מבוני ומקימי בריכת השחיה בירושלים, אל ועדת הפעולה לחדש את המו"מ על רכישת הבריכה, נבחרה היום ועדה פריטית בה מיוצגים כל המפלגות הדתיות בשני נציגים כל אחד הוטל עליה לחדש את המאמצים לחיסולה של פרשת הבריכה המסעירה את הציבוריות הדתית בכל העולם, על ידי רכישתה.

פרשת במדבר — נשא; ד'-י' סיון תשמ"ח

יום החודש	יום השבוע		עלות השחר	עטיפת הטלית	נץ החמה	סוז"ק קר"ש להמג"א	סוז"ק קר"ש לתניא והגר"א	סוז"ת תפילה להמג"א	סוז"ת לתניא והגר"א	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה	שקיעת החמה
ה	ז	במדבר	2.49	3.43	4.36	7.12	8.03	8.39	9.13	11.34	12.09	3.37	5.06	6.35
ו	א	שבועות	2.48	3.43	4.35	7.11	8.03	8.39	9.12	11.34	12.09	3.38	5.07	6.35
ז	ב	אס"ח בא"י	2.47	3.42	4.34	7.11	8.02	8.38	9.12	11.34	12.09	3.38	5.08	3.36
ח	ג		2.47	3.42	4.34	7.11	8.02	8.38	9.12	11.34	12.09	3.38	5.08	6.36
ט	ד		2.46	3.41	4.34	7.10	8.02	8.38	9.12	11.34	12.09	3.40	5.09	6.37
י	ה		2.45	3.41	4.33	7.10	8.02	8.38	9.12	11.34	12.09	3.40	5.09	6.38
יא	ו		2.44	3.41	4.33	7.10	8.02	8.38	9.12	11.34	12.10	3.40	5.10	6.39

לפי אופק ירושלים — השעות לפי שעון החורף ויש להוסיף עליהן שעה — מתוך לוח דבר יום ביומו

רשות לרופא

עששת השניים בילד הצעיר

פרופ' ישראל תמיר, הדסה עין כרם

עששת השיניים (חורים) היא מחלה ככל המחלות שניתן גם למונעה ★ על ידי הרגלים נכונים והקפדה היגיינית כבר מגיל הרך ★ האויב הגדול שלה - הסוכר

עששת השנים, או כפי שזה קרוי בלשון עממית "חורים בשני־ים" הנה אחת המחלות הנפוצות ביותר בין צעירים ומופיעה בש־כיחות גדולה אפילו בילד הרך בן השלוש עד ארבע שנים. לא בטעות כתבתי "מחלה" כי אכן יש להתייחס לתופעה הזו כאל כל מחלה אחרת אשר יש לה סבה, היא גורמת לסבל ולנזק, נתן לטפל בה ומעל לכל נתן בהרבה מאד מקרים אף למנוע אותה. משום מה אין התיחסות באותה לא בין ההורים ולדאבוני אף לא בין רופאי הילדים למחלה זו.

מקרים רבים של ילדים כבר ראיתי אשר בגיל שלוש-ארבע שנים מסתובבים עם שניים רקו־בות, מורסות (אבססים) מרובים סביב שורשי השניים ואיש לא שם לב, כאשר הטענה היא "אלו הן הרי שיני חלב ולכן תשורתנה בעצמן בבא העת" — אין שטות גדולה הימנה!

הבה נבדוק את התופעה ונראה מה בידי ההורים לעשות כדי למ־נוע אותה. כפי שאמרתי מדובר במחלה וכמו בהרבה מחלות גם בעששת השניים אין סבה אחת ויחידה אלא מספר סבות חוברות יחד כדי להביא לתופעות המלאות של המחלה. שלושה גורמים חוברים יחד, וחייבים להתקיים בו זמנית, כדי להביא לתופעת העששת. ראשית מבנה השן ובעקר החלק החיצוני הקשה שלו, שנית קיומם של חיידקים ושלישית מציאותו של מזון לחיידקים ממנו הם יוצרים חומצות אשר פוגעות במבנה השן וגורמות להרס השן והופעת העששת.

בעבר חשבו כי מבנה השן הנה קבועה ואין כל אפשרות לשנות דבר. כיום אנו יודעים, כי אחד הגורמים העקריים אשר פוגמים במבנה השן הוא חוסר פלאור. על ידי תוספת פלאור, בין אם בכי השתיה או על ידי נטילתו… כתרופה לתינוק ולילד בגיל הרך, נתן לשפר במדה נכרת את מבנה השן ולמנוע את הופעת העששת. רצוי לתת את הפלאור עד גיל שבע, שמונה שנים, כלומר, עד אשר נגמרת יצירתם של השניים הקבו־עות. הגורם השני אשר הזכרתי הם החיידקים. חלל הפה של כולנו וגם של תנוקות וילדים מכיל חיידקים. מתברר כי אין כל דרך, ואף לא צריך, לסלק את החיידקים מחלל הפה ואף לאחר רחיצת שניים קפדנית ביותר ימצאו חיידקים כבר מספר דקות לאחר סיום הרחיצה. כלומר החיידקים הנם גורם נתון ואין מה לעשות. הגורם העקרי הוא מציאות מזון בחלל הפה, ממנו מייצרים החי־ידקים חומצות אשר תוקפות את השניים (ובעקר את השניים בעלות המבנה ה"חלש" בגלל חוסר פלאור). המזון החשוב ביותר לגרימת תופעה שלילית זו הם הסוכרים. וכאן אולי ה"חטא" הגדול של האמהות, דהיינו מתן סוכרים שעות רבות בין עם על ידי השקעת המוצץ של התנוק בדבש או על ידי מתן, בין הארוחות, משקה המכיל סוכר (יש לזכור כי גם חלב לכשעצמו מכיל הרבה סוכר). התנוק אשר הולך לישון כאשר בקבוק המכיל סוכר — מי סוכר, מיץ, חלב וכו' בפיו — מספק לחיידקים, כל הזמן מזון טוב ליצור את החומצה הפוגעת.

עששת השניים איננה רק תופ־עה מכוערת, כפי שכבר הדגשתי מדובר כמחלה ממשית, דומה להתהוותם של פצעים מוגלתיים בכל מקום אחר בגוף. הילד סובל מכאבים, איננו אוכל היטב (גם בגלל קושי בלעיסה) התפתחותו לוקה. הטפול בעששת הוא בעקרו מניעתי. נכון כאשר כבר התגברה העששת יש לעתים לבצע טפול מקיף על ידי רופא השניים ולא פעם הנזק כל כך נרחב עד שאין ברירה אלא לטפל בילד בהרדמה כללית ובאותה עת לעקור מספר שניים ולטפל טפולים נרחבים בשניים האחרות. הרבה יותר קל, יעיל וטוב למנוע את המחלה. ואלה הם הדברים אשר יש לעשות או כדאי להמנע מעשייתם:

א. הקפידי להוסיף פלואור לילד שלך בהתאם להנחיות שת־קבלי מרופא הילדים.

ב. המנעי בכל מחיר מלתת לילד שתיה המכילה סוכר (כולל חלב) בין הארוחות ובעקר המנעי מלהשכיבו לישון עם בקבוק המ־כיל סוכר. אפשר בהחלט לתת לילד שתיה חפשית, גם בלילה, של מים צלולים — במשך ימים ספורים יתרגל לכך.

ג. מהגיל הרך ביותר שהדבר אפשרי, למדי את הילד בהיגיינה של הפה — רחיצה נכונה ותכופה של השניים.

מוגש ע"י ארגון רפע"ה י"ם

אין תחליף לעוצמת הפרסום
בלוח המודיע

מהיום ב ספקו
כל המזונות בהשגחת הבד"ץ של העדה החרדית
עוף
כדורי בשר
מרקים
משולבים סלטים
קוגל
שניצל
דגים
טרי באריזה
382877

המודיע הצעיר

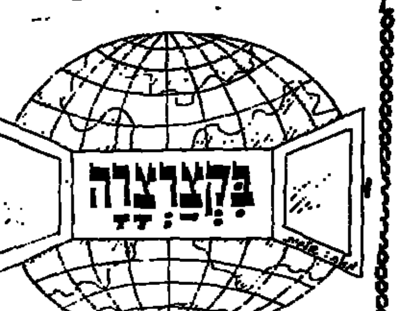

חלב

חָלָב, אֲבָל לֹא בְּדִיּוּק חָלָב.

הַחֶמְאָה הִיא מַאֲכָל עַתִּיק מְאֹד. מְעַנְיֵן. מִי גִּלָּה אוֹתָהּ לָרִאשׁוֹנָה? אֶפְשָׁר רַק לְשַׁעֵר. אוּלַי הָיָה זֶה רוֹכֵב שֶׁדָּהַר עַל סוּסוֹ וְעִמּוֹ נֹאד חָלָב. כְּשֶׁהִגִּיעַ לִמְחוֹז חֶפְצוֹ, פָּתַח אֶת הַנֹּאד וּבְנוֹסָף לֶחָלָב גִּלָּה גַּם חֶמְאָה. כַּנִּרְאֶה שֶׁטָּעַם אוֹתָהּ, וְהִיא הָיְתָה לוֹ עֲרֵבָה.

כַּאֲשֶׁר מְנַעֲרִים חָלָב זְמַן רַב, מִצְטַבֵּר הַשּׁוּמָן וְהוֹפֵךְ לְגוּשׁ. לַגּוּשׁ הַזֶּה קוֹרְאִים: חֶמְאָה. כְּדֵי לְהַשִּׂיג אוֹתָהּ מַכְנִיסִים אֶת הֶחָלָב לַמַּחְבֵּצָה. זוֹ מְכוֹנָה הַמְנַעֶרֶת אוֹתוֹ הֵיטֵב.

לַחֲכָמִים בִּלְבַד: הֵיכָן מֻזְכֶּרֶת חֶמְאָה בְּסֵפֶר "בְּרֵאשִׁית"?

מכתב פותח לבב

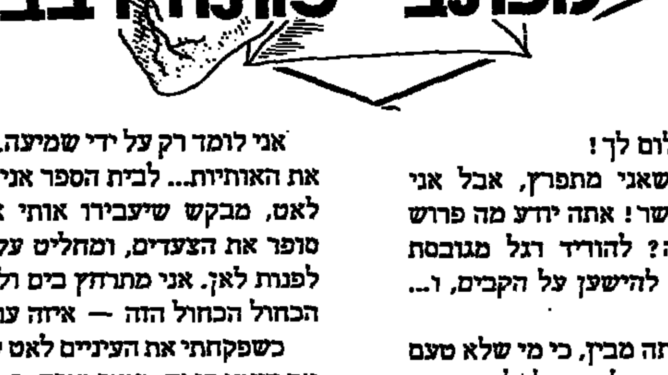

סיפרה: שולמית

ד"ר הראל, שלום לך!

סלח לי על שאני מתפרץ, אבל אני שמח. פשוט מאושר! אתה יודע מה פרוש לרדת מן המיטה? להוריד רגל מגובסת אחת, ועוד אחת, להישען על הקבים, ו... להתקדם?

אני בטוח שאתה מבין, כי מי שלא טעם את טעם השכיבה, לא יכול להבין את שמחת ההליכה.

ניצלתי את חצי שעת החסד שניתנה לי מחוץ למיטה, כדי להגיע לחלון ולהציץ החוצה, אל חדר החולים. אתה ודאי מתפלא: וכי מה מעניין שם כל כך? לדידך אולי זה שום דבר מיוחד, אבל אני ספרתי קרוב למאה אנשים הצועדים על שתי רגליהם הבריאות.

חבל, כל כך חבל שאף אחד מהם אינו מעריך כראוי את מתנת הרגלים! אדם קם בבוקר, גורב את גרביו נועל את נעליו, סנדליו או מגפיו, והולך. עולה. יורד ומקפץ, מי זוכר בכלל שיש לו רגלים? כן, לפעמים אתה נזכר, כשמישהו דורך לך על הרגל — אתה נזכר שיש לך רגל...

כשחזרתי למיטה, או נכון יותר: כשהוחזרתי למיטה, התחלתי לחשוב על עוד ניסים מ"ניסיך ונפלאותיך שבכל עת". למשל: זה שאני רואה, מי אומר שאני חייב לראות? עצמתי את עיני ודמיינתי לי חיים ללא אור שמש, ללא צבעים וללא מראות.

אני לומד רק על ידי שמיעה. אינני רואה את האותיות... לבית הספר אני הולך, לאט לאט, מבקש שיעבירו אותי את הכביש, סופר את הצעדים, ומחליט על פיהם מתי לפנות לאן. אני מתרחץ בים ולא רואה את הכחול הכחול הזה — איזה עולם עצוב!

כשפקחתי את העיניים לאט לאט מצאתי את עצמי בוכה, ממש בוכה. כמה טוב שיש לי עיניים בריאות! אני מנסה שוב ושוב להניע את הרגלים, תחושת הכאב המתלווה לתנועה נעימה לי: יש לי רגל!

שלך,
שמח ומקווה לשמוח תמיד,
חנני

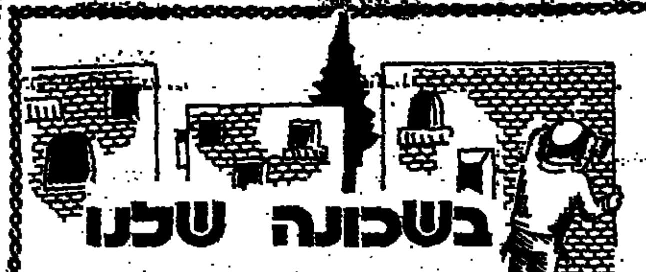

סיפרה: שולמית

— "שולי, איפה את?"

— "אני כאן!"

— "איפה כאן?"

— "כאן, מאחורי השיח" צעקתי, כדי שרוחליה תיטיב לשמוע אותי.

מקשטים

— "את עדיין נרשמת?"

— "מה זאת אומרת? שמונים פעימות בדקה!" השבתי, כשאני מתעקשת לכופף את הגבעול העקשן של ההרדוף. לפני שניגשתי אליו, הזהירה אותי רוחלה חזור והזהר שעליו רעילים, ומספיק לאכול שניים מהם, כדי להזדקק לאשפוז דחוף.

כשאני אומרת הרדוף, אני מתכוונת לפרחים הוורודים או הלבנים הממלאים את רחובותיה הסיניים של ירושלים הלא כל כך חדשה.

הפעם שותפים למבצע קישוט בית הכנסת כולם: כל ילדי השכונה בלי יוצא מן הכלל. יש ההולכים למרחקים כדי להשיג שושנים לבנות, אדומות, או צהובות, שהרי לא בכל מקום ניתנת הרשות לקטוף אותן. ויש כמוני, למשל, המסתפקים בפרחים שכונתיים: רוחליה ואני מטפלות בהרדוף, ציפי ניגשה לאסתר כדי לבקש מעט פרחים מן הגינה, וחדוה... לחדוה יש תמיד רעיונות מעניינים.

— "שולי, את זוכרת את השיח שממנו הכינה לנו הגננת של גן חובה זרים לימי ההולדת?"

— "זהו, אז לשם אני הולכת! זה שיח שיכול להיות מצוין בשבילנו".

חדוה הלכה וחזרה עמוסה שלל רב. הענפים שהביאה היו באמת מצוינים. בסך הכל נהנינו מן הקטיף, אבל רק לאחר שנערמה כמות רצינית של פרחים וענפים, התחילה העבודה האהובה עלינו באמת: השזירה. בוחרים בענף ארוך וגמיש מאד, ומחברים אליו ענפים קטנים נוספים. נכון, אפשר להעזר בחוט וזה מקל בהרבה. אבל "החכמה" היא לקלוע בלי חוטים. כשהענף — או ליתר דיוק, אגודת הענפים — מספיק עבה, תוחבים פנימה את הפרחים, יוצרים מעגל, והזר מוכן!

בזה מסתיים תפקידן של הגדולות, ומכאן והלאה, עובר הפיקוד לידינו, הקטנות. קודם כל צריך להרים את הזרים בעדינות ולהביאם לבית הכנסת. אחר כך, וכך זה מדי שנה, אנחנו מחכות בכניסה עד שהשמש הזקן יבחין בנו.

ואת עליכם לדעת: השמש, ר' אפרים, הוא אחד האנשים המעניינים ביותר בשכונה שלנו. יהודי נמוך קומה, שתקן, ואת המעט שיש לו לומר הוא כותב על פתק, ומצמיד לאחד הקירות של בית הכנסת. הפעם, למשל, הוא הצמיד לנו פתק בזו הלשון:

"ילדות, נא לזכור להביא את הפתקים לכבוד משה".

בעצם, מה פתאם לכבוד משה? — חשבתי לי. אם כבר, אז לכבוד הר סיני. אולי בגלל... חדוה הפסיקה את מחשבותי בלחישה: "שולי, עכשיו בואי תרימי את הזר. מה את חולמת עכשיו?"

השמש הזקן התקרב בחיוך שקט, העמיס על כתפיו את הזרים, ונכנס לבית הכנסת. אנחנו, הילדות נכנסנו לעזרת הנשים כדי לעקוב מקרוב אחר מעשיו.

את הזר של גיטי וסימה תלה השמש מעל לפתח בכניסה. את של רוחליה, הגדול והיפה, מעל ארון הקודש — לא פלא! את של חדוה בצד שמאל, ואת שלי--- מה יהיה עם שלי? כמעט שבכיתי. הזר שלי לא נשכח, הנה ניגש אליו השמש לוקח אותו ומניחו מעל ל"שויתי". איזו זכות!

כשסיים ר' אפרים את מלאכת התליה, ניגש לעזרת נשים כדי לומר לנו "יישר כח". החלטתי להעיז ולשאול: למה היה כתוב בפתק "לכבוד משה"?

— "מתי נולד משה?" שואל השמש בנחת.

— "בז' אדר!" ענינו מתפלאות.

— "שלושה חדשים הצפינו אותו בבית, מתי הם נגמרים?"

— "בו' סיון".

— "נכון מאד. כתוב בספרים שזה טעם למנהג לקשט את בית הכנסת בירק, להזכיר את הנס שנעשה למשה רבנו, שהוטמן בקני הסוף.

כשיצאנו מבית הכנסת שאלתי את חדוה בשקט: "שמשים הם תמיד יודעים כל כך הרבה?"

חדוה משכה בכתפיה:

"אחרת — איך היו שמשים?"

בַּת יְחִידָה הָיְתָה לוֹ, לַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים עוֹזֵר גְּרוֹדְזֶ'נְסְקִי מִוִּילְנָא. חֲסוּדָה וּמַצְלַחַת, וַאֲהוּבָה עָלָיו מְאֹד. אִמָּהוֹת הָיוּ מִתְבָּרְכוֹת בָּהּ וּמִתְפַּלְּלוֹת עַל יַלְדוֹתֵיהֶן "יְשִׂימֵךְ אֱלֹקִים כְּבִתּוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים עוֹזֵר". אַךְ בְּגִיל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה חָלְתָה בְּמַחֲלָה אֲנוּשָׁה. אַרְבַּע שָׁנִים שָׁכְבָה עַל עֶרֶשׂ דְּוַי, וְעֵינֵי הוֹרֶיהָ רוֹאוֹת וְכָלוֹת.

בַּשָּׁעוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת לְחַיֶּיהָ, הִסְתַּגֵּר ר' חַיִּים בְּחַדְרוֹ בִּדְחִיפוּת. לָמָּה? כִּי רָאָה שֶׁקָּרֵב קִצָּהּ, וּמִהֵר לִכְתֹּב כַּמָּה תְּשׁוּבוֹת בַּהֲלָכָה. מַהֵר, בְּטֶרֶם יִהְיֶה אָסוּר. "לִתְפֹּס" עוֹד קְצַת תּוֹרָה, לִפְנֵי שֶׁלֹּא יוּכַל...

רגע, 117

(1) דמויות במגילה

לפניכם שמות ממגילת רות שאותיותיהן התערבבו.

מצאו במי המדובר!

- חלמנו.
- בַּלִינוּ
- צָפַר.
- הוד נעים.
- עָזַב.

(2) שבועות

פענחו את הציורים הבאים, ותמצאו שם של פיוט קדוש הנאמר בשבועות.

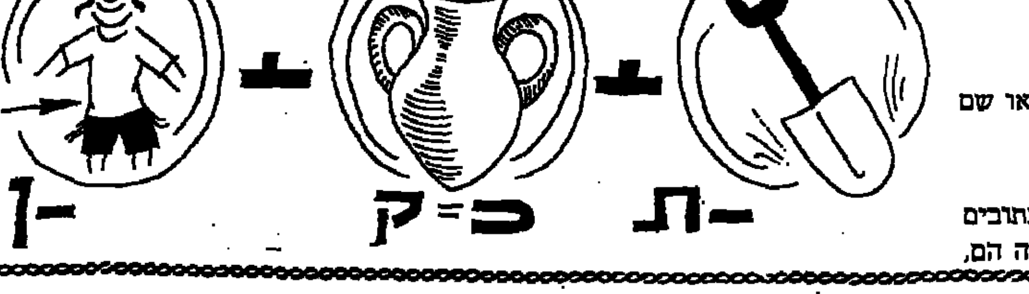

(3) מאכלי חלב

לפניכם מספרים במקום אותיות. כתובים כאן שלושה מאכלי חלב. מצאו מה הם, בהתאם להגדרות שאחריהם. (ההגדרות משתמשות באותן אותיות ליצירת מילים אחרות)

321, 432, 74635.

741 התפללה בלחש
32 האבר שבו מרגישים
45 מקום שלומדות בו ילדות קטנות.
643 בן שלי.
745 גדלים בָּה פרחים

פתרונות לרגע חושבים 112

א) נדב, אביהוא, אלעזר ואיתמר.
ג) צפצוף, צפוף, צף, פרץ, צרוף, רצופה, פרה, פר.
כ) המילה השניה בכל צרוף היא בגימטריה 14.

שמות הזוכים מגליון 113

פרס ראשון: **משפחת רוטר מקור ברוך 14 רמת ויז'ניץ חיפה,** — אלבום תמונות.

פרס שני: **נחמה לינשה ישעיהו הנביא 4 בני ברק 51269,** — משחק סולמות וחבלים.

פרס שלישי: **מלכי ספיבק מלכי ישראל 67 ירושלים 94395** — חותמת חיות.

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ ברוממה (זכרון יעקב) 3 + פ"א, ק"א + ארונות. (02)247833 (02)865978 ובערב (02)247853

★ בהמ"ג ובזכרון יעקב דירות למרבה במחיר מחיר מוצע $57,000 (תיווך) (02)533444 (02)522717

★ ברמות ג', 4 + פ"א, ק"א דרומית הסקה מרפסות ארונות (02)865881 $108,000

★ בהר־נוף פנטהאוז 5 חדרים מעולה, כיורים, נוף בערב (02)432110

★ בסנהדריה פאג"י 3 + פ"א 3 כיורים + 3 מרפסות ק"ב חדשה ומטופחת $95,000 (תיווך) (02)866690

★ קוטג' בהר־נוף 5½ — 6 חדרים $199,000 טלפון בערב (02)865615

★ למכירה באונסדורף 4 חדרים, ק"ב צדדים טובים. $120,000 (02)816021 (02)815631

★ בהר־נוף, 5 + מחסן + מרפסת גג, נוף מרהיב, חדשה מיידית (02)867866

★ הראשון קונה! ברמות!!! 5 + מחסן + מרפסת + גינה + נוף כניסה פרטית!!! לא להאמין!!! 90,000!!! בלעדי ל"פרפר" (02)248651

★ לדתיים! ברמות ג', 4 + גינה בזילה 125,000. הסקה. פרטית (02)865244

★ לדתיים! ברמות, באידלסון, 3½, ק"ב 88,000 "תיווכית" (02)233211

★ במקור ברוך 3 חדרים גדולים + הול ק"א 95,000 "נוף הרים" (02)382471/3

★ בנייני רוזנשטיין 4½ חדרים משופצת, חדשה, מיידית $130,000 מפתחות בנוף הרים (02)382471/3

★ 3½ חדרים + סוכה ושכלולים, בר אילן 22, ק"ה טלפון (02)818705

★ בגבעת שאול, רחוב כתב סופר 28, נותרו 3 דירות של 4 חדרים לכניסה מיידית. טלפון: במשרד באתר הבניה: (02)225916 (02)521535

★ בבית וגן 3 חדרים גדולים + 2 מרפסות + פ"א + מחסן ק"ב, + כיורים נוף הרים (02)382471/3

★ 3 חדרים פנטהאוז עם אפשרות בניה ברח' דוד (02)245339 בין 9.30 — 1.00

★ בהר נוף 3 חדרים $85,000, 4 דרומית $100,000. פנטהאוז 5 חדרים דרומי $130,000 "נופים" (02)529724

★ ברמות, 3 חדרים. חייבת להמכר. רק 55,000! המפתחות ב"יעם גר" (02)816833

★ לדתיים! 3 + הול בבר־אילן + 2 מרפסות "היכל נכסים" (02)248396

★ בבוכרים כחדשה 4 (מיידית) 5 130,000 (מסירה שנה) 155,000 המתווך (02)273355

★ בהר נוף פנטהאוז, 5 גדולים, דרומית + נוף יפהפיה ומושקעת 168,000 "זהר נוף" (02)384448

★ דירות למכירה באזור גאולה 3 — 2 חדרים ש.ע.ל. (02)286903 (02)289993

★ בהר נוף 3 חדרים קומת כניסה משופצת + נוף "אורטל" (02)287973 (02)288588

★ בגאולה 4 חדרים מרוהטת כמר"כ דרושה דירת 5 — 4 חדרים (02)828475

★ בהר־נוף קוטג' 4 חדרים ק"א דרומית + מרפסת גדולה "אורטל" (02)287973 (02)288588

★ בהר נוף 4 חדרים ק"א דרומית משופצת "אורטל" (02)288588 (02)287973

★ במקור ברוך 3½ מפוארת 3 כיווני אויר, מטבח משוכלל, שרותים כפולים (אפשרות לחדר נוסף) 12.30 מ־ (02)539786 $110,000

בדמי מפתח

★ בהאמרכלים 3 ה', ק"ק $39,000 טעון שיפוץ (בצה"ב כולל) (02)820751

להשכרה

★ ישיבה בטלזסטון להשכרה לקיץ לקייטנה / בית הארחה (02)814795 (02)341813

★ פנוי לחודש במטרסדורף 2 מרוהטת ק"ק (02)532003

★ במטרסדורף להשכרה דירת 5 חדרים מפוארת, מרוהטת קומפלט לשנה (02)524855

★ בהר נוף 4 חדרים ק"ב + טלפון כניסה מיידית לתקופה ארוכה (02)343745

★ הר נוף 4½ חדרים, מיידית, נוף מרהיב ק"א $450 (02)418955

★

ביקוש דירות

★ דרושה דירת חדר — שניים לתקופה ממושכת, בגאולה — מאה שערים (02)283844 מ־7.00 בערב

נעל דירה
באות מכרו/השכירו
ללא דמי תיווך!!
באמצעות
מבית מתנה
גאולה, ירושלים
282452-6

לירון מתנות
רח' מלכי ישראל 35
02-382562
מחסלים! מחסלים!
מכירת חיסול
כלי בית, מתנות
פרחי משי

★ דרושה להשכרה דירה חדשה בגאולה / מקור ברוך 3 — 4 חדרים, ריקה לתקופה ממושכת (02)382818

עסקים

★ במרכז גאולה "חדרים" להשכרה למשרדים/חנויות ומחסן. כניסה מיידית (02)227043

★ למכירה דירת חדר קומפלט $25,000; מגרשים בחלת יצחק (פלר) מ־$9,000; מגרש באיתור 600 מ"ר $25,000 דירות תפוסות פרטים (02)828602 (02)820751

★ במרכז גאולה 3 בשכ"ח לעסק ולכל מטרה + טלפון ק"ק (02)819186

בני־ברק

למכירה

★ בבני ברק בראב"ד 9 ק"ג 2 + מטבח והול גדולים $62,000 (02)812574

★ למכירה דירת פאר בת 4 חדרים ברח' יהושע 26 להתקשר רק מ־9 בערב (03)790713

★ במרכז, סוקולוב 9 3½ + חצי 3 כ"א קומה ב' חזית

★ 3½ ק"ב בשכון ה' 3 כ"א 4 מרפסות 797085 (03)799326

ביקוש דירות

★ בבני ברק דרושה דירה לחודש/חודשיים מרוהטת/בלי. מיזני (03)786816 (03)797943

בדמי מפתח

★ למשרד בדמ"פ 1½ + טלפון ושרותים צ"ע במרכז ר. עקיבא ב"ב (03)782633

עסקים

★ למכירה מסיבות פרטיות עסק משגשג בענף מוצרי חשמל ודהיטים טל. (03)793739 מ־8.00 בערב 10.00

— קראת את המודעה ב"המודיע"?
— כן. ודאי שקראתי!
— נו? קנית?
— לא. צילצלתי,
והתשובה היתה: מכרנו!

אין תחליף

לעוצמת הפרסום בהמודיע

★ למסירה — חנות פעילה בלנטריה וסדקית בב"ב טל. מ־(03)397179 (03)398459 20.00

★ להשכרה מחסן ו/או חצר באזור בני ברק פתח תקוה טל. (03"9324772) (03)793628

★ רפד מעולה מחפש כל סוגי ריפוד שרות אדיב (03)9224103 (03)9341843

חנויות

★ למכירה חנות פעילה למוצרי חשמל ביתיים ותעשייתיים, ושרות לתעשיה ברח' עזרא פנת השומר (03)787189־0

★ להשכרה חנויות במרכז רח' ר' עקיבא בני ברק בגדלים שונים טלפון (03)743529

★ לכל מטרה!! במרכז גאולה 100 מ"ר + טלפון להשכרה חודשית (02)719162

★ בגאולה ובשטראוס, חנויות משרדים ומחסנים כניסה מיידית הגדל לפי הדרישה פרטים (02)828602 (02)820751

★ בהר נוף חנות 100 מ"ר לכניסה מיידית במחיר טוב "נוף הרים" (02)382471/3

★ בשטראוס 30 חדרים בחל־ארוח 21 חדרים בגבעת שאול 5000 — 700 מ"ר בבית וגן לוילות וקוטג'ים פרטים (02)828602 (02)820751

★ להשכרה 200 מ"ר באזור גבעת שאול לפנות "אינטרנשיונל" תיווך תנכסים (02)384676

בס"ד

לתושבי בני־ברק!

שמחים אנו להודיע על

פתיחת
חנות המפעל
של
חברת עלית

ברח' ר' עקיבא 61 בני־ברק
בהנהלת הר"ר יצחק לזנובסקי הי"ו
ניתן להשיג כל מוצרי מגדים
★ שוקולד ★ ממתקים ★ סוכריות
★ חלבות ועוד
בהכשר הבד"ץ של העדה החרדית ירושלים
כמו"כ מחלקה מיוחדת של מבחר מוצרי "מוסי"
בהכשר "חוג חתם סופר" בני־ברק
מתמחים בהכנת סלסלות שי, חבילות שי, ועוד
גם בהזמנות מיוחדות
לרגל הפתיחה מוצרי מגדים
בהנחה מיוחדת
בברכה
הנהלת עלית/מגדים

בקרוב יפתח בקרית־הרצוג
קורס סריגה
לנשים ונערות
ע"י מורה מנוסה ומוסמכת
טל: 03־5790539

שרגא של משיח
הגיע הקלטת החדשה מאזה"ב!
מקהלת ילדים עם הסוף החדש
זושא שמלצר מסקוועד
עבודים: משה לאופר
הפצה: "אזמר"
03־706008

דירות מפוארות
בגבעת שאול
מתגבשת עמותה לרכישה או לבניה
דירות מפוארות ופנטהאוזים
באזור שבין גבעת שאול לקרית משה
ירושלים
לפרטים טלפון 02־224778

לנוסעים לחו"ל!
ניתן להשיג את כל מוצרי "מגדים"
(שוקולד, סוכריות, ממתקים, חלבה ועוד)
בהכשר הבד"צ העדה החרדית ירושלים
בנמל התעופה לוד
בחנות מול שער 11
בברכת "צאתכם לשלום"
עלית/מגדים

ספיישל לשבועות
חד פעמי היום ומחר!
בלינצ'ס במילוי גבינה בהכשר הבד"ץ של העדה החרדית
ליחידים ולהזמנות
ועוד מבחר מאכלים טעימים כרגיל
לאכול במקום ולקחת הביתה
מזנון מאה שערים 84 טל. 289871 (רשן)

קמפ אשרינו לבנות חרדיות
מודיע על פתיחת ההרשמה ל:
מחנה אשרינו ב"יד בנימין"
תאריכים: יט"ו מנחם אב (2.8־10.8) בנות: גילאי 9־15
קיטנת אשרינו בירושלים
תאריכים: ר"ח אלול — י"ג אלול (14.8־26.8)
בנות: גילאי 5־14 בשעות 9.00־15.00
שחיה יומית ★ ספורט ★ מלאכה ★ דרמה ★ מחול ★ חוגים מגוונים
★ צוות אחראי ומעולה
פרטים והרשמה: נעמי - בבוקר 02־416587 שרה - בערב 02־430058

דרושה מכירה
לקבל קהל
עם ידיעה בסיסית באנגלית
לשעות אחה"צ
טל: 02־829611

מעריך וקונה
כלי כסף עתיקים
(כולל שבורים) לפרסים
טל: 02־864280
בין 2-4 אחה"צ

דרוש טבח
בירושלים
ועוזר לטבח
לפנות לטלפון 02־815348

בקורסי מחשבים
בקבוצות נפרדות
לא כדאי לוותר
על הטוב ביותר
"סיון מחשבים"
03־790712

אברך מוכשר
ובעל נסיון
מכין נערים לבר־מצוה
וכן מוסר שעורי־עזר
ללימוד גמרא
02־861214

המוסכת המסורתי
703231 רח' ר' עקיבא 20 ב"ב טל.

דרושה מטפלת
עם המלצות
2־3 פעמים בשבוע
+ עבודות בית
ברח' שמגר 811675

קנה עכשיו את:
דירת הקיץ שלך
במלון הסוויטות
המפואר בירושלים
דירה בבעלותך בטאבו
שותפות ברווחי המלון
המחיר: החל מ־ $ 89,500
רווח חודשי צפוי: כ־$1,000
שרי ישראל
טל' 02-380 585 ; 02-380 490

סופר ארזה
היום קניית ב־
לקהל לקוחותינו חג שמח
שבועות תשמ"ח איציק שפיר והצוות

משכנות ירושלים
מלכי ישראל 35
טל. 381797־382031
מידע ממוחשב לדירות
ללא דמי תווך 1 — 9 — 7 — 4

★ צביעת חדר 110 ש"ח, + דלת 38 ש"ח חידוש אמבטיות ומקררים באחריות (03)705249 בערב

★ דרושות מוכרות בתצאים טובים לחנות בגאולה טלפון: (02)384717

★ מסירת שעורים פרטיים בכל המקצועות לילדות כבית ספר עממי ע"י בעלת נסיון (02)382071

מכבסת הלבנון
השכרת מפות ומפיות
לארועים
ליחידים
ולמוסדות
טל: 02־820777
02־820661
שרות כביסה
קוי יבש ללקוחות
פרטיים

בערי הארץ

★ למכירה 3½ באשדוד בקרית חסידי גור $45,000 בערב: (03)787192

עמנואל

★ למכירה באזור הוילות 4 חדרים + גינה (03)786650

★ למכירה באתר רבקה 2 דירות צמודות בנות 3 חדרים אפשרות להוספת חדר (03)786650

באר יעקב

★ למכירה 3 חדרים בבאר יעקב בנין חרדי $30,000 בערב (03)787192

קיט

★ ברמות 04, 4 חדרים, ק"ב, כיוונים טובים מז' בתמוז — ט"ו תמוז (02)867029

עבודה

★ דרושה מכירה, אשה נשואה למוסד צבורי בירושלים נסיון וידע בהדפסה הכרחי בעברית רצוי גם באנגלית וידע בהפעלת מחשב בין (02)664515 12 — 10 בבקר מיום ב'

★ דרושה פקידה 4.00 — 8.00, רצוי ידע באנגלית טל בערב (02)361013 (02)361622

★ מעונית בעבודה בהנהלת חשבונות עם נסיון בעבודה וכהוראת הנהח"ש (03)5741679

★ לישיבה בבית וגן דרושים: 1. מבשל/ת לארוחת ערב. 2. עובד/ת נקיון (02)421993 בשעות 9.00 — 11.30 בבוקר בערב (02)863265 (02)424501

★ דרושות גננות, עוזרות לגננות, ומטפלות למעון דתי, (02)273826

למיפרומל תעשיות
ירושלים בע"מ
דרושים:
1. נהג לעבודת שליחות בעל רשיון ג' בגיל 30-40 לאחר שרות צבאי
2. פקידה בוגרת תיכון להפעלת מחשב
להתקשר 02־522201

מכוניות

★ טנדר פג'ו 55 סוף 83 יד ראשונה טל. 821241

תכשיטים

★ פנינים בזול קונים בהדר בפחות ממחיר הבורסה בערב 9 — 6 במלאכי 34 ירושלים (02)273713 (02)288040

שונות

★ לכוסד העוסק בקליטת עולים מרוסיה דרושים בדחיפות בתרומה לולים ומטות תינוק וכן כסאות קטנים לילדים (02)538896

מטפלות

★ חופש נעים! כל המעוניינת למסור ילדים לטפול מסור כבני ברק (03)5700069

שיעורים

★ אברך עם סמיכה מעוניין ללמוד עם בחור/אברך ידיד, ח"א בתשלום (03)793103

קורסים

★ בבריכת "יער ירושלים" נפתחים קורסי שחיה לילדות, נערות ונשים דתיות, בהדרכה מדריכה מוסמכת כולל הסעות לפרטים הר נוף 528911 מהרובע 271991 מכל העיר 818070

מכירות

★ לוקסוס: קולקציה חדשה של בדים מאירופה. מקבלים הזמנות לחתונות ולשמחות הבאות, חנות אלי פאבי מגדל העיר קומת כניסה בן יהודה 34 ירושלים, (02)242416.

★ "מאכא בלו" שמלות הריון הרצל 78 ק"ב ת"א (03)837969 סגור ביום שישי

★ בהזדמנות למכירה מדיח כלים ענק חדש (גורל אלקטריק) טל. (03)790899

הקורס יפתח בס"ד
אחרי שבועות
בירוקו מתקבלות עבודות בהנדה

בהזדמנות מיוחדת
מכירת ארונות מטבח
חלק תחתון במצב מצוין
שישי ושני כיורים וכן שני ארגזי תריסים עם התריסים
ודלתות הזזה לתריסים הנ"ל
02־434038

מנהל חינוכי
למוסד חינוכי
פנימיתי בירושלים
דרוש
מנהל חינוכי
בעל ותק בחינוך וניהול
למשרה מלאה או חלקית
לפנות בכתב בצירוף פרטים
סלאים רצוי + המלצות לת.ד.: 466 ים ולציין מוסד

שיפוצים כללים
★ תוספות בניה והרחבה
★ מטבחים, צבע וסיוד
★ אלומיניום וסגרות
★ טיפול ברטיבות
★ איטום גגות
★ כל עבודות הבניה באחריות
טל. 02־344277
24 שעות ביממה

גל־פז
המרכז למוצרי חשמל וקלטות
מלכי ישראל 15 ירושלים
שעון מיוחד
המכבה את גז ביו"ס
במחיר מבצע מיוחד
★ ★ ★
קלטות חדשות
"אשרי"
"מטל השמים"
★ ★ ★
מאורים
להתראות
בגל־פז

הקלטת
אם אשכחך ירושלים
מחנה שלוה מספר 3
(באבוב)
חדש הקלטת מארה"ב
לחנים: ר' משה גולדמן
עבודים: משה לאופר
הפצה: "אזמר" 03־708008

משכנתאות
ללא התרחצויות
סדור תעודות זכאות ובצוע המשכנתא שרות בקאי אישי מהיר
רוזנפלד
טל: 792930, 03־786078
השרות המיוחד ניתן ללא כל עמלה

מבצע
חד פעמי
לתכשיטים
ופיתוח
תמונות
רק היום
ערב חג השבועות
ובשבוע הבא
רפאלי
רבי עקיבא 115 ב"ב

חדש!!!
מכירת בגדי הריון, בגדי נשים ונערות בעיצוב צעיר ומקורי
במחירים נוחים
המכירה תתקיים בימים א. ב. ג, ה, מדי שבוע
בשעות 800-10.00 בערב
משפחת ברזילי רחוב שאולזון 38 הרנוף
בתיאום טלפוני 02־532416

דרוש
פנסיונר לעבודה קלה
בשעות 11.00-16.00
פרטים בטל: 5708808
9343979

כיפות יפיפיות וחדשות
קונים
ב"יריד הכיפות"
ים רח' אשתורי הפרחי
מול בית מרקחת גאולה

שגב
שיפוצים
קבלן רשום מס' 11193
חברה חרדית
בניה, צביעה, סיוד
שפריץ - סמבורקס,
קרמיקה ליחידים,
מוסדות צבור וכו'
שמרים מחיים להפליא!!
טל. 03־9662873

מחפש בית או
מגרש לקנות
בשערי חסד. מזומן
02־422439

לחדר באזור ת"א
דרוש מלמד
למכינה
ולכתות א' ב'
להתקשר:
בעבודה - 03־261491
בבית - 03־843551
תנאים טובים

פאה איכותית
משיער טבעי איטלקי
אצל "מרים פבר" תמצאי
רח' בן זכאי 14, בני־ברק טל. 5709095

HOTEL METROPOL
Arosa Switzland
כשר למהדרין (גלאט)
בהנהלת משפחת ב. לוין טל. 004181-311058
• בלון ברמה גבוהה • שירות מעולה • אוירה ביתית
• חדרים מודרניים • שרותים צמודים • מרפסות לאמבטיות שבש
• נוף הרים • בולעוה קות • רכבות כבלים על גגי הרי שלג
• טיולים ביערות סואים • בית כנסת.
כפריה הורנית ובקוה בבלון • אגם שחיה וסירות
החל מ־85 פרנקים שוייצרים ליום
כולל ארוחת בוקר עשירה ומגוונת וארוחת ערב בשרית
פרטים והזמנות: טל. 02־632418 בערב

ליטל צ'יינה
LITTLE CHINA
המסעדה הסינית המעולה
גלאט כשר
בקניון אילון (מול מרקס אנד ספנסר)
פתוח מ־12.00 בצהרים עד חצות
במקום גם:
• שרותי דלפק מזון מוכן (TAKE OUT)
• שרותי קייטרינג
טל': 03־796762 ,03־796751
בהנהלת אולמי הדר

קיץ בירושלים
בסוויטה מפוארת (2 חדרים) במחיר של חדר
5 תשלומים רכב שכור חינם
שרי ישראל
טל' 02-380 585 : 02-380 490

קלצ'פו
נעלי נשים ונערות
רח' ר' עקיבא 7 בני ברק
מבצע שבועות!
הגיעו דגמי הקיץ
החדישים
דגמים מיוחדים מפתיעים ובלעדיים
המילה האחרונה באירופה
ב־3 תשלומים
★
SALE
מבחר סנדלים במחירים מפתיעים
25 - 35 - 45 ש"ח
על כל קניה שי הפתעה
★ לא מה־SALE

אמבסדור
בית גיבור 116 ת"א
משלוח חפצים אישיים לחו"ל מדלת לדלת
★ אריזה ★ עמילות מכס ★ ביטוח
• העברת דירות בארץ עם אריזה
• העברת דירות
טל. 03-5102014

שערים יציגים

סל	1.7165
דולר ארה"ב	1.5725
מר"ג	0.9255
לי"ש	2.9339
פר"צ	0.2734
ין יפני (100)	1.2603
פל"ה	0.8263

למכירה!
כל הקודם זוכה!
תכולת דירה
בסיגנון אמריקאי
ובן ריהוט משרדי
ביום שלישי ח' סיון
(24/5/88) בין השעות
12.00-20.00 אחה"צ
ברח' קסוטו 7 בית וגן
ירושלים טל. 02/631333
או 02/418763
ביום המכירה בלבד

תכשיטים!
רק אצל "רפאלי"
מבחר התכשיטים הגדול בב"ב
במחיר הנמוך בבני ברק
רפאלי ר"ע 115

לוח היום

בס"ד יום ו' ערש"ק פ' בהמדבר ד' סיון כ"ח לעומר תשמ"ח
הדף היומי בבלי: עבודה זרה יב
ירושלמי: סנהדרין לג
משנה יומית: ערלה ד', ב-ג
הלכה יומית: או"ח תצח ז-ט

סוף זמן	
קריאת שמע	8.12
תפילת השחר	9.39
שקיעת החמה	7.34
מחר	
עלות השחר	3.49
נץ החמה	5.36

קול הדף

לשמיעת השעור ברף היומי צבריה 02־243121 אידיש 04־672111, 02־241112, 04־672006, אנגלית 02־223341 השיעור כתחיל בכל שעה עגולה.

תורנות בתי מרקחת לשישי שבת ושבועות

ירושלים: שישי: ד"ר כלה רחוב הכלך 6. שבת: ביה הדסה עין כרם כרב־? ערב שבועות: לחכמה רחוב הכ"ג 25. שבועות: אל חיאת רחוב בית חנינא. כל החום עד עקב.

תל־אביב: שישי: שהר (ברמים) רחוב פנקס 27. בריאות רחוב הכלך ביודא 42. שבת: נצח ישראל רחוב נצח ישראל 11. סינ' שד' ירושלים 70, יפו. ברגיש - ערב שבועות: נצח ישראל רחוב נצח ישראל 11. סינ' שד' ירושלים 70 יפו. שבועות: בני רחוב ריגנגף 174. סינ' שד' ירושלים 70, יפו.

בני־ברק, רמת־גן: שישי: ראשי רחוב ראשי 13 ר"ג. שבת: חן רחוב ז'בוטינסקי 99 ר"ג. שבועות: אסותא רחוב ז'בוטינסקי 41, ר"ג.

חיפה: שישי: ורדיה רחוב ורדיה 22. שבת: טרדאו רחוב טרדאו 11. שבועות: הנביא רחוב הנביא 33.

הקריות: שישי: היסוד רחוב קרן היסוד 73, ק. ביאליק. שבת: ק. אתא רחוב העצמאות 11 ק. אתא. שבועות: קריות.

פתח־תקוה: שישי: מרכז הסחר רחוב אחד העם 40. שבת: כינפארב רחוב ... 20. שבועות: ...

נתניה: שישי: הכנס שד' ויצמן 13. שבת: בקסה רחוב סלומון 2. שבועות: בקסה רחוב סלומון 2.

בת־ים: שישי: עצמאות רחוב בלפור 37. שבת: מזור רחוב הכיבה רייך 20. שבועות: עצמאות רחוב בלפור 37.

חולון: שישי: קופ"ח עין יהב רחוב עין יהב 2. חולון. שבועות: קופ"ח רחוב עין יהב 2.

אשדוד: שישי: בית מרקחת עצמי. שבת: בית מרקחת עצמי. שבועות: קופ"ח כללית.

רחובות: שישי: בני ברק רחוב הרצל 155. שבת: בעין חיים רחוב ... שבועות: הנגב רחוב הרצל 199.

שבות הפתיחה של בתי המרקחת בגבולות כללי עד 11 בלילה.

תחבורה ב"ב — בילינסון

ימים א' - ה': 4.00, 11.00, 17.00, 19.00. יום ו' וערבי חגים: 9.00, 11.00 עד 15. בתי"ס: שלוסה רבעי שבה לאחר צאת השבת. חזרה שעה לאחר היציאה.

תורנות בתי חולים

ירושלים: שישי: שערי צדק - פנימית, ביקור חולים - ילדים.
שבת: שערי צדק הדסה הר הצופים - ילדים. ביקור חולים - נשים.
שבועות: שערי צדק - פנימית, ביקור חולים - ביחודית הדסה הר הצופים - אורתופדיה, נשים.

כל שאר המחלקות בהדסה עין כרם

הוסבי השכונות: רפואה, רפה אסטל, ובבני צרפתית. גוה יעקב, הרובע היהודי גילה גבעה כעולה דמה ובעילה אורתים — בהדסה לפנות לבית החולים הר הצופים בבקרה דחופה. בנוסף על בתי החולים התורניים בירושלים

המודיע
עתון יומי — ירושלים
המו"ל: הסתדרות אגודת ישראל העולמית — הועד הפועל
העורך הראשון: ר' י"ל לוין ז"ל
•
איזור התעשיה מקור ברוך
רח' יהודה הסבבי 5
טל' 8-539255 • ת.ד. 1306
•
דפוס "הדי" בע"מ
•
הדפסה: ג'רוסלם פוסט
•
סניף ת"א: אלנבי 132, ת.ד. 1869
טל' 624353, בערב: טל' 614950
•
סניף בני־ברק: ר' עקיבא 147
טל' 5792490
•
אין המערכת אחראית
לתוכן המודעות וסגנונן
•
סוכנות בארצות הברית:
R. LICHTENSHTEIN
324 Ave. I
Brooklyn, N.Y. 11230
U.S.A.

هكذا من الأجل

אסון הברום - האם יש כיסוי לדברי ההרגעה

מאת א. פרקש

"יותר מ־300 הרוגים נימנו עד כה... חלקם נישרפו חיים, חלקם הורעלו מן הגז הדולף... לפחות אלפיים פצועים רובם נפגעי כוויות חמורות, הוחשו לבתי החולים... מסביב נראו לפידים־חיים שרצו לכל עבר... להבות האש כשטו התאדו בתום הנדרא והציפורים טוגנו בשעת מעופן באויר." זוהי תיאורה של הזוועה שהתרחשה בעיר מקסיקו־סיטי בשנת 1984 שעה שמשאית מידרדרת התלקחה בדרכה אל חוות מיכלי גז.

בעיר בופאל שבהודו אירע אסון כימי נוסף שפגע ביותר מכאה אלף איש והוגדר כאסון הכימי הגדול שבכל הזמ־נים. השלטונות נאלצו לפנות את העיר על כמיליון תושביה תוך יממה. העיר נהפכה לעיר רפאים. כמה אלפים מתושביה אף מצאו את מותם מפגיעת החומר הרעיל. ההערכות היו שהתוצאות המצ־טברות של הפגיעה לטווח הארוך עלולות להביא למותם של רבים נוספים כנפגעי האסון וכה שלא פחות חמור. לגרום לבעיות תורשתיות חמורות.

כפגע הכוני שכזה ב״ה, לא התרחש אצלנו, אולם אסון מיכלית הברום שהתהפכה בערבה מהוה רק את קצהו של קרחון שרשויות מסריבות כצעדיפות להתעלם ממנו, אם מתוך בטלנות ממשלתית כצודה או בשל שיקולים כלכליים של חברות ההתעסקות בחומרים רעילים ודליקים. הפעילות לחצים. ופעולות למעשה בניגוד לחוק.

אל שרשרת האירועים בהם היתה סכנה מוחשית לציבור, הצטרף השבוע ביום רביעי בשעה 7.00 בבוקר, האירוע שבו דליפה חומצת כלור מתוך משאית בצומת וולקן. יום לפני האסון בערבה נמנע אסון כבד בפתח תקוה, כאשר כמות גדולה של גז פרצה ממיכל גז מרכזי ברחוב קפלן בעיר בגלל מילוי יתר של המיכל. ענן כבד של גז כיסה את האזור במשך שעה ארוכה כשלמקום מגיעים כוחות מכבי אש בפיקודו של אברהם גלך. הכבאים התיזו מים קרים על המיכל וסכנאי הצליח לסגור בעוד מועד את השסתום שנפרץ. מפקד מכבי האש הגדיר את מילוי היתר של הגז רשלנות פושעת והוסיף כי אם הגז היה חודר לאחת הדירות וכישהו היה פותח מקרר, ההבזק החשמלי היה גורם לאסון נורא. גם המחסן לחומרי הדברה בהרצליה הביא באחרונה לפינוי מבוהל של דיירי רחובות סמוכים. לפני כשנתיים התהפכה מיכלית שהובילה 17 טו־נות של אמוניה בצומת בית קמה. משאית זו הובילה גז אמוניה בלחץ של כעשר אטמוספירות. למרבה הנס, לא גרמה התהפ־כותה נזקים למיכל עד כדי התפרצות, אלא רק דליפה קלה. לו היתה נגרמת התפרצות היתה צפויה פגיעה בכל מי שנמצאו ברדיוס של כק״מ ממקום האירוע. בבאר שבע, במפעל כימי גדול, התחיל נהג מכלית בנסיעתו טרם שנותק מהמערכת" וגרמה דליפה של כלור. 23 מעובדי מפעל שכן הו־עברו לבתי החולים. בשריפה הג־דולה שהיתה לפני שנים אחדות באתר הארצי לפסולת רעילה ברמת חובב, נוצר ענן של זיהום.

בוס נמנע שם אסון שכן הכבאים שהוזעקו לכבות את האש לא ידעו על קיומו של מצבור מתכת־נתרן באזור השריפה הפעילו זרנוקי מים כדי להשתלט על הדליקה. מגע של מתכת־נתרן עם מים משחרר מימן ופעולתם של הכבאים יכולה היתה לגרום לפיצוץ רב היקף ולפגיעות בנפש.

גם למוטי ניסלבאום שהביא לאחרונה את שתי בנותיו הקטנות לטיפול, במרפאת הילדים בבית החולים "תל השומר", בגלל בעי־ות בדרכי הנשימה, נמסר שסיבת הדבר היא כנראה מזיהום אויר שנבע מריסוס השדות הסמוכים למקום מגוריהם ע״י מטוסים שהשתמשו לצורך ההדברה בחומרים רעילים. "90% מהילדים פה סובלים מבעיות נשימה" — הודיע ניסלבאום בדאגה לראש העיר שלמה להט בחוג בית שהתקיים בשכונה זמן קצר לאחר האירוע" — קודם שעברנו לש־כונה בכוורה תל אביב לא סבלו בנותי מעולם מבעיות נשימה. יהודית שפר, אחות במרפאת הילדים בבית החולים תל השומר, המדריכה חולים לגבי שימוש בתרופות, מסרה כי תשומת ליבה הוסבה לעובדה שמספר ילדים שלקו בברונכיט ספסטית ובאסטמה ונזקקו לטיפול במרפאה היו מרוכזים כולם באותה שכונת מגורים תל אביבית, לאחרונה היא ציינה, הובאו למרפאה חמישה ילדים בגיל הרך מאותו רחוב עצמו. לדברי הגב׳ שפר יתכן מאד שבעיותיהם הרפואיות של הפ־עוטות נובעות מפעולות הריסוס באמצעות חומרי הדברה, המת־בצעת בקרבת השכונה.

אם לא די בכל המקרים שהובאו כאן ניתן עוד להזכיר את השריפה שפרצה לפני מספר חודשים בחוות מיכלי הגז בקריית אתא. סביב חוות מיכלי הגז נערכה מלחמה שלימה שהשריפה שפר־צה לבסוף במקום הוכיחה כי ידם של חברות הגז הקשורות לפקום היתה על העליונה והם "ניצחו" במאבק...

פקודת הבטיחות בעבודה, שממנה נגזר החוק לרישוי עסקים תשל״ז 1976 (אחסנת נפט) ועל ביצועו מופקד שר העבודה, קובע בפרקו הראשון הוראות מפורטות בכל הקשור בהפעלתן ותיחזוקן של "חוות" ו/או "מחסנים" למיכלי גפ״מ (גאז־פחמימני מעובה, או — מתלקח) הכלול בהגדרה "נפט". בחוק "אתר" הוא מקום בו מאוחסן גפ״מ בכמות העולה על 10 ק״ל במיכלים ניידים למטרה מסחרית. האתר שבקריית אתא משותף לארבעת חברות הגז הישראליות. נחשב לאחת מחוות המיכלים הגדולות בישראל ובו מאחסנות ארבעת חברות הגז על ארבעה מגרשים צמודים 2900 טונות גפ״מ. לא עזר לרשות הכבאות שבראשו עומד רמי כח־לון הקביעות החוזרות ונישנות כי החברות הנ״ל אינן ממלאות אחר דרישות החוק מכיון שציוד, מכשירים ואביזרים שאמורים היו להיות במקום אינם בנמצא. וגם נבצר מן החברות להדריך את עובדיהם במקום בהפעלת ציוד שאינו בנמצא כנדרש בחוק. בקיצור: ההפקרות חגגה והתוצאה היתה רק ענין של זמן.

המפקח הארצי על שרותי הכבאות, רמי כחלון, הצהיר עוד לפני השריפה בחוות הגז בקריית אתא, בבטחון רב. כי מה שקרה בעיר מקסיקו־סיטי, לא יקרה כאן משום הרמה המקצועית הגבוהה של כבאיו המאומנים היטב ובשל ציוד הכיבוי המשוכלל שברשותו. דבריו נשמעים כיום קצת מפליאים לאור העובדה שמסקנות האסון בערבה מצביעים לפתע על מחסור בכוח אדם וציוד מתאים, כמו חליפות גומי יקרות לטיפול באסונות כי־מיקליים. אחד הכבאים, שנפגע משאיפת גז הברום, טען שמערכת נשימת החמצן הסגורה שכבר היתה ברשותו, התפוררה תוך דקות מרגע המגע עם הגז, למרות שהיא אמורה להחזיק מעמד כ־40 דקות.

המסקנה המתבקשת מנתונים אלו היא לדברי כחלון כי ישראל לא ערוכה לטיפול בהרעלה כי־מיקלית באיזור צפוף אוכלוסין. לדעתו הצטרף ח״כ צבן המכהן כיו״ר ועדת משנה מיוחדת של הועדה לביקורת המדינה שקבע השבוע כי "שוב מתקבל הרושם שהמערכת הממלכתית אינה ערו־כה כראוי לטיפול באסונות המו־ניים וקצב התארגנות זו היא כה איטית עד כי קיים חשש כבד שאנו עלולים להקלע לאסונות כבדים מבלי שמערכת זו תוכל להתמודד עימם".

ד״ר מריטב, מנכ״ל השירות לשמירת איכות הסביבה, אמר השבוע כי לפני יותר משלוש שנים הוגשה לממשלה הצעה להקמת מרכז לטיפול בחומרים רעילים ולאחר שלוש שנות דיונים הוקם מרכז מידע ראשון מסוגו במסגרת משרד הבטחון. המרכז לחומרים רעילים ושבראשו עומד ראש מדור חומרים רעילים, סגן אלוף שאול ביא המסופח למפקדת ראש הג״א או בקיצורו הצבאי מקחל״ר (מפקדת קצין חיל ראשי לעורף) אכן מרכז את כל החומר הקשור לרעלים מסוכנים והדרכים לטפל בהם.

"זה המקור היחיד בארץ היכול לספק מידע מידי על כל מפעל וכל חומר רעיל המהווים סכנה לאוכלוסיה הרחבה" — אומר סגן אלוף שגיא — "בסך הכל יש בארץ כ־1000 מחזיקי חומרים לרבות מחסני חומרי הדברה. מהם, כ־300 מפעלי תעשייה בכל אזורי הארץ. מכלל מפעלי התעשיה, כחמישה עד עשרה אחוזים מוגד־רים כעתירי סיכון. במפעלים אלה עוסקים בייצור ובאחסון של אותם חומרים המוגדרים מסוכנים ביותר כמו אמוניה, כלור, ברום, מתיל ברומיד ואחרים.

"430 חומרים מסוכנים הוזנו עד כה במחשב" — מדגיש שגיא — "כשהכוונה להגיע לכלל החומרים הקיימים לפי סדר קדימויות שקבענו. לפי סוגי החומרים הקיימים כבר בארץ ומכיון שישנם כמה אלפים של חומרים כאלה עשינו מיון ראשוני ולקחנו קודם את החומרים המ־סוכנים ביותר ועליהם עשינו את מרבית העבודה. בכרטיס האישי של כל חומר מרוכז מידע כולל על החומר כגון: התכונות הפי־זיקליות שלו, הוראות איחסון, שיטות ניטרול סימני היכר, סיווג סיכון, סיכונים מיוחדים לאדם ולכימיקליים (איזה ריאקציות יכולות להתהוות כתוצאה ממגע עם חומרים אחרים), ציוד מגן אישי שנדרש לטיפול במוקד הד־ליפה, ריכוזים וכמויות של חומרי ניטרול. הוראות חירום, ועזרה ראשונה בסיסית בלבד כאשר מי שאמור לתת מענה רפואי לבעיה המתעוררת הוא המרכז להרעלות שבבית החולים רמב״ם בחיפה.

בפעילותה השוטפת מסתייעת מפקדת הג״א בועדת מומחים בראשה עומד הפרופ׳ גדליה עילם מעומר תמנים עמה מדענים מאו־ניברסיטאות מהטכניון וממכון ויצמן ברחובות וכן מומחים בתח־חומים שונים של החומרים הר־עילים וסכנותיהם.

המרכז נמצא בתהליך של הקמת תחנת תקשורת שתעזור לשלוף חומר עדכני ממרכזי מידע באירופה ובארה״ב.

אולם למרות היקף העבודה והרצ־ינות בה היא נעשית במרכז החדש יש לו מגבלות הקשורות יותר בניצול במידע ע״י הגורמים הנזקקים לו וכפי שהגדיר זאת ד״ר מריטב השבוע בקובלו על כך שסמכויות הטיפול בחומרים רעילים מפוזרות על פני משרדי ממשלה רבים במקום שיירוכזו בידי משרד ממשלתי אחד שיאכוף תקנות מחייבות וחד משמעיות בנושא. ובנתיים עד שתהיה התייחסות רצינית לחיי אדם וביטחון גם ימשיכו להתפרסם בעתונות להתמקד בהערכותיהם כי עיקר הפגיעה תהיה במכרסמים וזוחלים חורקים וכי לאסון שבו קיפח אדם את חייו לא תהיה השפעה על נתיב נדידת העופות בערבה.

מפעל בהחו שנהרס לאחר דליפת חומרים כימיים

לוח המודיע

מכירות

★ שלחנות וכסאות לסלון, ארונות קיר, ארונות ספרים. בזול!! ב"מחסן הרהיטים". מאה שערים 11, פתוח מ־4.00 — 8.00 בערב

★ למכירה חדר שינה טיב מעולה במצב מצויין קומפלט. (08)535891 שידת החתלה. 5 שמיכות

★ מכרי תכשיטים בביתך ללא התחייבות "ברטי" רבי עקיבא 92 בני ברק, (03)5791517

שעורים

★ מדריך עזר בעל נסיון לפתוח יכולת התלמוד לגילאים 17 — 10 (02)383653

בריאות

★ פתרון טבעי לבעיות בריאות סבוכות ועצבים טלפון. (03)791301

דלתות פלדה

★ דלת פלדה מובחרת קונים ב־870 שקל בתשלומים נוחים. שיווק בכל הארץ. (03)799208א. (03)5700185

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ דירות שני חדרים ומרפסת סגורה, בצפניה ק"א, (02)521443 בערב $64,000

★ קרוב למלון המרכז 3 גדולים + גינה + מרפסת, קומה נמוכה, (02)819956

★ במעלות־דפנה, 4½, שקטה, כיוונים + מחסן, מקום לסוכה, ק"א, משופצת, (02)813022

★ בגבעת־שאול! קוטג׳ מפואר + דירה בק"א 320 מ"ר מיוח־דת!!, (02)533456

★ בנוף רמות ליפשיץ, 4 חדרים מרפסת גדולה, ק"ב ללא תיווך, (02)868439

★ 4 בהר־נוף להשכרה/למכירה ק"ב + טלפון "המשרד לנכסים" (02)242377

★ בגבעת מרדכי 3½ ליד ישיבת חברון 93 מ"ר, ק"ב $95,000 הבורסה לנדל"ן, (02)245117

★ בגבעת שאול 6 על חלקה של 200 מ"ר זקוק לשפוץ $80,000, הבורסה לנדל"ן (02)245117

★ בעזרת תורה, ק"ד, 3, חזית מיידי (02)272716, 527875 (ללא תיווך)

★ בבית וגן (ברח׳ בית וגן) 4 גדולים 120 מ"ר מרווחת $110,000 הבורסה לנדל"ן (02)245117

קבלנים

★ "פס־בין" מציע: בתל־ארזה בבניה דירות מפוארות 4 ו־5 חד־רים, (02)664724, (02)660139

★ הר־נוף מבחר 4, 5, 6, וקוטג׳ עם גינה מרפסות גדולות נוף החל מ־96,000 בלעדי ל"אנגלו סכסון" מלד"ן (02)221161

★ בסנהדריה המורחבת, דירת 3 חדרים מרוהטת + טלפון, מ־15/6/88, (02)221595

להשכרה

★ דירה מפוארת בבית וגן בה־פסגה, מ־" בסיון — י"ח בתמוז, (02)421924, (02)528802

★ בהר נוף — פנטהאוז 4½ ד־הוט מלא + טלפון 500 / למכירה, (03)702114

ביקוש דירות

★ דרושה דירת 5 בשכ"ח באזור חרדי בירושלים + ארונות קיר לשנה +, (02)525483 ביום, (08)456652 בערב

עסקים

★ ארז סרוויס אינטרנציונל בגביית חובות קשים בארץ, בשטחים ובחו"ל, צוות אמין. אצלינו אין חוב אבוד, (03)376626, (03)875963

★ "תכשיטי ברטי" ב"ב ר"ע 92 פותח סניפים לבעלי חנויות המ־עוניינים ברווחים גדולים, בהשקעה מינמלית. (03)5791519

בערי בארץ

ת"א

★ למכירה דירה בק׳ הרי"ם לוין ק"ב צדדים טובים $57,000 (02)812772

נתניה

★ בק. צאנז דרושה דירה + מזגן קרוב לים ל־3־4 שבועות מה׳ תמוז (03)760132

מטפלות

★ משפחה חמה חרדית ומנוסה מעוניינת לקבל בביתה ילדים, להורים אחר לידה, נסיעה לחו"ל וכדומה. (02)539518

★ בירושלים דרושה מטפלת בביתנו ל־2 ילדים + המלצות. רח׳ צפניה (02)821042

ורדינון במבצע

חלוקים, מגבות, מצעים ושמיכות במבצעי הנחות בחנות המפעל

סט נדוניה
לדוגמא:
4 מגבות 90×50 + 3 מגבות 130×70 + 4 מגבות מטבח פיקה + 4 מגבות מטבח מודפס + 2 מפיות
במבצע: 126 ש"ח
במקום: 229.5 ש"ח

סט נדוניה מורחב
לדוגמא:
סט מצעים קייצי ל־2 + 2 מגבות 90×50 אפליקציה + 2 מגבות 130×70 אפליקציה + 4 מגבות מטבח פיקה
במבצע: 113 ש"ח
במקום: 284 ש"ח

מעודפי יצוא עם פגמים קלים

סט נדוניה עשיר
לדוגמא:
סט מצעים חורפי ל־2 + 2 מגבות 90×50 + 2 מגבות 130×70 + 2 מגבות 70×40 + 4 מגבות מטבח פיקה
במבצע: 149 ש"ח
במקום: 281.7 ש"ח

חלוקי־מגבת בכל המידות
החל מ־45 ש"ח
(ניתן להשיג גם חלוקים לילדים)

מגבות על משקל
במבצע
28 ש"ח

מצעים ומגבות ורדינון

כל קונה המביא מודעה זו יקבל שי

חנות המפעל: פתח תקוה, אזור התעשיה קרית מטלון, מבסחים 6, טל׳: 03־9221119.

"איראן החלה בייצור 5 סוגי טילים"

טהראן — השר האיראני מחסין רפיקדוסת גילה כי איראן החלה בייצור חמישה סוגי טילים.

בראיון לכתבים איראניים אמר השר כי בקרוב יעמדו לרשות החי־ילים סוגים שונים של טילים המי־יוצרים באיראן כדי שניתן יהיה להפעילם בכל איזורי עיראק. (עתי"ם מזרח)

דורשים שחרור 3000 פלשתינים העצורים בסוריה

ביירות, — מקורות פלשתיניים מסרו ל"אל דיסתור" כי נידמול היחסים בין אש"ף לסוריה עדיין מותנה בשיחרורם של 3,000 פלשתינים העצורים בסוריה, אותם מקורות מוסיפים, כי קיץ 88׳ יהיה "קיץ חם ומלא אש" באדמה הכ־בושה. (עתי"ם־מזרח).

הנסיכויות המאוחדות מבקשות להחזיר את מצרים לליגה הערבית

אבו דבי — ממשלת הנסיכ־ויות המאוחדות מבקשת, כי הליגה הערבית תדון בהחזרתה של מצרים לליגה והנושא יועלה בועידת הפיסגה הערבית שת־תכנס באלג׳יר ב־7 ביוני.

סוכנות הידיעות של הנסיכויות מסרה, כי שייך זייד אבו סולטן הנהיאן, שליט הנסיכויות, "סבור כי חובה על ועידת הפיסגה הער־בית לדון בהחזרתה של מצרים", אמר שר המדינה לענייני חוץ, ראשיד עבדלה אלמועיני, לפי סוכנות הידיעות. (ע"צ)

הגבלות על השכר ביוגוסלביה

בלגראד — ממשלת יוגוסל־ביה הטילה אתמול תקרה על העלאות השכר במשק, כצעד ראשון בתכנית צנע חדשה.

מקורות יוגוסלביים אמרו, כי הצעד עלול לגרום לאי שקט חברתי שישמש מבחן לראש המ־משלה בראנקו מיקוליץ׳.

כידוע הדף ראש הממשלה מיקוליץ׳ נסיון להצבעת אי אמון נגדו בפרלמנט היוגוסלבי בסוף השבוע שעבר.

חוק נוסף שנתקבל ביום ראשון מגביל את ההרצאה הציבורית.

המשק היוגוסלבי נתון זה כבר למשבר ושיעור האינפלציה השנתית הגיע ל־152 אחוז. (ע"ר וע"צ)

מחמיר משבר המזון בווייטנאם

בנגקוק — משבר המזון [illegible] בווייטנאם ממשיך [illegible] — מסר [illegible].

בעקבות ידיעות חוזרות על רעב הפציר אב ווייטנאם, מסר העתון [illegible] כי יבול האורז [illegible] של הנהר, מקונג, גידול האורז העיקרי בווייטנאם, לא עמד על הצפיות. (ע"ר)

הכתב

(המשך מעמוד י"ג)

אשה חולנית וחשוכת ילדים מב־נות משפחתי בפאריס שהרופאים ציוו עליה להנתח, באמרם שאין לה כל סיכוי להפקד בזש"ק. באתי אל ביתו של החזון־איש עם קויטל בידי כנהוג אצל חסידים... ומיד שאל: וכי רצונו לעשותני 'רבי' נוסח פולין?... אזרתי עוז והשי־בותי: ברשות מעלתו, רצוני לומר לפניו דברים אחדים. בפולין היה צדיק פועל ישועות ושמו רבי יחיאל מאיר מגוסטינין 'בעל הת־הילים' אליו נהרו מבקשי־ישועה מכל קצוי ארץ. כשנסתלק והלך לעולמו התחילו חסידים לשחר פני הגאון ר׳ יהושע׳לה מקוטנה והתחיל לקרוא קויטלך ולגלות 'מופתים'. אני בהיותי מחסידי בעל 'ישמח ישראל' מאלכסנדר שמעתי שסיפרו לפניו סיפור זה ותענה: הרי זו הוכחה ניצחת שניתן לקרוא קויטל בכח התורה גרידא... החזון־איש נתן בי עיניים בוחנות והחריש. חלפו כמה רגעים ונטל את הפתקא מידי. כהרף־עין נע־מדתי על רגלי, פנה אלי ושאלני: — מה ראית לעמוד?' עניתי: כמו שנהגו באורים ותומים (ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים, במדבר כז) — 'השואל עומד'. נתחייך החזון־איש ועמד גם הוא, כאמרו 'גם הנשאל עומד'...

לאחר שקרא את הכתוב בקוי־טל ועיין בו שעה ארוכה האדימו פניו מאד. הוא שתק והיה אחוז שרעפים, לבסוף השיב: "את הניתוח אין לעשות, עוד תיפקד בזרע־של־קיימא ואתה לך אל ר׳ נחמן ספירנא הסופר הירושלמי ורכוש אצלו עשר מזוזות כשרות למהדרין על־מנת שתחליף אותן האשה במזוזות הישנות שבפתחי ביתה".

"מלאתי אחר עצתו — הסליס הישיש בן המאה ר׳ משה אהרן ברים את סיפורו — ולא נפלה מדבריו הקדושים שערה ארצה... גם המספר 10 התאים למספר הפתחים שבביתה אשר בפאריס הרחוקה..." (שב קס).

כח התורה נתן בידי גדולי ישראל את העינים המהוללות לר־אות בשם האיש ובקויטל שלו את הכל. סיפר ה"דברי חיים" זצ"ל שבהיותו אצל החוזה מלובלין, שעה שקיבל פתקאות בזו אחר זו "לפתע הוציא כל איש מעליו, סגר את הדלתות ורק אני לבדי נשארתי בפנים. ראיתי את הרבי שונה משנת 'איזהו מקומן של זבחים' בהתלהבות, ורק לאחר שגמר המשיך לקבל את הקהל... שאלתיו לפשר המראה והסביר לי: כל כוחי מכח התורה בא. לרגע נגה ממני אותו כח ולא יכולתי להמשיך לראות בקויטלך... אבל גם צלילות ופנאי לחזור לסוגיה עמוקה לא היו לי אז. התדבקתי איפוא במשנה פשוטה הנאמרת כל יום וכח התורה חזר אלי---

ממקור אחד שאבו כחם העצום הלזה. צדיקי החסידות כצדיקי מתנגדיה. אלה כאלה הבינו בכתב ובמכתב מכח תורתם, משני לוחות הברית שניתנו על הר־סיני; אצל כולם הלכו יחדיו "הכתב והמכתב והלוחות" (אבות פ"ה).

(המשך יבוא אי"ה)

מדריך לתסבוכת הלבנוניות

השיעים נלחמים בשיעים המעורבות הסורית, ההשפעה האיראנית וכל השאר

מאת א. פאר סופרנו הצבאי

זה החל לפני כחודשיים בתק־רית שנראתה מצחיקה. שגריר איראן בלבנון שהחליט לצאת לסיור בקרב השיעים בדרום לבנון הגיע לאחד ממחסומי הדרך הר־בים בכביש המוביל מביירות דרומה. חיילי המשמר השיעי במחסום שנמנו על ארגון "אמל", בקשו את השגריר לצאת ממכוני־תו, ערכו בה חיפוש ואח"כ ביקשו לחפש גם בכליו של השגריר עצמו. הכל היה יכול להגמר בתוך דקה. אך השגריר התנגד ויותר מכך התנגדו שומרי ראשו גם הם שיעים אך כאלו הנמנים על ארגון חיזבולה. התפתח ויכוח בין הצדדים ואחרי שחיילי "אמל" עמדו בתוקף על דרישתם שב השגריר בזעם לביירות. בתום של המזרח התיכון ובשאיפה הבלתי פוסקת של כל צד לנקמה, החליטו אנשי חיזבולה "ללמד לקח" את אנשי אמל במחסום הזה. הם שבו למחרת עם כ־10 מאנשיהם פתחו באש ממקלעים על שומרי המח־סום. השליכו רמוני יד ופנו לא־חור.

בתוך שעות עברה הידיעה על המעשה בכל רחבי לבנון ובמקום הקרוב ביותר שעמדו זה ליד זה אנשי חיזבולה וחיילי "אמל", בדרום לבנון, החלו חילופי אש עזים שהתרחבו בתוך זמן קצר לקרבות של ממש. העימות בין החיזבולה לאנשי "אמל" לא נותר עוד על הנייר הוא הפך למוחשי בשטח כשבכל שעה הוא תובע קרבנות רבים.

השיעים החיים בלבנון הם היום העדה הגדולה ביותר במדי־נה. הם נמנים על פלג בעם המו־סלמי שפרש מהזרם המרכזי בעקבות רציחות פנימיות ובחייהם היומיומיים הם קיצונים יותר בגישתם לדת מהמוסלמים האח־רים. הקהילה השיעית הגדולה ביותר חיה באיראן שם הם מונים עשרות מיליונים. ובלבנון, הפכו השיעים לעדה הגדולה ביותר, אחרי שהנוצרים עזבו במהלך 15 השנים האחרונות את לבנון כפי שעשו גם לא מעט מוסלמים.

רוב השיעים שחיו בלבנון נמנו שנים רבות על מה שמוגדר כאוכלוסיה הדוכאת והמתחנה. מלחמות האחים ומלחמת לבנון הביאו לשינוי מהותי כשבני העדה החלו להתארגן כישות פעילה ובסיוע מן החוץ בעיקר איראני וסורי הקימו צבא. מוסדות שלטון והפכו לכח שקשה להתעלם ממנו במפה הלבנונית.

שיעים אלו הקימו מסגרת אר־גונית לה נתנו את השם "אמל" (התקווה) שם שניתן גם לגדוד־ ההתנגדות הלבנונים של השיעים שהיו הכוח הלוחם שלהם, מאז 1975 בולטת תנועה זאת אך משנה לשנה מקצינים אנשים בה.

מי שייסד את "אמל", מוסה סאדר שהיה אהוד מאד על השיעים נעלם בעת סיור בלוב ומאז עבדו עק־בותיו. כממלא מקומו נבחר העו"ד נביה ברי. האיראנים לא רצו בו, אך כבר אז, בעת העלמו של סאדר ובחירת יורשו ראו הסורים כי בעתיד עלולות לצוץ, מבחינתם בעיות עם השיעיות והם לחצו לבחירת מנהיג שיהיה מקורב אליהם ולא לטהרן. ברי, מאז שנבחר מנהל מדיניות פרו סורית מובהקת וממשיך בתוקף להתנגד לקו האיראני הקיצוני.

טהרן שלא היתה מרוצה מברי וממדיניותו החלה אט־אט להעביר את תמיכתה לאותן קבוצות שיעי־ות בלבנון הקרובות אליה והמתנ־גדות לברי ולמדיניותו המתונה. כך החלו להתגבש החוגים הפרו־איראנים הקיצונים שבתקופה הראשונה בעת שביצעו פעולות ראווה גדולות, בעיקר כדי להוכיח שהם קיימים, קראו לעצמם "הג׳יהאד האיסלמי", הכסף האי־ראני והשליחים הרבים בהתחלה ואח"כ גם הקצינים והלוחמים הביאו להקמת יחידות צבאיות של ממש ואילו יחידות "החיזבולה" שלא איימו בשלב הראשון על התנועה המרכזית השיעית הלבנו־נית, תנועת "אמל", אך ככל שחלפו השנים התרחבו. צברו כוח, והיום הם בהחלט כוח המ־איים על "אמל" וראינו זאת בחודשים האחרונים בלבנון.

היה ברור שהעימות הפנימי בין "אמל" הפרו סורי ל"חיזבולה" הפרו איראני יגיע, וכאן אנו חוזרים לתקרית האוכלולה שבו עצרו אנשי המשמר של "אמל" את מכוניתו של השגריר האיראני שהוא לדעת רבים הדמות הדומיננטית בהתארגנות "חיזבולה" בלבנון. התגובה באה מהר והקרבות פרצו 48 שעות אח"כ. תחילה בדרום לבנון, אך שם חזקים כוחות "אמל" ומפקדם דאוד דאוד הביס את לוחמי ה"חיזבולה".

אך משהחלו הקרבות המתינו הכל להמשך. "חיזבולה" שהוכה בדרום החל לרכז כוחות גדולים בפרברים הדרומיים של ביירות לשם הביא גם כמה אלפים מחיילי המשמרות המהפכנים של טהרן העושים בבקעת הלבנון.

ואיך הם משתלבים בתמונה? לשם כך יש לחזור לאיראן ולמהפכה החומייניסטית שם. על־ייתו של חומייני הביאה לשלטון משטר חדש שהרוצה להקים אי־מפריה מוסלמית בעולם כולו. תחילה נכבוש את איראן, אמר תמיד חומייני ואח"כ נתפשט בעולם כולו כשאחת המטרות החשובות של המהפכה הזאת, היא כיבוש ארץ ישראל וירושלים. ברקע אפשר לראות גם את המ־לחמה הבלתי פוסקת נגד עירק, את האיום על מדינות המפרץ וס־עודיה ואת הרצון לייצא את גישת המהפכה האיסלמית לכל מקום.

כר פתוח להאחז בו היתה לב־נון. ראשית יש בה כמיליון שיעים בני אותה עדה החיים ושולטים באיראן. שנית בוואקום שנוצר בין העדות ומלחמת האחים נוצרה מבחינתה של איראן אפשרות מצויינת לייצא את מהפכתה. תחילה עם השליח שהגיע מטהרן מוסה סאדר ואח"כ בכסף ובנשק ולפי הערכות שונות משקיעים האיראנים מאות מליוני דולרים בנסיונם לבנות בה את מהפכתם.

כמיליון השיעים הם איפה לדעת טהרן ראש חץ מצויין למי־מוש אחת ממטרותיה החשובות — להשתלט על ירושלים. בא־מצעות ה"חיזבולה" מקווה טהרן להשתלט על לבנון תחילה ואח"כ גם ללכת דרומה. לטהרן אצה הדרך וכדי לסייע לאנשיהם בלבנון שגרו גם כ־400 מחיילי ה"פסדא־רן". אלו אנשי משמרות המהפכה של חומייני. הראשונים הגיעו ללבנון כבר ב־1982 והתרכזו בא־זור בעל בק בבקעת הלבנון. תחי־לה עסקו באימונים צבאיים של צעירי השיעים הקיצונים ומשפרצו הקרבות בחודשים האחרונים הפכו לצד במאבק של החיזבולה נגד השיעים.

בראש של אלו לאזור דרום ביירות והצטרפותם ליחידות החיזבולה שם זרז את תחילת הקרבות בדרום ביירות לפני כ־3 שבועות. גם כאן חסר היה הזיק שידליק את התבערה והוא נמצא בדמות רציחתם של 3 בני משפחה שיעית בידי חיילי הצד השני. האות ניתן וזה כמעט חודש שה־שיעים של "אמל" לוחמים בשי־עים של "חיזבולה".

האמת היא ש"אמל" שהיה מעודד מנצחונו בדרום לבנון קיו־וה לנצח ומהר גם בפרברי ביירות וזאת מתוך מטרה לכבוש את מאחזי החיזבולה באזור השכונות בורג׳ אלבראג׳נה, ביר־חסן, אוזאי, חארת חריק ועוד שם מחזיקים ה"חיזבולה" כ־25 בני ערובה מערביים. נביה ברי מנהיג "אמל" קיווה שיצבור "נקודות רבות" בעולם המערבי אם יביא לשחרורם של אלו שנחטפו בהזדמנויות שו־נות. אך הקרבות התפתחו אחרת והם נעים בין תיקו לבין נצחון דווקא של "החיזבולה".

חוסיין פדאללה, מפקד החיז־בולה עם 2000 לוחמים ועוד כמספר הזה איראנים שהגיע מה־בקעה לוחמים רחוב אחרי רחוב בשכונות הדרומיות של ביירות ומחיר הדמים עצום בין 50 ל־100 הרוגים ביום של לחימה אינטנ־סיבי.

הקרבות קשים מפני שכל צד יודע שמי שינצח בסופו של דבר בשלב הנוכחי יתבסס כמנהיג העדה השיעית כולה. בינתיים בורחים מאות אלפי תושבים מהשכונות שכן עוצמת האש ששני הצדדים מפעילים רבה ונפגעים מאות שאין להם שום ענין בקר־בות. בסופו של דבר זו מלחמה בין אחים שמרבית "עמך" השיעים אין להם ענין בה.

משהחלו התוצאות לנטות לרעת החיילים של נביה ברי, באה ההתערבות של "פטרוניו" הסורי־ים. חאפז אל אסאד לא יכול להרשות לעצמו ש"אמל" יפסיד ולכן מהר להעביר כוחות גדולים לשולי השכונות הדרומיות של ביירות שם מתנהלים הקרבות. אך דמשק היא גם בעלת הברית של טהרן והיא יודעת שאסור לה להלחם באיראנים, דבר שתהיה לו השפעה על מכלול היחסים שבין 2 המדינות ואולי אף יפגע בנפט אותו מקבלת דמשק מאיראן.

סוריה מצויה איפוא במילכוד היא מפעילה מתווכים שונים בנסיון לפשר בין הצדדים ולשים קץ לקרבות. שיחות טלפון בין נשיא סוריה לנשיא איראן הן ענין של יום־יום. בשטח עצמו פעילים סגן שר החוץ האיראני עלי מוחמד בשראטי וראש שירותי הביון הסוריים בלבנון הגנרל ר. כנען. הם השיגו בשבוע האחרון מספר הפסקות אש שכובדו לזמן קצר והקרבות שוב חודשו.

דמשק מעוניינת לנצל את המצב גם לתועלתה ובשלב מסויים שקלה גם היא לחדור עם 5000 החיילים שרכזה בדרום ביירות לתוך השכונות שם מוחזקים בני הערובה המערביים. אך ה"חיז־בולה" מאיים שירצח את כל בני הערובה ברגע שהסורים יתחילו בפעולה — הם בהחלט מסוגלים לכך.

ישראל יושבת מן הצד ומביטה בהנאה מסויימת בהתפתחויות. בבוץ שבו היתה היא עצמה שקו־עה עד לפני כמה שנים שקועים עתה החיילים הסורים. בשעה שאמל ואנשי החיזבולה מתעמתים ושופכים זה את דמו של זה, אין להם זמן להלחם בישראל וגם לא בצד"ל. אך יחד עם זאת יש לי־שראל עדיפויות מסלה. היא רוצה שאמל המתון יותר ינצח ולא אנשי החיזבולה שיביאו את האיראנים לגבול הישראלי. גם הסוריים נאלצו לעשות מספר צעדים "טובים" מבחינת ישראל, כמו העברת יחידות לצומת הסכר הלבנוני והעמקת העימות עם החיזבולה שהוא האויב הבולט של ישראל.

בכן לסוף שבוע זה המצב מתוח ביותר. אין שומרים על הסכמים להפסקת אש והצדדים מאיימים להרחיב את המלחמה בינהם. סוריה ואיראן בהדברות, אך לכל צד אינטרסים אחרים. בסך הכל זהו עוד שלב במלחמה העקובה מדם בלבנון בין העדות השונות שאין רואים לה קץ, אלא שהפעם העימות הוא בין שיעים לשיעים. מלחמה שלא רואים שתוכרע באופק.

צרפת תחדש היחסים הדיפלומטים עם איראן

פאריס — מישל רוקאר, כי שנתמנה זה עתה ראש ממשלה בצרפת, הודיע כי הוא עומד לחדש את היחסים הדיפלומטים עם איראן לאחר ניתוק של 10 חודשים, על פי התחייבויות של הממשלה הקודמת.

רוקאר אמר את הדברים בתום הישיבה הראשונית של הממשלה. הממשלה הקודמת בראשותו של ז׳אק שיראק הודיעה בתחילת החודש כי שחרור בני הערובה הצרפתים בלבנון סלל את הדרך לחידוש היחסים הדיפלומטיים עם איראן.

רוקאר אמר כי "נסמוך על המילה שנתנה צרפת". אך הוא הוסיף כי הממשלה החדשה לא מצאה מסמך רשמי המחייב את צרפת לחדש הקשרים עם איראן.

צרפת ניתקה יחסיה עם איראן ביולי 1987 לאחר שפקיד השגרירות האיראנית בפאריס סירב להע־יד בפני שופט צרפתי שחקר את גל הפיגועים שזיעזע את פאריס בסתיו של 1986.

אותו עובד, שנודע כ"מתורגמן בשגרירות" הורשה לחזור לאיראן בנובמבר שעבר.

רוקאר אמר כי איראן הביעה רצון "לשפר את יחסיה עם העולם כולו" והוסיף כי הממשלה הקודמת הבטיחה לכונן מחדש את היחסים הדיפלומטים בין שתי המדינות.

בינתיים הודיע משרד החוץ הצרפתי כי לוח הזמנים המדויק לחידוש היחסים עם איראן ייקבע במגעים בין שתי המדינות. (ע"צ ורויטר־עתי"ם)

גנרלים סיניים וסובייטים נפגשו לדיון בבעיות גבול

פקין — גנרלים סיניים וסוב־ייטים נפגשו שהם כדי לדון בב־עיות גבול בין שתי המדינות — זאת על־פי מקורות של הגוש הסובייטי, שציינו שזה כפי הנראה המגע הרישמי הראשון בדרג בכיר מעין זה בין שני הצדדים מאז הקרבות שהתנהלו בגבול ב־1969.

הגנרלים, בליווי קצינים בכירים אחרים, נפגשו בפקין באפריל ובמקביל החלה קבוצת עבודה לדון בפרטים טכניים של הסכם גבולות.

מקור בגוש הסובייטי אמר כי נידונו שאלות רבות וביניהן — באיזו מידה רשאים מטוסים להנמיך טוס מעל לגיזרה המזרחית של הגבול במהלך פעולות סיור ובאיזו מידה יכולים נציגים ריש־מיים לערוך בדיקה על פני הקרקע. כדי לאסוף נתונים על הגבול השנוי במחלוקת.

היחסים בין שתי מדינות הענק הקומוניסטיות התערערו בתחילת שנות ה־1960, וכתוצאה מכך פרצו קרבות לסירוגין משני עברי הנהרות אמור ואוסורי לאורך הג־בול המזרחי. מעשי האיבה הגיעו לשיא בקיץ של שנת 1969. כאשר שלטונות ברית־המ דיווחו על כ־500 הפרות גבול והתנגשויות בין הצדדים.

מוסקבה ופקין חידשו את השיחות לקביעת הגבול בפברואר 1987 לאחר הפסקה שנמשכה 9 שנים.

בחודש דצמבר 1987 הציע המנהיג הסובייטי מיכאיל גורב־צ׳וב לערוך פגישת פיסגה עם מנהיגי סין. בציינו כי פגישה מעין זו תהיה "ההתפתחות הגיונית". פקין דחתה את ההצעה.

הקשרים בין סין לברה"מ התר־חבו בצורה דרסטית בנושאי הסחר והתרבות בשנים האחרונות.

בית הצעצועים

ב"ב, רח׳ ר׳ עקיבא 103 פנת סוקולוב טל: 776569

קונים טוב וזול - אצלנו

מבחר הפתעות לימי הולדת ולמסיבות סוף שנה דברים גלגלים אופנועים, צעצועים ועוד כמו כן מקבלים תיקונים למוצרי פישר־פרייס

במחירים נוחים

אמריקה מפתחת "מפציץ מתגנב" עם כוח הרס של 13 מטוסי קרב

ניו יורק — מטוס הפצצה מתגנב, המתוכנן להתחמק ממסכי הראדאר, יאויש על ידי שני טייסים ומהירותו היא מתחת למהירות הקול — כותב "ניו יורק טיימס".

העתון מסר כי על ידי צירוף קטעי מידע הוא הגיע לתיאור מדוייק, אם כי כללי, של המטוס אשר כל הפרטים עליו עדיין אפופים בסתרון.

לטענת העתון הגיעו קטעי המידע מעוזרים של חברי קונגרס, מומחי תעופה ומומחים ללוחמה גרעינית. "תיאור המטוס שבידינו אושר עכשיו לראשונה על ידי פקידי מימשל מוסמכים", מוסיף העתון.

לפי תיאור העתון, גוף המטוס והכנפיים בנויים בצורת דלתא. הוא מצופה בחומר מבוסס על אפוקסי הקולט קרני ראדאר מבלי להחזירם. טווח הטיסה של המטוס הוא 12,000 ק"מ והוא מסוגל לשאת טילים עם ראש נפץ גרעיני או ראש נפץ קונבנציונלי, עם כח הרס השווה לשל 13 מטוסי קרב ההפצצה האמריקנים שביצעו את ההתקפה על לוב באפריל 1986.

ההחלטה להפעיל את המטוס בטיסות שמתחת למהירות הקול מגדילה טווח הפעולה שלו, כותב "ניו יורק טיימס". העתון מוסיף כי למפציץ החדש ארבעה מנועי סילון ותא הטייס פשוט מזה של מטוסים קיימים. כל מיני שעונים ומכשירים שאינם בשימוש בתמיד, אינם משובצים בלוח הפיקוד.

המתכננים המעורבים בתוך "המפציץ המתגנב" יקבעו את התאורים הדרושים להגברת יציבותו בשעת טיסה, גורם חשוב ביותר בגלל כנפי הדלתא של המטוס. העתון מציין, כי מטוס בנוי בצורה כזאת ידוע כבלתי יציב בשעת טיסה. (רויטר עתי"ם)

"הקול היהודי" ימלא תפקיד חשוב בבחירות בארה"ב רק בשלוש מדינות

וושינגטון — "הקול היהודי" ימלא תפקיד חשוב בבחירות לנשיאות ארה"ב בנובמבר רק בשלוש מדינות — [illegible].

דעה זו הביע מומחה אמריקאי, בוב בקל, שניהל ב־1984 את מערכת הבחירות של מונדייל. הוא הסביר כי היהודים אינם מגלמים את לשון המאזניים, מכיון ש[illegible] בעד המפלגה הדמוקרטית.

בקל הירצה במהלך הוועידה השנתית של השדולה האמריקאית הפרו־ישראלית איפא"ק, והביע דעתו כי המועמד השחור ג׳קסון לא יהיה השנה ברשימת המועמדים. אולם, לדעתו יהיה מועמד שחור בבחירות לנשיאות בעתיד.

מומחה אחר, אדוארד רולינס, שניהל ב־1984 את מערכת הבחירות של ריגן ובוש, אמר כי יש [illegible] של שר החוץ שולץ לגבי המזרח התיכון ואז הוא יהנה מפופולריותו של שולץ בקרב בוחרים יהודים.

רולינס הרפובליקאי האשים, כי המושל מייקל דוקאקיס, שיהיה קרוב לוודאי המועמד הדמוקרטי, אינו [illegible] בתחום מדיניות החוץ. (עסק"א)